JAN NERUDA

ČESKÁ SPOLEČNOST

I

KNIHOVNA KLASIKŮ

KNIHOVNA KLASIKŮ

SPISY JANA NERUDY

Svazek dvacátý první

JAN NERUDA

ČESKÁ SPOLEČNOST

I

KNIHOVNA KLASIKŮ

Československý spisovatel

Praha 1951

Na Pětikostelním náměstí je plno lidí. Všudy živý hovor, na všech obličejích součastenství, zvědavost a napnutost, v každém zraku plamen života. Tlupou tou protlačuje se mladý muž, některým z množství co český žurnalista známý. Má velmi naspěch, aby byl již před počátkem zasedání sněmovního na svém místě, by mu nezasedl pohodlné to místečko některý pseudožurnalista, který jen tenkráte rukama na novinách pracuje — když v kavárně sedí, a tenkráte toliko slovem, když se do lóže novinářské vetřít chce. Skutečný tedy žurnalista, referent pravý, má velmi naspěch. Nevidí nikoho ani vpravo ani vlevo, neboť denní pořádek je mu znám a napřed již sobě v myšlénkách vyobrazuje, který poslanec a na kterém místě při prvním hned předmětu vyvstane a „o slovo“ zaprosí; sluch jeho se již napíná, prsty pravé ruky jezdí schoulené sem a tam jako po papíru, levá ruka jako by již sáhala po druhé přiříznuté tužce, kdyby se první nějaké neštěstí přihoditi mělo. Ano, on v myšlénkách i klopýtne, — div že nepad! Zdálo se mu, že sobě již mohu přeseděl a že mu obrněla. Stěží se prodral. Jaký rozdíl mezi nynějším historickým ruchem na Pětikostelním plácku, a nedávným ještě historickým tichem tamtéž. Onen žurnalista, nesoucí v kapsách tajné zbraně, na obou totiž stranách ostré tužky, snad také již co hošík před dvacíti léty, je-li malostranským rodičem, a také již tenkráte ozbrojen dvojostrým dřevcem vyhledával důležitý Pětikostelní plácek. Hrál tam špačka se slavným stavovským výborem, jenže on jej tloukl dole na dláždění a výbor nahoře v prvním poschodí, za dlouhými zelenými stoly a sedě.

Již o deváté hodině dopolední scházejí se zde lidé a

počátek sedění určen přece teprve na dvanáctou! Jsou to samí takoví nebožáci, kteří najisto vědí, že se dovnitř sněmovny nikdy nedostanou, že jen to spatří, co p ř e d sněmovnou viděti lze. Jakž by také nebožáci se k tomu dostali, aby spatřili vnitřek české sněmovny a české poslance v ní, vždyť nemají žádného spojení s velkými pány, aby od nich lístky obdržeti mohli, vždyť nejsou ani lidmi, nemajíť hlasu, nevolí a nemohou tedy od žádného poslance lístky vyprošovat. Stojí zde o tři hodiny dříve a z dlouhé chvíle poslouchají prozatím zpěv drozda, zaléhající sem ze zámecké zahrady; stojí zde trpělivě, vždyť tuší, že se tam nahoře přece také o nich jedná nebo alespoň jednati má.

Poznenáhla se prostranství plní. Mezi obecenstvem spatříš mnoho venkovanů. Někteří přijeli až od Šumavy, jiní až od samých moravských hranic. Nevyzval jich nikdo, nemohli ale odolat touze své. Právě však proto, že jich nikdo nevyzval, jest velmi nejisto, obdrží-li vstupní lístek. Oni sami ale nepochybují, mají neobmezenou posud důvěru ve svého poslance, zdá se jim být všemocným, dali mu svůj hlas a on jim zajisté dá alespoň lístek za to. V bytu jej nezastihli, jinde vyhledat neuměli, čekají tedy zde. Poslanec však dlouho ještě nepřijde. Prozatím počítají okna, obdivují se uniformě na stráži stojících městských ostrostřelců a naslouchají řečem přítomných zde Pražanův, kteří co nejmoudřeji, a řečem studentů, kteří co nejohnivěji o seděních předešlých rokují, nejzáhadnější politické otázky se znamenitou snadností rozlušťují a o budoucnosti jasný názor jeví.

Mezi množstvím ostatním prochází se vysoký mladý muž, elegantně oblečený. Procházel se zde sice posud každý den takto, jindy ale neměl dnešní spokojený výraz na své tváři, jindy honil se rovněž s ostatními za nějakým vstupním lístkem; dnes však se usmívá na ostatní a lituje je dobrosrdečně, vždyť mu jeden z poslanců včera svatosvatě slíbil, že mu před sněmovnou lístek dá.

Konečně zarachotil vůz, zarazil u předních vrat, a z něho vyskočil první poslanec. „To je ten, co nikdy mluvit ani konat nebude," podotýká ostrý jakýs jazyk. Poslancové se trousí jeden po druhém, množství se tlačí kupředu, každý je chce zblízka vidět, osobně seznat. Mírné reptání, leckterý vtipný nápadek oznamují, že jde osobnost, která sobě nějakou řečí nenávist pražského obecenstva získala. Náhle zašumí řadami přitemnělejší nebo hlasitější „Sláva!", jdeť některý miláček lidu; zraky se zajiskřejí, obličeje se usmívají, se všech stran obnažování hlav, srdečný pozdrav — muž lidu děkuje a usmívá se spokojeně, vždyť září mu spokojenost i úsměv vstříc. Tam nahoře nastává mu krutý, smutný, byť i ne beznadějný boj, zastává zájmy menšiny na sněmě proti nárokům většiny, proti kteréž se opět ohlašuje většina národu, většina obyvatelstva v Čechách. Tam nahoře prohraje snad proti většině, ta většina však nemá důvěry lidu a proti vítězství jejímu opírá se většina obyvatelstva.

„Už jde!" zazní náhle vedle tebe a vyruší tě z dálších podobných reflexí. Promluvil to jakýs venkovan, patrně vůdce celé tlupy bodrých venkovanů. Celý hlouček pohne se kupředu naproti dvěma pánům poslancům. Vůdce a mluvčí vynasnažuje se všemožně, aby pozornost jednoho z nich, vyznačujícího se velkými stříbrnými okuláry, na sebe a na své obrátil. Konečně se mu to podaří.

„A čeho sobě přejete, přátelé?"

„Prosím, jsme voličové z okresu N—ského. Rádi bychom se také podívali do sněmovny, přijeli jsme schválně kvůli tomu, a žádali bychom — "

„Milí lidičky! Srdečně lituji, lístky jsem včera již musil rozdati. Dostáváme jen dva!"

„Ale prosím, my nechceme pro dél než každý pro čtvrthodinu, my se všichni vystřídáme —."

„Milerád, nemohu ale ani jediného zaopatřit!"

„Tedy snad zítra, my se zdržíme."

„Ani zítra ne! Přijde teprve zase řada na mne s neděle."

„Ale přece můžete snad nějak —“

„Nechte se přesvědčit,“ domlouvá onen elegantní mladík, jemuž lístek již pojištěn. „Ti pánové — ach, tady jde můj doktor —“ nepřesvědčuje dále a kráčí dlouhým krokem vstříc svému poslanci doktorovi.

„Ach vy zde, můj milý?“ volá tento. „Lituji velice, musil jsem lístek dát již někomu jinému.“

„Ale ty můj bože, vždyť jste ho přislíbil přece mně!“ vypraví namáhavě zklamaný.

„Ovšem, ovšem! Přišel ke mně časně zrána jeden z mých voličů. Nehnul se ode mne, šel se mnou na snídaní, pak mne vnutil do vinárny, musil jsem. Je mi líto — odpusťte, nesmím propást protokoly.“ —

Mladík na okamžik ztrnulý se však ještě nevzdává vší naděje. Snad přijde některý jeho známý, který se dlouho nezdrží, a ten mu retourku musí dát stůj co stůj.

Mezitím je sedění již zahájeno. Na prostranství se rokuje o předmětech, které dnes na denním pořádku jsou, o kterých se včera neb předvčírem jednalo, o kterých se zítra snad jednati může.

„Že ale ještě žádné praktické otázky se nenaskytly!“ lituje kdosi.

„Počkejte přece!“ napomíná jiný. „V Americe zasedali dvě léta, než byli s konstitucí hotovi. Nejde to rázem, formy také musí být.“

Náhle zahučí se z hořejška „Sláva!“ Na prostranství vzmáhá se ruch, lítají četnější otázky sem a tam, avšak bez žádoucí odpovědi. Běda tomu, kdo by teď vyšel ze stavovského domu a měl několik známých mezi venku čekajícím množstvím!

„Jen kdyby zde chtěli mlčet, snad bychom přece něco zaslechli,“ — praví někteří beznadějní. Nastává kritická doba, zapřádá se kritika řečníků.

U druhých, zadnějších vrat stojí as deset mužských těsně při hromadě. Vydobyli sobě dohromady jeden lístek, chtějí se po čtvrthodinách vystřídat.

„Že nám L* nepřijde!“ tvrdí napolo již rozzlobený

jeden čekatel, nejspíše druhý dle usnešeného pořádku. „Čtvrt hodiny je již dávno pryč!“

„Mohl bys mne pustit před sebou. Mám pak hodinu, přijdu o zlatku!“

„I co je mně po tom! Nikoho nepustím!“

Vtom vyběhne z domu mladík nesoucí retourku v ruce.

„Uškodil jsem si, že jsem chtěl být první. Slyšel jsem toliko předčítání protokolů. Vím však alespoň, jak kdo sedí.“

Netrpělivý čekatel nemá však soucitu. Vytrhnul druhovi retourku a zmizel.

Rozhlídneš se po náměstí, nespatříš-li onoho elegantního mladíka od dřívějška, jehož nešťastných pokusů jsi svědkem byl. I ten zmizel; není však ještě na galerii sněmovní, chodíť po schodech k ní nahoru a dolů, zkoumá každého přicházejícího a odcházejícího, dívá se zpovzdálí do přeplněných dveří. Tu se plíží nějaká stará dáma po schodech nahoru, lístek majíc okázale a jakoby schválně v ruce.

„Ach jemnostpaní,“ osloví mladík neznámou mu dámu a pozdvihne klobouk, „není možno se tam dostat. Darmo se ráčíte namáhat!“

„Vždyť mám lístek!“

„Nic naplat, jemnostpaní! Radím upřímně! Já bych se tam co mužský snad vetlačil, kdybyste byla tak laskava —.“

„Podívám se přece!“

Zdvořile ji mladík doprovází až nahoru. Je skutečně tak plno, že se dáma neopováží vstoupit.

„Prosil bych tedy, jemnostpaní!“

„Musím se dříve zeptat doma muže, nechce-li sem. Bolí ho sice nohy, přece to ale zkusím.“

„Já tedy jemnostpaní doprovodím,“ praví ku všemu již odhodlaný.

Cestou se snaží všemožně, aby starou paní pobavil. Ano poštěstilo se mu i, že jí dokázal, jak nebožka matka jeho dobře znala jakéhos příbuzného staré paničky,

jehož jmeno byl mezi rozmluvou zachytil. Dojdou až do bytu poblíž Kamenného mostu. Vejdou a před nimi sedí stařičký pán, obvázané nohy maje na lenošku vyzdvíženy, v obličeji známky dlouhé choroby. Mladík je pro tentokrát škodolibý, nezná soucitu. Představí a jmenuje se sám. Paničká přisvědčuje a vypráví.

„Nu přece se podívám," odpovídá stařeček, vstává namáhavě a počne se oblíkat.

„Snad bych mohl napřed jít, podívám se mezi tím, co se budete oblíkat a než tam dojdete, pane!"

„I vždyť já již jdu! Nemohl bych dlouho dole čekat; nahoře však také dlouho nevydržím a dám vám pak kartu!"

Lidumilně pomáhá mladík kmetovi přes schody, lidumilně jej cestou podporuje. Poznenáhla dostanou se přes náměstí. Když již kolem místodržitelství zahnout chtějí, hrne se jim od sněmovny celé množství lidu vstříc.

Sněm jest ukončen. Dvacet lidí doprovází vždy jednoho šťastného, který se byl dovnitř dostal. Musí vyprávět, líčit, odpovídat a činí to s takovou důležitostí a sebevědomím, jako by byl sám rozhodoval a všechny ty řeči sám mluvil. Poslouchají jej, odpouštějí i to, když někdy vlastní svou moudrost do toho vplítá.

J. N.

ČAS č. 94, 19. dubna 1861

DOPIS Z BOHEMOPOLISU
ŠPATNÉ VTIPY

△ *V Praze 30. dubna.*

Jste-li více filologové než geografové, víte nejspíše, kde je město „Bohemopolis“. Ouřední „Prager Zeitung“ mívá ve svém feuilletonu dopisy z toho města, nemáť tam „Pr. Z.“ daleko, jen as tak jako od jednoho psacího stolku v redakcí ke druhému. Ty dopisy hodí se úplně do feuilletonu ouředních novin, i svým vtipem i prafrancouzskou svou lehkostí, především však tím, že jsou dle obsahu pro ouřední noviny jakoby schválně ulity.

Zajisté jest úlohou takého časopisu, aby takřka drobnohledem zkoumal život veřejný a smírně ihned poukázal ku všem pokleskům i přechvatům. „Prager Ztg.“ to také za poslední doby ostražitě a svědomitě činí, a poněvadž právě v Čechách ti Češi stále co utiskující naproti německým spoluobčanům svým vystupují, poněvadž sobě stálé přechvaty dovolují a na práva německých sousedů sáhají, jakž jsme se zvláště za posledního desítiletí přesvědčili, musí také „Pr. Ztg.“ dle dobrého svědomí svého zvláště „ty“ Čechy pozorovati. Vždyť „strana“ ta nechce ani spravedlnost volebního zákonu uznat a zlobí se, že tři miliony jsou proti dvěma milionům v menšině! Ty můj bože, dej těm slepým Tobiášům trochu žluče!

Či by snad byla „Pr. Ztg.“ zapomněla, že je časopisem ouředním? Že vše, co píše, alespoň ouřední firnis má? Dopis z Bohemopolisu je ovšem toliko pod čarou, proto také odpustíte, že já pod čarou o tom mluvím, nad čarou musili byste se divit stranictví vládních orgánů, pod čarou divím se toliko „Pr. Zeitungu“.

Zemský sněm jest odročen, tedy prozatím u konce. Ani jedny neouřední noviny neopovažují se v nynější době, kde každému jasno, jak všeobecné svornosti za-

potřebí, rozsívati snad símě nesvornosti, tím méně však, ohřívati věci již dosti dávno minulé, opakovat i výčitky rovněž dávno zapomenuté, nebera ani ohledu na jich podstatnost či nepodstatnost. A vtom vytasí se dotčené noviny s novými ousměšky proti Čechům, činí je směšnými co do jejich volebního jednání, co do jejich slov, ano podezřívá je i co do jejich smýšlení! I telegraf i kurýři, i programy i řeči kandidátův musí poskytnouti látku. „Upřímné setrvání při rakouském mocnářství, samospráva země a obce, rovnoprávnost oběma národnostem, svoboda tisku... třikráte „Sláva“ Jeho Veličenstvu císaři pánu. Jsou to pěkná slova; co však sobě každý kandidát při slovech těch myslil? — či nemyslil snad při tom mnohý praničeho?“ — tak píšou o programech našich kandidátů ouřední noviny!! — Odpusťte, že nemohu o tom psát způsobem zcela feuilletonistickým!

Český feuilletonista má těžký stav. Řeč naše je tak jemna a něžna, že každé slovo příkřejší nebo běžnější zdá se již býti sprostým. Avšak písatel feuilletonu v „Pr. Ztg.“ užil co pomůcku k ousměškům svým také slov českých a dovolil tedy, abychom zase citáty německými odpověděti směli. „Naši vyhráli!“ — těmi slovy začíná neb končí každý odstavek jeho roztomilého dopisu. Někde přidá k historické té frazí také obdobu, jako na př.: „Aber alles half nichts — naši nevyhráli!“

Před nedávnem ještě měly ouřední časopisy u nás monopol a „Pr. Z.“ vycházela ve formátu velikanském. Börne praví kdesi: „Nach dem Formate der Zeitungen kann man das Mass der politischen Freiheiten eines Volkes erkennen.“ Posud neznáme toho měřiče, který u nás měřil dle formátu „Pr. Ztgu“ naši svobodu. Nemáme to právě ouřednímu časopisu za zlé, nemůžeme mu však nikdy odpustit, chce-li zastávat zásady, jež zastávat musí, způsobem tak neslušným, jak to „Pr. Ztg.“ učinila. Či snad chce vytýkati, že j s o u vůbec tací lidé, kteří dobře uznávajíce prospěch celého mocnářství a zastávajíce zásady své z přesvědčení, přejí r y c h l e j-

šímu rozvinu ústavního života? Chce se posmívati Čechům, že pracují na dráze zákonité proti volebnímu řádu, jímž se jim bezpráví činí a jenž změněn býti musí?

„Verbesserungen müssen zeitig glücken,
im Sturm kann man nicht mehr die Segel flicken“

praví Auffenberg ve svých „nepozlacených pilulkách“, jichž „Pr. Ztgu“ pilně bych užívati radil.

„Pr. Ztg.“ vychází již dlouho a každý déle vycházející list prožije dle Jean Paula tři hlavní doby: „Anfangs folgt einer Zeitung rüstig die Zeit, dann der Zeit hinkend die Zeitung und endlich legt sich diese nieder.“ Ouřednímu listu nevytýkáme, že nepředstihnul nikdy doby své, rovněž také nejsme tak nezdvořilí, abychom citátu toho užili co proroctví brzkého zániku jeho, to však nám dopisovatel z Bohemopolis odpustit musí, pravíme-li, že kulhá silně a nade všechnu potřebu za časem.

Časopisectvo má za nynější doby velkou moc, proto právě však zase tím větší zodpovědnost, kteráž u novin ouředních je ještě zvýšena. Českým slovům však „Pr. Ztg.“ nevěří, těm se posmívá, musíme se tedy opět utéci k citátu německému a uvésti slova Kotzebuova. „Die Zeitungsschreiber sind heutzutage keine unbedeutenden Allierten.“ Za tak prozřetelného spojence jako „Pr. Ztg.“ myslíme však, že se nikdo příliš děkovati nemusí. Zároveň však ubezpečujeme „Pr. Ztg.“, že při svém poctivém snažení nebojíme se ani celého houfu podobných spojenců, třeba by byl týž německý spisovatel hned nato pravil: „Ein Corps von Zeitungsschreibern ist kapabel, eine ganze Nation zu schlagen, wenigstens mit Blindheit, und die Blindheit ist zu allen Dingen nütze.“

Snad bychom se pouze písatele tázali vlastními jeho slovy: „Sollten Sie dabei gar nichts gedacht haben?“, kdyby nebyl k článku přivěšen „ahasverský“ konec,

bombasticky loyální, jenž zakrýti má tendencí všeho předešlého. Podobných, upřímněji však loyálních a upřímněji vyřčených slov četli jsme často již v časopisech zcela neodvislých, kde nechtěl se jimi zakrýti žádný poklesek, aniž získati pláštík pro zámysly nehodné.

Nakonec ještě některé otázky k „Pr. Ztgu“, kteréž ostatně samy sebe již zodpovídají. Proč nepromluvil dopisovatel z Bohemopolis také o programech kandidátů německých, zčásti dříve již vyšlých a obšírnějších? Či neobsahovaly tytéž sliby, totéž vyznání? A jakž může „Pr. Ztg.“ vytýkati dovolenou agitací volební pouze poslancům českým? Stěžovali sobě na sněmě zemském Češi či Němci, že byli agitacími stíháni? Či myslí „Pr. Ztg.“, že by ouředníci nebyli všechny nedovolené agitací patřičně oznámili, že vyšší ouřady nebyly by sobě toho povšimly? Či snad byli ouřady a ouředníci Čechům více přející než ouřední „Prager Zeitung“? — —

Avšak vzdor všem podobným překážkám kráčíme přece neodolatelně kupředu. Lidu našemu stále se podávají pohnútky a pobúdky ku přemýšlení, přemýšlením duch jeho se jaksi vyhloubí, cíl a účely stávají se mu jasnějšími a nastává již přesvědčenost, kterouž nezvrátí žádná náhoda více a kteráž pomůže nám statně dále na dráze pokroku. Vše, co se děje, děje se s mírou a rozvahou, někdy s rozvahou skoro až ouzkostlivou.

Praha nebyla vlastně ještě ani rozjitřena, po celý ten čas ne, co nám popřáno trochu ústavního ruchu. A nyní je již docela klidna a ticha. Poslancové odjeli, aniž by byl snad mladý svět náš bujně za příležitostí tou demonstroval. Praha má opět ráz londýnské čtvrti westminsterské, umrtvující takřka klid starobylého aristokratického paláce. Život plyne opět obyčejným tokem a ti, kteří měli před nedávnem ještě neodůvodněné strachy buď o svůj klid buď o svou živnost, nahlížejí nyní bezdůvodnost jich. I s oné tváře, která za dnů posledních bledá a ouzkostlivá ulicemi pražskými krá-

čela, zmizela již bázeň. Tvář ta náleží jisté osobnosti, která českému národu dosti již ublíživši lásku jeho sobě zajisté nezískala. Poštovní sluha přinesl jí jednoho krásného odpůldne dopis, v němž stálo: „Jste nejúhlavnější nepřítel našeho národa, umínil jsem sobě tedy, že Vás zabiju. Nezabiju-li Vás dnes, tedy zítra, ne-li zítra, tedy pozejtří, ne-li pozejtří, tedy čtvrtý nebo některý jiný den, zabít Vás ale musím. Váš oddaný.“ Písmo bylo vypsané a mužné; ač každý tušil, že to žert, adresát tomu přece věřiti nemohl. A byl to přece žert, žert velmi hloupý, který by schopen byl přivésti český vtip do zlé pověsti. Byl to vtip bez attické soli, povstalý někde při sklenici špatného piva, nepřipouštějícího duchaplnějších myšlének.

Když už o těch špatných vtipech mluvím, promluvím také ještě o onom nápadu, dle něhož by se starobylá byzantinská kaple v Poštovské ulici zbourati a na jejím místě činžovní dům vystavěti měl. Činžovní ten dům byl by skutečně nejvhodnějším pomníkem novověkého vandalismu. Přejeme Praze rozkvět všestranný, těšíme se každé nové okrase její, nechceme však, aby budovy třeba nejslavnější vyrůstaly z rumu drahých a vzácných nám památek. Nechceme mít z Prahy líčenou moderní fiflenu, právě ty starobylé vrásky jsou to, které nám matičku Prahu tak nevýslovně drahou činí. Ve vráskách jejích čteme celou historii slávy i utrpení našeho národa, jsou to zkamenělé myšlénky jeho, pomníky jeho snah i názorů, pro nás žijící pak pravá kniha moudrosti, poučující a vystříhající.

Kdyby nebyla již přípověď „Videant consules“ příliš otřelá, volal bych ji k mladým otcům naší obce. Zde mají příležitost, aby zasloužili sobě první své ostruhy.

ČAS č. 105, 2. května 1861

△ *V Praze 21. května.*

Někteří hodní a poctiví lidé mají okolnost, že se „Bohemie“ ujímá burschenschaftů, za důkaz, že se ještě divy dějí. Praví, že „Bohemie“ nikdy posud nezastávala se života studentského, zvláště nikdy tenkráte, kdy sobě výstředněji počínal. Vtip je dar boží a zmíněný časopis daru toho, jehož mu v nemalé míře uděleno, užíval vždy výdatně proti studentstvu — českému. Jiní lidé, o poznáníčko již méně hodní, tvrdí zase, že jest to celé pouhé jen vyjevení lásky sesterské, čili spíše, vezme-li se ohled k jistým osobám, lásky bratrské. A ještě jiní, ti však jsou již nejhorší a nejzlomyslnější, veřejně hlásají, že se jedná toliko o to, aby vysoké školy pražské obdržely zcela německý ráz, k čemuž by ovšem burschenschafty výdatně napomáhaly. Bůhví, že člověk neví ani více, čemu za nynější doby věřiti má! Se všech stran bují z kypré půdy nejrozmanitější kapradí, lesklé a pestré orchideje pokrývají kmeny v lesu našich myšlének, člověk neví, kam by se dříve zadíval, který květ by dříve obdivovati měl. Hlava jde kolem, srovnám-li zmíněný výrok zlomyslných těch lidí s výrokem, jakýž před třemi dny „Oesterr. Ztg.“ vytiskla, že totiž „v Praze není ani jediné německé školy více!“ A přece jiný přítel národního našeho snažení před nedávnem teprv vyslovil svou radost nad tím, že vídeňští němečtí studující přípis poslali pražským svým kolegům, že obě n ě m e c k é university užší svazek spojí! A týž pán vyřkl také: „Pražská universita musí zůstat německou, chtějí-li mít Češi slovanskou, ať si založí jinou!“ — „Pražská universita jest ale naše, nikoli vaše!“ odpověděl kdosi. „A což právo držení neplatí?“ — „Neplatí, právě tak ne, jako by mně někdo statek vzal a

násilně po nějaký čas se v držení jeho uvázal.“ — My se namáháme a křičíme po školách českých, a tu zatím náhle se dozvíme, že v Praze není ani jediné německé školy více! Jsme překvapeni, as tak překvapeni jako oni služebníci, že je panstvo dalo tajně italštině naučit.

Avšak nač takové výběhy vpravo a vlevo, řeknu krátce a přímo, co o buršenšaftech myslím, že je mám za něco znamenitého, za vzácnou květinu německou, kterouž do našich záhonů čím dřív tím líp zasadit musíme. I kdyby byly věcí vadnou, což z toho, máme-li německou kulturu, musíme mít i vadné stránky její, byla by to nevděčnost! Stinnou stránkou německé kultury buršenšafty ale nejsou, naopak!

Vysoké školy obrazí nám všechna odvětví moudrosti, na nich zastoupeno všeliké umění a vědění. „Etenim omnes artes, quae ad humanitatem pertinent, habent quoddam commune vinculum,“ — pravil starý Cicero, a jistý německý mudrc řekl zase: „Die Wissenschaft muss flüssig gemacht werden.“ Jsou-li tedy buršenšafty spolky pijácké, má při nich pití význam vyšší, — hledají vznešené pojidlo pro veškerá umění, snaží se, aby vědu učinily tekutou. Vznešený účel! „Haec studia adolescentiam agunt, — — delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum,“ atd., a přenocují-li s námi, stojí zajisté za nějaké to bolení hlavy, nebo za nějakou tu kocovinu, jižto učeň vědy snadno a zcela vědecky slanečkem, kyselým zelím a novým „Flüssigmachen der Wissenschaft“ zažene. „Quae ad humanitatem pertinent!“ Kdož sobě nepřipomene, jak často čítal, že jedině Němci jsou čisté humanity schopni, kohož nerozdráždí výrok jakéhos Gustava Butzigera, jenž sepsal knihu „Das 19. Jahrhundert des Tierreichs“, a v ní mezi jiným rovněž nemístným směle řekl:

Humanität, Brutalität, bei Gott!
die Wörter ähneln sich wie Spass und Spott!

„Bohemia“ dokázala zcela jasně, že účel buršenšaftů jest, aby zamezily nemírné pití jakož i souboje zby-

tečné. Totéž chtěl nejspíše starý Cicero říci svým „haec studia“. A skutečnost náhledům „Boh.“ nadsvědčuje. Kdekoli najímali sobě pražští buršové místnost pro své komersy, zaručili prý se, jak hostinští vypravují, že každý vypije denně tři mázy plzeňského. Tři mázy jen, a to plzeňského, což jest to na horlivého akademika, který hoří touhou po „Flüssigmachen der Wissenschaft“!? Ba ani to nevyvracuje „Bohemie“, že se klidní obyvatelé pražští již nyní bojí posedět v hostinci neb kavárně s našimi burši.

Přijdou-li do dosti malého styku s nimi, obdrží kopu nadávek a nádavkem pak ještě: „Vyzývám vás na souboj.“ To jsme ovšem za posledních dnů každý slyšel s vícerých stran, slyšeli i s dodatkem „mohou lehce vyzývat, když vědí, že toho nikdo nepřijme“; nikdo ale nepřišel pravému důvodu posud na stopu.

Doba naše je bouřliva, bojovna, možno, že by i mírní Pražané bojovností tou se nakazili, snad by se i soubojů dopustili, tomu předcházejí buršové a nahánějí strachy, kde jen možno. A jak získají tím buršové sami nové zase zmužilosti, jakž povznášející jest vědomí, když nikdo vyzvání nepřijme a oni usednou co hrdinové nepřemožení. Čtveráci dobře vědí, že je souboj u nás zákonem zapovězen pod přísným trestem; kdyby někdo souboj přijmul, poslali by na kolbiště nejspíš několik agentů spravedlivosti. Tím více člověka zabolí, když uslyší, že někde na vyzvání pěstí důrazně odpověděno, když se dozví, že hostinští jim vypovídají místnosti své čili „chlévy“, jak se buršové vyjadřují. Ach jen kdyby buršenšafty již zákonem chráněny byly! Kéž ujmou se jich na rozhodném místě! Zemský fond náš jest, jak jsme již viděli, vždy stejně otevřen Němcům i Čechům; nechť tedy německým buršům vystaví universitní pivovar, jenž by jim vědecké tekutiny dodával zdarma jako universitní knihovna kněh, nechť je podporuje a chrání všemožným způsobem!

Haec studia adolescentiam agunt! Slovanský naivní studující studuje z přírody, studuje z kněh; německý

burš studuje z extraktu přírody, z přírody již uvařené, uměle promíchané. Přitom sezná burš hned průmysl, národní hospodářství, lučbu a bůhvíco ještě, čemu se jiný teprve z kněh učiti musí.

Non impediunt foris! Před týdnem jelo po loďkách několik statných „nosičů kultury ku východu“ do Podola. Bavili se tak dobře, že zajisté posilněni zase ku svým „studiím“ se vrátili. Něco nemilého se jim ale přece přihodilo. V restauraci podolské bylo plno a plno filistrů. Filistrové, jak známo, hledí ku slušnosti ve všem, i v šatě, a pražsko-podolští filistrové měli to našim nosičům za zlé, že přijeli a mezi ně se usadili — v podvlékačkách. Což nemůže „nosič“ popřát sobě všeho možného pohodlí?

A již ta láska, kterou burš ku svému povolání cítí a jeví! Má-li Arab pro milého mu velblouda 5500 slov k němu se vztahujících, má burš pro komers a vše s ním spojené o pět set více. Mnoho-li je zapotřebí ducha, humoru i času k tomu, aby jednotlivec celé to bohatství slovní podržel a všestranně prozkoumal!

Pokračujte statně dále, bratří milí, vám dal osud velkou úlohu, jste přední stráže německého buršenwesenu, nenechte se zastrašit nižádnými překážkami, nižádnými obtížemi, nedospělými lidmi vám v cestu kladenými! Upřímné moje požehnání posiliž vás. Pomněte, co vám řekli velikáni vaši, na př. pan Němec Kolatschek, že Slované nejsou oprávnění k národnímu snažení, jakož jejich „raizische und wallachische Sprache“ kultury schopna není, že budoucnost jejich není jiná, než aby byli poněmčeni, a pomáhejte všemožně ku vznešenému tomu cíli. Pomněte, co řekl váš velikán Gustav Freytag: „Du wirst mit dem .... Glase und dem Schläger .... in der Hand hier ein deutscher Soldat sein, der den Grenzstein unserer Sprache und Sitte weiter hinausrückt gegen unsere Feinde.“ — Er wies mit der Hand nach Morgen. — —

ČAS č. 121, 22. května 1861

O BUDOUCNOSTI ČECHŮ

△

Každým dnem takřka ubývá našich starostí o budoucnost českého národa, ubývá jich tím více, čím častěji čítáme v německých listech články proti nám čelící, čím očividnější jest snaha publicistů německých, zvláště zahraničních. Sloh jejich jest, jakmile se nás dotýkají, zimniční, s patrnou ouzkostlivostí berou se důvody nejvynucenější, vyhledávají se fráze nejkroucenější, aby se dokázalo, že nemáme pražádné budoucnosti. „Rozhodně se nyní již může říci, že budoucnost Slovanův jest jen — poněmčení," praví. Jiný, avšak rozmyslný, napsal by taký výrok co osobní náhled, nikoli co pravdu „apodiktickou"; tak jedná však a jednati může pouze člověk silný a své síly sobě vědomý, slabý a své slabosti sobě vědomý staví se vždycky výš, křičí seč plíce jsou a namlouvá sám sobě, že protivník jeho jest pouhá otep proti němu, jen aby sám mysli uměle nabyté přirozeně hned zase nepozbyl. Němci za hranicemi bojí se o své bratry v Rakousku, bojíť se o sebe, neboť cítí svou slabost a chtějí mít zálohu v silných a boje schopných národech rakouských. Přesvědčují je a dokazují jim, že všichni ti malí národové rakouští nemají budoucnosti leč v poněmčení, popichují je až k rozdrážděnosti, a kdyby přišlo skutečně k tomu, aby se jich v čemsi činně zastati měli, — nechají je sedět, poněvadž ani sami sobě pomoci nemohou. Dokazují jim vše frázemi, poněvadž jinak nemohou pro svou známou kolosální nevědomost o poměrech našich, kteráž zvláště při Němci překvapuje, jenž vzdělaností svou světy pobořit neb alespoň poněmčit míní, a o nás Češích, jižto mu docela již patří a jež „německým pasem" obkličuje, skoro praničeho neví. Frázemi

ovšem zaslepuje lehce mnohé krajany naše německé, víť, že právě tolik nebo spíše právě tak málo o nás vědí, jak on sám, víť, že na neštěstí své (v tomto případu přisvědčí k výrazu „neštěstí“ snad i nejurputnější Němec) neumějí posud česky a nemohou tedy čísti odpovědi, jakéž my podáváme. Mohli bychom podobně manevrovati, kdybychom se báli sděliti svému lidu, jakou budoucnost mu němečtí publicisté prorokují, on by nečetl nikdy těch proroctví, při nichž významno, že prorok sám musí se teprve k víře v ně nutit, a lid náš by žil, bujel, kvetl a sílil v blahé nevědomosti dál a dále. Cítíme však sílu svou všemi žilami probíhati a směle sdělíme lidu vše, nechť mu to již poslouží k výstraze nebo k veselosti.

Hlavní dva odpůrčí listy jsou mimo Rakousko Prutzovo „Deutsches Museum“ a Kolatschkovy „Stimmen der Zeit“. Dopisy své o nás obdržují vždycky z Čech samých; redaktoři podanému nerozumějí, lahodí jim však také svatodušní kázání o nicotě české a o vznešenosti Němectva. Někdy ovšem dovolí sobě redaktor, že známým nám dopisovatelům červenou tužkou něco připíše, z čehož pak rozmilá nestvůrčata, praví Murfyové protiřekosti povstávají. Tak na př. vyzývalo před nedávnem „Deutsches Museum“, aby Němci ostražiti byli, jelikož „ze západu se Napoleon, z východu Češi“ na ně tlačí; a nyní zase hlásají „Stimmen der Zeit“, že nemáme ani síly ani budoucnosti. Věru výrok taký je co do nesmyslu velký jako Goliáš, co do obsahu malý jako pídimužík, jest to zkrátka — neobyčejně velký trpaslík!

Kolatschek (!) rozděluje národnosti v oprávněné a neoprávněné, totiž v také, které nějakou budoucnost mají, a v také, kteří žádné budoucnosti nemají, mít nesmějí a mít nemohou. Maďaři, Češi, Slováci na př. jsou národové, kteří budoucnosti mít nemají a nesmějí. Výrok tak smělý zcela jest schopen, aby krev rozkypěl a pěstě svíral, avšak časně ještě se vzpamatujeme a počneme

se srdečně smát, vždyť je to pouhý žert, pouhý překlad z některého francouzského žurnálu, jenže francouzský žurnalista pravil totéž o Němcích, co nyní Kolatschek o nás. Němci sobě rádi hrají, a když už jednou ve hře jsou, „dají ránu dál".

První důkaz vidí Kolatschek, čili dopisovatel jeho, v tom, že západ evropský i s Amerikou „niveluje" se, totiž že má věci zevnější stejné, stejný kroj, stejně přistříhnutý vlas a vous, stejné jídlo a pivo. Vousatý ten důkaz ovšem poráží slovanský náš západ docela, neboť na západu skutečně ještě nepokládá se za důkaz vzdělanosti pouze krejčí, friseur a jídelní cedule.

„Tam tři hlavní a vzdělané řeči, kteréž vlastnictvím 200 milionů jsou, a zde nesčíslný počet nářečí bez zárodků vzdělanosti nebo se zárodky velmi slabými, kteréž přívržence své často jen na tisíce počítají." Nechceme se hádat o cifry a o lehce vynalezené kulaté sumy, nechceme zde také chlubně poukazovat k Slovanům co k národu jedinému, divno nám ale, proč vážený dopisovatel neudal pouze u r č i t é miliony Němců a proč naproti nim nepostavil Rusy o několik milionů četnější, o nichž samy německé noviny, na př. ouřadní „Preussische Zeitung" vyřkly, že pro kulturu a svobodný vývoj činnější než Němci jsou. Kdyby německé časopisy byly věděly, že jejich slov užijeme, byly by ovšem bývaly opatrnější.

„Němec, Francouz nebo Angličan může směle půl světa procestovati a deset cizích jazyků sobě přisvojiti, aniž by se něco jiného od něho očekávati mohlo, než že ducha svého obohatí. Svému národu a své mateřštině nestane se přece nikdy a nikdy nevěrným." Nikdy a nikdy! A což nebohý Elsasan, což německé osady v Rusku a krajinách jihoslovanských, kteréž v druhém pokolení vždy již seslovanštějí?! To je ovšem divný doklad k smělému „nikdy a nikdy!"

„Zcela jinak má se to s malými, v s o b ě n e u z a v ř e n ý m i n á r o d n o s t m i, jako na př. s českou, kteréž nemohou se vyhnouti styku s národnostmi vzdě-

lanějšími, četnějšími a zřízenějšími. Také národnosti, právě proto, že jsou slaby a slabými se znají, vylučují vše, co cizího a co pokrokem; rádi by zemi svou obklopili zdí čínskou!“ Jak na př. my Češi k podobné pokloně přicházíme, těžko udat. Jsme tak arogantní, poněvadž jsme se tomu od národa „vzdělanějšího“ naučili, že tvrdíme, že stojíme na témž stupni vzdělanosti, jako vysoce vzdělaní Němci sami, ano ve mnohém ohledu o značný stupeň výše, poněvadž známe samy sebe a poněvadž známe to, co bratři naši na Východě a Jihu velikého učinili. Nemluvíme o národních písních a pověstech našich, o vynalezavosti našeho lidu v tanci, o světoznámé naší hudbě, čemuž všemu Němci dosti se již vynadivili, ale o našem rolníku na př. ví každý, že předčí svou vzdělaností, svou chutí ku čtení a svou touhou po vzdělání průměrně rolníky leckterého, „vysoce vzdělaného“ národa, každý ví, že spisy našich učenců překládají se do všech vzdělaných jazyků; že i Němci sami umístili přední naše básníky ve vzorném díle svém „Klassiker aller Nationen“. Byli by posledního se dopustili, kdyby výtvory naše měly ráz nápodobivosti tak určitý a obecný, jak náš krajan Kolatschek tvrdí? A umělá poesie polská vyrovná se všem jiným na světě a z literatury ruské překládají Němci co nejpilněji! Jihoslované pak měli klasickou svou dubrovnickou dobu již tenkráte, když Němci o spisovném svém jazyku ještě ani tušení neměli. Květ doby dubrovnické rovná se květu literatury italské, z níž posud těží právě ti Italiáni, kterýchžto otcové sobě písemnictví dubrovnického nanejvýš vážili. O tom všem Kolatschkovi spojenci ovšem ničeho nevědí. Co se však týká ostatních národů „menších“, kteříž buď slabé buď nižádné zárodky vzdělanosti nemají, nedokazuje nynější stav jejich praničeho pro budoucnost. V nynější době vyvinují se národové překvapně a co se týká skrovnějšího oněch počtu, není to pražádnou závadou. Nečetných Řeků ujímala se celá Evropa, majíc je za schopny samostatnosti v politice i kultuře, od nečet-

ných Dánů vypůjčili si Němci milerádi Oehlenschlägera a Andersena, jichž spisy sobě autorisovat dali, a s výtečným Consciencem, chloubou to praskrovňoučkého národa flámského, učinili totéž.

Ostatek výtečného toho článku čelí pouze proti nám Čechům. Bylo by zbytečno, uvádět a vyvracovat celý článek ten, jenž co vět tolik nepravd obsahuje; my pravdu známe a Němci ji znát nechtějí. Jen některé věty stůjtež ještě zde: „Národ český, pokud utlačován, měl naději, že sobě život zachová;“ — „Budoucnost Čechů, ne snad zdánlivá, ale jistá budoucnost Čechů jest poněmčení.“ Větu poslední nazývá dopisovatel „apodiktickým tvrzením“.

Bachovo poněmčování bylo podporováno milionem bodáků a přece je národní snahy přemohly tak, jak roztrhne strom kořenem svým skálu, kteráž mu volné půdy popřáti nechce. A tenkrát, sevřeni a spoutáni, měli jsme více budoucnosti než nyní volni a silni!

Že nám vytýká dopisovatel, že sobě tvoříme teprve názvosloví, jest právě tak směšné, jako by vytýkal někdo Němcům, že mají ve svém názvosloví více z ostatních jazyků evropských než ze svého vlastního. Však jest to naše „dělané“ názvosloví každému prostému rolníku známo!

„Slovany nespatřujeme nikde co nositele a zástupitele samostatné, původní kultury.“ Rádi stojíme na nohou vlastních a nechceme se opírati o zásluhy svých předků. To však přece podotknouti musíme, že ona reformace, kterou se Němci tak rádi honosí, původně z Čech vyšla, že jsme my to byli, kteří krví svou světu svobodu náboženskou zaopatřili. A měli jsme právníky, mediky a historiky česky píšící již v té době, když spisovní řeč německá nebyla ještě ani narozena. Dlouho po utvoření spisovní řeči své psali Němci ještě vědecké knihy latinou a později francštinou. Vytýká-li se nám, že celá naše literatura má ráz dělanosti a nápodobení, což jsme dříve již vyvrátili, tážeme se zase, jak dlouho tomu, co se slavná literatura německá zprostila otroc-

kého nápodobení francouzských a anglických vzorů, a jsme každé chvíle hotovi, na novější krásné německé literatuře dokázati, že silně opět na vadu dřívější stůně.

Řekli jsme z počátku, že Němci chtějí, cítíce vlastní svou slabost, záštitu míti v bujarých národech rakouských. Ze článku Kolatschkova vysvitá však ještě mnohem více, tam zřejmě vysloveno, že se má Rakousko lupem Německa státi. My se snažíme upřímně a poctivě o zachování a rozkvět mocného a svobodného Rakouska, a jiní spekulují již na to, že „se ve své částici rozpadává". Konec článku jeví tendencí celého nejjasněji; praví: „Proto musí Němci v Čechách oko své nezvratně k Vídni obraceti, a přijde-li doba snad nyní nedaleká, také — k Frankfurtu." Naši krajané němečtí mají však více loyálnosti, než by se zahraniční jejich svůdcové rádi domýšleli. Jest a bude i jim svobodné Rakousko milejší než mlhavá politika frankfurtská.

Co se týká naší budoucnosti, jsme, ač budeme vždy ostražiti, bez starosti. Přáli bychom něco podobného sousedům svým německým, aby se jim jejich ministři sami pro slabost a neodhodlanost v sněmovnách veřejně nevysmívali, jak to před několika dny učinil Beust v sněmovně saské, a aby se jim nepřihodilo dále podobných skandálů, jako jest ten, že malé Dánsko mezi tím, co Němci neustále válkou hrozí, zcela klidně odzbrojuje.

ČAS č. 122, 23. května 1861

△ *V Praze 25. května.*

Je nám všem tak dusno, že to až prsa svírá. To jaro začíná tak divně jako nikdy. Listí je sice opět husté a šťávnaté, trávníky se zase zelenají, květy tvoří celá oblaka bílá, celé sněhové lady, nebyla však ještě ani jediná bouřka. A přece celá příroda i se svým bejlím, jež samo sebe člověčenstvem nazývá, ví s úplnou jistotou, že bouřka přijít musí, tím krutější bouřka, čím déle se připravuje, čím déle ohnivé látky nadychuje, aby je pak náhle na nás vychrlila. Vše už si přeje, aby bylo už po bouřce, a abychom měli čistý volný vzduch; nebe ale je všude stejně žluté, stejně sirnaté, jako by najednou a se všech stran spousty ohně na nás zřítiti chtělo. Nevíme, kde se nebe po prvé rozevře; avšak tam na dalekém jihu houstne žlutost již v barvu oranžovou, tam snad zakrátko uvidíme již klikaté pruhy, odtamtud snad co nejdříve i k nám se blesky poženou!

Mezitím jsme však, jakoby na rozloučenou, ještě dosti dobré mysli. Ano, my žurnalisté jsme tak lehkomyslni, že pro zábavu ještě i vzájemné návštěvy konáme! Vidíš, milý mladounký „Čase“, to máš mému feuilletonu co děkovat, že tě zase jednou, byť i zcela nakrátko, starý sice, avšak dobře ještě zachovalý „Tagesbote“ navštěvuje. Snad se nehněváš ještě proto, že tě nazval „mladým“? Vidíš, asi před pěti léty řekla mu „Bohemie“ totéž, a on si z toho tenkráte také pranic nedělal! Teď je ovšem jinak, a znáš beztoho ty staré lidi, myslejí, bůhvíco učinili, když zestárli! Přišel vás navštívit, a buďte tedy po slovansku hostinni, přátelé. Máme velký dům, a moje přízemí hodí se zcela pro pohostinské světnice, protož, přijde-li někdo, jen mně ho podejte dolů!

„Tak! Prosím, sedněte! I nebojte se, pane, že jsme mezi čtyrma očima! Vždycky zdráv? Ale? No to mne těší! — Prosím vás, cožpak bychom my žurnalisté věděli nového! To víte sám, že žurnalist tolik toho ví, že ani neví, kde by začal. Že už pustili Babinského, to jste četl. Chudák, Babinský, všude se teď o něm mluví, dvacet let, a k tomu ještě to neštěstí, že napsal před jeho vysvobozením Novohradecký jeho životopis! Teď prý je někde zahradníkem. — Novohradecký? I ne, Babinský že je zahradníkem! — vyjádřil jsem se jen poněkud nejasně. —

Ovšem, ovšem, zcela jste měl pravdu, co jste nám o německých buršech řekl! Vy máte vůbec vždycky pravdu! Jenže se dobře nepamatuju ze životopisů, byli-li skutečně nejprvnější učenci a básníci vaši dříve také vynikajícími burši; v jeho spisech nalezl jsem těch poukázek k tomu jakož i k vznešenosti burschenwesenu pramálo. To ale nic neškodí, — když vy to povídáte. — Pro něco jsem se ale přece na vás mrzel! — Proč? Pro ten výraz „ingrimmiger Humor!“ Vidíte, když jste někdy proti Čechům psával, což se, jak se nejspíše pamatujete, přece také někdy stalo, psal jste s takovým humorem, kdybych směl být nezdvořilý, řekl bych „jizlivým“, že jsem dlouho přemýšlel, jak bych ten druh humoru nazval. Na výraz „grimmiger“ nebo „ingrimmiger Humor“ jsem ovšem také připadl, měl jsem jej ale za nesmysl. A teď se vaše autorita proň vyslovila! Žeť nás vy Němci slovy musíte vždycky překonat! A moji přátelé v prvním poschodí také se na vás pro něco zcela podobného hněvají. Chtěli již několikráte a k tomu velmi odůvodněně o rakouštích Němcích říci, že tito „chtějí svobodu, — ale jen pro sebe,“ a vtom vy jim chytře předejdete a užijete výroku toho rychle proti nám! Nechcete cigáro?

Kolatschek? Dobře, dobře, — Kollatschek může být velmi hodný člověk, ale celý národ zabít, toť přece není žádná maličkost, to už přestávají všechny žerty! Víte, kdo tam píše? Už jej vydali ve fotografickém album,

koupil jsem si jej. Zdalipak jej poznáváte? — Že nevidíte dobře? To my už dávno víme, čtveráku, že dobře nevidíte. Ovšem, jest to také poněkud nejasná fotografie, fotografové vůbec neradi žlutou barvu — jak, usmíváte se? Snad jej již poznáváte? Já Vám pomohu! Počáteční písmeno je „P“ a celé jmeno končí na „ling“. — No tak vidíte. Vždyť my víme, že jej právě tak nenávidíte jako my, jako všechny nepřátely českých snah. On se prozradil mezi jiným také tím, že Kolatschekovy „Stimmen der Zeit“ v Praze kolportoval. — Cigáro nechce táhnout? Vidíte, vidíte, a je to přece německé zboží!

Jak že pravíte? Že má Kolatscheck pravdu, praví-li, že nám utlačování za posledního desítiletí živobytí zachovalo? Inu když myslíte! Proto jste vy také tak často nám ubližoval, proto jste povídal, že národ bez peněz není národ a tedy také ne života schopen, proto nás nazýváte stále ještě pouze jakous „stranou“, — kleté flašinety, pořád nás vytrhujou svým „Hej Slované!“ — jak často jste se nám posmíval, že se nemůžeme zmoci ani na Národní divadlo! Dobře jste měl. Máte zajisté radost, že nyní přece se ho dočkáme. To ale ještě nevíte, že všichni čeští herci dostali od stavovského ředitele již výpověď a že se s nimi uzavrou kontrakty nové, pro častější hru a proto, že nemusí hrát více v německém. Myslím, že prozatímní malé divadélko pranic neškodí!? Jsme nyní již opatrnější a pokračujeme pomalu. Věru vás Němce lituju! My budeme již mít své české divadlo, vy ale svou německou flotu přece ještě nemáte; ach! každý národ má svůj smutek! Jakpak, kdybyste také začali v malém? My vám rádi několik kocábek přepustíme, máme jich v Podskalí dost; jen aby vám jich zase nějaký německý Hannibal, nějaký Dr. Fischer, neprodal!

Nikdy jsme vám neměli za zlé, že jste psal proti nám; zdravý národ musí všechno snést, a jsme dost konstitučního smýšlení, abychom vytrpěli náhledy i nejprotivnější! — Že jste šířil v Čechách vědomosti z národ-

ního hospodářství? Vždyť my to uznáváme! Chci vám sám některé doklady toho sdělit. Odpusťte však, budou-li moje doklady vypadat jako klepy. To víte beztoho, když nemá feuilletonista přísnější pensum v práci, hraje si s míčem klepů; někdy ovšem míč zalítne klidným lidem do oken a poleká je. Vaše náuka o národním hospodářství pronikla již všechny třídy. Ondy přemýšlel kdosi, jak by ušetřil vstupného na Střelecký ostrov a přitom přece na ostrově samém hudbu slyšel. Víte, co učinil? Šel tam již dopoledne a obědval na ostrově za 1 zl. 50 kr.! Vůbec jste učinil lid náš velmi chápavým! Před nedávnem vyhrál jistý pražský občan několik set tisíc zlatých. Měl o peníze strach a šel ku svému dosavadnímu domácímu na radu. Ten mu radil, aby žil nějaký čas ještě jako dosud, a aby vyprávěl, že peníze všechny již dal na nemovité statky. „Víte co, pane domácí, abych lidi ještě více spletl, zůstanu vám činži dlužen," odpověděl chápavý učeň.

Obchod? Ovšem, obchodu jste tak pomohl jako národnímu hospodářství. Neviděl jste ještě onoho muže v šedivém plášti v malostranském podloubí? Prodává nedohořelé kousky cigár! Za půl hodiny nasbírá jich po ulici plnou hrst a krám je hotov. Hrst je za nový krejcar a za nový krejcar jest pak malá sklenička jalovcové. Tím se také pomůže bořit monopol, jemuž taktéž nepřejete.

Jak? Vy již chcete jít? Je vám snad ještě nějaké cigáro libo? Nu sbohem, těšilo mne! Mne zde najdete vždycky, zachce-li se vašnosti přijít na táčky." Sbohem! Má skutečná úcta! — —

Tak! A nyní honem do arény! Bude se tam prý letos zase hrát česky, — až budou benefice. Chudáci naši beneficianti! Opět prodají o jednu „jistou" lóži méně. Toho, který ji kupoval, zavřeli prý včera pro falešné směnky, jichž měl as za osmdesát tisíc zlatých vyhotovit. Pro takovou maličkost! A naposled jej budou ještě trestat! Jako by na tom záleželo, je-li o něco více papíru v oběhu nebo méň!

ČAS č. 125, 26. května 1861

A OPĚT KOLATSCHEK!

△ *V Praze 31. května.*

Má-li „Prager Zeitung“ svůj kříž s obchodními komorami a se školním radou p. Marešem, jež pořád zastávati musí v potu tváří svých, máme my zajisté tím větší kříž se žurnalisty německými, již nás chvalitebně a stále zaneprazdňují. „Pr. Ztg.“ nalezne při svých klientech přece snad někdy něco, co na pohled krásněji vypadá, my však vzdor všemu namáhání nejsme s to, abychom seznali na svých odpůrcích jedinou jen rozumnou stránku, za kterouž bychom se zachytiti a kterouž bychom logikou přivésti mohli k poznání lepšímu. Vidíme všude ve všem toliko nesmírnou nenávist proti nám, kteráž ve výstřednosti své tragický ráz svůj až ztrácí a v komičnost spadá, vidíme nenávist, která se žádných prostředků nehrozí, ani nízké, původce svého hanbou znamenající lži. Víme, že někteří tuzemští Němci, jak jsme se na zemském sněmě přesvědčili, jak se z rady říšské každého dne přesvědčujeme, nejjizlivějšími našimi odpůrci jsou, a rádi bychom, nechtíce celému národu ukřivditi, předpokládali, že jen někteří z krajanů našich dovolují sobě přechvatů takých; nikde však nevidíme a neslyšíme, že by ostatní krajané naši němečtí se počínání takému opírali alespoň slovem, a pohlédneme-li ven do říše sousední, čteme-li zprávu o jediném sedění sněmovny pruské, ustrneme a podivíme se, jak zřejmě nepřátelsky počínají sobě tam proti nám Slovanům, s jakou labužnickou choutkou dovolují sobě vše, cokoli nám ubližuje. Dosti jsme se nalákali „německé“ kultury, jakž sousedé naši vše nazývají, co jejich i co c i z í h o, dost často jsme slyšeli, že národ německý je národ ideelní, že on nejspíše ze všech národů pravé svobodě rozumí a jí schopen jest. Neznali jsme nynější

Němce sice co muže činu, ale myslili jsme, že alespoň projevované myšlénky jejich upřímné jsou. My Slované tak lehce uvěříme všemu, cokoli se nám objevuje co krásné a vznešené! Právě my mladší nestydíme se za slabost svou, aniž jí zatajujeme, věřili jsme pevně a viděli jsme zpředu již pravý ráj mezi námi, snahy společné, nikde zlozvuk, nikde nesvornost. Sen náš prchnul. Jsme o zlou zkušenost bohatší, kteráž zlé ovoce nésti může, — ač zajisté ne pro nás. Přiznáváme se i k tomu, že jest nám zkušeného líto. Co jsme ondy o slabosti německého národa podotkli, tomu jsou nejlepším dokladem nájezdy nám Čechům platící. Nečelíť tyto k ničemu jinému, než aby národ německý dle dávného zvyku svého rekrutoval z národů jiných, aby sesílil neporušenější rázností jiných. Rozhodného činu není však schopen, nemáť ani dosti síly vnitřní, aby sama sebe k jednotě, k nejzamilovanější myšlénce své, dospěl, bez níž zahyne v kratší době než jakou nám ještě do poslední hodinky určuje. Jeho zbraní proti nám jest tedy slovo.

Slova naše jsou poněkud příliš opravdivá, nemůžeme však odbývati žertem pouhým nebo náruživě vykřiknouti tam, kde se nám svatokrádežně sáhá do chrámu národní naší cti, kde se kalem hází po nejtišších a nejmírnějších geniech našich, k nimž pohlížíme s láskou nás rozechvívající. Elegický nás ovládá cit, jemuž se vysmívati nelze, neboť za ním skrývá se odhodlanost nejpevnější, a kde cit ten nastoupí, bývá narovnání velmi těžké!

Pan Adolf Kolatschek uveřejnil ve svém časopisu „Stimmen der Zeit“ opět jeden článek proti nám. O našem velikánu Jungmannovi mluví se tam doslovně následující:

„Češi mají vyvinutý smysl pro národnost, avšak jakým způsobem vzdělával se zde onde smysl ten? Nebožtík slavist Jungmann vyřknul, ovšemže několik let před konkordátem, ve škole, aby národní cit povzbudil: „Děti, pomyslete sobě, našeho Husa, svatého našeho Husa upálili ti čepičáci (zde nadávka pro vysoké kněz-

stvo)!“ — „Slunce zůstalo kvůli židům stát? Děti, slunce zůstane kvůli těm po..... židům stát!“ Nebo: „Děti, nyní vyženeme židy! (někdy také Němce).“

Povaha až ouzkostlivě čistá našeho Jungmanna jest známa, ještě známější snad učitelské jeho působení. Tisíce jeho žáků žijí v Rakousku i mimo hranice rakouské posud. Každý z nich vzpomíná sobě s láskou a úctou na někdejšího mistra svého. A když již nemohou tichému Jungmannovi ničeho vytýkati ani co do snah ani co do vlasteneckého působení jeho nad křišťál jasnějšího, sáhnou po životu jeho učitelském, vypravují anekdoty lehce smyšlené, a mnou sobě spokojeně ruce, vědouce dobře, že z každé třeba nejhanebněji vymyšlené lži vždy přece nějaká skvrna viseti zůstane. Těm a podobným odpověděl již jistý německý spisovatel sám prav: „Zdaž hanou to muži, když uličníci po něm blátem hází?“ — —

Ostatní části článku nezasluhují vlastně ani povšimnutí, jalovostí svou vyrovnají se známým již dřívějším nájezdům, a mohou leda smích vzbuditi a k zábavě posloužiti. Aby pražský dopisovatel všechny své články z Čech datovati nemusil a novou formu pro staré své náhledy získal, píše nyní „z moravského mlýna“. Jeho mlýn je pravým ideálem. Ve mlýnu panuje život tak důmyslný, prostocitý, že jej Němec poznává co „základní znak své jsoucnosti“.(!) Ve mlýnu se sejdou hosté, zrovna tolik, mnoho-li jich pan dopisovatel potřebuje, a zrovna tací, bez jakých by se obejít nemohl. Mezi nimi je také jeden doktorand, důmyslný to člověk a velmi rozumný, který sobě nejspíše za dvacet tolarů někde v Německu doktorát koupí a pak panu Kolatschkovi dopisovat bude. Hospodář je Slovan a dobrosrdečný, trochu přihlouplý člověk, jenž se nám proto jen co úplný hlupák nelíčí, že slovanským sedlákům nadávat a vždy přisvědčit musí, když někdo Slovanům vůbec se posmívá. Hospodyně čte nejspíše ty německé klasiky, co tam ve skříni stojí; ne-li to, umí alespoň dobré cukrové dělat. Není udáno, od které německé mlynářky se tomu

naučila. Aby se rozmluva přece nějak zaplést mohla, přijede a odjede hned zase jistý „veselý“ farář, o kterémž dle pravidla: „Odešel, můžeme tedy o něm mluvit“, pochvalně se zmiňuje, že není tak jako ostatní páteři, kteří za voleb do zemského sněmu tak své plíce namáhali. Rozmluva je pak nadmíru duchaplná, zrovna vyměřená na tolik a tolik stránek; víc by snad pan Kolatschek tomu českému národu nevěnoval, dopisovatel nemůže tedy důvody ku svým tvrzením podávati, není toho také zapotřebí. Řečníci vystupují jako marionety, kdykoli jich patron potřebuje; vzdor změně ve hlasu vidí každý, že zde jediná osoba mluví za všechny.

Nejdříve slyšíme z úst hospodářových, jak daleko stojí sedlák slovanský za sedlákem německým! Pak se mluví o budoucnosti, kteráž patří stavu měšťanskému, jenž, samo sebou se to rozumí, ryze německý jest. Neodpírá se však, že Slované platí více daní než Němci, tedy rolníci více než měšťané. Zato mají Němce mezi sebou, kteříž působí co „kvas“ blahodatně; jejich „převaha byla vždy zcela přirozenou, a povstala sama sebou“. Za touto větou nestojí žádné výkřičníky!!

Příjemno jest nám, dovíme-li se, že Moravané mají slovo „Čech“ za nadávku, jakož se neméně zase podivíme, že Uhři měli Němce vždy radší než Čechy. — „Und wer da lügt, muss Prügel haben!“ praví Mirza-Schaffy.

Geograficky se nám pak dokazuje, že nemůžeme s Moravany býti nikdy jedním národem. Poukazuje se ku mapě, nejspíš ku mapě „celého Německa“, na kteréž jasně se vidí, proč Němci jediným národem býti mohou a také jsou!

Pan doktorand ví mnoho, velmi mnoho, a všechno to poví, začež jest mu hospodář Slovan tak povděčen, že se přizná, že „nejlepší část své bytosti“ od Němců má. Což by bylo bývalo z nebohých jeho dětí beze škol německých! Což by se byly mohly vědám „po česku“ učit?

Na konec rozmluvy opakuje se krátce a pěkně přehledně obsah všeho mluveného, a víme nyní jasně, že

němčina je jazykem světovým, že bude v Rakousku vždy odznakem vzdělaného člověka, a jsme přesvědčeni, že „Němec snahám našim spravedlivým nikdy překážeti nebude, již dle smýšlení svého a své přirozenosti ne!“

Jsme ustrnulí, bijeme se v prsa a žalujeme. „Ach ano, to všecko jsme ovšem nevěděli!“

ČAS č. 129, 1. června 1861

△

Osobní neštěstí domáhá se u mužů spíše napínání všech sil, než aby budilo citlivůstkářství, neštěstí cizí má kolem sebe lesk poetičnosti a mluví přímo k srdci. Na zemském sněmě měli jsme, na říšské radě máme pro snahy své nešťastnou menšinu, avšak naděje v lepší budoucnost a pevné předsevzetí, že bezpráví odstraníme kroky muže šlechtícími, udusilo všechnu citlivost. Jinak jest nám, pohlédneme-li ku pruské sněmovně, ku truchlým avšak odhodlaným bratřím Polákům, již se zdají proto seděním sněmovním přítomni býti, aby jejich hlas povždy oslyšen byl.

Divné to principy, jakýmiž Němci svou politiku řídí! Na severu hrozí částečce německého národa danisování. Holštýn a Šlesvik domáhají se svých práv národních statně a celé ostatní Německo pomáhá jim, alespoň psanými notami, co nejvýdatněji. Otázku holštýnskou předkládají Němci spravedlivému a zdravému soudu celé Evropy, poukazují k nesplněným dánským slibům stran šetření německé národnosti, vypočítávají všechny školy, kteréž místo německé nyní dánské jsou, dovolávají se svobodomyslnosti a humanity celého světa, dokazujíce důsledně, že není svobodomyslným ani humánním, kdo nešetří práv všech národností. A na Východu, kdež sami vystupují co potlačovatelé cizí národnosti, šlapou nohama tytéž zásady, za něž by jinde třeba umírali. Lord John Russell učinil nový zprostředkovací návrh pro Dánsko a Německo, návrh to, který se dle náhledu německého časopisectva opětně neuskuteční. Tvrdíť toto, že se ani dánské ministerstvo, a byť i několikráte obnovené, neopováží, aby naproti fanatismu dánského národa rázně vystoupilo a německou národnost chránilo.

Fanatismus ten musí se dříve událostmi vážnými zlomit. Nesmyslem bylo by prý, aby se věřilo dále ještě slibům dánským. „Dánské sliby se dávají, jak známo, jen proto, aby se nesplňovaly.“ Totéž mohli by Poláci říci o slibech německých. Němci holštýnští mají však alespoň tu výhodu, že se jich ujímá evropská diplomacie, že tedy Dánsko nemůže ve všem svévolně jednati. Poláků neujímá se diplomacie posud, nechť však zarazí německopruští sněmovníci úsměšky své! Práva národní a pravá tedy svoboda dochází vždy opravdovějšího uznání, diplomacie mívá cesty podivné a obraty náhlé, a úsměšek může náhle zledovatět a tvář posud veselou strašně zohyzdit.

Na pruském sněmě jsou Poláci pravými mučedníky, tragickou svou vytrvalostí připomínají nám však mučedníky za věci nejsvětější. Stokráte postavili se již v boj pro šetření posvátných svých práv, stokráte byli nerovnou zbraní poraženi. Vzdor sterým porážkám však vytrvají přece na místě svém a za nejbližší příležitosti tasí s obnoveným ohněm opětně parlamentární svou zbraň, byť i neočekávali šťastnějších výsledků.

Při posledním sedění zahájil poslanec Morawski novou parlamentární seč. Výsledek byl týž co dříve.

Ministr slíbí v sněmovně, že nedá do Poznaňska na př. jiných zemských radů, než kteří mají všechny zákonem předepsané vlastnosti, kteří jsou tedy buď rodilými Poláky, buď se alespoň v polštině dobře znají. Zemští radové jsou jmenováni, a objeví se, že v celé provincii nalezají se toliko dva, kteří nuzně polsky znají. Některý řečník polský počne o tom mluviti poukazuje k tomu, že poznaňský zemský rada polsky uměti musí, má-li vůbec působiti. Praví, že sněmovna ovšem vyjádřila se proti tomu, že polský jazyk oprávněn jest při ouřadech, ač se náhled taký protiví patentu okupačnímu a dřívějším usnešením sněmovním, — vtom povstane v sněmovně velký nepokoj a president přerve polskému poslanci řeč a tvrdí, že řečník nesmí o ničem jiném jednati než o zemských radech vůbec.

O otázkách národních namluvili prý se Poláci již tolik, že to sněmovnu již omrzelo.(!) Řečník se nenechá odstrašit a mluví o spravedlivých svých stížnostech dále, president mu několikrát ještě přerve řeč, až mu nakonec i slovo vezme. Nato ubezpečuje některý ministr, že se jedná v Poznaňsku zcela dle práva, že však není ani dosti Poláků ouřadů schopných. Jiný Polák podotkne na to, že sobě sněmovna ani peticí nevšímá z Poznaňska zaslaných a že petice ty, třeba 20000 podpisy opatřené, se nekonečně dlouho ležeti nechávají, kdežto přece spravedlivá stížnost třeba jediné osoby rychlé pomoci zasluhuje. Některý z poslanců německých posmívá se tomu, že na peticích polských tolik křížků místo podpisů se nalezá, a má za důkaz neschopnosti, co Poláci za vinu vlády, za vinu nedostatečných škol mají. Bentkowski, Niegolewski, Cieszkowski a jiní výteční mužové povstanou a řečnějí, v sněmovně panuje však schvální hluk a nikdo neposlouchá. Ministr chce tomu konec učinit a žádá od Poláků důkazy k žalobám jejich, nikoli prý frází. I vstane tedy jeden řečník polský a dokáže, že i ministr záležitostí vnitřních, i ministrové spravedlnosti a financí porušili zákony. President rozhorlen kárá řečníka, že uráží ministry; tito jsou pak spokojeni skromně již se zadostučiněním presidentem zaopatřeným a žádají jen důkazy. S celou haldou dokumentálních důkazů kráčí jiný Polák k řečništi. Hluk dosáhne nejvyššího stupně, aniž by president sněmovnu napomenul, — větší část německých poslanců opouští sál! Řečník počne mluvit, po pátém již slově okřikne jej svobodomyslný pan Vincke slovem: „K věci!“ — „„Vždyť jsem při věci!““ — odpovídá takřka bolestně řečník a mluví dále o policejní libovládě v Poznaňsku, o ouřednících německých, kteří se jen za pruskými a ruskými řády honí, kteří sami pobuřující proklamací v Londýně tisknouti a pak mezi Poláky rozšiřovat dávají, aby práva měli k žalobám. Pro vše, cokoli udá, má důkazy při ruce; vyzývá, ano žádá za přísné vyšetřování, kterýmž se řečníkovi stále hrozí.

Hluk však vzmáhá se ještě dále, okřikování nepřestává, a řečník, vida nezbytí, zakončí konečně nikoli v zoufalosti, avšak v nejvyšší mužné odhodlanosti větou náruživou sice, ale trefnou. President je u velikém rozkvašení: „Žádám sněmovnu, aby se vyjádřila, že řečník porušil nejjednodušší ohledy slušnosti, mravnosti a vlastenectví způsobem nejrouhavějším!“ Sněmovna, vyjímaje ovšem Poláky, tleská bouřlivě. „Vidíte, jak sněmovna o vás soudí,“ podotýká president. Řečník chce mluvit, president jej však nepřipustí ani k slovu! — Rokování je ukončeno, — rovnalo se všem předešlým. Poláci nejsou však odstrašeni a přednesou své stížnosti jindy zase; pak se jim ale řekne, že se věc ta již posledně vyřídila!!

Ano, sněmovna soudí, svět však soudí také! Náruživá ta „fráze“, kterouž Niegolewski, neboť on byl řečníkem posledním, zakončil, ozývá se v milionech stejně smýšlejících, zatřásla klenbou a hučí posud sněmovnou dále na výstrahu těm, kteří nyní v přepychu své vylhané svobodomyslnosti slyšeti nechtějí. Nad sedadly polských bojovníků vznáší se ona co mrak, jenž hrozivě praví: „Vymýkáte-li nám zákon z rukou, dáváte nám pistoli do rukou!“

ČAS č. 132, 5. června 1861

△ *V Praze 13. června.*

Dovídám se, že onen pán, jehož školního dozorství jsme se řádně již přesytili, vzdáti se chce sice dohlížení na české reální školy, že však zamýšlí v těchže českých místech podržeti dozorství nad školami d í v č í m i. Bůh račiž nás uchrániti milosti té, my se jí milerádi odříkáme, neboť jest nám na dívčích školách právě tak záleženo jako na všech školách ostatních.

Naše dívky mně odpustí, řeknu-li, že jsou nám — k velké strasti. Že je vzdor tomu přece, a někdy i velmi milujem, jest jenom důkazem předobrého, často zneuznávaného mužského srdce. Avšak nechci dnes žertovat. Společenské poměry naše jsou přesmutné. Jest nám, jako bychom my mužští ve vyšších svých snahách stáli osamotnělí, neporozuměni ženskými a jimi nepodporováni, jako bychom pracovali pouze myšlénkami chladnými, bez citů něžných, kteréž by nás v okamžicích umdlenosti ovlažiti, znovu posilniti, ano myšlénky naše k živějšímu letu přivésti a jim k tomu dopomoci mohly, by v ohnivý čin dozrály. Kde ženské pohlaví není proniknuto těmiže snahami jako pohlaví mužské, ovšemže ve způsobě a míře své, stává se často závažím, vadícím a i překazujícím, jak to u nás často vídáme.

Čeho především v kruzích svých pohřešujeme, jest živý společenský život. Tak zvané „společnosti“ patří u nás na příklad již k znamenitým výminkám, kteréž podnikateli jisté jmeno zaopatřují a o kterýchž se dlouho mluví co o události. Za dob největšího ponížení byla kavárna, hostinec, veřejná procházka jediným místem, kde jsme o sobě a svých strastech porozprávěti mohli. V Polsce nahražoval domácí život v nejtěžších dobách scházející život veřejný. V salonech polských scházeli se

mužští i ženské, hlavním cílem jejich byla Polska, vedoucí myšlénkou jejich Polska a opět Polska. Upevňovali se vzájemně v náhledech svých, posilňovali k dalšímu boji či k dalšímu utrpení. A ženštiny polské, dívky či paní, neměly posledního slova; známo, že vlastenecký zápal jejich převyšoval i vřelost takto zajisté v ohledu tom dosti ohnivých Poláků. „U nás jináče!“ musíme skoro při každé příležitosti opakovati. Společenskému životu překážel již dualismus národností, jakož všude překážeti musí, kde jedna národnost násilím povýšena, druhá ponížena jest, a kde se tedy nenávist třeba neuvědomělá a s ní nedůvěra vzbuditi musí. A kde se skutečně nějaká společnost v soukromém bytu sejde, je to společnost čistě mužská, v níž se třeba ani sama domácí paní neobjeví, — nemáť smyslu pro rozpravy naše, zábava by se ze zdvořilosti obrátila k věcem titěrným! Máme jen několik veřejných zábav do roka, které nesou vyslovený ráz český, k nimž se zve mnoho a mnoho dám, kteréž by tedy dle naznačeného rázu měly také vyslovenými Češkami býti. Avšak víme, jak většina těch dam smýšlí. Bály na Žofíně jsou skvostné, výborové skutečně vybíraví, bylo by skoro hanbou, kdyby tu neb onu dívku nedošlo pozvání. Nastane tedy i honba po zvacích lístcích. Tytéž dámy, kteréž před čtyřmi dny tančily na německém právnickém plesu, na kterémž by za žádnou cenu nebyly česky promluvily, tančí nyní na plesu českém, donutí se k několika slovům českým, praví, že je jim jedno, česky či německy, a přinutí konečně galantního tanečníka, aby „kvůli jejímu usnadnění“ mluvil německy. Nepřišly kvůli společnosti české, nýbrž aby tančily a se bavily, nemajíť smyslu pro kruhy naše. Valná část ostatních děvčat mluvívá sice s okázalostí v kruzích našich česky, — avšak jen v kruzích našich, mezi sebou jim „to jde líp po německu“. Skrovná, přeskrovná jest hrstka těch, které šťastnou náhodou vychovány byly tak, že jest jim přesvědčením, co jiným hračkou. Avšak a i ty neměly skorem ještě dostatečné příležitosti, aby smýšlení své osvědčily.

I maličkosti mluví proti nim. Kdykoli jsou na př. rekvie za některého zemřelého našince, darmo bys hledal děvčat našich v klenbách kostelních, jest jich tam jako oas v Sahaře; při každé však svatbě uzříš sílu známých dívčích tváří v kostele, — aby obdivovaly nevěstin šat a seznaly ženicha.

Nemůžeme však za vinu pokládati dívkám, co vinou jejich není. Vinu celou má posavadní vychování, posavadní školy. Kazily nám školy naše i mužskou mládež, jakž teprve citlivější a měkčí ženskou! Dualismus národností a vychování zlomil nám již mnohé mocné duchy, jež jmenovati a vyčísti můžeme, neb alespoň nepřipustil, aby se úplně rozvinuly, — jakž by neměl zlomit neb přetvořit poddajného ducha ženského! Mladík trvá déle ve školách než děvče, on může dualismus konečně přece lehčeji překonati. A hledělo-li se ve školách jiných k poněmčení, hledělo a hledí se k tomu ve školách dívčích tím více. Dějí se v tom ohledu posud věci skutečně podivuhodné. Abych uvedl jeden alespoň příklad, vypravuji následující: Na Malé Straně jest jedna dívčí škola, o níž již v časopisech sděleno, že tam zapovídá se děvčatům česky mluvit. Na tom nemá však jistá učitelka dosti. Mrzí ji, že děvčata mají česká jména, překládá jejich jmena tedy do němčiny a vyvolává je pak — v překladu. Tak se stalo v moudré její hlavě z „Liškovy“ — „Fuchs“, z „Kličkovy“ — „Schlingel“ a z „Dobrohlavovy“ — „Gutkopf“!

Ani toho dívkám neklademe za vinu, že viděly v němčině něco vznešenějšího; spatřovalyť ji vždy v uniformě důstojné, a uniforma činí na špatně vzdělané dívčí srdce veliký dojem. Národní náš život neskvěl se posud v pestrých barvách, aby mnoho přitažlivosti byl do sebe míti mohl.

Mladí naši páni a vůbec mužští také sobě nebrali přílišnou práci, aby, co ve školách u dívek pronedbáno, později sami nahradili. Buď jim scházela příležitost, buď vůle, buď konečně i umělost k tomu, a sešli-li se se ženštinami, volili místo rozumné rozmluvy raději vyje-

tou kolej otřepaných frází a pohybovali se ve formách, v jakých i mnohý hlupec se konečně pohybovati dovede.

Ano ty formy! Formy učinily z většiny našich děvčat pouhé loutky, bezdušné pagody. Jejich duše jsou sobě v přemnohém navlas podobny, ve věcech zevnějších hledajíce výraz svůj. Lichotí-li muži často vnitřní boj, lahodí-li mu i neštěstí, má zase naopak žena stálou snahu, státi se alespoň co do vnitřního života svého úplně pokojnou a šťastnou. Bolestný činívá dojem, spatřujeme-li ženské citlivější nebo duchaplnější, jak se pachtějí po štěstí, jak se namáhají, aby sebe a život svůj v souzvuk uvedly se světem zevnějším. Naproti nim stojí ale přísná forma, neuprositelný, nezviklaný posud a nepřirozený společenský poměr! „Poddanství i tělesné i duševní jest osud tvůj“, — tento náhled panuje u nás více ještě než kde jinde. Mohlo by se o tom mnoho, přemnoho říci. Poměr ten nepřestane, pokud matky naše odchovávati budou „stromky jen kvůli květům“ a pokud dcery se tomu od matek učiti budou.

Nelady ty mohou v souzvuk přivedeny, společenské ty poměry naše mohou trvale zlepšeny býti pouze řádnými dívčími školami. A od zlepšených těch dívčích škol požadujeme my zároveň, aby odchovávaly nám dívky česky myslící a cítící, z nichž by se pak i řádné české matky státi mohly. Nechceme orlů mít ze svých holubic, chceme však, když dívky naše s r d c e m mysleti musí, aby bylo srdce to české a aby myslilo česky.

Dívčí školy jsou nám předůležitým předmětem, k němuž všechen zřetel svůj obraceti musíme.

Máme-li však nyní mužskou generací, kteráž sobě spravedlivě stěžovati může, že bohužel se ani česky číst a psát (jakž teprve myslit!) nenaučila, tož máme i generací ženskou, kteráž sice již vychovatelkám odrostla, s námi cítit se však nenaučila, a přece budoucí pokolení, naději naši odchovati má. Nová doba veřejného života, zjinačené jím poměry společenské, napraví i zde mnoho, byť i ne všechno. Především pomůže však, budou-li

mužští více než posud hleděti k tomu, by sobě ženskou pleť duševně sbližovali a odchovávali. Ženské jsou citlivé a chápavé, brzy seznají pravdu i váhu slov: „Máte budoucnost, máte vlast, máte mládež naši v rukou svých. Cokoli do kypré půdy zasejete, vzejde, cokoli v outlou větev vštěpíte, ponese ovoce. Pomyslete, že se z mládeže na spásu lidstva státi má to, čím my jsme se nestali, ale státi měli!“

ČAS č. 140, 14. června 1861

JEŠTĚ JARO

△ *V Praze 17. června.*

Všechno letos krásně pučí, vzchází a vychází. Travi-
ny, osení a stromy dávno již vypučely a vzešly, s nimi
pučí a rozkvítá lid, dosti často právě tak nevinně, jako
onyno. Svoboda vychází z dětských střevíčků, reakcí
ze starého haraburdí. I lenivý měšťák vychází, ovšem
pouze z bran, aby vyšel z dusného vzduchu a kouře
ulic a aby zotavil se čerstvým vzduchem, slunečním
vedrem, špatným pivem a bolením hlavy. Každý sobě
vyjde, i zaprášené ouřadnické departementy na „majá-
le“, jak jmenují jarní vycházky své. Vyjdou sobě časně
zrána se svým přednostou, nasnídají se však dříve
„u rovnoprávnosti“, na znamení, že po celý jeden den
s přednostou svým budou mluviti a zpívati moci skoro
jako se sobě rovným. Ano, nemáme již pouze rovno-
právnost na papíře, máme ji již i na skle, totiž co ná-
pis kavárny. Ve skutečnosti jde to s rovnoprávností,
jak známo, liknavěji. Jistý pražský ústav dívčí, panny
J....ovy, má povolení býti ústavem českým, učí se
tam tedy češtině zatím — — jednu hodinu za týden.
Pamatujem ještě, že táž vlastenecká panna o historické
slovanské mši na Svatováclavském náměstí skvěla se
v národním šatu. Časy se mění, jakž teprve dívčí ústa-
vy! Vždyť známe i dívčí ústav paní A....ové, v němž
schovanky nesměly dříve s jiných stolů jídat, než na
kterých bylo voskové plátno s nějakým vyobrazením
z české historie, na př. Horymírovým skokem; nyní tam
však Horymír již doskočil, a děvčata nesmějí se u těch-
že stolů ani — česky modlit. Ano, vychází-li všechno,
až na tu rovnoprávnost a ledacos jiného ještě, na př.
svobodu tisku, paměť naše nevychází a víme leckteré
historky z dávnějších i bližších dob.

Nedivme se, že měšťák tak rád sobě vyjde z městských zdí. Měšťák je vůbec změny milovnější a i potřebnější než venkovan, a k tomu vábí jej tolik a tolik lákadel. Všechny domy pražské polepeny jsou pozvánímí, cedulemi to v nejrozmanitějších formách, s terči, obrubami, panáky a celými růženci ručiček, a v nejpestřejších barvách, že ti až oči přejdou, a mníš viděti pak zvací ty cedule ve vzduchu, na drožkách, i na obličejích všech tebe potkávajících. Těžko se rozhodneš, všude tě zve „zvláštní hudba, zvláštní pivo, zvláštní pokrm, zvláštní obsluha a zvláštní tanec“. Není ale divu, i když se vylákati necháš; divím se jen tomu, že někdy již celá Praha nevyputovala na Rohanku nebo do Nuslí. Jen na jedinkého nebéře ohledu veřejnost, jen jediného opuštěného nevyzývá žádná cedule, jediného nevybízí nikdo a nikdo, aby sobě také vyšel, totiž našeho — Musejníka. A přece by mu tak dobře posloužil venkovský vzduch, aby zvadlé jeho oudy opět okřály. Letos však bohužel není prý více proň naděje.

Někdy sobě vyjdeme ovšem i bez všelikého vyzvání. Buď nás pudí neodolatelná jakás touha po spatření šíré zelené přírody, buď i jiný cit a jiný záměr. Předevčírem na př. kráčel jsem, puzen takým citem neodolatelným, branou ven a rovnou cestou k Volšanskému hřbitovu.

Divný cit mne ovanul, když jsem vkročil brankou na hřbitov první. Není tomu dávno, snad asi rok, co jsem zde chodil sám a sám, od hrobu k hrobu, vyhledávaje odpočínky těch, kteréž více milujeme než samy sebe, více než přemnohé ze živých posud našinců, neboť nedělí nás ani osobní nenávist, ani náruživosti jakékoli, a vzpomínka na poklesky skrovné, dopustili-li se vůbec nějakých, zahynula a odváta jest posledním jejich vzdechem. Mnoho a mnoho myšlének rojilo se v lebce mé, elegických a rozechvívajících, — však jsem je tenkrát napsal, myšlénky ty, ano napsal, — ale —! Cokoliv jsi tenkráte ještě vyjádřiti chtěl, musils vyjadřovati obrazně, skrytě, i pravda nesměla se přímo říci, musila se skrývati pod květný koberec jako nějaká jedovatá zmi-

je. Vždyť bylo tenkráte již hrdinstvím, když jsi se osmělil vysloviti pouhé jmeno Havlíčkovo!

Bloudil jsem tedy opět od hrobu k hrobu, vzpomínal na všechny, i na ty, kterých hrob jsem ani více nalézti nemohl. Konečně jsem se usadil opět u hrobu Havlíčkova, „kde se to tak měkce sedí a tak dobře pláče!“ Kdež by měl také člověk za nynější doby, když Volšany navštíví, raději sobě pohoviti!?

O málokterém člověku smíš říci, on zasloužil sobě hrob svůj, tím řídčeji, že zasloužil sobě hrob vsrdcinároda. A o málokterém smí se tak jistě vysloviti, že v hrob ten vešel v pravou hodinu jako o Havlíčkovi. Ne snad, že by byl Havlíček se později přežil v lásce u lidu svého, nikoli, k tomu jej lid ten příliš miloval, on ale byl získal sobě již lásku nejohnivější, trpěl pak za to, jako každý, kdož lásku káže nebo získá, trpění to ukončilo se teprve pak, když síla jeho životní již zlomena byla, — a hrob jej vysvobodil od chorého, s duševní strastí zápasícího života. Krátký čas a hrob jeho stal se vítěznou branou k slávě jeho. Za hrobem zjeví se pravda, ano, za hrobem Havlíčkovým zjevila se pravda slov jeho, že národ náš a svoboda jeho nevyhyne nikdy — nikdy! A za hrobem se i Tobě, duchu Havlíčkův, zjevila pravda, že národ nikdy nezapomene těch, kteří pro něho žili a dožili. Tráva, která na Tvém hrobě roste, květ, který z prsou Svých vysíláš na slunko naše, ať Ti vypravuje, čím nám jsi. Smrt Tebe nám nelítostně odňala, vždyť smrt ta odejme nejbohatší matce milé jí dítě, jakž teprve chudé naší matičce vlasti. Mnoho světla dals nám již, tráva na Tvém hrobě řekne Ti, že ještě více světla potřebujeme, ač posud i světlo nám již dané oči ještě oslnuje, že mnohou pravdu posud nechápeme, kterou jsi nám sdělil.

Slyším četné kroky. Silný houfec mladíků blíží se k Havlíčkovu hrobu. Odstoupím stranou. Přišli jej navštívit, zapět i pomodlit se, a ověnčit pak hrob. Odešli pak ku hrobům ostatních našich výtečníků. Mělať druhého dne se slavit slavnost májová!

Sotva byli poodešli, přikročila dvě děvčata, která byla po celý obřad vzdálena stála. Přikročily a položily druhý věnec na hrob, zelený s bílými květy. Byly jednoduše oblečeny, poznals, že jsou z třídy pracovnické. Byly to dvě pomocnice z jedné pražské kněhtiskárny. Nemají obě více otců svých, neboť tito dávno již jsou zakopáni a zase vyhrabáni; bolelo je, že nemohou hroby otcův navštívit a ověnčit, vzaly tedy ušetřený groš svůj, koupily věnec, vyprosily sobě dvě hodiny a šly k hrobu Havlíčkovu. Zde klečely, modlily se a plakaly jako u hrobu vlastního otce.

V druhý den nestačila ani místnost nade hrobem, tolik tam věnců skvostnějších i chudších. Svět se obdivuje Pařížanům věnčícím každoročně hrob Bérangerův, nuže, my jsme se tomu nemusili teprv od nich učit.

Šťastný národ, jenž má mučedníky! U hrobů jejich stane se i blbec myslitelem, z každé kapky jejich vyroste nové, pro vznešené zájmy i k mučednictví odhodlané srdce!

ČAS č. 143, 18. června 1861

SNĚMOVNA POSLANCŮ. — I.

△ *Ve Vídni 20. června.**

Vracím se právě ze sněmovny poslanců. Včera jsem nebyl s to, abych o krvavém tom parlamentárním boji, za nynější rady říšské nejkrutším, bližší zprávu podal, dnes pak vám večer přivezou německé listy již celou historii boje i s příslušnými chvalozpěvy. Dnes jsem však šel podívat se na bojiště, spatřím-li ještě nějakých sledů po včerejšku. Sněmovna byla prázdná, mrtvá; jen s druhého konce zaléhal ke mně chvilkami praskot prken, kteráž zaúpěla pod nohama sluhy, stírajícího prach se sedadel. Červená ta sedadla usmívala se při nezastřených oknech ještě veseleji než včera; těm nerozumům jest to jedno, zdaliž jejich majetník vítězí nebo klesá, jen to je zajímá, vrtí-li se onen na nich v nevrlosti, náruživosti či nevyplněné a pro řečnickou nedochůdnost také nevyplnitelné touze po skvělém vyslovení tajných posud myšlének, nebo sedí-li zticha a nepohnutě zahloubán v smutku. Boj parlamentární nezůstavuje patrných pro oko známek, třeba tu celí národové proti sobě stáli; myšlénka zápasí s myšlénkou, slovo se slovem, ač i při tomto boji rozhoduje konečně hmotná síla, neboť p o u h á myšlénka nevítězí. Když jsem dnes tak v prázdné sněmovně se procházel, zdálo se mně, jako by vzduchem se pomalu vznášely a hýkaly mrtvoly padlých ideí, zmařených nadějí. Fantasie má viděla ossiansky obrovské a mlhovité postavy dvě, zavražděnou svornost a ubitou důvěru ve spravedlivost.

Stenografické zprávy a časopisy přinesou vám sice věrně každé pronešené slovo, tenkráte by měla ale přijít s sebou notová příloha, aby podala tón, jakým se co

* Dopisem tímto začíná náš feuilletonista Jan Neruda, jenž se schvalně do Vídně odebral, řadu obrazů z rady.

proneslo, a fotografické album, abyste viděli na př. škodylibou a vítězoslavnou tvář Kurandovu, s jakouž celému národu našemu slabost vytýkal, a to na základu tomtéž, na kterém jsme k slabosti té násilím přivedeni byli. Proto tedy, že nemáme těchže sil k revoluci jako Maďaři a Poláci, nesmíme také totéž žádati právo! Jeden však skvělý výsledek mělo sedění to přece, výsledek, jakýž i nejtrpčí porážku nám více než nahraditi může. Prvním svým řečníkem vyslovili veškeří poslanci čeští, že není a nikdy nebude politikou českou, aby k dosažení národních účelů se spojili se zástupci zastaralých feudálních a hierarchických náhledů a záměrů. Tím vyjádřením zaplašeny jsou strašáky clam-martinicovské odkázány jsouce tam, kam patří, totiž mezi překonané a leda násilím ještě na čas udržitelné haraburdí.

Byl jsem tomu nesmírně rád, že jsem vzdor unavení po cestě a ospalosti hned se byl odebral do poslanecké sněmovny. Galerie, na niž mně ochotně lístek zaopatřen, byla v pravém slova smyslu přeplněna, — očekávaliť, že Smolka se ve skvělé řeči odřekne dnes politické součinnosti s Čechy. Časopisy z Wollzeile to byly rozhlásily a řádně za to Poláky vychválily. Galerie vypadá zde jinak než v sněmovně pražské, kde se ani ruka pohnout nesměla, aby zatleskala, ani ústa otevřít, aby schválila nebo oponovala. Kdyby chtěl president pan Hein každé „bravo“ zamezovat, měl by mnoho a zcela nevděčnou práci. Pan Hein béře sobě sice rád práci s okřikováním, galerie ale nechává na pokoji, leda když je hřmot již přílišný, nebo když galerie trochu hlasitěji na př. Riegrovi srozumění své vyjevuje. Ostatně má dle obyvatelstva vídeňského i na galerii levice více přívržencův než pravice.

Byl jsem na galerii pravé, tedy právě naproti poslancům českým a polským, sedícím na pravici od předsedy. První pohled můj dolů do sněmovny dotkl se osoby, která zde pouze co host v lavici u pravých dveří seděla, totiž Palackého. Seděl zde spolu s bývalým mi-

nistrem finančním, baronem Krausem, s knížetem Rohanem, hrabětem Černínem a ještě as dvěma členy sněmovny panské. Přišel, aby slyšel, jak se ho dovolává zeť jeho, že Čechové nikdy svobodu náboženskou zkracovati nemohou a nebudou.

Nad sněmovnou trůní president pan Hein, jenž zapomíná někdy, že vlastně musil dříve lidem zvolen být za poslance, než mohl z milosti presidentem jmenován býti. Vypadá tlustě a velmi sám se sebou spokojeně. Výraz tváře nemá mnoho zvláštního. Vedle něho stojí zvonek, nejmilejší to panu presidentovi nářadí, a pak jednací řád poslanecké sněmovny, pěkný bílý, a nikoli tak ochmataný a rozečtěný jako knížka předsedy panského, o kteréž časopisy vypravovaly.

Levice mu často, někdy až vášnivě aplauduje, když — Riegra otcovsky napomíná, aby dlouho nemluvil (nejspíše proto, že to beztoho není nic platno), když jej okřikuje nebo mu docela slovo béře. Když se Rieger odvolal na § 36 j. ř., že každý na presidentovo „zur Ordnung“ sice se posaditi, na každý způsob ale dovolení obdržeti musí, aby se ospravedlnil, řekl mu pan president, že to nejde. Jiného o panu presidentovi už nevím.

O stupeň níže spatřil jsem dva známé písmavedoucí, „den bleichen Staněk und den bartgewordenen Prachenský“! Chudáci, musí to sobě ještě zapisovat! Ještě o stupeň níže sedí řada sekretářů a písařů, a zcela dole je pak ministerská „lavice“, kteráž sestává z dlouhého, zeleně pokrytého stolu a řady velmi pohodlných křesel, potažených červeným aksamitem. Na křeslech těch sedí tedy páni ministři, obyčejně mlčelivě a opravdově, jak důstojnosti ministerské přísluší. Jen státní ministr Schmerling usmál se několikráte nuceně na své kolegy, když Rieger řekl, že není všechno dobré, co pan státní ministr dělá. Ta bledá, nepohnutá tvář vedle něho, to je předešlý místodržitel český, policejní ministr nynější. Nejvýznamnější tvář má ministr Plener, jejž jsem znal již z návštěvy jeho na českém sněmě.

Na nejkrajnější pravici sedí Poláci. Sedí těsně přihromadě jako na znamení, že jsou svorni a svorností svou silni a neustupni. Samé tváře výrazné, plny přesvědčenosti a přesvědčivosti. Nešťastná tak často Polska je přece šťastná počtem výtečných svých synů. Přeju toho Polsce zajisté z plného srdce, bolně se mne však přece ten srostlý hlouček synů jejích dotknul, vzpomněl jsem sobě na domov a slova Heineova — „wir and're haben schlimm're Schmach genossen.“ Vůdcem a hlavou Poláků jest dr. Smolka, jejž Pražané znají již z roku spásy 1848. Jest to krásná, mužná postava. Obličej zastiňují husté plavé vousy, z nichž vyráží mohútný knír. Smolka je pravá personifikací nejčistší liberálnosti, ohnivé lásky k vlasti a národu a neoblomné odhodlanosti. Vlastností těch mu ani nepřátelé všeho, co slovanské, neupírají. Když mluví, mluví pomalu, stručně, jadrně; dle přízvuku a sestavení slov slyšíš hned Poláka. Je nestranný a zatleská pochvalně i odpůrci, když se místy s jeho náhledy srovnává. Za to jeho váží sobě i odpůrci, jak podotknuto. Věru pohnutlivé bylo, když Kuranda hlasem srdečností se chvějícím vypravoval, jak Němci dobře znají polskou historii z překladu, jak uznávají svobodomyslnost jejich a jak ten národ polský milují. — Jiných řečníků polských jsem neslyšel.

Hned v pořadí vedle Poláků sedí Češi, roztroušení po několika lavicích sem a tam, jako by místa ponechávali pro ty, kteří zde ještě nejsou a kteří řady naše sesíliti mají. Poblíž Smolky sedí první řečník český dr. Rieger. Nechci ani jej ani ostatní členy české líčiti blíže; známe je všichni dostatečně, byť i leckterého teprve ze svého zemského sněmu. Nejvíce se mně líbila v Riegrově řeči místa, kde mluvil o utrpeních našeho národa, o historii a o bojích našich pro myšlénku, o rovnoprávnosti náboženské i politické. Zde byla nejvyšší opravdovost, oheň a uchvacující síla. Osobnost Riegrova činí i zde na obecenstvo, zvláště pohlaví ženského, velmi dobrý dojem.

ČAS č. 147, 22. června 1861

△ *Z Vídně 25. června.*

Dnešní sedění bylo velezajímavé. Z počátku mluvili někteří Tyroláci, v. Putzer, v. Riccabona, dr. Fischer Alois a dr. Pfretschner, prvější, aby dokázali snášelivost svých krajanů, poslední, aby dokázal opak. Pak mělo následovati podrobnější rokování o Mühlfeldových návrzích. S rokováním tím nedařilo se však příliš dobře, jakož vůbec se rokování o zákonech základních velmi slabě daří pro mínění základně rozdílná a v základním již se naprosto rozbíhající. Vidí se býti námítka Riegrova nyní zcela opodstatněna, že vlastně měl státní p. ministr zpředu již vypracovati nejdůležitější a nejznámější všem ústavám zákony základní. Snad by se bylo přece nějak rokování dařilo, kdyby nebyla náruživost doktora Herbsta vše pokazila a veškeré rokování na skluzkou půdu národní otázky převedla. Německé časopisy dosti často již poukázaly k tomu, že poslanci čeští náruživě sobě v otázce té počínají; zajisté měli poslanci naši i právo i povinnost spíše k tomu než Němec odjinud do Čech přistěhovalý, jakým dr. Herbst jest. Dr. Herbst nemohl se ani tak daleko ovládnout, aby nepronesl staré, dávno již otřepané a vyvrácené lži, že jsou nyní Němci v Čechách národem potlačovaným (!), že není v Praze ani německé národní školy více, atd. Konečně zapomněl se tak dalece, že naznačil co „nečestné“, sedí-li poslanci čeští a polští v radě, protestujíce proti kompetencí rady, ač dříve všeliké volby byli přijali. Zápal na lících Herbstových ustoupil smrtelné bledosti, když Polák Zyblikiewicz způsobem rázným mu oznámil, že výrok béře za záležitost a urážku osobní. Pan Herbst se sice namáhal dosti, aby Polákům rozhorlení privátně vymlu-

vil, nešlo to však více. Prof. Zelený vyvrátil Herbstovo tvrdění jasnými fakty, mluvě klidně a rozmyslně. Ošklivý dojem dřívější nemohl se však více setříti. Mühlfeldova řeč pro centralisování školních záležitostí byla velmi dlouhá, a dosti plynná; minula se však právem u pravice zcela s dojmem, neboť nemůže tato nikdy připustiti, aby nepanovala v záležitostech školských úplná autonomie zemská. Biskup Litwinowicz zapletl nato řečí svou poměry ještě více, stavě se přímo proti Polákům a autonomii. Sedění bylo nato odročeno, chtěliť umírniti dříve zlý dojem, než by se dále rokovalo.

ČAS č. 151, 27. června 1861

△ *Z Vídně 26. června.*

Před počátkem včerejšího sedění navštívil Dr. Toman dřívější své křeslo na levici, odlepil z pultu cedulku se svým jmenem a přestěhoval se na pravici, kamž dle smýšlení svého rozhodně patří. Sedí nyní v poslední lavici druhého pořadí pravice, v rovné čáře za Klaudym a Zeleným. Dr. Toman Vavřinec, poslanec krajinský, jest osobnost i zajímavá i důležitá. Postavy je prostřední a pohyblivé, hlavy však neobyčejně krásné a výrazuplné. Upozornil-li jistý časopis na jeho úplně jižní ráz, měl zcela pravdu. Kurandovi se ovšem tvář Tomanova nelíbí, jeť příliš do Giskry zamilován, a věnoval tomuto, jak jste čtli, zamilovaný feuilleton, psaný obrazně poeticky, jakoby vysoká píseň lásky. Vousy Tomanovy, jimž se Kuranda posmíval, patří mezi nejkrásnější, jakéž jsem kdy spatřil, jsouť husté, dlouhé, jak eben černé, lesknavé a měkké. Z hustého obočí jiskří černé oko, oživené myšlénkou a poetickým zápalem. I ta pleš jeho jako by celkem podmíněna byla, nečiníc pražádného nemilého dojmu. Když mluví v parlamentu, vymůže sobě čistý jeho hlas, jasná myšlénka a zápal dojem dobrý. Mnohem líp prý mluví však, udá-li se příležitost k řečnění v jazyku slovinském, jako na př. za příležitosti narozenin Palackého. I když mluví Slovan velmi dobře německy, málokdy poštěstí se mu, aby rovněž vřele, rovněž odstínovaně řečnil jako ve své mateřštině. Tomanova řeč slovinská jest prý neobyčejně lahodna, milujeť on národ svůj nade všecko, jest nadšen pěvci svého lidu a naučil se od nich poetické formě. Toman jest miláčkem lidu a prospěje mu, jsa ještě mlád (teprve 33 lét) a velmi rozhodný, zajisté velice. Lid slovinský podává všem adresy nedůvěry, jakž jste čtli, kteří s Tomanem nehlasují.

Podobně rozhodný zastavatel svého lidu, jenže se u něho rozhodnost jeví způsobem zcela jiným, jest Rusín biskup dr. Spiridion Litwinowicz. Včerejší jeho řeč podala jasný obraz jeho smýšlení i povahy. Litwinowicz jest hlavní zastavatel Rusínů, užívá všech prostředků jemu přístupných ve prospěch svých krajanů. Obětuje autonomii zemskou, odmítne ji hravým slovem v ústech a zchytralým úsměvem na tváři, čímž i nejslabší své důvody zakrývá, odmítá ji, neboť nemá důvěry, že by samosprávou haličskou národ jeho neutrpěl dalších nátisků se strany polské. Nedůvěřuje, že by Poláci popřáli Rusínům dostatečných národních škol, a žádá proto upravení záležitostí školských hned na říšské radě; hned před tím se však vyjadřuje, že přeje sobě ve školských záležitostech zároveň školskou samosprávu nejen země, ale i krajů, ano i obcí. Vysvitá z toho opět nedůvěra, že by Poláci, i kdyby Vídeň o všeobecném rozhodovala, přece u provedení podrobném překážky klásti mohli. Jasně se obava ta zjevila v podivné antithesi: „Protož žádnou centralisací, ale také žádnou anexí!“ Nechci rozhodovat, jak daleko překročuje nedůvěra Litwinowiczova meze potřebné, myslím však, že těžce zkoušená Polska zajisté nyní bude spravedliva ku všem synům svým. Nikdo ale neschvaluje, že se zde před říšskou radou jednati má o vnitřních národních otázkách Haliče. Litwinowicz jest velmi chytrý a opatrný ve svých výrazech, skrovná jeho postava se mezi řečí někdy napíná, někdy zkracuje, ruce brzy po kazatelsku rozkládající, brzy jakoby v pobožnosti sepjaté, ani na okamžik neodpočívají. Hlas jeho má málo zvučného, dojemného a přesvědčivého do sebe, objevujeť se však L. co žádoucí spojenec tím více, an komanduje řadě slepě s ním hlasujících rusínských poslanců. Jak jsem včera pozoroval, jest jeho úzké spojení s levicí a levým středem vysloveno již a ujednáno.

Poláci jsou Litwinowiczovými protivníky. Vypravuje se, že jej zvolili následkem slibu, že ani před nimi se do Vídně neodebeře, ani proti nim hlasovat nebude. Co

se týká jeho kněžství, přeje prý náboženské rovnoprávnosti, žádá však, aby se při hájení rovnoprávnosti té slova „konkordát“ nevyslovovalo. — Vedle biskupa svého sedí ve dvou řadách rusínští poslanci, zcela nahoře v pravém centrum. Jsou to nejvíce krásně rostlí mužové, s pěknými, dosti pečlivě oholenými tvářemi, a v malebném svém národním kroji. Jsou zde pouhými hlasovacími stroji a mají očividně dlouhou chvíli při německém jednání, jemuž nerozumějí (jediný Tarczanowski umí německy). Ostatně se jim ve Vídni líbí a zaopatřují sobě všeho pohodlí. Viděl jsem jednoho toho rusínského říšského radu na Landstrasse, jak sobě pro parno jediný svůj kabát svlékl a takto pohodlně nejhlučnějšími ulicemi dále kráčel.

O dvě neb tři lavice dále kupředu sedí mužným svým zjevem a kněžským svým rouchem zajímavý archimandrit Teofil Bendella. Promluvil posud jedinkráte, když překládal nějakou poznámku bukovinského poslance Řehoře Ilince. V obcování je prý velmi přívětivý. — Haličský kněz Leon Polowy je statná postava. Stav jeho kněžský jde mu nade vše a má velkou radost, když čeští poslanci na jeho pozvání rusínské služby boží navštíví.

Ostatní pravé centrum jest vyplněno muži nejrůznější povahy. Sedí zde také velkostatkářští poslanci z Čech, mezi nimi maršál náš, hrabě Albert Nostitz, jenž posud se slovy nesdílel v rokování; hlasuje samostatně, avšak liberálně. Jmenovati sluší uvésti ze šlechticů našich ještě velevzdělaného hraběte Josefa Vratislava, jenž všude na veřejných místech, na příklad při návštěvách panské sněmovny s okázalostí česky mluví a ryzostí své mluvy pozornost poutá. Před naším maršálem sedí baron Alexander Petrinó (z Bukoviny). Jeho smýšlení jest vám známo již z rokování sněmovního, jen to podotýkám, že když řeční, řeční dobře. Zevnějšek jeho jest velmi příjemný, dokona elegantní. Jest černé pleti, černých vlasů i vousů a jeví ve sněmovně velikou živost, často místo své opouštěje, aby sděloval

a se radil. Když včera Zyblikiewicz vyzývavě Herbsta za smělé řeči ztrestal, doručil jemu a Smolkovi Petrinó hned navštivěnky své na znamení svého, s nimi úplně souhlasícího smýšlení.

Levé centrum má některé historické notability. Těžce zkoušený Pillersdorff (svob. p. František) ještě nyní obětuje se rozvinu života ústavního. Postava jeho jest již nahrblá, hlava jak mléko bílá. Mluví se všemi a je přívětivým ke všem, oči jeho jarně se ještě usmívají zpod zlatem obroubených brejlí, hlas jeho jest však již vetchý a třesoucí se. Předsedá šestému oddělení a všichni členové oddělení toho vychvalují jeho nevyčerpatelnou mírnost. Hledí smiřovat extrémy a stále napomíná ku smířlivosti a lásce. Jeho působení co ministra r. 1848 náleží již do historie. Neméně zajímavým jest Antonín baron Doblhoff, bývalý ministr vnitřních záležitostí, napotomní vyslanec v Haagu, vůdce hnutí stavů dolnorakouských. Ve výrazuplném, mocným vousem zastíněném obličeji zračí se poctivost a rozhodnost. Z bývalých veličin jest zde ještě dr. Fischer Alois (z Tyrolska), někdejší místodržitel Horních Rakous. Čtli jste z poslední jeho řeči, jak daleko ultramontánnost u něho sáhá; dovede se také rozehřát a slabá již prsa napnout, když se jedná o to, aby čest tyrolských svých krajanů uchránil. Poblíž sedí hrabě Richard Belcredi, místodržitel slezský, muž ve sněmovně mírně liberální, v privátním životě prý velmi skromný.

Z centrum nezbývá nám nikdo důležitější více mimo poslance z Čech Klementa Bachofena z Echtu, místopresidenta obchodní komory pražské, a průmyslníka Karla Brosche, který, jak známo, první promluvil o zodpovědnosti ministrů. Oba snaží se právě nyní, aby způsobili srozumění mezi slovanskými a německými poslanci z Čech. Zde se skutečně může provolati nanovo českými časopisy přespříliš užívané „Zdař Bůh“.

ČAS č. 152, 28. června 1861

△ *Z Vídně 27. června.*

Vášnivou odpůrkyní slovanské pravice jest německá levice. Zcela podle slov svatého Písma, nechce se zde levice nikdy k tomu znát, co pravice činí. A přece sedí zde tak leckterý z našich krajanů, s nímž bychom se rádi smluvili. Má-li vůbec kdy rozumná autonomie v Čechách rozkvésti, potřebí zajisté především, aby nám porozuměli němečtí naši krajané, aby s námi zároveň za jedním kráčeli cílem. Povaha naše zajisté připouští zcela dobře svornost a vzájemnost takou, a doufáme, že zdravý smysl druhé strany nedlouho neodolá náhledu, že bez spravedlivé svornosti vůbec ani vedle sebe žíti nemůžeme. Prozatím však žádoucích těch poměrů ještě není. Poslance české a německé dělí zde ve Vídni rozkvašenost, přenešena do Vídně již z Prahy, z českého zemského sněmu na říšskou radu. Přirozená příčina této rozkvašenosti byla, že Čechové musili se opírati nepřirozenému volebnímu řádu, jímž bychom věčně se práv svých nedomohli, kdežto Němci nechtěli se vzdát poskytnutých jim práv, byť i nepříslušných. Sdělil jsem vám již, že někteří němečtí krajané naši, v centrum sedící, snaží se o nějaké narovnání. Těm však vadí výstřední levice, jsou terorisováni hlasem křičících autorit. Snad se jim podaří vplyvu toho konečně se zprostit. Nejnebezpečnějšími našimi odpůrci nejsou Němci v Čechách rodilí, kteří by snad uznávali, jak zemi naší svornosti třeba, ale Němci odjinud přistěhovalí, jichž jsme sobě sami nepřivolali, již nám oktrojováni byli, již neznají tedy vlastenské lásky, milujíce toliko moc, která je tím učinila, čím jsou, a již se honí za zámysly bůhvíjakými. K terorisujícím těm pánům patří na př. doktorové Herbst a Brinz, jež známe již ze sně-

movny české a z nichž poslednímu větší ještě spravedlivost a nestrannost přičísti dlužno než prvějšímu. Pány ty podporují výdatně němečtí poslanci z Moravy, a nejochrannější a nejmocnější ruku jim propůjčuje milý přítel náš Kuranda.

Ignác Kuranda, redaktor „Ostdeutsche Post“, je očividně vůdcem levice, třeba by na oko dovedl světu vůdce jiné ukazovat. Kdo jej ve sněmovně pozoruje, přesvědčí se o pravdě. Neposedí takřka ani chvilku tiše. Malý ten mužík dovede živostí svou upoutat pozornost i větších lidí na sebe. Mezi jednáním kývá každou chvilku k sedadlům ministrů a usměje se tak dovedně, jako by ve všech tajnostech vládních prvním radou byl. Sedí (nebo vlastně nesedí) v třetí lavici druhého pořadí, ovšemže na lavici. Jakmile jej však řeč některého poslance, který v jeho smyslu mluví, zajímá, přeběhne třeba až do centrum, usadí se zde, opře hlavu o ruku a dívá se zbožně do řečníkovy tváře. Hlava jeho se na znamení nejvyšší spokojenosti neustále kývá, jako hlava pagody, krk se ze škrobených stojacích límců stále vypíná, úsměv vítězný pohrává kolem úst, z nichž někdy „bravo“ vyklouzne a při závěrku tleskají ruce as tím blaseovaným způsobem, jak to vidíme v lóžích divadelních. Kuranda jest do svých přívržencův všecek zamilován, obdivuje se jejich řečem, jež ve svém časopisu vždy duchaplnými nazývá, obdivuje se i mužné jejich kráse, a píše jim pak ve svém feuilletonu zamilovaná psaníčka. Sám se také snaží, aby krásné své setniny hoden byl. V skutečnosti to sice nejde, tedy obrazně, a Kuranda dovede i slunce lhářem učinit. Znáte ony malé fotografie, s velikosti návštivěnek, sloužící pro pamětníky. Vídeňští fotografové uchopili se již říšské rady a vydali oním způsobem již podobizny všech jen poněkud vynikajících členů jejích. Podobizny ty jsou v uměleckých skladech na odiv vystrčeny. Rieger a Palacký jsou pohromadě fotografováni a hned vedle nich uzříte v jednom skladu na Příkopech fotografovaného Kurandu. Mohútné postavy prvějších ztrpasličí zde na obrazech vedle posta-

vy Kurandovy. V skutečnosti jest Kuranda zcela malý, suchounký mužíček, s ostrými tahy v sokolovitém obličeji, při fotografování sedl sobě však hodně blízko ku sklu komory a vypadá nyní na obraze v poměru k jiným co muž velký, silný, s dobromyslným výrazem v tlusté tváři! — Jeho pluk jest mu ale také vděčen a miluje jej rovnou měrou. Sotva otevře K. ústa, již „bravo!“, a když ukončí, zahučí brava nekonečné. Přicházejí k němu, plácají mu na ramena a tisknou mu ruce. Zvláště přátelským jest k němu Brinz, jenž ostatně přívětivost svou i Litwinowiczi rukou dáním osvědčoval, když tento řečí svou rozhodně se k zásadám levice přiznal.

Nejmilejším Kurandovi přívržencem jest dr. Karel J i s k r a, kteréhož stále ještě píšeme a vyslovujeme s „J“ místo s „G“, což se nám právě tak málo zabrániti může jako Berlíňanům, když chtějí říkat „Jott“ místo „Gott“ (viz „Ostd. Post“). Kuranda má jej za nejkrásnějšího muže celé sněmovny, o čemž se s ním hádati nechci, nejsa tak do něho zamilován jako on. Jiskra jest ostatně skutečně krásný muž i co do postavy i co do obličeje, byť se nám mužským třeba nelíbila přílišně zvláštní plavá barva jeho vlasů a vousů. Oko jeho jest jasné a přívětivé, orgán zvučný a příjemný. Když mluví, mluví plynně, tón jeho jeví přesvědčenost. Za Bachovy vlády byl stíhán pro liberální své smýšlení, nyní jsme se však přesvědčili, že německá ta liberálnost, jak se alespoň posavad jevila, nám velmi málo prospívá.

Mnohem důležitější osobností než Jiskra jest vídeňský advokát Eugen dr. von M ü h l f e l d. Co do zevnějšku jeho, poukázaly některé německé časopisy ku nápadné podobě jeho s Napoleonem I. Mezi soudruhy svými stojí co do jasnosti náhledů, co do hbitosti řečnické, logiky a ostrosti na prvním místě. Obličej jeho jest taký, jaký Němec trefně výrazem „kamenná tvář“ vyjadřuje. Když mluví, zůstává tvář zcela nepohybliva, ani vtipkování, ani satira ostřejší nevykouzlí změny, také ruce jeho drží se pevně pultu před ním a ani se

nepohnou. Jen oko zahrává ohněm. Co do právnické praxí má býti zvláště výtečný jakožto obhájce v záležitostech trestních. Mühlfeld sedí před, Jiskra za Kurandou. Vedle Mühlfelda jest malý a zestárlý Wieser, náčelník německých autonomistů, jejichž program několik dní již znáte. Roku 1848 byl Wieser zapisovatelem říšského sněmu.

K Slovanům čítají se „prý“ ústy (nikoli však skutkem) ryt. Waser, vrchní státní zástupce štýrský a dobrý jurista na půdě zákonodárství trestního a Peter Steffens, poslanec budějovické obchodní komory, jehož vtip jeví se v parlamentu právě tak nezrale jako národní jeho uvědomění. Vytknouti sluší ještě jmeno tyrolského poslance Norberta Pfretschnera, lékaře. Patří mezi ony řídké Tyroláky, kteří jsou svobodomyslní v ohledu náboženském. Postava jeho jest mohútna, orgán silný, škoda jen, že nějakou vadou zubní dušený. Pfretschner sedí na nejkrajnější levici. Jmenuji-li také ještě Moravana dr. Antonína Rygera (druhé pořadí na levici, poslední řada), stává se to pouze proto, že chci také někoho uvést, který někdy zapomíná, s kým zde sedí. Když Polák Zyblikiewicz proti Herbstovi vystoupil, zahrozil naň Ryger přes sál pěstí!

ČAS č. 153, 29. června 1861

△ *V Praze 22. července.*

Každá rodina má své podivíny, každý národ své zvláštní povahy, každá doba své zvláštní stvůry. I za naší doby vypučely náhle stvůry také, objevily se náhle, neboť objevují se jako houby po každém letním dešti. Nejpikantnější taková časová houba jest u nás jistý druh vlastenců (my máme mnoho druhů vlastenců, od nejctihodnějších až k tomu), kterýž bych nazval „Si-licet-componere-magna-parvis-vlastence“.

Vlastenec taký jest třeba zcela mlád, dle moudrosti našich zákonů nemůže ještě ani samostatné dluhy dělat, má však ovšem samostatný již náhled, — praví on, vyrovná se do zásluh a do věhlasu nejprvnějším mužům našim, — myslí on, a přátelé jeho nesmírně se diví, proč jej Farský nevydal již co pendant k některému říšskému radovi. Si-licet pokrčí pohrdlivě rameny, uspořádá národní sbírku, dodá ze svého, co ještě ku zlatce schází, jde k fotografovi a dá se fotografovat u velikosti malého medailonu; přátelé kupují sobě pak otisky, jeden po desíti nových.

Není tomu ještě tak dávno, co svět jeho velikosti ani netušil. Byla doba utěšeně naivní, kdy jsme sami na sobě zkoumali jinde dávno již uznanou pravdu, že vypisování cen literatuře nepomáhá. Kdo vypsal cenu, měl věčnou slávu v nájmu, neboť buďto se práce ani nesešly, nebo neučinily zadost požadavkům, a cena se vypisovala znovu. Si-licet uvážil dobře okolnost stran nevyplácení cen, zahořel šlechetnou obětavostí, promluvil v kavárně s „někým od novin“ a druhý den čtli utěšení spisovatelé zprávu, že pan — Si-licet vypsal cenu sto zlatých na nějakou novelu nebo jednoaktovou veselohru. Si-licet vstupuje do kavárny co hotová autorita, vždyť ví, čím

je mecenáš české literatuře. „To je ten Si-licet, co vypsal —“ zaslechne z pravé strany; on sobě toho však ani nevšímá a kráčí přímo ku stolu literátů. — „Ach to je pan Si-licet, vždyť jste četli dnes, pánové, —“ praví ten „někdo od novin“ a představuje jej celé společnosti. „Nu to jest hezké od vás, pane, veseloher velmi potřebujem,“ podotýká jiný. — „Když mohu vlasti jen něčím prospěti! Rozchází se mně nyní pouze o to, koho bych zvolil za soudce, máme tak málo lidí, kteří tomu rozumějí. Převzal bych sice soudcovství sám, má to ale pro vypisovatele ceny veliké obtíže,“ krčí Si-licet zase rameny a podotýká, že rozumí velmi mnoho. „Hodný člověk, ten Si-licet, a má peníze,“ šeptá někdo za ním. Si-licet najde si hlouček mladých lidí, mladších než on jest; jim předsedá, mezi nimi má první slovo, má tedy již svou „stranu“, a kdyby chtěl být literátem, on ale ještě nechce, neboť nemáme posud kritiky, tož by utvořil sobě z nich také svou „školu“.

Nastal politický převrat. O literatuře se skoro ani více nemluví, Si-licet ale neklesne v zapomenutí. Přátelům svým vykládá o budoucnosti politické, vždyť věděl i o přítomnosti napřed a „vždycky říkal, že to tak přijít musí“. On trpí nesmírně mnoho duševně, neboť Rieger a Palacký dělají dle jeho náhledů politické chyby, a on jim přece nechce překážet, již kvůli národní svornosti ne! On by jednal zcela jinak, vždyť má nesmírnou srdnatost a obětavost, žádný z jeho přátel nepochybuje o tom, že by každého okamžiku obětoval některou ruku, některou nohu nebo některou hlavu pro naši věc. O Havlíčkovi vypravuje, že to nebylo žádné umění, vždyť jej přinutili násilím k tomu, aby pro vlast trpěl! Nechce ale lidu tu radost zkazit a sníží se tak daleko, že o Dušičkách na hrobě Havlíčkově o zásluhách jeho mistrnou, ano vzornou řeč má a sbírku pro Havlíčkovu dceru zařídí. Při této příležitosti stane se již i skutečným mučedníkem, neboť někteří nepovolaní a nevědomí hádají se tu s ním, že se něco podobného nad hrobem zesnulého nehodí.

Si-licet je ale přece ve velikých rozpacích, jak se má politicky činným stát a jak se má dostat do popředí. Bambas vydával před desíti léty „Věčného žida“; Eugen Sue má ještě více románů, snad by neškodilo, kdyby se některý jiný nyní přeložil. Jest to ale těžko s nakladatelem, s tiskem, ano i — se správnou češtinou. Tak to nejde.

Rozpaky se množí. Si-licet by nesmírně rád do popředí. Rád by si získal vyznačující název, nejraději takhle „ženicha národa“. Žárlí s „dcerou národa“ a myslí sobě, že by mohl národ, když této věno zaopatřuje, jemu nevěstu i s věnem vyhledati. Prozatím však nemůže počkat, až se národu zlíbí, a vyhledá si ji sám. Jedná se o to, aby i ona slavnou se stala a neskvěla se pouze slávou svého chotě. Některé věnce na hroby našich výtečníků, některé stužky, trochu národního kroje a jiné nevinné věci dostačují prozatím; budoucnost snad zaopatří příležitost k hrdinství nebo něco tomu podobného.

Konečně zasvitla Si-licetovi velká myšlénka. Politiků, kteří se zabývají s politikou vyšší, říšských radů, dobrých žurnalistů máme dost, co nám ale schází, to jsou — demagogové. Si-licet se rozhodne, že vyplní dávno cítěnou mezeru, že se stane demagogem. Nejprvnější a nejdůležitější pomůckou k tomu je řádná hospoda, kde je dobré pivo, aby byl lid vždy mysli dobré a jaré, kde se může řečněním vyprahlému hrdlu ihned žádoucí posily dostat. Hospoda je vůbec nyní mnohem důležitější místo než kavárna, ano ubírá této již všechnu slávu a politickou důležitost. Konečně jest vhodná nalezena. Si-licet přestěhuje se tam se svými přátely, k nim se přidruží jiní, Si-licet zvolí se za presidenta. Zde sedí tedy v plné slávě své, na povýšeném křesle s povznášejícím vědomím. Na jeho hlavě skví se červená poděbradka s houpavým pérem. Péro to je bílé, má však červený konec; Si-licet praví, že sobě schválně způsobil ránu a že smočil péro do proudící se krve. Mají zvláštní úctu před ním, totiž před tím pérem.

Nejdivnější jest, že není nikde ani jizvičky po ráně, musil ji sobě učinit na skrytém místě, snad někde u srdce. Poděbradka mu tedy sedí na hlavě a on sedí na presidentské stolici. Jedná se zcela parlamentárně a jednací řád pochází od samého pana presidenta. Jednání se zahájí trojnásobným „sláva!“ panu presidentovi a jedním „sláva!“ vlasti. Nato počne rokování o nejnovějších politických událostech, pak vlastenecké písně, zase rokování, plísnění sklepníka atd., vše dle jednacího řádu. Korunou večera jest pak velká řeč presidentova. Si-licet má každý den velkou řeč, musí ji mít, aby se vycvičil mluvit k lidu a lid aby se vycvičil poslouchat velké řeči. Když ukončí, zahřmí se mu dle jednacího řádu třikrát „sláva!“. Na stěně visí věnec „ku každodenní potřebě“. Vyvstane ten, na kterémž je řada, sejme věnec a blíží se slavnostním krokem ku presidentovi. Lid se musí učit své velikány věnčit. Řečník počne řeč, v níž pohnutým dle jednacího řádu hlasem mluví o nesmírných zásluhách páně presidentových a o vděčnosti národa. Pan president jej řeči té naučil a laskavě mu pomáhá, když zůstane vězet. Nato sejmou mu poděbradku a posadí místo ní na hlavu věnec. Si-licet je dle jednacího řádu pohnut a pláče. Věnec mu zůstane po celý již večer na hlavě. Konečně se zdvihnou všichni a doprovázejí pana presidenta se zpěvem domů. Poděbradku nesou za ním, věnec mu sedí na hlavě. Před obydlím jeho se zastaví a provolají mu třikráte slávu. Věnec vezme se nazpět pro zítřek.

Si-licet ubírá se hrdě po schodech nahoru. Sotva vkročí do pokoje, vrhne se mu blažená choť na prsa. Stojí zde takto půl hodiny, stojí mlčelivě, pohrouženi do dumání o své velikosti.

Si-licet si ulehne. Dlouho nemůže usnout, a když konečně usne, trápí jej nejdivnější sny, rychle po sobě vyvstávající a zase mijící. Konečně přichází jasnost do té divoké směsice snů. Si-licet stojí na kašně, před ním nepřehledný zástup Silicetů jemu navlas ve všem podobných, a on k nim má velikou řeč: „Pánové,“ praví,

„vlastenectví je krásná věc, květina z ráje, která nám a národu našemu čarovnou mocí svou život zachovala. Vlastenectví musí ale rozkvést v srdci co skromná květina, nesmí na jazyk vystupovat, má pouze božskou vůní svou, činem totiž, světu se jevit. Jen ten má právo m l u v i t o svém vlastenectví, kdo pro vlast mnoho výdatného a velikého u č i n i l. K tomu však je zapotřebí mnoho ducha, mnoho vědomostí, mnoho síly. Dříve musíte dosíci vysokého stupně duševní zralosti, než jen něčím málem vlasti prospěti můžete. Nejste již na vrcholi, když jste vůbec jen Češi, třeba uvědomělí. Již slavný Kollár vám pravil, volá-li někdo na vás „Slovan!“, nechť se ozve ve vás č l o v ě k. Chcete-li sobě zasloužit jmeno vlastenců, musíte se mnoho namáhat, mnohé přetrpět. Pánové, nejsem s vámi spokojen, jděte a učte se moudřejšími býti!“

Si-licet sebou trhnul a probudil se. Byl spokojen, že to byl jen sen; vždyť jest pravda nahá, a obdrží-li tato věnec, bývá to korůna trnová.

Č A S č. 173, 23. července 1861

△ *V Praze 29. července.*

Tenkráte mám snad látky dost, chci psát o stranách, a těch bývá při zvláštní formací českých lebek obyčejně dost; právě nyní dějí se však v tom ohledu věci podivné. Mezitím co nazývá „Tagesbote“ každý časopis nepoctivým, který se buršů neujímá, mezitím co česká koruna pláče, že levice říšské rady ani jediné rozumné jiskry nemá, stal se posud jednostranně demokratický národ český národem vícestranným, — národem majícím šlechtu. Ano, „Deutsche Schaubühne“ to povídá, a nepovídá to snad jako praví „Presse“ o nás, že jsme praví Eskymáci, nýbrž zcela opravdově, s důkazy a přesvědčujícími daty. Český národ zajisté dobře ví o slečně Pavlině Luccově, jakž by český národ o ní nevěděl! Nuže, česká šlechta už dávno chtěla se spojit s národem, nevěděla však, jak by to dala najevo, až jí konečně vítaná příležitost dána jest opětným příchodem sl. Luccovy do Prahy. „D. Sch.“ vypravuje, že sl. L. kvůli dávaly se skvostné hostiny v palácích českých velmožů a při hostinách těch že pili velmožové naši se „staroslovanským ohněm“ šumící šampaňské víno — z jejího střevíce. Nevíme sice, jak je střevíc sl. Luccovy velký, a nemůžeme tedy ještě velikost vlastenectví našich velmožů určiti, dovídáme se však, že se brzy o tom přesvědčíme. „Presse“ prý chce v redakcí své zaříditi výstavu českých a eskymáckých lebek, aby učený svět se o pravdě jejích výroků přesvědčiti mohl; mimo lebky přijímá také všeliké výrobky eskymácké a české, kteréž všecky ovšem o politování hodném stupni duševní nevzdělanosti svědčí, a získala již i historický střevíc sl. Lucco-

vy. Feuilletonist „Presse“ již několik lebek změřil, prohlídl již i zmíněný střevíc a diví se tomu prý velice, 1. že v Eskymočechii nosí se střevíce, 2. že tam mají lidi, kteří se šlechtici jmenují, a 3. že lidé ti i víno pijou. Do sbírky té přijde prý i lebka onoho státního zástupce, který se celého národa našeho ujme naproti drzým urážkám „Presse“ a obžaluje ji pro štvaní národností proti sobě. „Presse“ lítuje, že lebku tuto nejspíše velmi dlouho nedostane. Kdyby český časopis něčeho podobného se dopustil, šlo by to ovšem rychleji.

Máme tedy, opět získavše šlechtu, nové dvě strany v národu, šlechtickou totiž a nešlechtickou. Se stranami jest to vůbec u nás divoké, stálé změně podrobené. Jedna strana zmizí, druhá povstane; když není žádných stran, křičí se, že je to neštěstí, že život národní utuchá bez rozvíjení se stran, a když nějaká strana vyvstane, hubuje se zase, že se ta boží svornost ruší. Vcelku máme u nás právě nyní méně stran než dříve, kterýmžto výrokem však na žádný způsob narážeti nechci na „Časopis Českého musea“, jenž kráčeje zároveň s národem naším v dobrém taktu svém taktéž vždy méně a méně stránek má. Dříve, když na př. Pěkný ohlašoval špekové knedlíky na středu, a člověk dostal na ně chuť, nesměl tam jít, když patřil náhodou ku „straně Černého pivovaru“ a ne ku „straně“ u Pěkného se scházející; musilť vyplnění touhy své odložiti na sobotu. Rovně se dělo ctitelům Pěkného, když byly v „Černém pivováře“ jitrnice oznámeny. Nyní slavíme všechny národní své slavnosti svorně a klidně, a neozve se ani tenkráte žádná strana odbojná, když Sängerfürst išpahánský uspořádá slavnost na oslavení památného toho dne, kdy byl obdržel olověnou svou medalii.

Jen co se týká divadla a — českých dívek, začíná se rozvinovat nové jakés stranictví. Dřívější výbor pro Národní divadlo spal tak sladce, že až radost, a že jsme měli již proto na ten celý novější ruch časový věru zlost, že jej ze sladkého jeho spánku vyrušil.

Několik časových nespokojenců, kteříž pro zimničné

rozechvění ani spáti nemohou, vzbouřilo se proti němu a chtělo jej svrhnout. Jakýs pseudovýbor sestavil se, aby starému výboru trochu do duše mluvil; zimnice však prchla, ústa usnula před prvním slovem, a nyní spějí oba, výbor i pseudovýbor, svorně vedle sebe. Dobře tak, beztoho by byl pseudovýbor teprve slavný ouřad obtěžovati musil stran povolení, a čeští nespokojenci by byli měli opět příležitost, aby naříkali, že vyřízení žádosti trochu dlouho trvá. Považlivější jest ovšem druhé nastalé stranictví, totiž mezi našimi dívkami, ač ohledem na počet našich vlastenek nechápe každý, jak o rozpadávání v strany vůbec řeč býti může, an by na každé straně leda nějaký nepatrný — zlomek zůstal. Některé dívky nosí totiž na pásech kolem těla malou fotografii Riegerovu, ostatní jsou jiného náhledu a nosí zase obraz Havlíčkův. Nejsem tak zasvěcen v politiku ženskou, abych se opovážil vyvážiti celou hloubku velikánských důvodů pro jeden či druhý náhled, snad nám to některá vlastenka sama vysvětlí; mé vlastenecké upřímné srdce doufá však, že hrozící ten mrak nad námi nebude mít příliš ohromujících následků. As dvě neb tři vlastenky snaží se samy, aby spor vyrovnaly; ovládla je velká myšlénka svornosti a nosí v příklad ostatním podobiznu, sesazenou z půl Riegera a půl Havlíčka. Dovedly právě tak spojiti náhledy rozdílné jak onen krejčovský mistr pražský, který šije nesmírně rád čamáry na výdělek, každého tovaryše ale vyžene, který čamáru nosí.

Uvedu několik ještě případů, v nichž se jeví nyní jakés stranictví nebo alespoň obdoby a stíny jeho jasněji. Ve městských uniformovaných a ozbrojených sborech chtějí jedni české velení, druzí německé: ti však, co chtějí německé, mají prý je již. V síni Staroměstské rádnice jsou vyhlášky české a německé; těch však, které jsou německé, je trochu víc. Živnostníci chtějí míti tabule české a německé; ti však, co chtějí české, chtějí zároveň, aby jim je „ti Češi“ zaplatili. V hostincích chtějí mít jídelní cedule české a německé, ti však, co

chtějí české, odejdou po dosažení svého cíle zase jinam, aby tam podobně učinili. Avšak — nu, už jsem napsal! lituji toho ale velice, že jsem prozradil „Tagesbotovi“ agitací tak důležitou.

Ano, v hostincích stranictví přece zase začíná vzkvítat, hodiliť mezi nás símě rozbroje, kdož by to byl řekl, — sami Maďaři! Myslím tím totiž cigánské hudebníky nyní v Praze meškající. Nejjasněji jeví se strany, když Maďaři hrajou v zahradě u Šaryho o závod s Komzákem. Zahrada je plna lidí. Nejdříve obejdou si příchozí na povýšeném místě sedící cigány a již rozcházejí se náhledy jejich, patří-li Sárközyho lidé k cigánskému, maďarskému, slovanskému či k jinému kočujícímu kmenu. Mezi hudbou aplaudují jedni více cigánům, druzí z vlastenectví více Komzákovi. O umění cigánů panují vůbec nejrozdílnější náhledy. Jedni tvrdí, že jaktěživi ničeho podobně výtečného neslyšeli. Druzí zase praví, že není na tom nic, že leda nástroje jsou dobré, že první houslista málo měkkosti má, a nejjemnější z nich řeknou alespoň: „Ti cigáni nevyznačují hudbou svou dostatečně národní ráz, jsou cestami již pokaženi, hrají všechno salonně, čardáš jako ouverturu, ouverturu co polovičný čardáš.“

Mohu se přiznat, že, pokud cigáni hráli dle tištěného programu, náležel jsem také já k těm, kteří nebyli zcela unešeni. Když však přehrají program svůj až na konec, sestupují se své výše a zasednou mezi krajany své zde meškající, kteří se s nadšením k nim hlásí. Tu sobě povídají a rozprávějí o vzdálené své vlasti, již tak dlouho neviděli, oči jejich se jiskřejí, hlas se stává mocnějším a zvučnějším a náhle sáhnou ruce po houslích dříve odložených a přiloží je zase k roztouženým prsoum. V duetu nebo v tercetu zazní tu píseň národní, ryze původní; housle pláčou a tón po tónu vkrádá se do prsou mocí okouzlující. Slyšíš nesmírný stesk a zase divoký jásot, slyšíš šepot lásky a zase divý ryk boje, a vše to jest ti zároveň známé i cizí, zdá se ti, jako by plynulo obé ze srdcí stejně naladěných, jako bys slyšel

závodící a přece zase splývající píseň slovanskou s písní maďarského syna pusty! —

Udělal jsem znamení přemýšlení na konec, ač dobře vím, že se znamení přemýšlení přežilo již v době, kde lidé tak rychle číst i — myslet dovedou.

ČAS č. 179, 30. července 1861

I.

△ *V Praze 17. září.*

Mezitím co obecenstvo v staré radní síni pražské z památek učí se historii, co obdivuje se starým skvostnostem, zvětšelé kráse českých výtvorů a rovněž ověšelým podobiznám bývalých primátorů pražských, rozvinuje se před tímže obecenstvem v nové radní síni kus dějepisu českého, pravý „Kabinetstück“ českého smýšlení, a mladý nový primátor náš počíná sobě tak stateč-ně, rázně a ohnivě, jako by se ani dočkati nemohl, aby přišla podobizna jeho mezi nejprvější zástupce slavné naší Prahy. Bude se tam zajisté dobře vyjímat se svou upřímnou tváří, s tím okem pro myšlénku rozohněným.

Jsme dosti šťastni letos na zprávy ze sněmů, na rokování veřejná. Sotvaže dokonal český sněm krátký svůj život v Praze, zahájena jest vídeňská rada říšská; její rokování trvá vzhledem ku výsledkům docíleným již pěkně dlouho, a bědovali-li v parných letních dnech poslanci naši na nesmírné horko a na unavení, měli jsme i my často již právo stěžovati sobě, že nás již i pouhé čtení stenografických zápisků o rokování jejich umdlívá.

Nyní působí osvěžujíc rokování pražského sboru obecních starších, děje se mezi námi a rozhoduje o předmětech, které se dotýkají nejjemnějších našich citů, které nás dojímají zajisté více než pololiberální zákony, o nichž se panská sněmovna posud nerozhodla, pošle-li je, jak se narodily nebo s přivěšeným copem nazpět.

Na obou sněmích, na pražském i na vídeňském, jsme v „uměle“ nedovedné menšině, oba poskytují nám obrázek dosti smutný, slušný předmět pro tragikomický obrázek ze života. Vidíme, jak naši zápasili a zápasí,

jak mimo trní vyrůstají po úzké stezce jejich i posměváčky. A kdyby obry byli, balvany jim v cestu naházené přece tak lehko neodstraní. Máme jediný sbor s jakousi zákonodárnou mocí, kterýž vzdor všemu namáhání podává nějaký spravedlivý obraz poměrů, jak jsou, a nikoli, jak sobě je jistí lidé přejí. Sborem tím jest sbor obecních starších. Jeho nynější rokování podobá se pravému sněmování, sněm zástupců zájmů pražských může býti vzorem sněmu tak mnohému, všeobecné účastenství a pozornost k němu obrácená nadsvědčují tomu. S pýchou pohlížíme ku sboru tomu, který dokazuje, jak zralí jsme pro život konstituční, jak opravdově smýšlíme i naproti odpůrcům svým, neupírajíce jim nikdy toho, čeho také sami sobě přejem. Tak mnohá většina mohla by se zde učit, jak se k menšině chovati má. Včerejší zasedání bylo pravým triumfem.

Podivejme se blíže na sněm ten. Sněmovna jest zcela jednoduchá, dlouhý sál, nepříliš vysoký, prostý okras. Zakrátko má se dle návrhu měšťanostova sněmovna svému účeli více připodobniti, nynější její forma jest tedy jen počasní. Prozatím jest přepažděna ve dvě nestejné části, z nichž menší, povolna se vyvyšující, přikázána jest obecenstvu. Zcela dole u galerie jest jedna lavička určena pro žurnalisty, do níž když se asi sedm lidí sesedne, ani proslulý Reineke by se více nevtěsnal. Reineke musí zůstat tedy venku stát, a skutečně jsem pozoroval mezi stojícím obecenstvem tak mnohou ruku s papírem a tužkou ve výši, tak mnohou dobře známou tvář, která již v zemském sněmě se z lóže naší na ty nerozumné Čechy dívala a pak do „Presse“ nebo jinam vedle pěkných v kavárně sebraných novinek napsala, že jsou ti Češi skutečně nerozumní. Dopis takový stojí tři zlaté rakouského. Tváře jejich jsou obyčejně tak mladistvé, že se člověk ptá, je-li veřejné sedění také pro děti, a tak nevinné, že by nikdo v nich tu probuzenou jiskru boží nenašel. Nevím, proč se mně vždycky při pohledu na ně ruce svírají, abych je potrestal za pokažené pensum.

Galerie je opět obecenstvem přeplněna. Mnoho mladého úřednictva tu, mnoho lidí neženatých, rozkošné tedy vyhlídky na četné svatby, když se ti neženatí již tak o osud budoucího svého potomstva starají. Síň jest ještě prázdná, obecenstvo se dívá netrpělivě avšak tiše k otevřeným dveřům předsíně, v níž se scházejí otcové města. Čtyry hodiny již dávno odbily, pomalu se připlíží půlpátá, rovněž pomalu trousí se otcové; teprve vždy po minutě vchází jeden do dveří, odloží klobouk a svrchník a přikročí k zeleným suknem potaženému stolu, aby na německou presentlistu podepsal své jmeno pod číslo 43, 44, atd., tenkráte až do 60. Tu vkročí měšťanosta s úsměvavou tváří, pozdravují se. „Proč nešel dnes pan měšťanosta na manévr městských sborů?“ táže se jeden Němec; když vidí, že jej nikdo neslyšel, směje se svému vtipu sám a kráčí spokojeně za ostatními, kteří se již na svá místa do sněmovny ubírají.

Uprostřed síně stojí velký, taktéž zeleně potažený stůl, na něm láhve s vodou a sklenice, kdyby někomu příliš parno bylo, hned naproti vchodu vysoký krucifix se dvěma svíčkami, před ním křeslo pro měšťanostu. Vlevo od tohoto sedí mužný náměstek měšťanostův, Dr. Bělský, vpravo leskne se stříbrná hlava ctihodného Wenziga. Ostatní zasednou vpravo a vlevo, v nějaké vzdálenosti od stolu, na pravici něco více Němců, na levici Čechů, bez přísnějšího ostatně rozdělení.

Zvonek zacinká, hluk utichne a protokol předešlého sedění může se ve vší své nudnosti roztahovati. Nato následují vedlejší některé zprávy, praktické návrhy měšťanostovy přijímají se vyzdvižením rukou skoro jednohlasně. Nastává rokování dle programu a skončí triumfem pro nás, neboť zastupitelé naši dokazují, že lží hanebnou bylo vše, cokoliv proti nim jizlivě mluveno a psáno, že ovšem rovnoprávnosti rozumějí, ano že jí velmi dobře rozumějí. Obecenstvo širší ví ostatně již o každém takřka vysloveném slově.

Především uznává měšťanosta za svou povinnost, aby vyzval shromážděné, by se ohradili proti tomu, že jistý

vyšší úřad neústavně chce zasahovati do rokování městského v sboru, by se ohradili proti všemu jakémukoli obmezování městské samosprávy. Hlas jeho jest zvučný a tak silný, že bychom nebyli sílu tu očekávali při vysoké, avšak slabé postavě měšťanostově. Pštross jest skutečný řečník, forma řeči jeho je plynná, dobře volená, oheň i opravdovost slov působí mocně. Myšlénku má úplně ve své moci, formu pro ni vždy nejvhodnější. Nikdy se nenechá však ohněm svým svésti, zadrží v pravém okamžiku, kdy vyhověti může spravedlivému přání některého spoluvýbora. Nezdá se býti ani ješitným na své řečnictví, alespoň nezapomíná ani na okamžik, že jest předsedou, a pochvalu galerie jemu platící zarazí v plném proudu své řeči. Co se týká předsednictví, nemůžeme sobě věru lepšího předsedy přáti i pro sněm větší, důležitější, vzdor tomu, že myslil jednou „Tagesbote“, který vůbec mnoho, velmi mnoho myslí, že může být člověk nedostatečným měšťanostou a přitom — velmi vzdělaným koželuhem. Presidentský zvonek není p. P. hračkou v ruce dítěte, jím řídí rokování opravdově, rozumně. Každému popřeje ouplné svobody, aby se vyslovil, jen sprosté urážky celého shromáždění se týkající netrpí. Rokování sleduje s největší napnutostí, sotvaže řečník o svém návrhu domluvil, přečítá mu již stylisovaný návrh jeho, zdaž řečník se stylisací tou jest srozuměn. Nezapíraje ani v nejmenším smýšlení svého jest přece nestranný ku všem a mluví k těm, kteří jinak smýšlejí, způsobem takým, že i posavadní nepřátelé jeho stali se byť i ne přátely, přece jeho obdivovateli. Tak sobě myslím českého měšťanostu.

Již několikrát jsem za jinými příležitostmi v tomto listu tvrdil, že žádoucí svornost mezi Čechy a Němci, bez níž ve vlasti své ani žíti nemůžeme, jest velmi lehko možná. S obou stran je tolik styčností, že se jen snahám několika nepoctivých lidí poštěstiti mohlo odciziti sobě strany, kteréž nejdůležitější příčiny mají, aby se sbližovaly. Že Praha podala nyní tak skvělé důkazy snášelivosti národní, musíme hlavně přičísti měšťanostu svému.

Včera se řečnilo hlavně a skoro výhradně německy, jednalo se o to, aby němečtí spoluobčané naši přivedeni byli k náhledu, že chcem i budem spolu svorně žít. Když mluvil měšťanosta, byl stále nakloněn k pravici.

Jindy bychom sobě přáli, aby se více a výdatně šetřilo práv našeho jazyka.

II.

△ *V Praze 18. září.*

„My jsme Praha a Praha jsou Čechy," pravil v posledním sedění páter Frost. Má v přemnohém ohledu pravdu a přece zároveň výrokem tím potvrdil slova Schmeykalova, že totiž Praha musí obdržeti dvojitou povahu co do rovnoprávnosti a že nerozhoduje při hlavním městě většina dle národnosti. V dalším běhu řeči své, ano celou dlouhou svou řečí vyvrátil ovšem co nejpodstatněji famosní náhled pana doktora Schmeykala, který myslí, že se na skutečnou většinu českou a praktické její potřeby ohled bráti nemusí, který sobě předsevzal, že má Praha sloužiti k experimentům, za model při názorném vyučování o národnostních poměrech Čech. Snad uvidíme ještě nějaký umělý model Prahy z mistrné ruky páně Schmeykalovy, vystaví jej v boudě na nábřeží a půjdem se tam podívat, jak naše české hlavní město vypadá rozděleno na pět částí, dvě části německé, bílou barvou nevinnosti natřené, a tři české, zcela dle ouřadních pramenů o poměrech národností. Poslednější části budou natřeny rudě na znamení, jak zlí a krvežízniví ti Češi jsou. Byl-li p. doktor přítomen rokování magistrátnímu, potěšil se zajisté počátkem Frostovy řeči, pokračováním ovšem trochu méně. Pan Frost vůbec miluje překvapování.

Frost zasluhuje co řečník valného povšimnutí. Jest to malý muž a celý jeho zevnějšek značí kněze a učitele. Šíj jeho jest stále nahnuta, jako by se neustále procházel mezi nebohými svými svěřenci, s neunavnou laskavostí se k nim skláněl a je poučoval. Jmeno Frostovo

co učitele hluchoněmých přeletělo již meze rakouské, pamět blahodatného působení jeho potrvá ve vlasti naší po věky. Ve svém namáhavém úřadu má příležitosti nad jiné, aby zkoumal povahu rozvinujících se dětí, a to v normální i chorobné její způsobě, stal se velkým psychologem, duše dítěte leží před ním jako otevřená kniha, proto také má slovo jeho váhu, když vysloví náhled svůj o tom, jak se duše ta vzdělávati má. Zkušeností i vážnosti užil výdatně při své řeči k obecním starším. Řeč jeho byla dlouhá, trvalať půldruhé hodiny, zato však vyčerpal předmět svůj všestranně, vyhloubal jej tak, že zajisté o pravdivosti vůdčích svých myšlének mnohého posud neurčeného přesvědčil. O národnostních poměrech ve školách našich zajisté není tak lehko promluviti, cesta řečníkova je tu hrbolatá a má četná úskalí, všem obtížím však vyhnul se Frost mistrně. Snad že jej naučil smutný neutrální stav chovanců jeho vážiti sobě stejně jazyků všech, býti v jazykovém ohledu zcela nestranným. „Meine Farbe ist die Farblosigkeit," pravil, dle toho však nesmí nikdo soudit, že patří k bezbarevným podivným lidem těm, kteří by sobě přáli, aby oba národové v Čechách splynuli v národ jediný dvoujazykový, pravé monstrum národa, kteří vykřikují: „Wollte der Himmel, dass die Zahl solcher sprachlich-utraquistischer Familien immer grösser würde!" Frost nenáleží k žádné straně, náleží ale všem. Co se týká řečnického způsobu jeho, rovná se asi způsobu jeho spisovatelskému; kdo četl zvláštností svou poutající brožurky Frostovy „Jen s pravdou ven", „Český Copak a německý Michal" atd., má jakýs pojem o tom; živé slovo působí ovšem výdatněji. Brožurky své psal česky i německy, nyní mluvil stejně pro Čechy jako pro Němce, působil k tomu, aby se z „městského collegia nestalo dislegium". Aby dlouhou řečí neunavil, snaží se všelijak ji vyšňořiti. Cár Alexander musí mu sloužiti ku vhodné historické anekdotě, svatý Pavel musí dodati doklady k úvaze, c. kr. zemský školní rada pan Mareš musí podat svědectví, že velká potře-

ba jest českých škol pro dítky naše. Hlas jeho jest poněkud jednozvučný, poučující, tvář nepohnutě dobrotivá, šíje nahnutá, jen někdy, když sobě řečnickou exkursí dovolí, narovná a vypne se šíj ze šmelcového, černobílého kolárku, tvář se rozjasní, hlas nabývá zvonovitosti.

Co do tónu učitelského rovná se Frostovi nejvíce Wenzig, „rytíř litomyšlský“, jak jej vídeňské listy posměšně nazvaly. Nuže, my jsme se svými rytíři zcela spokojeni, službám, kterým se věnovali, zůstávají až do smrti věrni, jejich nepřátelé nejsou větrné mlýny a jejich zbraň není kopím Donquijotovým. Zásady, jaké vyslovil Wenzig v litomyšlských brožurkách svých, a to v době, kdy bylo zapotřebí ještě srdnatosti k vyslovení jich, snaží se nyní oživiti, v skutek uvésti. Dosti utrpěl již proto úsměšků, také však nehody nelekají muže, vždyť snáší z uličnických stran těch národ celý a každodenně útržků a úsměšků věru nazbyt. Kdybychom se ničím jiným nestali proslulými, staneme se zajisté již tím, že nám tak mnoho lidí spílá o závod. „Ovoce, na kterém vosy hryžou, nebývá nejhorší,“ praví samo německé přísloví. — Náměstek měšťanostův, bývalý notář a nynější advokát dr. Bělský, jenž druhdy také sekretářství obchodní komory zastával, jest skrz naskrz jurista. Jeho řeč také jest tak zvláště suchá, avšak logicky průhledná, jaká pouze juristům vlastní bývá. Bělský kráčí takřka po paragrafech, pod jeho kroky duní zákon, tím však také působí.

Z ostatních řečníků, ač by se u každého něco charakterisujícího říci mohlo, zajímal mne nejvíce Ditrich, pražský měšťan a obchodník ve dřevě. „Dost dlouho jsem se němčině učil, dost dlouho mne jí mučili a přece jí neumím,“ pravil s takým humorem, avšak zároveň s takovou opravdovostí, že zároveň nevyzval ani hořkost aniž by byl připustil domněnku, že není pevně odhodlán, chrániti práva svých spoluobčanů vší silou. Ditrich je mohútné vysoké postavy, která nejeví vzdor stříbrným vlasům ani nejmenší známku jakés ochab-

losti. Tvář jeho jest ryze česká, pravý výraz dobroty, avšak dobroty mužné, která se nenechá nadužívati. Podivný pendant k němu jest Němec Rady, měšťan a rukavičkář. Je sice menší, avšak rovněž hřmotný. „To je ten, který ondy sobě zde stěžoval, že je terorisován," pravil jeden známý ke mně, já ustrnul. Celistvý dojem řečníka toho jest dojem nemotornosti, kterou také dostatečně dokázal tím, že by byl urážlivou řečí brzy pokazil a zrušil všechnu svornost, která se mezi městským představenstvem naším dostavila. Byl ale na štěstí „terorisován"!

Mimo jasně a rozvážně mluvící pány Tempského a Kučeru, pak doktora Schuberta, který slabým hlasem svým mnoho a skorem po každém řečníku nanovo mnoho mluví, nemohu sobě prozatím o žádném dalším řečníku soud osobiti. V budoucnosti je ještě seznáme, doufám však, že němečtí naši spoluměšťané nemají žádného Radyho více. Ostatně lehce možno, že týž pán, který napsal do „Oesterreichische Zeitung" úsměšný článek „Wenzigdenkmal", napíše tamtéž opravdový „Radydenkmal". Lehko možno, dopis takový stojí tři zlaté rakouského.

ČAS č. 221 (18. září) a č. 222
(19. září 1861)

△ *V Praze 23. října.*

Pánbůh stvořil zemi, země zplodila Evropu, Evropa zplodila Alpy, Alpy zplodily prameny Graubündenské, prameny tyto mocný Rýn, z počátku jasný a krásný, nakonec v močalech, písčinách a všelijakých ypsilonech se mizerně ztrácející. Pánbůh stvořil zemi, země zplodila lidi, lidé zplodili žurnalisty, žurnalisté zplodili „Prager Morgenpost“, z počátku rozumnou a nestrannou, nakonec v močálech lží, v písčinách nerozumu a tvrdých ypsilonech centralistické politiky se mizerně ztrácející. Chudák „Pr. Morgenpost“! Smutno, když rozum tak klesne, že více ani nepochopuje, jak je možno, aby byl v Novoměstském divadle jiný lékař než v zemském a proč nemůže jeden lékař zároveň sedět ve divadlech dvou. Smutno, když vkus její tak klesne, že slovo „humanita“ se slovem „brutalitou“ stále se na jazyku plete, a že má humpolácké chování bavorského nestydatce v předsíni plzeňské besedy za tón salonní, za krásný důkaz, jak dovedně dovede ideální Němec reální své sprosťáctví najevo dávat. Zlobíte se ještě, když něco podobného čtete? Já jsem se z počátku zlobíval, nyní však již se směju, a kdož by se nesmál málomocnému, který ve slušné a uctivé dálce alespoň nadává, když jinak nemůže. Jest to vlastně uznání, že něčím jsme, a že to „něco“ stojí za to, aby se proti němu brojilo. My nemáme ovšem rovných zbraní, jsme jemní a outlocitní a nemáme dle německých časopisů ještě vzdělanost rovnající se vzdělanosti našich sousedů, abychom tak sprostými býti dovedli jako oni. Německé časopisy znají naši jemnost a jsou spravedlivě rozhořšeny, když někdy hrubším štětcem podobizny svých odpůrců malujeme. Kdybychom na př. napsali, že jsou Němci „ště-

tinatým národem lokajským“, uvedl by to druhého dne „Tagesbote“ na důkaz, „wie die czechischen Blätter mitunter feiner Ausdrücke sich bedienen“. Němci ale, jak praveno, mohli by o nás podobně psát, jejich vzdělanost je k tomu opravňuje. Lipská „Illustrierte Zeitung“ na př. přinesla právě ódu na korunovací pruského krále a v té opěvuje povznešeným slohem hymny a líbezně plynoucím veršem také nás následovně:

Nicht bloss, dass sich der Erzfeind rüstet,
der Karls des Grossen Reich gesprengt,
und dass den nord'schen Aar gelüstet,
der schon durch's Wachsen uns bedrängt; —
auch die Bedientenvölker rütteln
am Bann, den jeder tot geglaubt,
die Czechen und Polacken schütteln
ihr struppiges Karyatidenhaupt.

Psáno k oslavě korunovací J. V. pruského krále, dle kleindeutschlandu budoucího cára všech vzdělaných Němců.

Nechme ale těch žurnalistických maličkostí, nevšímejme sobě málomocných nájezdů, ledaže bychom své mládeži na poučení uspořádali z nich anthologii do čítánek pro střední školy, — jen když jsme uvnitř zdrávi, když máme srdce pro vše, co ušlechtilého a krásného na pravém místě. A to máme, chci na důkaz toho vyprávěti skvělý případ. V Michli dnes hořelo a pravilo se, že hoří v pivováře. Děs a zmatek zmocnil se Prahy, zastenala pláčem holubiným, — michelské pivo! Rodiště michelského jak víno jasného moku v nebezpečí, v zhoubě! Vzbudila se mocně láska a příchylnost v prsou všech, kdož kojeni byli kdys michelským chmelovým mlékem.

Kdokoli kdy byl putovával s jemně naladěnou myslí k michelským svatinám, cítil nyní mocně svou povinnost, vydal se na křídlech dětenčí lásky na cestu a k Michli přibouřily nepřehledné, stále vzrůstající masy odhodlaných, aby s nasazením vlastního života za-

chránily, co se ještě zachrániti dá. V Michli však nehořel pivovár, hořel jenom chudý barák, — pana sládka ta příchylnost přece ale tak pohnula, že prý plakal nad sudy svými jako Izrael nad vodami Babylonu. O celé tři krejcary, o krejcar laciněji než sládci pražští chce nyní máz piva dát! — Jemnocitný, milovaný národe! Jak vysoko stojíš na příklad nad národem horvátským, jak vysoko tvoji sládci a hostinští nad horvátskými hostinskými, z nichž jeden napsal nad hostinec svůj i slova:

Dam ti vina, ima l' novac samo;
nemaš li ih, hajde prijeko tuda.

Také cit pro umění vzbuzuje a jeví se chvalně. Kohož by nebyla pohnula zpráva „Bohemií“ přinešená, že děvečky z okolí Mariánského plácku každoročně „pannu Terezku“, sochu to stojící na kašně vedle Klamova paláce a zhotovenou od Prachnera staršího, ve svátek její ověnčují! Dostane-li se cit pro umělecké výtvory do nižších tříd, jest již vyhráno. Řekové staří jsou nám toho důkazem. Pravou bouři způsobila včerejší, taktéž „Bohemií“ přinešená zpráva, že se jedná o to, aby posavadní místo na nábřeží, pro Národní divadlo zakoupené, opět se prodalo a jiné místo, že prý na Karlovu náměstí, zakoupilo. Nevím, zdaž náhle titéž pánové, kteří kdysi místnost byli zakoupili, nahlížejí, že není zcela vhodna. Či snad se jim jedná o velké prostranství, na kterém by divadlo dobře parádovalo? To bych jim poradil jiné ještě prostrannější. Jakpak plac u invalidovny za Karlínem, nebo není-li ještě dosti prostranný, tedy snad pláň u Pardubic? Nebo snad by se dal výdělek z prodeje ve prospěch divadla docíliti? Nynější místnost jest krásná, sotvy najdeme krásnější, odpovězme tedy jako onen majitel krásného domu, kterému se zaň velká suma nabízela: „Stojí-li vám za tu cenu, mohu já si jej za tu cenu nechat!“ Z jara chceme již stavět a nyní se budem ještě hádat, kde!

Ostatní přípravy k Národnímu divadlu prý se již

dějí výdatně. Spisovatelé utírají si pot s čela, na kterém co nejdříve vavřín ležet bude, a mačkají vší silou staré kroniky české kvůli historickým látkám. Herci přihlašují se a vyptávají ze všech dílů světa, každý je „Roscius in sua arte". Komzák cvičí u Šáryho orchestr v souzvuku a obecenstvo v pískání. Také vlastenecké baletní tanečnice již se odevšad přihlašují. Jakpak kdybychom místnost svou pro Národní divadlo prodali a tyto prozatím najali? Věc je na pováženou!

ČAS č. 252, 24. října 1861

△ *V Praze 5. listopadu.*

Máme jednoho historika, který učeně dokázal, že porážka bělohorská jest pravým štěstím pro český národ, a máme jednoho kněze vlastence, kterému se vždy oči radostí rozslzí, když Bílou horu vidí. Inu jsou věru rozdílná gusta na světě, vždyť jsou i lidé, kteří by třeba kostmi otců svých vybílili cukr do odpolední své kávy. Vysoko tragické udalosti mívají často v komonstvu svém trpaslíky plny komičnosti, perfidně satirické komentáře, cop na hlavě padlého velikána, který nám mimovolně úsměch vynutí, i když jsme nejbolestněji dojati. Podobně komicky dojala nás na př. zpráva „Vaterlandu“, který o velikých přípravách povídal, jaké se konají v Praze k demonstrací v pamětný den bělohorské bitvy. Darmo bys se v Praze samé po přípravách tázal, nikdo o nich neví, nikdo se nechystá k demonstrací. Napsal to jen korespondent „Vaterlandu“, snad proto, aby mohl za několik dní napsat, že nebude nic. Národ náš cítí příliš hluboko ránu jemu před stoletími zasazenou, jeho smutek jest příliš veliký, než aby na demonstrací pomýšleti mohl. Veliká však panovala nad demonstrací radost v Izraeli, myslím totiž v národu reakcionářských vyvolenců, a tato sklaplá radost jest to, kteráž visí letos co komický cop na udalosti tragické. V duchu pánů těch vlnily se již jako podzimní mlha po polích bujné sny o červených tobolkách s tužkou na zapisování jmen, o četném zajímání buřičů, o zůřivých zprávách v německých časopisech, o stavu obleženosti a vojenských soudech, neboť jest v zákoníku jejich „zdravého“ rozumu prvním hned paragrafem co zločin zakázáno, aby syn na hrobu otce svého plakal a se modlil, nebyl-li otec ten alespoň topičem u některého úřadu.

Velikou mají ti pánové práci, velkou starost, než zpozorují u nás alespoň jeden krok, o kterém myslejí, že nešel kolejí vykázanou. Největší mají strach před českou minulostí, čímž nechci říci, že mají snad právě malý strach před českou přítomností či budoucností. Prvější přece však zdá se již poněkud ubývati, neboť, považte sobě, ondy nám vyhodili z jednoho hostince zdejšího i — Žižku! Dostal se tam s přílbou na hlavě, a že mu jí sádrař, neboť Žižka ten byl ze sádry, hned před přítomnými několika Prušáky nesmeknul, vyhodili tito Žižku i sádraře na ulici. Snad to byla oplata za ondy vyhozený jeden exemplář německého burše, který do české besedy s cereviskou na hlavě přišel a od nevzdělaných Čechů vyhozen jest. Neboť nevědí tito ještě, jaká práva dobře vychovaná cereviska má?

Jsem přesvědčen, že chtěl burš vyvésti jenom vtip, a rovněž přesvědčen, že i onino Prušáci udělali pouhý vtip, za jaký by se arci ani Kossack ani Buddelmeyer zastyděti nemusili. Žijeme vůbec v době vtipů a rodí se jich tak mnoho, že slouží již i za obchodní zboží. Nemyslím zde velké a chvalně známé firmy „Vilímek“ a „Moser“, které tolik a tolik daní z příjmů platí, vtipy se staly ale také již zbožím pro obchod podomovní, pro hausírku. Podnikavý Jan z Prahy připadl na kolosální tu myšlénku prodeje v malém, chodí a prodává špatně veršované anagramy na nebožtíka Krolmusa s podpisem „Jan z Prahy, první česká práce německého spisovatele“. Ovšem že se všechny ty vtipy nerovnají posud nesmrtelnému, nepřekonatelnému vtipu, jaký se vyvedl v literatuře naší s „Věčným ženichem“. České divadlo však, zdá se, bude nyní vtipem podobným.

Když jsem již o tento vtip českého osudu zavadil, nemohu pomlčet o jiném vtipu, který učinila světová prozřetelnost v méně opravdovém některém okamžiku svém, totiž v „Prager Morgenpostu“. Feuilletonist žurnalistického toho vtipu, jehož články jednají hlavně o proměnách na Ovocném trhu počínajíc od doby višňové až po dobu jablek a o proměnách v šatstvu od doby jarní

rýmy až po dobu rýmy podzimní, promluvil dnes mimořádně také o českém divadle, tedy o vtipu, který my sami děláme. Nemůžeme nikomu zabránit, aby se z českého humoru těšil, máme naopak srdečnou radost z toho, jak ten, jejž jindy pouze višně a ořechy těší-vají, při českém vtipu našem ručkama tleská. Přitom jej napadají ovšem zase vtipy jiné další. Především tvrdí s apodiktickou jistotou, že české představení všednodenní navštěvuje pravidelně sto až stopadesát osob. Nevím, od kterého billeteura zprávu tu má, kdyby se to ale divadelní ředitel dozvěděl, měl by jej okamžitě vyhnat, neboť mu zkracuje příjmy. Zač musí české to divadlo pod jeho vedením stát, když jen tak málo lidí láká! O deset navštěvovatelů více nebo méně nebudeme se ostatně hádat, vždyť váha vtipu spočívá beztoho jen v tom, že toliko ousměšně poukáže se k slabé návštěvě, aniž by se také o příčinách jejích mluvilo. Čtverák dobře ví, že kdybychom měli abonnement, codenní hrou obohacený a sehnaný repertoir, dostačující herectvo, balet a operu, slavné hosti atd., jak se všechny ty maličkosti jmenují, že by bylo obecenstva dosti a hlavně takového, které nechodí do divadla proto, „že je toto české nebo německé“ a které nepřisáhá ani na časopisy české, ani na „Prager Morgenpost“. Čtverák dobře ví, že když je někdy v divadle německém suspendu, když není opera, balet ani slavný host a beneficiant dává starý kus, pak že i při benefici oblíbeného herce bývá „pravidelně“ tak málo lidí, že by billeteur nenapočítal ani těch sto až sto padesát. A což teprve, kdyby bylo mělo obecenstvo německé chodit nyní do Novoměstského divadla! Nemáme to onomu pánovi za zlé, že ví a zamlčí, neboť jsou to věci, o kterých nám samým mluviti přísluší. Jiný dobrý vtip pronesl pán ten, praví-li, že je to vlastně udalost radostná, když jedno německé představení za týden ubude. Myslí to příliš nevinně, než aby se mohli proto členové německého divadla naň horšit. Večerní divadlo jest hlavní tepnou společenského života v Praze, a on myslí, že ve prázdný ten večer budou

se lidé scházeti jinde k společnostem, čímž společenský život získá novou, posud nepěstovanou stránku. Také koncerty prý mohou se v den ten snadněji odbývat a nabudou obliby. Přejeme mu radost jeho srdečně a končíme vtipem, který se co vtip špatný vyrovná snad vtipům jeho, že mu totiž dále přejeme, aby k rozmnožení radosti jeho divadlo německé hodně mnoho prázdných večerů mělo, — by společnosti a koncerty skvěle rozkvétaly.

ČAS č. 263, 6. listopadu 1861

△ *V Praze 15. listopadu.*

Šumí to kolem nás, jako v nějakém starogermánském, posvátném háji. Vichr táhne vrcholky stromů a mocné větve hučí a pějí překrásné Arndtovy písně, prsa se nám šíří a je nám, jako bychom z hloubi duše své zahřměti měli s sebou „Deutschland, Deutschland über alles!“ Sláva nám, nejsme více Čechové, nejsme Rakušané, vždyť je dovoleno zpívat, že jest Německo nade vše, a nemusíme se tedy více starati o prospěch užší a širší vlasti své. Nepotřebujeme vůbec žádného vlastenectví více, vždyť jest Německo nade všechno, Německo je čisté světoobčanství a nestará se o žádnou vlast a o žádné národnosti, jen když je všecko německé. Sláva německým buršům, kteří nás náhle povznesli na stanovisko tak vznešené, a kteří se starají všemožným způsobem, aby nás na něm udrželi. Že užívají k tomu také ještě buršovnictví, které se v Německu samém již přežilo, není žádnou chybou, neboť jsme v kultuře velmi pozadu. A jakou ušlechtilou, neunavnou činnost rozvinují! Ani bláta na ulici nemusíme se více bát, neboť nám je odnesou na svých „kanonech“. Přijdeme-li do kavárny, lítají nám návštivěnky jejich co vyzvání k soubojům jako větrem hnaný sníh do obličeje, a večer nikdy nesmíme dlouho v hostincích utrácet. Policejní hodina jest zbytečná, pořádek se vzmáhá, neboť kdož by se také opovážil v noci po ulici jít, mohl by potmě nemilost některého burše vzbudit, a schläger je divná věc a nemůže se proti němu vždy pěstí bojovat! Brzy budeme tak pořádni, že nepůjdeme ani za dne na ulici, neboť „podezřelí“ Češi nesměli nosit hole s kovovými knoflíky „kvůli bezpečnosti veřejné“, a němečtí buršové nosí celé mladé duby s olovněnými

liberkami v rukou. Čeští řemeslníci naučí se, jak a komu mají kreditovat, a my ostatní se naučíme, že musíme my šetřit, když Němci rozhazují, neboť „Rübezahl“ se směje, když český student zdvihá do bláta spadlé třapce svého klobouku, a „Rübezahl“ se nesměje, když německý student propichuje svou cerevisku. Posud se nechtělo blahodárné němčení dařit, buršové to ale dokážou, neboť vyhazují z hostince i preclíkáře, když jim své zboží česky nabízí. Posud se v Praze na trikolory pomyslit skoro ani nesmělo, a nyní vláje německá trikolora při slavném komersu zcela volně. Posud jsme byli na své hudební nadání pyšni, nyní nám ale dokazují němečtí studenti, když spustí „im vollen Chore“, že to není nic, že člověk také bez něho býti může. Krátíme mocně, neodolatelně a hravě kupředu, zábavy a pitky nenechají nám ani oddechu, kolem nás víří ohlušující zpěv, šumí pivo, řinká rozbité sklo — hurrah, Deutschland, Deutschland über alles! Evoe! Evoe! Io! —

Nemáte mne za blázna, pane redaktore? Máte nejspíše, nebo alespoň si myslíte: „Cožpak náš feuilletonista již tak sešel, že nám píše asi po třetí již o buršech?“ Vím, že jest to jakési testimonium paupertatis, které sám sobě dávám, vím, že se monotonií tou rovnám skoro již onomu slavnému Kazimírovi pražskému, který vždy jen o višních a jablkách psává. Vím to, ale prosím Vás, když v té věci tolik přemáhající komiky vězí! Sotvaže se „Prager Morgenpostu“ podařilo, aby učinila osmnáctiletého človíčka, který se neslušně chová a pak odprosí nebo uteče, směšným a vylíčila jej co pravzor českého hrdinství, již se přihodí na dnešek ten malér, že buršové v noci schlägry dorážejí na několik bezbranných, a když policejní stráž přikvapí, že dva z nich utekou s takou rychlostí, že nikdo ani na pronásledování pomysliti nemůže. — Ano, nevíte, abych nezapomněl, jaká to byla „flauta“, co německým studentům při komersu zpívat pomáhala? Je to opravdu celý svazek flaut, celý spolek flautistů?

Nu, nic neškodí, alespoň je „trochu života“. Nemáme humoru, abychom se jinak pobavili, nemáme ho ani v inserátech „Bohemie“ více! Šťastný Berlín, vlast Kladderadatschův, sídlo nesmrtelného Aujusta Buddelmeyera a světoobčana Schulze, tohoto „officier de la garde nationale ci-devant, sujet extraordinaire de sa majesté le roi de Prusse et électeur de la troisième classe!“ Vezměte kterýkoli pruský časopis do rukou a podívejte se do insertů, všude humoru dost a dost. „Musí se nyní šetřit, neboť korunovací stála mnoho peněz, a proto nabízím libru tenkých bílých nití o dva krejcary laciněji než jinde,“ zní insert jeden a druhý oznamuje, že jest za sklem té a té kolektury vyvěšen onen los, který při posledním tahu hlavní výhru obdržel. My nejsme tak šťastni, nám podobné znamenitosti ani nevyvěšují ani nevystavují. Jsme již rádi, když nám některý penězoměnec, jako onen nový na Příkopech, dá za sklo čtyry neplné, malé mísky se zlatou a stříbrnou mincí. Což tam diváků, kteří prohlížejí sobě stovky francouzské, španělské, anglické, ruské, obligací naše a cizí! Proč ale penězoměnec do dvou mísek dal právě dukáty americánské a turecké, proč zemí tak dalekých, není věru pochopitelno; naše dukáty by měly právě tolik pikantnosti. Povzdech se nám mimovolně vyrve z prsou a ruka smačkne v kapse hrst desetníků, že by z nich míza tekla, kdyby vůbec nějakou měly.

O ženských módách v nynější zimavější době nemohu vám ničeho sděliti, než že některé dámy, když jdou ku vznešeným ouřadním osobám, kulaté kloboučky odkládají a dávnější v týlu sedící berou, při čemž hledí k barvám co nejméně živým. Změn v módě sobě vůbec tak nevšímám, jak bych co feuilletonista vlastně měl a jak to činí příkladně můj německý pan kolega v „Prager Morgenpostu“, který prý také již co dopisovatel z Prahy o Praze pro „Ladu“ získán je. Ale i on, tento neunavený referent o kloboucích a mantilách, zanedbává již poněkud nejsilnější stránku svou, ovšem

ku vlastní škodě, neboť s ostatním to už nejde. Ondyno sobě dovolil i úšklebky o českém divadle, máť co feuilletonista „Pr. Morgenpostu“ a co dopisovatel do „Presse“ a do „Dresdner Journalu“ pěkné rejdiště pro své úšklebky. Víte, že jsem mu trochu za to vyklepal, nu a on odpověděl. Kdyby tomu nebylo již tak dávno, co vyšel „Aus dem Hörsaale“, jejž tak krásně popsal, poradil bych mu, aby sobě vzal učitele češtiny a logiky, by tak nesmyslně a nerozumně nerozbíral to, co jsem proti němu o českém divadle napsal. Ostatně se s jeho vtipnou velmožností věru v široké rozpravy nespustím. Posmívá se na konci jakýmsi dramatickým mým plodům, nemohu mu stejným způsobem splatiti, neboť neznám vše, co kdy bylo pro marionety jím napsáno. Jakmile však nějakou marionetu pro svůj feuilleton potřebovati budu, buďtež ubezpečen, pane, zvolím zajisté zase vás!

ČAS č. 272, 16. listopadu 1861

NOVOROČNÍ NÁVŠTĚVA

△ *V Praze 1. ledna 1862.*

„Přežilé zvuky — copařství — nač novoroční gratulace!“ bručím mrzutě pro sebe, není ale nic platno a zazvoním tedy u paláce, v němž vznešený pan Obecenstvo, pán na Čechách, na Moravě atd. bydlí. Ještě jednou se bedlivě prohlednu, jsem-li všude slušně zapjat, odkašlu a snažím se, abych levou glaceovanou rukavičku na knoflíček upoutal, — vtom se rozlítnou dvéře. „Prosím, je pan Obecenstvo doma?“ ptám se otvírajícího lokaje; u Obecenstvů slouží totiž mnoho lokajů. „Není!“ odsekne on. „A jemnostpaní?“ — Lokaj si mne prohlíží, zdaž jej nechci vytlačiti z chleba. „Jest.“ — „Tedy mne, prosím, ohlaste!“ — „Vejděte.“ Odkašlu ještě jednou, aby mně hlas nepřeskočil, a již vcházím do velkého sálu.

Na stěnách jsou fresky, představující vzácné momenty z českých dějin, podle stěn stojí sochy našich výtečníků. Proti mně se pohybuje vážná ženská postava, ne mladá, ne stará, přívětivé usměvavé tváře, jasného oka, na němž však vzdor jasnosti pozorovati lze, že již dosti často slzelo, — jest to paní Obecenstvova. Šat její jest dosti pestře sestaven, kus luxu a zase kus skoro o chudobě svědčící, hlavní ráz jeho jest ale měšťanskost. Kolem jemnostpaní je síla dětí jejích, rozdílného stáří, rozmanitého, opět však nejvíce měšťanského stavu. Mužské pohlaví jest mezi nimi skorem nepoměrně četněji zastoupeno než ženské, avšak dle zdraví jemnostpanina lze ještě značné další potomstvo očekávat. Mladší z nich, jak mne spatřili, dali se do náramného povyku a výskání: „Gratulant — gratulant zde!“ přiběhli a prohlíželi si mne od hlavy do paty, — všecky kapsy mně zobraceli. To mne tak pomátlo, že

počínám místo pěkně naučených veršů koktat: „Aby v zdraví zažili! — Šťastný nový rok! — Mnoho ještě let abyste v zdraví a štěstí ráčila, a po smrti abyste se se svou — ne po smrti — ne se svou — —“ nemohu dál, jemnostpaní mně ale děkuje s úsměvem a podává ruku, abych ji políbil. „Prosím, mám tu nějaký novoroční dárek!“ a vytáhnu pěkně složený program „Hlasu“. — „Aj, to mne těší, děkuju, děkuju! Prosím, posaďte se!“ Jeden lokaj s propadeně oficielní tváří a jaksi k omluvě maje český znak na čele podává mně sedadlo. Vidím, že má stolice jenom dvě nohy. „Nechci zasedat, kde bych musil balancovat! Dejte mně celé sedadlo.“ Lokaj chce dokazovat — „Již jsem vám řekla, abyste nářadí to odstranil a nahradil neoupln é úplným nebo nás nechal na vlastních nohou sněmovat!“ zlobí se jemnostpaní. Usedneme. Nabyl jsem již dřívější svou smělost.

„Nu, jakžpak, pane! Bude letos líp než vloni? Vyplní se některá naše přání? Máme jich tolik a zajisté spravedlivá!“

„Zajisté, jemnostpaní! Neškodilo by ani, kdybychom měli přání ještě víc! Měl jsem jednoho strejčka, a ten říkával: ‚Dokud sobě ještě něčeho přáti dovedeš, nejsi zcela nešťasten. Neštěstí není tak velké, dokud jasně víš, čeho sobě přeješ!‘ Ostatně, myslím, není chybou, že přejeme sobě tak mnoho do budoucnosti, že v ní již více žijeme než v nynějšku! Přítomnost naše není ještě plným životem, toho očekáváme teprve od budoucnosti; nesmíme přítomnost sice ani v nejmenším zanedbávat, má nám ale sloužit jen co stupínky k cíli.“

„Já myslím, že to právě tak smutně s nynějškem nevypadá,“ podotknul jeden již odrostlejší syn paní Obecenstvové, jenž se tím vyznačoval, že měl oholenou bradu. „Vždyť vidím, že je u nás dosti živo a v českém táboru rozléhá se veselý zpěv!“

„Inu víte, pane,“ odpovídám, „to je tak: Když pták zpívá v kleci sobě, myslíme, že zpívá z vděčnosti a radosti nám!“

„Nevím, nevím, půjde-li to tak, jak se myslí," pokračuje on. „Je s druhé strany přílišná antipatie proti mužům v čele stojícím! Neprorazí jistě!"

Jemnostpaní se zamračila.

„Antipatie neškodí, pane. Jsme prý tak prosáklí západní kulturou, že nenahlížím, proč by na Západě vyrostlé „Nemo in patria propheta" také u nás leckde platiti nemohlo. Platíť to i jinde, a proto také přichází z Okcidentu tolik proroků ve své vlasti neuznaných, kteří nám zde politickou moudrost kážou. Těm se mnoho nedivím, ovšem ale prorokům přicházejícím z dalekého východu; došli by doma zajisté uznání, vždyť ve vlasti jejich nazývají i osla „otcem moudrosti".

„Eh můj bratr je polovičatec!" skočí ohnivě do řeči mladík jiskrnatých očí; byl to studující, jejž jsem již znal. „Polovičatých lidí více nepotřebujeme! Není více ta doba, kdy se považoval již za poctivého, kdo nekradl, za vlastence, kdo nehaněl domácí způsob čistění ulic, a za člověka, kdo — eh kdo se dovedl oženit!"

Matka jej hladila po vlasech, byl patrně jejím miláčkem.

„Národnostní politika budí přílišné nepřátelství, protože pobuřuje vášně," tvrdí oholenec. „U nás neprorazí, leda pomalu, má příliš mnoho nepřátel!"

„Každá nová, velká myšlénka zavraždí několik zastaralých myšlének a myšlénkových starců a za tuto vraždu ji pak křižují," pravím.

„Nebojím se o vítězství myšlénky. Jsme sice v těžkých a zasmušilých časech, se všech stran ale povstává velký vítr a ten přivěje modré nebe sám," podotýká Obecenstvová a vyndavá běloleskou pikslu.

„Je to stříbro, jemnostpaní?"

„Divíte se tomu u mne? Chcete také?"

„Děkuju! Spíše se zralým damám nějaký návyk odpustí než mladému muži!"

„Hrubián!" šeptá polohlasně Obecenstvová. „Musí sobě také mých chyb všimnout!"

„Velká myšlénka svobody, rovného práva všem," po-

kračuju dle dřívějšího, „musí se konečně nyní rozřešit. Kroky dějin se urychlují, jezdíme parou. Při novověké jízdě není to ceny větší, že lidi předháníme, nýbrž že se s nimi dřív setkáváme. Smluvíme se, pokročíme stejně kupředu. Duch lidský jest jako zrcadlo, zakalí se, praskne mrazem a sezná teprv tenkrát sama sebe, když jiné zrcadlo naproti němu stojí. Rovněž se děje s duchem celých národů. Národové se seznali, mají nyní stejný cíl, dosažení totiž rovných práv, o čem dříve národ jednotlivý marně pracoval, o tom pracuje nyní člověčenstvo celé — není pochybnosti, že s výsledkem. Slepého množství nemusíme se více bát, ovšem ještě slepých nebo nepoctivých jednotlivců! Těmto arci nelze se vždy ubránit, neboť kdo nepoctiv ve velkých rozměrech, bývá poctiv v maličkostech a tím nás snadno klame! Výsledku se ale tito lidé nedožijou!“

„Bude nová doba, krásná doba,“ zavýsknul student, „ze staré necháme jenom na památku nápisy. Nechť stojí věčně na zvonech „fulgura frango“ ulito, jen když kněz již proti pověrám v kostele dole káže!“

„Nás dcerek českých je ale ještě málo,“ podotýká bou-belaté, as osmnáctileté děvče.

„Bude, slečno, bude! Mnohé ženské by nebyly tak hezké, jak jsou, kdyby nevěděly, že musí být hezké, a rovněž budou češtějšími, až uvidí, že musí být české. Měli bychom jich již nyní více, kdyby věděly, že jen pro jejich odnárodnělost se o nich tvrdí, že jsou nejtlachavějšími děvčaty na světě.“

„Jak to?“

„Inu, i sebe mlčenlivější a rozumnější člověk stává se, mluví-li jazykem jemu méně známým, poněkud alespoň zbytečným tlachalem. Chce množstvím nahradit, co ostrosti a hloubky schází.“

Vstávám ze sedadla.

„Nu a k německé mé paní sousedce nepůjdete?“

„Šel bych k ní, mám ji rád. Je hodná paní, má ale takový lecjaký lid kolem sebe, který ji stále proti nám popuzuje. Hněvá se a neví proč. Dokud náruživost nad-

vládá, těžko smiřovat, stane se to později. Prozatím jsem jí napsal jen báseň a pošlu poštou!“

„Tedy také básníkem? Přečtěte nám to.“

„Ano, ačkoli vím, že by každý básník český měl být zároveň dobrým tenorem, aby sobě zpěvem přece vydělávati mohl. Nynější doba nám básníkům také nepřeje, neboť jak svobodné provozování řemesel také škodné býti může, vidíme na většině svých mladších veršovců. Ovšem, železo rozohnit dovede každý, ukovat však málokterý! Citů má každý dost, ale spojující myšlénka? — Proto také tak mnoho lidí počíná básnit, kolik však jest těch, jichžto život z ů s t a l básní, a již co básníci skonali!“

„Zapomněl jste číst!“

„Ach tak!“ Čtu tedy:

Řekni mně, kde stáda svoje pásáš,
které stan Tvůj kryjou štíhlé palmy,
pošlu s vánkem vonným lehké písně,
pošlu vznešené Ti svoje žalmy.

Ale, navštívit Tě věru nesmím —
beránkové v stádu Tvém už pošli,
zbyli tam jen tlustí, blbí skopci,
zbyli prací vysušení osli.

„První sloka jest poněkud tvrdá, v druhé jsou nečisté rýmy,“ podotknul student, jejž jsem v kavárnách a hostincích ostrý soud nad literaturou pronášeti slýchal.

„Bravo, vidíte, vidíte! Má úcta tedy, jemnostpaní!“

„To je pravda, hluboké poklony neumíte Obecenstvovým dělat!“

„Kdo se hluboko nebo stále klání, nedívá se vašnosti při pokloně do očí, nýbrž stranou!“

„Nu sbohem tedy, navštívte nás brzy zase, avšak bez dlouhého ohlašování se!“

„Dovolíte-li, třeba každý den! Zpátky, lokajové!“

H L A S r. I, č. 1, 1. ledna 1862

△

Známo, jak svědomitě a s jakou láskou zapisuje prostý náš lid venkovský všechno důležitější, co se mu v životu přihodí, na památku sobě a potomkům svým. A kdyby nic jiného, najdeš alespoň v každém stavení nevyhnutelný kalendář aneb nějakou starou modlitební knihu, a v ní uvnitř na desce a prvním bílém listu „mého a mých dětí narození a jejich provdání, neb do jakého stavu v kterém roce přišly“. Otec zapisuje, kdy se sám narodil, a hned nato, kdy se oženil, jak a kdy děti po sobě přicházely, kdy se provdaly, kdy šel syn na študie a kdy měl svou primici. Písmo je prosté, nevypsané, velkých rozměrů. „Velké písmo značí velkou duši,“ praví kdosi, a skutečně svědčí zápisky takové u našeho vesničana o mnohých vlastnostech krásných. Především jest to láska jeho k rodině vlastní, zápisky ty jsou jeho sochami, kteréž postaví každé události radostné, jsou mohylami, kteréž nasype na hroby svých milých zemřelých. Zápisky ty svědčí dále o jeho zálibě pro historii, chceť před zapomenutím uchránit, co mu pamětihodno. Český vesničan je rozený kronikář, jeho chuť ku čtení historie je rovněž známa jako jeho pud ku sepisování domácí své kroniky.

Mnozí z nich jdou dále, neobmezují se na pouhé zápisky rodinné. Vše, co z politických převratů a událostí do tichého jejich života mocněji zasahuje, co z přírodních úkazů je poděsí aneb rozraduje, zapisují a sdělují, a takž se může říci, že jest sedlák český rozený memoirista, že vynalezl, ač zápisky své pro sebe ponechává, dávno již literaturu memoirní, kteráž teprve v době novější na velikánské rozměry se rozvinuje.

Jistý literární výtečník zahraničný pravil kdys, že

by měl i nejprostější člověk paměti své napsati, čtení jich že by prospělo více, než čtení psychologických pojednání, — český venkovan činí to z vlastního popudu již odedávna, a třeba nelíčil boje své duševní, vypravuje přece události zajímavé, a to prostě a pěkně. Věru, že by zápisky mnohého venkovana našeho zasluhovaly uveřejnění, jazyk a sloh jejich jest alespoň vždy přesný a příjemný.

Přede mnou leží závitek selské jedné kroniky, jejž mně přítel dr. E. laskavě sdělil. Psal ji jistý rolník Hodek z Ouholic (u Vepříku), narozený r. 1755, a jde od roku 1770 až po rok 1813. Po roku 1808 jest poznámka, že léta „1809 a 1810, též 1811 jsou vypsány v knize při stoletém kalendáři".

Podávám některé výjímky, které čtenáře snad zajímati budou.

* * *

Roku 1770. — Na svatého Josefa napadlo tolik sněhu, že ho na rovinách na celý loket bylo. Ležel celých 14 dní, takže ozimní obilí, zvláště žito, vyležel a strávil. Pak na to následovala drahota, že od 2 zl. až na 10 a místem na 12 zl. žito vystoupilo. Přišla taková bída, že chudý lid mdlobou po cestách padal, všelikou potravou, kopřivami a svařenou travou, plackami pečenými z otrub a mlýnského prachu hlad zaháněl. O zemčatech jsme tenkráte v Čechách ještě nevěděli. V statku vedle mne, bývalém Lampartovském, také z otrub placky jedli, podobně i na statcích jiných. Nedočkavše se žní, na polovici žita žali a jenom v mlýně šrotovali, pak chleby pekli, které jsem sám také jedl.

Sníh byl zvolna dolů sešel, že nebyla z něho příliš velká povodeň, však přece několik stavení v bývalých starých Ouholicích pobořila, do kterých jsem ještě předtím jako chlapec chodíval, a v hospodě, která s průjezdem a všema příležitostma, s maštalemi a řeznickým krámem i prostrannou šenkovnou stavěna byla, jsem několikráte tancoval, pak to vše za ta dvě léta, totiž

1770 a 1771, voda podemlela a pryč odnesla. — Jak toho níže ji neb doleji lepší zpráva jest. (Hodek, u velké řeky bydlící, vypisuje na mnohých místech dřenice a povodně.)

R. 1772 a 1773. — — — — — —

V těch ale časech lid selský u velkém otroctví byl. Roboty ode tmy do tmy, a jestli se tak nestalo, hnedky na kanceláři od téhož zůřivého oficíra (úřadníka) Wagnera (správce) bejkovcem, kterýž vždy na stěně visel, trestán byl, aneb na dřevěném, tak jmenovaném oslu sedět musel.

Roku 1774, v měsíci aprili, strhla se od selského lidu proti vrchnostem rebelie, při které hospodářští vrchnostenští oficíři mnohé pronásledování utrpěli, zvláště takový, který s poddanými zle zacházel. Který jich dočkal, dost bití dostal, však ale nemělo to nežli ňákých 14 dní stálost. Jedna tlupa od Prahy přitáhla jmenovitě na den Zvěstování Panny Marie do Veltrus ráno, kdež jim kněz musel mši odsloužit, a tamodtud skrze Miřovice do Nalezovského zámku táhli, to jest dne 8. aprile. Tam také vzali své skončení, neb tam na ně bylo ze Slaného odesláno od krajského něco vojáků. Kteří se v zámku zavřeli a kteří neutekli, je examinovali, některé s několika ranami vysazenými domů pustili, ostatní v železích do Prahy odeslali. Pak z té jmenované tlupy a také z jinší tři oběšeni byli, to jest 1 u Libně, 1 za Bruskou branou, třetí za Vyšehradskou, mezi kterými z Roztok sedlákův syn, mladý svobodný jest byl.

R. 1775, 1776, 1777. — V těchto letech začalo se jednati skrze císaře Josefa, toho jmena druhého, o polehčení selskému lidu, a to tak pilně a opatrně, že ten dobrý král, který svým prostým poddaným pravým otcem byl, sám všechny své země jenom se svým komorníkem anebo jedním generálem, též s dvěma lokajma bez vší pompy s párem koňma v kočáře tajně projel, a od sedláků oustně všechno, jak s nimi vrchnosti, aneb na místě jich ouřadníci zacházejí, vyzvěděl, a podle toho zkoumání a vyjádření, že ten lid právě

v otroctví vězí, seznal. Když jezdil, u žádné vrchnosti aniž v Praze, nýbrž ve vesnici hospodou býval, a po cestách též na hospodě noclehem, obědem neb večeří spokojen byl. Pak vyslal svého věrného a na ty úřadníky velmi přísného generála Wallisa, kterýž od jednoho k druhému úřadu jezdil a některé výmluvné sedláky k tomu povolal a úřadníky examinoval. A když slyšel, že každý sedlák maje dvě neb tři dcery jednu do dvora za děvečku dáti, též ji tam skoro vyživiti, mísy, srp, i na ten troud kloci dáti musí, jakožto v obyčeji bylo, a že sedlák nesmí na soudky nikdež sůl, kdež lacinější byla, nýbrž panskou bráti, že sedlák musí buďto z nějaké ouhony poražené krávy, kterou řezníkům prodati nemohli, aneb napolo chcíplého telete masa několik liber vzíti a zaplatiti, třebas je psům dáti musel, a grunty, které se vrchnosti zlíbily, nebo lesy při panském ležící, že nesměl odepříti a za leccos musel zhandlovati, to vše Wallis do protokolu vtáhnouti dal a císaři odevzdal. Pak se hned počalo to otroctví selského lidu v jinší způsob obraceti, ty tresty rušiti a tělesnou svobodu ustanoviti, to jest, kdo se chtěl dříve na jinší panství proženiti aneb provdati, musel tolik, jak úřadník nařídil, za sebe platiti, to vše přestalo, a kam kdo chtěl, povolení zdarma bylo.

R. 1778, v měsíci červenci počínala se vojna s Prusem, aneb tak nazvaný ruml, poněvadž s toho skrze dobrý šik Josefa císaře a generála Laudona sešlo. Ačkoliv naše armáda již přes naši řeku byla přešla a u Martinosy se položila a nepřátelská komenda s našimi se již honila, taky až do Velvar došla, přece k patálii nepřišlo a vojsko jedno i druhé na svá místa zpátkem táhlo, čímž jsme přece nějaké strachy a škody zakusili.

R. 1782. — Vysoudili jsme pod vepřeckým kostelem ostrov, který z našich gruntů vodou strhaných jest byl, jenž jej vrchnost skrze mnohá léta s prutinami a silnými již topoly užívala a nám takový za panování císaře Josefa odevzdat musela.

R. 1781. — Toho roku počala býti císařská vodní navigace, aby řídila řeku, by po vodě šifaři a s dřívím plouti mohli, z příčiny té, poněvadž se počínal stavět festunk u Litoměřic, na který se mnoho štukového kamene od Nalezovsi a dlouhého dříví plavilo.

Při roce 1783 vypravuje H. o velké pohromě kroupami způsobené, a že „přišel k rozbourání most na poručení císaře Josefa druhého, který u Mířovic přes celou řeku, dřevěný na kamenných pilířích r. 1760 nákladem Marie Theresie vystavěn byl“.

R. 1784. —. Byla neslýchaná velká povodeň z příčiny silné kruté zimy, která od decembru veskrz, silnými mrazy a s velkým sněhem, až do 26. february bez ulevení trvala. Proto taky celá veskrz řeka silným ledem všudy zamrzla, kde kdo chtěl, mohl přes led nejenom jíti, nýbrž s vozem a na něm dost těžkým nákladem jeti. Pak 25. a 26. feb. počalo silné tání s teplým větrem a deštěm, takže ten celou zimu nepohnutě ležící sníh mocí se rozhříval a v samou vodu obracel a ve třech dnech strá-
ven byl, načež hnedky voda silně přibývat počala, že ten silný na loket led 27. strhla a 28. feb. tím ledem se tak zvýšila, že jí předtím žádného pamětníka nebylo. Kteráž do mého stavení ½ loktu na dvůr vystoupla a ten přehrozný led jako by jím natlučena s sebou nesla a nám náramný strach o naše živobytí způsobila, poněvadž několik stavení v naší vsi na hromadu pobořila, mlejny strhala. Jaký to strach a bědování, když jsme okolo nás žlaby i s dobytkem, pivo v sudech z pivováru a také děti na kolíbkách v tom ledu plouti viděli a již bezmála tu ouzkost na sebe očekávali. Přitom v předešlých starých Ouholicích, kdež nyní na ostrově topole a prutiny stojí, pozůstávajících několik chalup voda dočista zbořila, a ti lidé, as z 30 duší, v jedné zahradě na stromích na lešení ze chmelných tyček udělaném divou mocí božskou přes tu povodeň zachováni byli, lidé jim pomoci nemohli.

R. 1785. — — —

Téhož roku nastal štaierregirunk (sic), to jest, od slav-

ného císaře Josefa nařízení přišlo, aby se všechna země změřila, ku kterémužto měření větším dílem samí sedláci určeni a k tomu od obce dva hodnověrní muži s přísahou zvoleni byli, aby tu zem dle svého uznání, jak mnoho nést může, hádali. Poněvadž všickni ouřadníci skrze zkoumání téhož generála Wallisa, jak zpředu psáno jest, císaře Josefa víru ztratili a bez těch od obce při každé vesnici dvou mužů, jenž je volence jmenovali, nic v tom dělat nesměli, nýbrž u přítomnosti krajských komisarů a sedláků s jejich svolením, knihy založit na to musili, z čehož následovalo, že všecky daně, něco málo za robotu i desátky v jeden plat, tak jmenovanou gruntovní daň aneb urbární sraženy byly. Tuto ne již více sedláci ouřadníkům kontribučním, nýbrž ouřadníci rychtářům jakož i sedláci těmto odevzdávali. Každý měl několik vesnic pod sebou, jezdili s kontribucí do krajského ouřadu, a robota docela přestala a své jmeno téhož roku posledního oktobru ztratila. Tehdáž lid obecný všecken okříval a z toho se radoval, neb to otroctví, kterého lid obecný v plné míře za panování Marie Theresie královny zakusil, všechno přestalo, však ale to dlouho netrvalo. Též Josef před sebou klekat a lidi věšet, též všem pánům ruce líbat zapověděl. Stalo se, že nám Bůh všemohoucí toho tak přívětivého, pravého otce své vlasti, císaře Josefa z tohoto světa všem jeho poddaným k zármutku povolati ráčil a po něm jeho pan bratr Leopold velikou od stavů slávou na císařství korunován jest byl a vrchnostem zase jejich privilegia předešlá v některých punktech povolil, a pomalu po něm dosednulý František k robotám nebohé již svobodné sedláky přitáhnout jest připustil.

Roku 1790. — Usnul v Pánu ten o své poddané starostlivý císař Josef, toho jmena druhý, který královal jenom devět lét a několik měsíců, mnoho dobrého prostému lidu přece vyjednal a udělil, začež mu Pánbůh jeho duši milostiv a odplatou buď. On se rozstonal ve Vídni, kdež také po křesťansku umřel a pochován jest.

Roku 1799. — Byla opět velká povodeň s ledem, kte-

rý zase náramně silný led s hřmotem dne 23. februaru se strhnul a voda okolo pivovaru šla a všudy kry s sebou nesla. U nás k sloupu zvonečkovému na čtvrt lokte vystoupila a opět na zahradách a gruntech škody dosti způsobila, protože když byla opadla a zem rozkvasila, zase silné mrazy přišly, skrze které mnoho stromů, zvlášť švestkových, v kořenech v nejlepším užitku zmrzlo a poschlo. Příčina tak často velké vody nyní jest, že je od ostrovské strany všechna na naši stranu sehnána a sevřena. —

Roku 1801. — Tento rok skončila se vojna s Francouzi, která trvala skrze osm let s naším dvorem; náš císař František z toho měl, že mnohé krajiny a přitom římské císařství ztratil a francouzskému Bonapartovi Napoleonovi postoupiti musel.

Téhož roku 1801 mnoho ovoce, zvláště švestek jest bylo, na obilí jenom tak prostřední úroda, pšenice platila tehdáž za 8 zl. 30 kr., žito 5 zl., ječmen 4 zl. 30 kr., chmel se též prostředně urodil a platil zprvku 6 zl., pak k posledku při sv. Martině na 3 zl. spadnul.

Roku 1802. — Napadl na den sv. Jana Nepomuckého sníh, a tak mnoho, že žita a pšenice pod ním ani vidět nebylo, a to s takovou zimou, že tehdáž jedna žena stará, jakožto matka k svému synovi, který tenkráte u našich Jindřichů ve dvoře sloužil, to jest u Prahy v Činicích, přicházející na tu svatojanskou do Prahy pouť navštívit jej šla, jenom již od toho dvora sotva půl hodiny u Bonic do rána na cestě zmrzla. Jinší lidé na tu pouť z dalekých krajin přicházející, poněvadž v ten čas vždy jistě teplo jest a také před tím dnem jest bylo, napolo zkřehlí po Praze chodili, čehož jsem já sám se svou ženou druhý den jdoucí domů pasábl zakusil. Obilí, zvlášť jaře, skrze ten sníh, který se třetí den rozpustil a na to tepla následovala, hojně se urodilo, ovoce, jablek a hrušek dosti bylo, ale obilí přece ještě výš, to jest pšenice na 11 zl., žito, hrách na 7 zl., ječmen, oves na 5 zl. stouplo, a chmel až na 15 zl. poskočil.

R. 1803. — Naši Jindřichovic ten dvůr s výdělkem

čistým (mimo outraty) 6000 zl. prodali, a poněvadž takové hospodářství pořád výš vystupovalo, a pro drahotu nic jsme koupit takového nemohli, tedy z té příčiny jsem se zase na ten statek pustil a do Ouholic zpátkem šel a pachtýřům za propuštění polí 1565 zl. platit musel.

— — — — —

Téhož roku noclehoval u mne na vejstupku generál Mercandin s krajským litoměřickým. Příčina byla nepříležitý přívoz u Mirovic 19. februáru.

Roku 1805. — Opět drahota po Novém roce počala, pšenice na 16 zlatých, žito též tak a ječmen na 12 zl. platilo. Skrze počínající chudého pražského lidu bídu a v chlebě již nedostatek samy magistrát a gubernium žito kupovaly, mlynářům pražským prodávaly a taxu na chleba snížily. Počínající se bídě drobet spomoženo jest bylo proto, že ten valor i v Litoměřicích svou platnost míti musel, přes to všeckno přece zase v měsíci aprilu pšenici 17, žitu 16, ječmenu 10 zl. platilo. Nato po svatém Janu Křtiteli následoval nedostatek v obilí, že již nebylo. V tom čase slavné paměti kníže zloňský poslal a peníze rychtářům dal, aby šli a zač dostat mohou obilí kupovali, kterým on jako otec na svých některých panstvích chudému, již napolo mrtvému lidu jest pomáhal. Pak po žních k svatému Bartoloměji spadlo, — — — — — — — —. Drahota ale obilní přece zase povstala, z příčiny taky rozmáhajících se bankocetlí.

Roku 1808. — Opět se počala silná a neslýchaná vojna, která nikdy jindy předtím krvavá tak nebyla. Předně se dělaly od našeho dvora náramné přípravy, lid sebrán mladý i starý, svobodný i ženatý, třebas od tří dětí, i mladý hospodář z živnosti pod jmenem landver jíti musel, přece ale francouzské síle odolati nemohl, poněvadž armádu sám osobně císař francouzský Napoleon jest řídil a své generály k vítězství přísně jest napomínal. Náš nyní jenom rakouský, ne již více římský císař na bezpečnější místa ujížděl, poněvadž francouzské vojsko přímo do Rakous s nevypravitelnou sílou jest táhlo. —

Hnedky u Vídně svedena byla patálie, při které našeho lidu přes 60 tisíc padlo, a druhá patálie mezi Brnem a Jihlavou se v krátkých dnech opět tak krvavá strhla a Francouzové beze všeho šturmu do Vídně s celou slávou vtrhli a Rakousy i s Moravou sobě podmanili. Císař František byl přinucen, aby s velkou ztrátou pokoj dělal, a musel francouzskému kterékoliv jemu příležité a k libosti jsoucí krajiny postoupiti. Pak ten tak ouhlavní nepřítel našeho dvora v krátkém čase, nežli rok minul, našeho císaře o jeho princeznu za manželku požádal, v čemž mu odepříno býti nesmělo. Tak se také skutečně stalo. —

Roku 1812. — Poněvadž již bankocetle všechny zkasírovány byly a těch nových, totiž šajnů, jenom pátý díl vydán byl, nastala taková bída o peníze, že se nebyl člověk v stavu vydlužit 50 zlatých, protože jich žádný neměl. Bylo leč něco mezi židmi a u některého handlíře, mezi sedláky vesměs všudy prázdno, v žádné skoro vesnici 100 zl., v celé vsi nebylo. Dobytky a jinačí věci na zaplacení daní podávali, mnozí hodní sedláci jenom při polovici dobytku zůstali. Jestli ale přece někde peníze byly, psalo se za 100 hned 150 a za 1000 hned 1300 zl. Laciného dobytka dost. Hodná kráva, která na bankocetlích byla za 3 aneb za 400 zlatých, teď byla za 30 zl. Maso hovězí za 12 krejcarů libra — — — — — — — — Ouroda byla, málo ale sypalo, a daně císařské všeliké přibývaly a vrchnostenské též zvýšeny byly více na šajnech než na bankocetlích; z té příčiny sedlákům to sloužit ani nemohlo.

Roku 1813. — Toho roku v aprilu kníže Kinský v 30 letech věku svého skrze prudkou jízdu s koně spadl a do smrti se zabil, jenom asi 3 hodiny živ byl. Dobrý pán! To se stalo ve Veltrusích naproti myslivárně.

HLAS r. I, č. 25 (25. ledna),
č. 26 (26. ledna), č. 28 (28. ledna 1862)

△ *V Praze 18. února.*

My máme přece konštitucí vzdor všem pochybnostem a sice velmi zdravou, totiž my Češi v Čechách, Němci ale ne, a jak to s ostatními národnostmi vypadá, nevíme. Musíme již tomu uvěřit, vzdor tomu, že nás „Presse“ a ocasníci její o tom stále přesvědčují, vždyť nám podal nový důkaz pan profesor Rochleder, a pan profesor je medicinae doktorem a musí tomu tedy rozumět. Je to pravá maličkost, že pan profesor dal studujícím po buršáckém plesu prázdniny, po národní besedě ale nic, — jak povídám, pravá maličkost, nás ale těší, neboť jsme tím ujištěni, že máme my Češi zdravou konštituci, že nás jedna noc nestrhne a přední kulturní nemoc, rýma totiž, že patří u nás k nemožnostem. Má osobní radost nad tím jest sice zkalena okolností, že mne rýma skutečně již přes čtrnáct dní souží, takže jsem ani sám na národní besedu jíti nemohl. Vidím z toho ku svému zármutku, že nemám tu pravou českou povahu, že nejsem dost národní, a může mne ledva potěšiti myšlénka, že musí býti nemoc má mimo kulturní také aristokratickou, poněvadž pan hrabě Salm také nejspíše jen kvůli rýmě na národní besedu nešel. Nevím sice, proč pan hrabě sdělil obecenstvu důležitou tu zprávu, že na besedě nebyl, „cesty ale mohou býti rozličné“, chceme-li, aby se o nás také někdy mluvilo, a „si hic et ille“, když pan hrabě, proč bych já nezpravil veřejnost o tom, že jsem rovněž na besedě nebyl. Někteří zlomyslníci tvrdí sice, že pan hrabě učinil to z nenávisti k naší národnosti, a aby vrstevníci a němečtí spolušlechtici jeho jej snad nepodezřívali; tomu však nemohu víry přikládat, neboť vědí ti pánové dosti dobře, že nestojíme v ob-

čanské své pýše o ty, kteří nemají tu čest, že patří k nám.

Musím vám sděliti něco nového. Může být, že se ještě pamatujete — nepamatujete-li, neškodí, — že v Praze umřela před málo léty mladá německá básnířka Kateřina Kloučkova. „De mortuis nil nisi bene“, — vzdor vší křesťanské lásce musím však přece těm statisícům, kteří o tom nevědí, krátce sděliti, že slečna ta, šlechetně zapíravši český původ svůj, psala se Klauczek. Možno, že měla dívka ta dosti ducha, možno, že i nějaké spisovatelské nadání, dualismus jejího nepřirozeného vychování, vštěpování německého ducha na českou mysl, udusily však talent ten a zahubily jej zcela. Po smrti její vydali sebrané verše, — prázdná sláma, provozovali její dramatickou hru „Hunyady“, — nešťastný pokus. Možno, že rodina česká chce míti slávu z německých plodů dcery své, zkrátka, novinami vyhlašováno na postrach Praze, že zanedlouho provozovati se bude drama nové „Tarakanov“, dopracované doktorem Virgilem Grohmannem dle plánu z pozůstalosti básnířčiny. Dospělo to skutečně až ku zkouškám na jevišti. Zde však utrpělo dramatické posthumní nedochůdče bolestnou porážku. Herci způsobili celé rozvětvené spiknutí proti tomu, že se mají státi kmotry dítěti, které ani jednoho večera nepřežije. Sešlo s provozování.

Inu, nedaří se té německé literatuře u nás, i vynikající representanti její brkají a klopýtají, či snad skutečně půda naše jejich krokům nesvědčí? Alfred Meissner píše nešťastně sprosté feuilletony do „Presse“ a o Karlu Egonu Ebertovi tvrdí pověst s bezpečností, že je spisovatelem rovněž sprostého pamfletu „Böhmische Kolatschen“. Prvější vychází ve Vídni, tyto vyšly někde v říši, důkaz nový, že máme zdravou konstitucí, silný organismus, který vylučuje vše škodné a zbytečné. Jsme německým výtečníkům povděčni, že vyvážejí odpadky za hranice a domácí náš vzduch zdechlinami svými znečistit nechtějí!

Besed českých po venkově množí se den co den. Ves-

ničky, ve kterých mimo muziku o výroční pouti nebývalo dalších zábav společenských, místa často sotva třicet stavení čítající pořádají své české zábavy a sezvou sobě hosti z blízka a z daleka. Pražské listy přinášejí pak zprávy o události té, pro venek zajisté důležité, a vyjmenují často i některé vynikající besední hosti. Dosvědčuju panu hraběti Salmovi, že jsem jeho jmeno nečetl také v žádné zprávě o některé české besedě venkovské. Zato čítáme tím častěji jmena Lukes, Přerhof atd. Pánové ti působí mnoho, velmi mnoho a každý práci jejich uznává; proto však přece není zapotřebí, aby užíváno bylo ve zprávách oněch výrazů fantasticky přemrštěných, pánové dotýční zajisté sami se usmějou, čtou-li na základu besední deklamace nebo zpěvu naivní chválu, že „jsou heroové“.

V Praze nemáme novinek mimo překvapující rozmnožování se obecných nosičů. Je jich tak mnoho po ulicích, že mníš, že se stal každý druhý člověk vedle nosičství soukromých svých svízelů také nosičem obecných balíků. Vidíš mezi nimi také pyšně vykračující a velmi sebevědomé šarže se zlatými růžemi a zlatou prýmkou na límcích. Na rozích kývá na tě dřevořezbou okrášlená reklama, přistoupíš a čteš: „Rudolfa Mroska vysoce povolený ústav nosičů zavazadel, balíků a jiných královského města Prahy.“ Nuže, dostane-li se panu Mroskovi výsady na všechny b a l í k y královského města Prahy, nepochybuju, že bude míti pěkný výdělek a lidé jeho právě tolik práce, jakž nadějně dřevořezbou na ohlášce Mroskově naznačeno, ano že tito ani nestačí. Někteří stále na neplnění rovnoprávnosti naříkající vytýkají nosičům, že mají odznaky své (P. P. I., Prager Paketträger-Institut) pouze německé a soudí dle toho, že my Češi nemáme tolik „balíků a jiných“ jako Němci. Bylo by věru velmi pěkné, kdyby měli nosiči na jednom rameni písmeny české, na druhém německé, bylo by to alespoň privilegované rovnoprávnostní ramenářství a první krok tím učiněn k vyplnění přání „Bohemie“, by „každý člověk v Čechách byl utrakvistou“. Tyto dny

rozesílal český jeden list čísla svá na ukázku některým moravským obcím. Jedna odpověděla naivní žádostí: „Es wird ersucht, benannte Zeitschrift in deutscher Sprache anherschicken zu wollen.“ Až budeme utrakvisty, vyhovíme prosté takové prosbě, budeme sobě musit však nechat záležeti na klasické němčině při tom „anheršikování“.

HLAS r. I, č. 50, 19. února 1862

△ *V Praze 22. března.*

La jeunesse c'est la débauche! Naše žurnalistika jest zajisté ještě mužem velmi mladým, s růžovými sice lícemi, proto mu dává žurnalistika německá tolik štípaných hubiček, s bujarou sice sílou v kypřících oudech, přece ale jen mužem velmi mladým, a již sobě zařizuje i bankety! Jen federalisticky smýšlejících žurnalistů sešlo se padesát, a to prý jich pro rozličné náhody ještě mnoho scházelo. Ty můj bože, kdyby se byli sešli i všichni ti stateční, kteří centralisací více přejou než svému spasení! Ty můj bože, co mají Češi již žurnalistů! Před půldruhým rokem dostačily ti prsty na levici a pravici, abys je spočítal, nyní má jich jediná pravice říšské rady tolik za sebou jako slunce naše odkrytých již planet! A stále a stále se ještě odkrývají planety nové a nové, brzy nebude na našem nebi ani místečka více, a až se po nějakém desítiletí všechny ty žurnalistické hvězdy nejprvnějších, nejprostřednějších a nejposlednějších tříd k banketu sejdou, nebude smít na zdraví připíjející řečník více začínat: „Pánové, sedí někdo mezi námi —“, nýbrž: „Pánové, jest jedna kompanie dvaatřicátého pluku žurnalistů mezi námi, která atd.“

Avšak tato „Ueberproduktion der Intelligenz“ má také zlou svou stránku. Jest zcela přirozeno, že mnozí jen poněkud čilejší mladíci myslejí, že jejich neusedlé ještě síly právě dobře se hodí pro žurnalistiku mladou, nehledíc ani k tomu, že jest již samo sebou takové věnování se svatou povinností každého upřímného vlastence. S pýchou, se sebevědomím snadno omluvitelným vstoupí mladík do redakce, aby nabídl své stálé služby. Ani tomu nevěří, že je redakce již přeplněna, uražen vychází pak z redakce co neuznaný talent, a časopis má o jedno-

ho nepřítele více. Radit mu a rozkládat bylo by zcela zbytečno. Žurnály, zvláště menší, mají týž lákavý vplyv na mladíka jako divadlo. Jak mnohý krásný talent zanikl a rozdrobil se již v denním klepu žurnalistickém. U nás ovšem dle poměrů máme podobných smutných příkladů ještě málo, zato jich známe u jiných národů hojnost, čítáme dojemné příběhy o nešťastných těch lidech, a právě nyní vypravuje „Revue des deux Mondes“ životopis velenadaného, jak lesklá kometa se objevivšího a zase zapadlého básníka, Henri Murger. Nalezly se ovšem i nalezají posud u lidí zcela mladých takové talenty, které jakoby pro žurnalistiku stvořeny, jí a právě jí jen rozkvětly. Pro žurnalistiku zapotřebí ale pravidelně povah již ustálených, duchů již vykrystalisovaných. Mnohý nehotový a nedospělý stává se žurnalistou, pohyblivý život jej však zachvátí, on nabude leda ještě povrchního, formálního vzdělání, stane se nádeníkem, proletářem duševním a zahyne buď tělesně co proletář, buď duševně co laciný prodajný nástroj jiných. Život žurnalistický jest pestrý, krásný, povolání žurnalistův vznešené a rovnající se všem jiným vznešeným povoláním, avšak dráha je zde skluzká a vyžaduje pevnou nohu, mnohému méně povolanému stala se krása a vznešenost ta již bídným hrobem. Jak praveno, žurnalistika vyžaduje ducha již ustáleného u těch, kteří se jí zcela věnovali, neboť život její je stálý a nevždy pouze myšlénkový boj, kdož nemá dosti myšlének, nepouštěj se ani do střelby, kdo nemá dosti odvahy, aby snesl ránu nebo zajetí, nepostavujž se naproti nepříteli. V životu tom nastávají doby, kdy se ti jediná ocel tvá, ostré péro, z rukou vyrve, kdy naproti tobě postaví zcela jiné válečné stroje, proti kterýmž nevystačí více myšlénka ostrá a péro ostré, kdy tě zachvátí přemocně předsudek, kdy bojuješ i protrpíš více pro svobodu a právo než vojín na bojišti skutečném.

A kdož, i ten nejbohatší, může vědít, že vystačí mu až do skončení práce, kteréžto konec spadá u žurnalisty obyčejně s koncem života, že podrží až k hranici té

všechnu svou svěžest? „Jsem jako zrno pšeničné na mlýnském kamenu, až budu rozetřen a rozemlen, — nuže pak přijde zrno jiné!“ — praví Konrad Bolz ve Freytagových „Novinářích“. A kdo mu stojí za to, že nečeká naň práce Sisyfova, že stánek jeho již již upravený a zapevněný nestrhne vždy zase bouře nová, že osení jeho nerozbije a nerozvěje tatáž strašná bouře ještě přede žněmi a že nebude míti mnohdy ani, čím by se nasytil a kam by hlavu položil. Avšak žurnalisté musí býti, neboť žurnalistiku musíme míti. Zkoušej ale každý síly své, než se na pole to odvážíš, pakli jsi se ale jednou již oprávněn odvážil, věz, že zažiješ, třeba zlými příhodami stíhán, tolik okamžiků krásných, že ti přemnoho zase nahradí!

Hloupá věc, že jsem se pustil z veselého banketu do chladného rozumování! Slunce hned, hned zase mrazivo — pravý apríl! O banketu samém podaly české listy ale obšírné zprávy a německé vypotřebovaly na překlad několik centů úvodních znamínek. Mne ty obšírné zprávy skutečně potěšily, jsou důkazem, že se u nás smí již nejen tisknout, nýbrž i — ! — psát. Dříve ovšem mluvíval na veřejných místech také leckdo, a někdy i dosti ostře, a nikdo mu nebránil, poslednější nejspíše proto, že obyčejně člověk taký byl již v policejní červené tobolce zapsán co „unschädlicher Schwätzer“ (kvůli rovnoprávnosti bez překladu). Taková zpráva novinářská jest zvláštní druh národního policajtství, totiž toho, kterémuž již „Čas“ — — ale smekněte přece před J. E.! — vrchního komisaře určil. — Když se mluví o „Času“, má se smeknout! —

Za to bych ale „Čas“ prosil, aby nám, když již vrchního úřadníka dle své úřadní pravomocnosti určil, nyní dovolil tolik autonomie, bychom aspoň sami jmenovati mohli pro národní policii ty ostatní orgány, zvláště ty tajné, totiž ty, kteří sice jsou a svá Numera Exh. mají, ve veřejnosti ale odelhávají. —

Cože jste povídali? Reakce? Nic že jste neřekli? Odpusťte, já to slovo slyším již po delší čas, takže mně stá-

le v uších zvoní. Každý je vyslovuje, vzduch se zdá jím býti přesycen, já mu ale přece nevěřím. Jarní slunce usmívá se již tak pěkně, a ti, kteří mluví o reakci, mluví s takovým humorem, že — eh! Sbohem!

HLAS r. I, č. 82, 23. března 1862

NOVÁ HVĚZDA

△ *V Praze 29. března.*

„Německo tak dlouho vzdychalo po hlavách originálních, a nyní, kdy je má, neumí sobě jich vážit," stěžuje sobě kdesi satirik Lichtenberg. U nás se děje podobně. Ze všech stran se objevují na českém nebi nové hvězdy, mezi námi noví originální geniové, a my sobě jich právě tak málo vážíme, jako těch nárožních kamenů, kolem kterých kráčíme s lhostejností až urážlivou. Jen já činím výminku, jen já sobě všímám mladých těch talentů a vyberu sobě leckdy někoho z nich, aby se mu obecenstvo obdivovalo. Nejsem ale satirikem jako Lichtenberg, a takž se mně stává, že nenazývám ty nové hvězdy naše „originálními genii", nýbrž jen „silicet-rozumy", čili „malými lidmi". — „Neškodí, když se někdy chorobné literární výrůstky tak jako společenské odhalí, jest to celku jen na prospěch," praví opět Lichtenberg.

Odpusťte, že dnes právě Lichtenberga cituji, není jinak možno, neboť čítám často jeho „Parakleton, čili důvody, jimiž se potěšiti mohou oni nešťastníci, kteří nejsou žádnými originálními geniemi". Jest mně věru potěchy takové zapotřebí, neboť vím velmi dobře, že geniem takým nejsem, vždyť jsem jen tak jednoduchým feuilletonistou, který musí čekat, až se nějaký skutečný genius naskytne, který by péru jeho pak k arabeskám „pod čárou" posloužil.

Tamhleten pán, který právě naproti nám kolem rohu zahýbá, — ne ten starý, ten mladý, co tak nahnutě ulicí spěchá —, ten je takový skutečný genius. Dozvěděl jsem se teprve ondyno, a to jen náhodou, o tom, že jím jest, on sám to ví, ale již dávno, a zdá se, že týmž řídkým ostrovtipem, kterým poznal sama sebe, také mou psychickou prostřednost již prohlídl, neboť na můj uctivý

pozdrav (mámť tu slabost, že vynikající lidi pozdravuji) hodil jen tak lehce hlavou. Jsem myšlénkový aristokrat a literární robotník! Řekl bych obecenstvu jeho jmeno, bylo by ale právě tak moudré jako teď, neboť hvězda ta má jmeno ještě zcela neznámé, ani o to v spravedlivé své pýše nestojí, aby vůbec jmeno měla. Avšak hle! — Několik kroků od nás se zastavil s jiným mladíkem, snad také geniem, kdož to může vědít! Musí to být ale genius trochu menší, neboť onen větší mu podává jen konce prstů na pozdrav s výše naznačenou aristokratickou lehkostí.

„Servus," praví menší.

Větší ani muk, stáhne jen obočí, smračí oči, takže obličej jeho vypadá nadmíru duchaplný a interesantní. Bože co si asi myslí! Zajisté to nějaký duchaplný aforismus o marnosti pozdravů a všech sociálních forem vůbec. Jakž bych mohl jím se zalesknout?

„Co pořád děláš, jak se máš?" praví menší.

Přestávka. „Hm!" Další přestávka. „Hloupý svět!"

Jsem ohromen. Jaká to zralost, když může člověk říci o celém světu, že je hlup! Jaká to klidná objektivnost, mnoho-li železné negace spočívá v jediném tom „hm"!

„Co říkáš dnešním časopisům? Jsi srozuměn s českými našimi žurnalisty?"

„Já jimi opovrhuji!" Cítím, jak se mi krev žene studem do tváří, oči se kalí, dech se zatajuje.

„Ty poslouchej — mm — mm — přijď dnes ku ‚Kuchynkům'," pokračuje větší, „chci ti něco — tentonc — důležitého. As za půl hodiny!" Rozejdou se. Větší se nakloní zase kupředu a letí jako šíp kuší mrštěný. Musím sobě rychle oběhat vše, abych mohl také brzy ku „Kuchynkům", snad budu tak šťasten, že z toho „důležitého" také něco zachytnu. Člověk jest beztoho poukázán k tomu, aby se o nejdůležitějším dozvěděl jen za dveřmi několika velkých pánů nebo zasvěcenců. — — —

Přišli jsme pozdě. U „Kuchynků" sedí as šest mladých geniů kolem stolu v živém hovoru. I zde jest ten náš první patrně zase největší. Hovor obrací se sem i tam,

mladý velikán mluví málo, velmi málo. Sedí nedbale rozložen, ruka „psychického“ útvaru probírá se v dlouhých světlých vlasech, opět zamračené oko hledí přemýšlivě k protější zdi, zajisté že ji proniká, že zalétá jí někam daleko, vysoko, odkud možno svět v celé jeho nicotě přehlídnout. Když přece mluví, stává se to o maličkostech s velkým pathem, neboť jest v životě lidském velmi důležito, aby každá maličkost byla všestranně probrána, a když mluví o něčem velkém, jest jeho řeč zcela biblická, totiž samé „hm — hm“ nebo „eh — eh“, neboť velký muž promyslil všechny velké myšlénky, jemu ani nenapadne, že by jich nebyl někdo jiný rovněž tak promyslil jako on, a kdo nepromyslil, beztoho by neporozuměl.

Mluví se o poměrech sociálních. „Největší myšlénka je bez odporu, že by bylo všechno dobře, kdyby každý člověk všem svým povinnostem dostál, to je největší myšlénka, ať říká kdo chce co chce!“ Ostatní přisvědčují.

Mluví se o poměrech literárních a o literátech. „Naši literáti — hm — žádný není velké myšlénky schopen! Kdybychom neměli v literatuře Kollára, neměli bychom nikoho. Avšak takto Slováci nemají mimo Kollára také nikoho, — trochu Štúr, ať říká kdo chce co chce, v jeho národních písních je myšlénka!“ Potřeboval deset minut, než svůj výrok po všelikých přestávkách dokončil.

„Ten člověk mluví zde každý den o velkých myšlénkách,“ praví náš soused důvěrně k nám. Ten člověk, jaký to výraz!

Mluví se o politice naší i světové. Ty nejpodivnější kombinace lítají sem a tam, dráha Napoleonova je na čtvrt roku zde již napřed odhalena a určena, člověk by tomu ani neuvěřil, kdyby největší nepodotkl, že musí „o tom něco napsat do Paříže“. Naši politikové jsou samá nedochůdčata, neschopni velké myšlénky, zrovna tak jako literáti.

„Ty poslouchej, musíme vydati nějaký almanah,“

praví největší k jednomu menšímu, který se stále nutí, aby mluvil ve vtipech. „Já ti dám myšlénky, ty to napíšeš. My je seškandalisujem!“

„My jim dáme, my je zrychtujem!“ zní ve svorném sboru.

„Nazveme, — můj bratr píše do Máje — nazveme svůj almanah tedy April!“

„Bravo!“

„Aby to bylo hodně vtipné, můžeme začít první báseň, já už přemýšlel, třebas:

„Byl první april — to je pech,
to je pech — a já jsem Čech!“

„Bravo!“

„A opováží-li se kdo, aby proti nám vystoupil, budem o něm roztrušovat, že se zaprodal Rusku nebo vládě!“

„Bravo!“

„Dnes jsem udělal vtip,“ podotýká jeden mladší.

„Číst!“ A menší vyndá tobolku.

„Mám neštěstí,“ praví zase náš soused. „Dnes jsem již na čtvrtém místě, a všude ten člověk svůj vtip předčítá!“

Veselost se vzmáhá. Největší začne zpívat v nějaké řeči, jíž nerozumím.

„On zná vždy několik slok z písní, jimž nikdo nerozumí,“ praví soused mefisto.

Největší počíná deklamovati Fričova „Roháče“.

„To deklamuje každý den,“ dí mefisto.

Zpívá se, deklamuje, mluví. Největší má vše za špatné, on sice neřekne, co by sám dělal, ale — —

Nazval jsem ten a podobné druhy mladých našich vlastenců „malými lidmi“. Není divu, že malí ti lidé tak rychle soud svůj o všem pronášejí, jsou malí, krev jim vstupuje lehčeji do lebky a soudí tedy také rychleji. (Opět Lichtenberg!)

Není také divu, že se ku své kolosální nevědomosti nikdy nepřiznají, neboť jsou to lidé budoucnosti, doby

nové, a tomu už je velmi dávno, kdy platil za filosofa vyznávající se — „že nic neví“. (Také Lichtenberg!)

HLAS r. I, č. 89, 30. března 1862

△ *V Praze 10. dubna.*

Dobrosrdečný, velmi dobrosrdečný velebníček Chr. Fr. Fischer, emer. diakonus v Preči, sedl si ku svému stolku; tvář jeho měla sváteční výraz, kolárek byl odložen, pohodlný župan splýval volně kolem lidumilných oudů — patrno, že nechce dvojictihodný ničím tížen býti, že chce myšlénkám a citům vytáhnouti stavidla. Zaboleloť jej, že se mluví v Poznaňsku polsky a německy, a že proto mnohé nepřátelství a rozkvašení myslí povstává. Přemítal dlouho, jak by pomohl, konečně to projede jako blesk jeho hlavou. „Našel jsem!“ zvolal nadšeně s řeckým filosofem, nevyběhl ale jako tento nah z lázní na ulice, aby spoluobčanům zvěstoval důležitý svůj nález, neboť Německo není Řecko, v březnu je ještě chladno, a pak by se také snad neslušelo, aby dvojctihodný objevil se spoluobčanům svým v Adamově galauniformě. Naopak on zasedl do svého pokoje, odložil kolárek, oblekl župan a vydal rozkaz, že není pro člověčenstvo doma. Pak vzal péro z bílé holubice a namočil je v tučné mléko lásky k blížním. „Myslím, že nic lidského mně není cizím,“ pravil s Terencovým sousedem a psal o Němcích a Polácích, kteréžto poslednější skutečně za lidi má. Dopsal a vytisk ve Wittenberku černou černí na bílém papíru pod titulem: Ein Versuch der Beantwortung der Frage: „W i e i s t d e r S p r a c h s t r e i t i n P o s e n f ü r b e i d e P a r t e i e n v o r t e i l h a f t u n d r a d i k a l z u s c h l i c h t e m?“

Dvojctihodnému m u s i l nějaký radikální prostředek připadnout, vždyť je Němcem a sám praví: „Neměli bychom my, kteří jsme v jiných věcech již tak mnoho vynalezli, také zde nějaké narovnání nalézti?“ I vzpomněl sobě na slova, jakáž pronesl Abraham k Lotovi:

„Drahý, nenech povstati hádku mezi mnou a tebou a mezi mými a svými bratry. Není veškerá země tobě přístupna? Drahý, odděl se ode mne. Bydli po mé pravici, budu bydleti po levici tvé dle dávného způsobu; a mír budiž mezi námi!“ Zásada byla nalezena a dvojctihodný vzal Strickera, Volgera, biblického Šalomouna, francouzského Claparèda, Dietericiho, Grunera, Gutsmutsa, Brockhausův slovník konversační a ještě jiné knihy, a vypracoval návrh svůj na čtyřicet čtyry tiskových stránek prostřední osmerky. Jádro celého návrhu jest: Nechte Němce v království Polském do Pruska (Poznaňska) a za to právě tolik Poláků z Pruska do království Polského, nechte Němce z Kurska a Livonska do Prus a za to právě tolik Poláků z Prus do Kurska atd. se vystěhovati. Čili jinak: Nechcete-li mít v Poznaňsku boj o svou národnost, nuže vystěhujte se jinam!

Rada to velmi jednoduchá a příjemná, pravé Kolumbovo vejce. Není pochybnosti, že opustí Poláci milerádi kvůli dvojctihodnému prečskému diakonu své dědictví po otcích, svou vlast, vždyť se pro ni dosti již krve naprolévali, a pak podá toto stěhování se národů tak krásné obrazy pro Lipské ilustrované! Geniální badatel jest myšlénkou svou sám tak překonán, že chce zaříditi ihned spediteurský spolek, který by Poláky co nejdříve z Poznaňska vyvezl. Spolek dá každému ještě viaticum, asi sto tolarů. Již je vidím ty rozradované Poláky, jak skáčou blahem, že obdrželi palety na vystěhování se z vlasti! Dobrý je ten pan Fischer, ale naivní, až hrůza naivní.

Není pochybnosti, že pan Fischer dobře to myslí. On miluje všechny lidi, dobré i zlé, stará se o ně, ač na př. sám se přiznává, že „nemá sice s Poznaňskem pranic co dělat“; on dovedl německou svou mysl i tak přemoci, že uznává práva národností a důvody jeho pro ně vybrány jsou z nejlepších právě běžných. Pan Fischer měl ale malér, že mu Abraham a Lot se svými stády a pravicemi a levicemi napadli.

Neuposlechnou-li Poláci, myslí pan Fischer, že budou

dojista poněmčeni, neboť hraničí více s Němci než soukmenovci, a „soused chce souseda seznat, jest zvědav, jaké je tento osobnosti, jak mluví“ atd. Litvané pak nesesílí Poláky, neboť přidají-li se vůbec k některému většímu národu, přidají se zajisté k Němcům. Jak zbytečně slaví tedy Polska své sbratření s Litvou!

Z naivní brožurky té by se mohlo ledacos ještě vybrat pro obveselení mysle všech těch, kteří nejsou v politickém ohledu více mládenci bez vousů. Krásně na př. zní následující věty: „Obapolní naši předkové pochybili tím, že Němci vynikli po Baltickém moři příliš daleko k východu, Poláci pak po Vartě příliš daleko k západu. Obapolným našim předkům může se chyba ta prominouti, neboť neměli ještě žádných zeměpisných map, žádných pohraničných celních úřadů atd.; my ale — — —“. Celní úřady a mapy wolfenbüttelského pana Holle zajisté určí Poláky, aby Němcům ponechali Poznaň; spisovatel spatřuje toho dobrý začátek v tom, že Poláci vybíjeli teprve před nedávnem Němce z Varšavy. „Věc ta nebyla žádný zázrak, nýbrž zcela věcí přirozenou, ptáci vyštípou také ty, kteří k nim nepatří.“ Poláci jsou tedy dle p. Fischra na pravé cestě ve Varšavě, a jisto jest, že také v Poznaňsku pravou cestu nastoupí, totiž že se odtud vzdor své většině vystěhují, už kvůli božímu míru.

Ruská vláda prý přistěhovalé Poláky zajisté ráda přijme, jen když se budou dobře chovat, a to prý tito musí, myslí pan Fischer. Ostatně kdyby se Polákům v Rusku ještě nelíbilo, má novou radikální radu; mohou prý se všichni vystěhovat do Ameriky, radí pan Fischer. Aby svou národnost tam zachovali, mají se usadit sestředěně, a nikoli podobně roztrousit, jakž učinili „hloupí Němci“, praví pan Fischer.

Pan Fischer podotýká, abychom ještě jeden příkladek uvedli, že Poláci nesmějí očekávat, že budou v Poznaňsku sesíleni vystěhovalci ruskopolskými. „Nemám žádného polského sedláka za tak hloupého, aby prodal hospodářství své na ruské půdě lacině a za to drahé v Po-

znaňsku koupil.“ A což Němce království Polského má za tak hloupé?

Nepochybujeme, jak již praveno, že opustí Poláci milerádi svou vlast kvůli dvojctihodnému prečskému diakonu. Aby ale politik tento ještě jistěji pokračoval a Poláky ještě nezvratněji přesvědčil, radíme mu, by kvůli uznanému „exempla trahunt“ zkusil svůj prostředek zatím jinde. Ať zařídí jen spediteurský svůj spolek a začne „v malém“. V obou Lužicích je na 200.000 Slovanů nám blízko příbuzných, v Prusku je přes 22.000 Čechů a Moravanů, — mohl by si za ně vzít 222.000 Němců z Čech a Moravy. Loučení by bylo sice těžké, kdyby to ale musilo být — — Dobrou noc, pane Fischer!

HLAS r. I, č. 101, 11. dubna 1862

△ *V Praze 26. dubna.*

Právě jest tomu rok, co jsme skončili zasedání prvního nestavovského zemského sněmu. Bylo to radosti a výskání na Pětikostelním plácku, když byl sněm ten zahájen! Nikdo netušil, že bude míti tak příliš brzký, krásný konec, že se dítě musilo jen proto narodit, aby rodiče jeho mohli ve Vídni co užší říšská rada dědictví nastoupiti. Leckdy sobě zajdu ku plácku Pětikostelnímu. Je tak tichý, němý jako dvůr montserratského kláštera, kroky moje, ač skorem bázlivé, duní a budí ozvěnu. Zde stojí tedy ta česká sněmovna, kde se rokuje, — či ne, nerokuje se, také uvnitř je tak ticho a mrtvo jako na prostranství venku. Okna jsou zavřena, záclonami zahalena a lesknou se mdlobou bělmem potaženého oka. Nikde ani človíčka, jen dole mezi vraty stojí nepohnutě stříbrem lemovaný portýr, díval se nejspíš na nebe, nezvěstuje-li snad některá jasnější záškleba nové rokování sněmu. Zrak jeho bloudí po tichých protějších budovách, vleče se líně po dláždění a chodníku — konečně utkvěl na mně, v patrném podivení, jak a proč zde náhle člověk v čamáře. Rychle smeknu klobouk a pozdravuju uctivě, vždyť je to portýr české sněmovny a člověk neví —! Ohlíží se, nestojí-li někdo za ním, podívá se na portál, neděkuje-li nějaká karyatida, která tam není, pak ale se usměje, pozdvihne pomalu ruku a salutuje.

„To je dnes teploučko!“ pravím, abych vůbec něco ze zdvořilosti řekl.

„To je! To je pravda, ale nevím, nevím!“ a dívá se zase na nebe.

„Hmhm, mhm!“ pravím zase já důmyslně a dívám se taktéž na nebe, kteréž se potahuje olovem. „Vloni jste

měli v tu dobu již po práci, myslím totiž s českým sněmem! Nevíte, kdy bude zase svolán?“

„To zde nevíme!“ salutuje a jde dovnitř.

Ano, právě tomu rok, co jsme počali, když už jednou ten český sněm rozpuštěn byl, já a užší rada říšská „drobné klepy“ dělat. Není divu, že jsme za rok mnoho nezpůsobili, neboť v tak vážných dobách nemůže se feuilletonisováním vůbec působiti mnoho; avšak přece jsme tak mnohého pozlobili, tak mnohé mužné, ano i nevinně dětské srdce rozkvasili, což poslednější mne skutečně bolí. Nu když se stalo — stalo!

Je to ale parno! Musím svléknouti jarní svrchník, — i ta hůl žižkovka stává se v parnu těžší! A z Malé Strany je tak daleko po mostě na Staré Město a po nábřeží až na Žofín ku květinové výstavě! Půjdu raději stinným Oujezdem a podívám se na nově objevené rodiště Máchovo. Dříve „vynašli“ několik domků po ostrově kampském, v nichž prý se ve všech Mácha narodil, na některé chtěli už upravit pamětní tabulku, nyní ale připravila farní matrika všechny ty domky o slávu a naznačila č. 400 na Oujezdě co pravé. Měl jsem skoro strach, že to bude na úkor malebnosti nějaký dům větší, více špitálu než rodišti básníkovu odpovídající. Domek ale vypadá vskutku dosti nuzně a dobře na rodiště českého básníka. Dole malá hospůdka, s druhé strany vchodu hokynářský krámek, jedno poschodí o čtyrech as oknech, nad ním dvě zaskleněné mansardy, z nichž v jedné se Mácha narodil. Nyní víme již s jistotou, kde zazdíme pamětní tabulku. Bude zase národní slavnost a Mercyho tělesní orgán, jenž pracuje dle Schillerova „haben die Kärrner zu tun“, vytiskne opět zcela původní a geniální myšlénku, že žádná národní slavnost nespadne hotova s nebe a každá že se musí aranžovat.

Nyní ale tedy do výstavy! Těším se každého roku nevýslovně na květinný ten zápas, na ten báječně krásný háj stromovin a ty záhony nejpestřejších, nejvzácnějších květin. Neobyčejně vlažné počasí letošního dubna

přičiní také mnoho ku slávě výstavy, tropické květinky zapomenou spíše na vzdálenou, teplou svou vlast a nedojme nás nemile zvadlost mrazem spálených barev. Květinná výstava musí se více než jedenkráte navštívit. Zvláště letos, kdy první dnešní návštěva musí tak krátce vypadnout, neboť máme toho tak mnoho ještě, co bychom rádi spatřili. A hned zvečera abychom se již odebrali na Petřín, odkudž spatříme prý ohňostroj na Řípu.

Raketami zvou tamější okolní obyvatelé Pražany ku společné slavnosti, a českou Prahou ozývá se heslo „Na Říp!“ Po všech rozích lákají červená písmena a potkávající se známí určují sobě beze všech dalších dotazů, že se sejdou ráno na dráze. Nepřijde-li nečas, bude řípská slavnost velkolepá a památná. Takřka nepočetný mužský sbor zapěje do čarovných luhů českých chorály, snad že mnohé tóny ty zapadnou v širou, kyprou pláň co símě přeúrodné. S Řípu budeme hleděti v kraj probuzelý, vděčně českou osvětu přijímající, na tisícerá obydlí, v nichž bydlí tolik ryzých, věrných českých duší.

Časopisy přinášejí již historické přehledy všeho, co se na Řípu dělo, počínajíc od časů, kdy praotec Čech se svými na výši té první stany zarazil a teskným zrakem k jihovýchodu hleděl, odkud mu vysoké sloupy dýmu zvěstovaly poslední „sbohem!“ bratra Lecha.

Je tomu již hezky mnoho let, co se Češi „vetřeli“ do žírných vlastí povltavských, a sice nikoli na újmu těchto, neboť praví i Ninger úvodně ve své literární historii české, jíž bychom všeho zdaru a především polepšení přáli, že „staří Čechové nebyli národ divoký“. Přeju zajisté všemožného rozkvětu podobně rozumnému a včasnému podniku, jakým je vydávání „Dívčí školy“. O jejím prvním čísle, Ningrově to právě podotknuté literární historii, jsem ale přesvědčen, že není tak psána, aby působila výdatně na dívčí srdce, především pak aby vůbec obdrželo děvče dost jasný pojem o historii české literatury.

HLAS r. I, č. 116, 27. dubna 1862

△ *V Praze 12. května.*

„Dvě postele v jednom pokoji“ bude se o svatojanských dnech v Praze tak zhůsta opakovati jako na jevišti. Poněvadž však v skutečnosti hraje se bez nápovědy, půjde veselá ta fraška zajisté mnohem líp než v divadle, extemporovaných vtipů bude mnohem více, také u zpěvných hostů našich více harmonie a náhodou snad i novější rozuzlení. Již mizí všechna pochybnost, že všichni členové zpěváckých spolků, kteří na vyzvání „Hlaholu“ Prahu navštíví, řádně ubytováni budou, množí stanou se na krátký ten čas členy rodin, budou mít svou domácnost, — já bych na místě některé milostenky na venkově svému Amfionu sotva dovolil, aby se v národní slavnosti súčastnil, může přijít do zajímavé rodiny, seznat ještě zajímavější dcerky, — Praha je tak krásná, má tak mnoho skvostů, snad by sobě později ještě jednou do Prahy zajel pro nějaký ten skvost. V leckterých hostincích budou pravá zpěvácká kasárna, kamž se bez čepobití uložiti mohou, a kdež ani domů přijíti nemusí, třeba by neměli povolení zvláštního k tomu.

Slyšel jsem také již zvláštní obavy vyslovovati stran svatojanských dnů, na př., „že bude po ulicích trochu příliš mnoho čamar, je jich beztoho již dost — inu, je prý to móda, až pomine, pominou i čamáry!“ Ano ta móda! Nikdo neví, proč a odkud přichází, náhle je zde jako ta květoucí dívka z báječných krajů, jako jaro. Tato vlastnost módy svědčí ale nejlíp, že čamara není pouhou módou, neboť víme při ní i proč i odkud. Módu nedovedl posud vlastně nikdo dobře definovat. Jediný Falke naznačil bytnost módy nejlíp a nejostřeji svým blyštícím se výrokem: „Móda jest, co konečně samo

z módy vychází.“ Dle toho by ale nošení čamáry opět nebylo pouhou módou. „Co jest to móda?“ — „Aj, vždyť sama sebe nezná!“ dí jiný, a řekl tím právě tolik, jako moralisující Falke. Móda jest zkrátka podáním, okamžitou tradicí. Poněvadž pak každá tradice jistou nutnost v sobě zahrnuje, abychom se s ní na roveň postavili, musíme se i módě podrobiti, kteréžto podrobení naznačujem obyčejně otřepanou frází: „Móda jest tyranka.“ Ovšemže ten ženský chameleon, módou nazvaný, jest tyrankou, ale tyrankou většině milou, málokterému zcela lhostejnou, lidskému citu pak na všechen způsob velmi potřebnou. Jarní slunce nás vyhřívá, odložili jsme starý, ošumělý zimní šat a oblekáme se v nové látky jarní. Jako je ten jarní luh pestřejší než sněhová lada, takž jsou i jarní látky pestřejší než zimní, řídíme se dle přírody, dle změn své mysle. Již v tom velí móda, kdybychom ale ani změn v přírodě neměli, lidský duch přece by sobě vymýšlel změny, módy, potřebujeť módu jako bezmyšlénkový lión, procházející se po pražských Příkopech, cigára, aby nic nemyslil, nic nedělal, a přece myslil, že něco dělá. Móda je prý horší než daně! Možná skorem, ale příjemnější, zakládáť své panování na ústavu zakotvenou v samolibosti lidské, a kdy sobě občan sám daně ukládá, platí je rád i bez exekuce. A exekuce nezná móda leda ve formě neorthografických, avšak moderně a pěkně linkovaných krejčovských kont, kteráž ovšem mnohou ctnou hlavu četné rodiny nepřesvědčí o mém výroku, že je móda příjemnější než daně.

Zabředl jsem trochu hluboko do „Zlatého dna“, což mně ale redakce tohoto „nejmodernějšího“ českého listu odpustí. Spíše ale snesu výrok přísné kritiky, spíše výrok, že nejsem člověkem, než výrok nejvyšší morální rozhořčenost ve mně budící, že — —, či ne, to je přece něco zcela jiného, než rozsudek literární a rozsudek nad humánností, když někdo řekne, že je čamára pouhá móda. Nebohá čamáro, jsi prý módou, a scházejí ti přece nejhlavnější vlastnosti módu vyznačující: Nepřecházíš

ve výstřednost, a „nejvznešenější“ naše kruhy, módu udávající, nechtějí tě ještě za vlastního syna uznat! — A takž bych byl obohatil českou literaturu krátkou apologií módy a čamáry! Přispíšil jsem sobě, poněvadž vím z bezpečného pramene, že z jednoho duchaplného českého péra vyjde co nevidět důležitá „apologie lásky“, — konkurence mohla by mně uškodit! Ledaže bych paralysoval „apologii lásky“ nějakým „lyrickým herbářem“.

Vraťme se ku svým hostům venkovským, kteří zajisté neřeknou, že těchto „čamar je trochu příliš mnoho“.

Doufám, že jim zde bude volno a příjemno, mnohého bude první cesta do Musea, nebo do výstavy umělecké, nebo do výstavy výher národní loterie. O první myšlénku k památnému podniknutí poslednějšímu hádají se již nyní, jako se hádalo sedm měst o Homéra. Čest ale právem přísluší dceři Nového Bydžova, slečně Rosenberkově.

Snad se také pobaví hosté tím, že se sejdou někde s některým z oněch 250 kontoáristů, které pan Haase do Průmyslové jednoty kvůli neudržení rovnoprávnosti hodil, nebo že seznají, jak je v české Praze již ta milá rovnoprávnost důkladně provedena. Přijdou-li náhodou k zemské hlavní kase, kde se jim loňského roku české kvitance — s l i b o v a l y, řekne jim některý vládnoucí pán tamější, že „českou kvitanci vyžadovat je vlastně pouhá marota.“ — Jak by se ale skutečně rovnoprávnost způsobem velmi praktickým a důmyslným provésti mohla, učí jedna nedávno vyvěšená firma pražská: „Dienstbotenanfragsprotokoll pro služebné.“

Potěšitelno jest, že také Němci našli pro ty dny sobě závaží, kteréž zavěsí co protiváhu české národní slavnosti. Aby se nemusili totiž zlobiti po ulicích pro množství čamár a klobouků, které se vzdor všem západokulturním kázáním přece nijak nechtějí podobat buršáckým čepicím, zajdou sobě zcela tiše do auly a budou zcela tiše slavit svou „Fichtefeier“. Podivno, dříve sobě všímali Fichte ledva na jednotlivém katedru pražské filosofické fakulty, Uhlanda leda v zápůjční knihovně,

nyní musí dobří ti páni najednou se nechat ctíti „tichými“ slavnostmi, kteréž zcela tichounce mají rozkřičet, jak němectví v Praze bujné a přirozené květy má. Každá naše národní, a zajisté vždy místná a přirozená slavnost považuje se hned za demonstraci, protivné nám listy bijí na poplach, hořekují a nadávají, že z těch demonstrací ani nevycházíme. Naše slavnosti nemají ale ani slabého odlesku oné schválnosti a demonstrativnosti, jakou mají slavnosti německé, pro nejexklusivnější kruhy upravené. Necháme jim milerádi všechny jejich „Fichtefeiry“, nedivíme se ani, že se v nich také právě narozený „spolek pro německý dějepis v Čechách“ súčastní „celý“, divíme se ale taktu jejich, že u nás pokládají za hříšné, co u nich svatého.

HLAS r. I, č. 132, 13. května 1862

PO SLAVNOSTI ZPĚVÁCKÉ

△ *V Praze 19. května.*

Kdyby mně dal někdo jmění Monte-Christovo, abych jím ve prospěch národního našeho života působil, nevzal bych je za tyto tři slavnostní dny. Nechť někdo zkusí a hledí komandem či penězi něco podobného zříditi, svede snad tolik a tolik tisíc lidských mašin dohromady, udrží snad několika sty uniformovaných strážníků vzorně mrtvý pořádek, docílí ale nanejvýš nějakou nudnou parádu, slavnost v škrobené kravatě, s obligátním potem a umdlením, pro něž toužebně konec „slavnosti“ očekáváme, — o poesii ani památky, poesii nedovede zaplatit ani komandovat. Toho nechť sobě všimnou všichni ti, ku kterýmž z protivné nám strany s patrnou radostí poukazováno, že se nesúčastňovali. Jakkoli je nám každý milý, i ten nejsprostší, nejchudší, jen když skutečně české srdce má, když nehlásí se k nám ze zisku, když přichází puzen vlastním, neodolatelným citem svým, bez očekávání jakýchsi výsad či vůbec předností, takž může zase každý jiný ubezpečen býti, že nepřijdeme k němu s nabízením výsad, s prosbami, že věru nestojíme o ty, kteří nejsou s to pochopiti naši pýchu, oprávněně se zakládající v tom, že patříme k národu slavnému, jenž třeba malý jsa, dokázal již v historii právě tolik co národové největší, jenž bojoval kdys s báječnou takřka udatností řeckou, jenž dovedl pro myšlénku vznešenou se vykrvácet, jenž nejčistšími, čistě duševními prostředky sama sebe zase záhubě vyrval a sobě k uznání takému dopomohl, jakémuž dětinské počínání protivníků vpravdě ani o vlas ujmouti nemůže. My jsme všichni mezi sebou rovni a uznáváme jen přednost těch, kteří duševně vynikají a o národ značné

zásluhy mají, my nepotřebujem aristokracie dle nahodilého rodu, kde máme tolik vznešené aristokracie duševní, my nepotřebujem, kdy se u veřejnost objevujem, representantů z blaseované třídy salonních starších a mladších lionů, všichni našinci dovedou rozumněji a salonněji representovat z přirozeného jim českého jemnocitu než onino z dlouhých návodů. A nejlepším důkazem bratrskosti, rovnosti, ušlechtilosti byla slavnost naše třídenní. Nechtěli jsme učinit demonstraci, chtěli jsme míti pouze slavnost národní. Byla to slavnost našich snah důstojná, dobře ale, dovede-li leckomu demonstrovat, že panující proti nám předsudky jsou právě jen předsudky lichými.

Na jarním luhu našem národním vykvetalo dříve již mnohé kvítí něžné, milé, avšak přece jen luční, nízké a skromné. Nyní se již objevují květy mohútné, krásou oslnující. Slavnost na památku Karla Havlíčka byla rozkvětlá Regina, řídká, překvapně krásná, byla by chloubou každé země.

Přiznávám se, že jsem ještě rozechvěn, že lyrickým naladěním dovedl bych spíše napsat hymnu než referát. Myslí mou táhnou posud ty uchvacující, jasným kovem zvučící mužské sbory. Je mně stále ještě, jako bych seděl pod tím vysoce klenutým, tmavomodrým nebem, jako bych hleděl v steré ty vesele šlehající plameny, odrážející se v tisícerých lesknoucích se očích rozradostněného množství, kteréž se Žofínským ostrovem hemží.

Koncert v Novoměstském divadle byl velkolepý, nad očekávání zdařený, jemu však po bok postavil se zpěvácký večer na Žofínu. Viděl-li jsem při prvnějším i nejstarší, „nejostřílenější“ lidi slzeti, mohu zase říci, že jsem neviděl na Žofínu ni jediného, který by byl radostí neplesal; bylo mezi námi také několik Němců, kteří řídké, v Praze posud neznané pochoutky umělecké účastni býti chtěli, — dle jejich spokojené, překvapené tváře mohl každý seznat, že bylo vše tak zdařilé, že se musilo líbiti i nenašinci.

Tiše ubíral se průvod z Apolla k ostrovu. Táhnoucí

množství a vlající prapory naznačovaly sice slavnostní účel, důstojnost však, s jakou se vše dělo, svědčila nejlíp, jak málo jednalo se zde o demonstraci proti komukoliv, neboť kdyby se bylo chtělo demonstrativně oučinkovati, bylo pro takové množství zajisté dosti hlučnějších prostředků po ruce. Se zpěváky šla síla jiných lidí, nikde však výtržnost, nikde nepořádek, chovaliť se naši tak rozumně, tak vzorně, že dokázali úplně, jak dostačujem sami sobě, abychom udrželi mír a řád.

Na ostrovním konci mostu vypínala se vítací vysoká brána, skvějící se v barvách slovanské trikolory, hlásající heslo „Hlaholu“: „Zpěvem k srdci, srdcem k vlasti.“ Prapory spolků rozvěsily se kolem rozšířené tribuny, na níž byla dříve vojenská kapela hudební kusy provozovala. Ostrov byl již dávno obecenstvem naplněn, nebylo takřka stolku ani sedátka více, když se i zpěváci usadili.

Vzdor tisícům přítomných byli jsme jako jediná rodina. Steré pozdravování vzdor tomu, že jsme se byli snad v týž den již někde viděli, přívětivá, nenucená úslužnost, upřímná bratrskost v každém oku. Moravan, Čech, Slezák, byli bratry bez otázek, odkud a kdo; uvědomění, že jsme synové jedné matky, slavilo své vítězství. Zde se děkovali hosté svému hostiteli za poskytnuté přístřeší, onde zase zachytil Pražan kvapícího slavnostního pořadatele, aby mu alespoň krátce vyslovil své díky a radost svou, že směl pohostiti tak rozmilé lidi. Když pak začaly podvečerním jasným vzduchem poetické sbory se roznášeti, když pozdravující telegramy stihaly se jeden po druhém, když konečně kruhy plynových plamenů ozářily celou místnost a vířící hudba nejmilejší nám písně hrála, tu dostoupila radost nejvyššího stupně a v mocném chóru, avšak s pietou zahřmělo veškeré obecenstvo naše „Hej Slované!“ Okouzlující byly to hodiny! Nad námi husté listí košatých stromů ozářené k průhledné jasnosti, k brčálové zelenosti, jen místy lze nad hlavami prohlédnout k čarokrásnému, hvězdnatému nebi, — a kolem nás usmívají se blažené

tváře, dívají se na nás upřímné oči, plnozvučné písně letí, rozléhají se po tiché Vltavě, trouby hlásají břehům blaženost naši!

„Kde domov můj“ zahučí náhle nad námi. Všichni vstanou, hlavy jsou obnaženy, — nemožno se více zdržeti, obecenstvo pěje s sebou, se všech rtů plyne jako zbožná modlitba vroucí píseň k drahé, nade vše milované matičce vlasti.

Srdce je plné, hlava povznáší se však hrdě, oko hledí k nebi, jako by tam spatřovalo lesklou fatamorganu, obraz krásné budoucnosti. —

Světili jsme svůj máj, první máj, vzájemné lásky naší čas.

HLAS r. I, č. 139, 20. května 1862

BRATŘI SOKOLOVÉ

△ *V Praze 2. června.*

„Bratři," oslovila nás přední básnířka česká, ducha-plná Karolina Světlá, když zarážela první stříbrný hřebík v mohútný prapor Sokolův, „bratři!" zajásal praporečník náš, převzav drahý náš poklad ze štědrých rukou dam. Slovo to není pouhou frází, mezi námi nenalezáme šetřeného rozdílu stáří či stavu, hlavní zásadou Sokolův jest bratrskost, a bratrskosti té není zavedené při cvičení a výletu všeobecné týkání jedinou známkou zevnější.

Bratři Sokolové měli včera první svou, avšak nejvýznamnější slavnost. Outlé ruce ženské zasvětily nám prapor, na kterémž se skvějí význačná hesla, kážící vlastnosti mužné a občanské, jichž v život uvedením veškerá vlast naše vzkvésti musí. „Střídmost, svornost, spravedlivost, lidskost, bratrství a rovnost, svoboda," zahřmělo ohlasem ze sterých úst tak plně, tak přesvědčivě, že nemohlo jinak než z hloubí srdce vycházet. A co se v českém srdci jednou zakořenilo, nevyhyne a nezvadne, — leda by srdce zvadlo.

Slunko se rozesmálo a se slunkem to modré daleké nebe. Radost se rozhostila po smědých, opálených tvářích bratrů Sokolů, a radost ta sdílela se od Pražana Pražanu. Dlouhá a široká ulice před Apollem, sokolím hnízdem, je přeplněna lidstvem, sotva že by jablko propadlo. Sokolové se houfně slétají, uvnitř panuje čilý život, řada se pojí k řadě, četa k četě, zakrátko je vše připraveno k slavnostnímu výletu. Již vychází první četa z budovy, sokolí péra na kloboucích mihají se větrem, bílý šat, červená košile oslnují zrak. První četa razí pomalu dráhu, tu objeví se u vchodu statné postavy praporečníků, krásný prapor se rozvine a po prvé zašumí ve

volném vzduchu bílý sokol v červeném poli. Klobouky letí do výše, tisíceré „Sláva“ hučí prostranstvím. Praporeční četa hne se kupředu, vichr hází praporem, dlouhé fábory pohrávají sobě s vousatými tvářemi nejbližších mužů. Mladý vůdce velí pochod, a ku čtyrem stům stejně oblečených členů kráčí ostrým tělocvičným krokem ku Žitné bráně. Všechna okna jsou obsazena, brána a bašty jakoby posety, za branou opět množství lidu a opět volání: „Sláva Sokolu! Sláva starostovi Fügnerovi!“ Husté kotouče prachu povznášejí se vysoko nad stromoví, sta lidí plní silnici před, vedle a za Sokolem a zpívá neunavně naše písně spolu. Cesta rychle ubývá, v Nuslích nás vítá hudba, lid, v Michli pěkná brána, střelba, srdečný pozdrav. Již unikáme silničnému prachu, pestrý pruh vine se polní cestou, již vidíme i krčský háj, cíl své tělocvičné procházky, a před ním hluboké řady očekávajícího nás lidstva. Za všeobecného jásotu vcházíme do háje. As po dvou stech kroků zarazíme, četa odděluje se od čety. Četa praporeční postaví drahý svůj znak ku stromu, kolem něho postaví se čelnové, podají sobě ruce a rozšiřujíce se znenáhla utvoří velké kolo, po jehož kraji rozloží se co malebná obruba. Ostatní čety upraví a rozhostí se tímtéž způsobem. Kolem každého kruhu nahromadí se množství diváků, hostů pražských i venkovských, starých i mladých, děvčat i žen.

Milostné naše kmotry, které byly dopůldne prapor Sokolův zasvětily, dostavily se již dříve v kočárích na místo výletu. Pro ně se upravil vedle praporu velký koberec, na němž se po nějaký čas umístily, pokud Sokolové odpočívali a se silnili. Posilnění to bylo dle místa a okolnosti ovšem dosti skrovné a střídmé, avšak střídmost jest jedním z předních hesel Sokola. „Neškodí, že je to pivo dost špatné,“ zahoukne jeden, a výrok ten stane se nezvratným článkem dnešní naší víry; vysmáhlá, prachem naplněná hrdla přece se svlaží. Odpočinek netrvá dlouho. Po hře v míč, kterou se některé mladší dámy bavily, vzchopili se Sokolové ku cvikům zábav-

nějším. Největší veselost působilo vyhazování plachtou, čínské a jiné hravé prostocviky. Mezitím zpívali v nějaké vzdálenosti členové Hlaholu zdařilé sbory.

Sokolové se částečně rozletěli po háji, dámy se procházely po otevřeném návrší, aby užily i krásné vyhlídky i dálkou mile ztemněného zpěvu. Veselost byla všeobecná, bratrské chování Sokolů učinilo i cizejší obecenstvo přítulným, neznámí připíjeli sobě na zdraví a na svornost. Ve všeobecný hluk rachotily střelné rány z rozestavených terčů, prodavačky vyvolávaly losy na perník a koláče, vozkové výskali, venkovští hoši byli po stromích, aby jaksi i svou samorostlou gymnastickou dovednost osvědčili, mladí dráteníci měli bohaté žně, bylo to zkrátka jako o národní slavnosti „Hvězda“ v poněkud zmenšeném vydání. Kruhy Sokolův musily být často obnovovány, neboť obecenstvo se vždy zase do nich vetlačilo, a zvláště kolem praporu hemžily se vždy ženštiny, prohlížejíce a obdivujíce jej.

Skoro již za soumraku zavzněl roh vůdcův, zovoucí k cestě zpáteční. Rychle uspořádal vůdce, pan dr. Tyrš, opět řady a čety, a Sokol hnul se za zpěvu a ostrým krokem zase ku Praze. Po cestě pozdravovaly opět hudební sbory a na mnohých místech vypalovány jsou i ohňostroje.

Vlastní zahajovací slavnost Sokola byla tedy vesele skončena, jsme přesvědčeni, že to veselý počátek šťastné budoucnosti. Nyní nám nastává doba cvičení a učení se, — neboť i společné výlety, jichž bohužel nemůže mnoho býti, jsou jen pro cvik uspořádány, — nyní splníme původní heslo své, rázné „Tužme se!“ Sokol nemá nepřátel, neboť jich svým vzorným chováním nezaslužuje a nikdy nezaslouží. Jeho členové budou se vždy chovati důstojně, předpisů svých poslušně; takových, kteří by vzdor slibům učiněným přece proti stanovám jednali, beztoho by řádní Sokolové mezi sebou nevytrpěli.

Po venkově zakládají se taktéž již české tělocvičné spolky, zajisté že jim i rozumní občané i dotyčné ouřady

při blahodárném působení jejich všemožné podpory poskytnou. Některé jsou již zřízeny, divím se ale, proč volí sobě různé názvy, jmeno „Sokol“ bylo by zajisté i pro ně nejvhodnější.

HLAS r. I, č. 153, 3. června 1862

△ *V Praze 18. června.*

Letějí procesy,
letějí nad námi,
bože, věčný bože,
co to bude s námi —

tak to šumělo a vířilo kolem mne, tisícerá ústa šeptala slovo „proces“ a tisícerý ten šepot dohromady duněl jako procesový hrom Byl to ovšem jen sen, vždyť by mne nebohého mohli leda proto odsoudit, že se ten nebo onen slavný úřad mé škrabanici neusmál. Jsemť člověk zcela nevinný, dobrosrdečný, milující celý svět, Vídeň i Podol, centralisaci i pana školního radu Mareše, a také jsem to dokázal již tím, že jsem u př. o posledněj ším pojednával již několikráte s patrnou láskou. Jak dalece jest sen ale skutečností, byl také můj proces skutkem, a právě mně sdělili soudcové, že vzhledem k mému dřívějšímu bezouhonnému životu a k tomu, že jsem nejspíše byl jen sveden, trest můj je zmírněn na pouze dvěstěletý žalář, a co do trestu peněžního že mám pouze zapravit všechny státní dluhy naše. Žalář bych ještě snesl, pomyslím sobě, ale s výměrem peněžným by krejčí můj a pradlena nebyli snad spokojeni. Zadám tedy hned rekurs, — ve snu jde všechno rychle, — a za minutu je zde také již odpověď. Vyšší instance mne pochválila, že jsem sice velmi hodný člověk, vytýkala mně ale, že to není ode mne hezké, že chci být jediný netrestaný žurnalista český, totiž opravdově a ne č a s o v ě český, a za tu pýchu že přidávají k dřívějšímu výměru ještě ztrátu národnosti, a poněvadž nemám žádného doktorského diplomu, také ztrátu křestního listu. Byl jsem důvody překonán a radostí k slzám pohnut,

neboť nemohlo se mně více přihoditi, co ondyno, kde kdosi veřejně na mne ukázal prstem, pravě: „To je ještě jeden český žurnalista, který nebyl trestán," a druhý na to: „Ale jděte, to není ani možná!" Jak praveno, byl to milý krásný sen, tak krásný, jaký asi byl sen Davida Kuha, když byl zvolen za poslance do zemského sněmu. Znám ten sen jeho, neboť pan David Kuh mluvívá velmi často ze spaní. Byl právě domluvil první svou řeč, důmyslnou, mocnou, ohnivou, česká strana byla zničena, svíjela se zašlápnuta v prach. Genia ale uznáváme, i když nás zničil, a takž přicházel jeden poslanec český po druhém a kořil se panu Davidovi Kuhovi. Rieger mu pravil: „Vznešenče, ve vás ctí svět prvního řečníka." Palacký jásal: „Vy jediný jste s to, abyste vlasti k slávě pomohl." A David Kuh kýval hlavou na srozuměnou a neodporoval jim pranic, nybrž nechal se velmi povolně ověnčit vavřinem, prsa svá ozdobit řádem Medžidie, vyzdvihnout se na ramena a ukazovat jásajícímu lidu, a duch Kurandův vznášel se nad ním. Právě slíbil fotografovi Wintrovi, že drahou svou tvář aparátu jeho svěří, když zaskuhral duch nad ním: „Davide, Davide, synu můj, pomni, co činíš! Pro mne to bylo alespoň neštěstím největším, že se fotografický obraz můj rozšiřoval." I probudil se náhle pan David Kuh, — — nechme jej ale, vždyť na tom nezáleží, bdí-li nebo spí-li! My se šlechtou dobře se nesrovnáváme a pan David Kuh bude co nejdříve šlechticem, neboť platí o něm, co nechává Gutzkow svého Richarda Savage mluvit: „Nepotřebuju šlechtictví zděděného, neboť p é r e m s v ý m p í š u s o b ě s á m š l e c h t i c k ý s v ů j l i s t." Historie bude mluvit o něm jako o Herostratovi, který zapálil slavný chrám jen proto, aby dějepisem zvěčněno bylo jmeno jeho, a letopisy právě narozených, posud ještě pro odročené spolkové volby bezhlavých německo-českých historiků oslaví jej co střed německého živlu v Čechách.

Německý ten historický spolek bude působit velmi dobře, jenže prozatím neví, kde by začal. Pokládá sice

za věc dokázanou, že v Čechách byli Němci odjakživa, že zde hned vyrostli z bahen po potopě světa, pak se ale Němci na nějaké tisíciletíčko ztratili, a těžko tedy historisovat. Pan prof. dr. Höfler, duše spolku, ovšem najde nějaké prameny, pan prof. dr. Höfler mívá ale s prameny také svůj kříž. Vydal na př. velmi důkladnou knihu o husitské době „Scriptores rerum husiticarum", v níž se zcela upřímně horší na ty bezbožné tábority, že zásadně nevěřili tomu, čemu Kristus Pán a jeho apoštolé učili. Pan prof. dr. Höfler byl ku své rozhořčenosti zcela oprávněn, ano svědčí to i velmi krásně o zbožné jeho mysli, při vydávání pramenů nenahlídl ale dobře do pramenů těch a nemůže tedy za to, že se zmýlil, že tam nestojí, „my nevěříme tomu, čemu Kristus Pán a apoštolé jeho učili," nybrž „čemu neučili (quod non docuerant)". Pan dr. Konstantin Höfler je ale spravedliv, zachází-li s prameny dějepisu českého nesprávně, nezachází s prameny dějepisu německého správněji. Kdysi vydal co pramenný spis knihu: „Das kaiserliche Buch des Markgrafen Albrecht Achilles." Proti němu sepsal vloni výmarský archivář dr. C. A. H. Burkhardt důkladnou brožurku, naplněnou samými „Num. Exh.", v níž mluví o Höflerovi mezi jiným následovně: „Litujeme však, že se tak mnohé a znamenité omyly zde nalezají a že ani obsah ani forma neodpovídají pramenu, jehož Höfler byl užil. Na samovolnou změnu nadpisu, odpovídajícího pramenu, následuje úplná zvrácenost obsahu. Ku 57 listinám, které císařská kniha obsahuje, přidal vydavatel bez dalšího odůvodnění 55 listin z rozdílných částí archívu plassenburského. A jakž je mohl přizpůsobiti oddílům, jež sobě byl sám a libovolně utvořil, sdělil je hned celé, hned napolo, hned jen v nejmenší části, a dovolil sobě tím zjinačení pramenu, jaké nemůže být ani odůvodněno ani vítáno, poněvadž sdělenému schází diplomatická správnost naprosto, čehož příklad dáváme následujícím. — Zjinačování a vynechávání patří zde k úkazům obyčejným, poněvadž vydavatel, ačkoliv jej sám odporučil,

skoro nikdy dle originálu nepracoval, nýbrž chybného, ovšem krásně psaného opisu užil.“ — To bude tedy pěkná historie, ta německá historie Čech! A o těch ostatních, posud jmenovaných historicích, jako na př. o doktoru Raudnitzovi, který prý ve spolku tom už zase mluvil, neví svět také ničeho. Ovšemže musí páni ti historii teprve dělat, a co se týká dělání něčeho děla-ného, v tom, jak při Průmyslové jednotě osvědčil, objevuje se teprve páně Raudnitzova velikost.

My žijem a máme slavnou historii jen proto, aby se nám Němci do ní vestěhovali! To prý nám chtějí se vším učinit, i s budoucím Národním divadlem. Jistý Polák-Němec, velmi charakterní herec německého zdejšího divadla, vyslovil se alespoň kdesi: „Jen ať si vystaví ti Češi Národní divadlo, vtáhneme tam pak v triumfu.“ Bude to podivaná, až potáhnou do Národního divadla v triumfu herci němečtí, Němce-Poláka a doktora Raudnitze ve svém čele! K slavnosti té dostavíme se v národním obleku, v čamarách zbrusu nových, jichž má kvůli půjčování kníže Taxis celý sklad, — jak alespoň „Presse“ píše.

HLAS r. I, č. 168, 19. června 1862

△

Školství jest tak důležitý zájem člověčenstva, že byly a jsou stále ty nejrozmanitější systémy a návrhy školské vypracovány, počínajíc od Konfucia, jehož lebka jest nyní na světové výstavě londýnské, až po pana školního radu Mareše, jehož lebka nebude na žádné světové výstavě! Neboť zachová-li historie vůbec vážené jmeno pana školního rady, stane se to zajisté jen pro jeho nepodstatný, Kolumbovu vejci se podobající výrok, „že člověk nemůže bez němčiny se státi ani kaprálem“, a pro vyjádřenou radost jeho, že se kdesi v životě svém sešel s několika bývalými svými žáky z reálek, kteří se stali desátníky a šikovateli. Pro poslednější přijde nejspíše do budoucího českého pojednání o divadelní naivitě.

Sláva páně Marešova co školníka utrpěla právě nyní velkou pohromu, jest zatemněna novým sluncem školnickým, nejmenovaným posud spolupracovníkem vídeňského „Militärzeitungu“, jenž národním školám náhle nové učitelstvo a tím i nový obrat dává. Se vší opravdivostí praví tam bohužel posud neznámý reformátor, že by se měla obsazovat učitelská místa na národních školách — vysloužilými poddůstojníky, totiž tedy desátníky a šikovateli. Výrok ten jest ovšem tak naivní, že se mu vyrovná leda nadzmíněná radost páně Marešova; ani bychom také se o něm nezmínili, kdyby často pískové zrnko nebylo již způsobilo lavínu a kdyby nebylo pod sluncem všechno možno a „unterrichtsrat“ ještě sluncem neznámým pro nás.

My, kteří nemyslíme, že se Rakousko má státi vesměs jakous vojenskou hranicí, ano že i posavadní hranice vojenská jest zbytečným již ústavem, kteří očekáváme blaho Rakouska spíše od řádného vzdělání lidu než od bodáků a kanonů, kteří, ač přejeme slávě rakouských zbraní, hájících národy svobodné proti ne-

přátelům zevnějším, přece výše klademe všeliké vítězství na poli duševním, my jsme na velkém omylu, neboť „Militärzeitung“ má zcela jiný náhled. Spolupracovník její má budoucnost Rakouska již za pojištěnou, když se stane státem ryze vojenským, rakouského občana za dosti vzdělaného, když se může řádným vojákem stát. Spolupracovník ten jest ovšem zcela oprávněn, aby o národním vychování mluvil, neboť, jak sám poví-
dá, „nechodil nikdy do školy občanské a nedostal vychování mimo školy vojenské“. A přece prý dovedl později hospodářství řídit a měl mezi svými podřízenými mnoho vysloužilých vojáků, kteří se mu velmi hodili. Možno, ano my ještě přidáváme, že jsme i v jiných oborech nalezli vysloužilé poddůstojníky, kteří se velmi dobře v nich vyznali. Proto by nás však přece nenapadlo, abychom jmenovali takého vysloužilce, ač nebyl-li již „před vojnou“ k učitelství způsobilým, učitelem na národní škole, právě tak málo by nás to napadlo, jako abychom jej učinili kaplanem nebo farářem. Posledněj ší by snad ale ani nechtěl sám školský reformátor „Militärzeitungu“, neboť nemá kněze právě rád a dodává nenáklonností tou článku svému známý ráz vojenské liberálnosti náboženské. Mluví i o moderním požadavku, „aby bylo školství odděleno od církve“, ovšem jen proto, aby do národních škol vojáci mohli co vzdělavatelé mládeže přicházeti.

Reformátor náš, vychován ve škole vojenské, nejspíše ještě za staré kaprálské hole, nemá ani ponětí o tom, jak se vychovávají děti, na které mimo školu také občanská domácnost působí, jež políbení matčino, laskavé slovo otcovo spíše určí než metla cizincova, nemá ani ponětí o tom, čím má býti, čím bohudíky také často jest učitel na škole národní. Reformátor náš chce, aby se vychovávali v národních školách lidé způsobilí ku stavu vojenskému, nikoli pak vůbec občané civilní, v pádu potřeby také zbraní schopní, a mohl by se směle školním radou stát, kdyby se jednalo o to, aby bylo co nový učební prostředek do škol zavedeno pořádné bití, u sa-

mého vojska našeho bohudíky také již odstraněné. Co školní rada mohl by také určiti ony „nestranné zkušební komise“, o nichž ve článku svém mluví.

Nynější učitelé přicházejí prý do škol příliš mladi a nezkušeni, nižší reálka, učitelský kursus, léta v poduči-telství trávená nejsou ničím proti zázračné té učenosti a zkušenosti, kterou člověk nabude, když vysloužíjedinou kapitulaci. Ani to neškodí, že se vrátí člověk z vojny trochu již stár na další učení se, ano i nezvyklý a nevrlý k tomu. Poddůstojník umí vše, a co neumí, nepotřebuje. Mohlo by prý se na příklad stát, že by učitel měl sprovázet v kostele nábožné písně občanů; nezná-li vysloužilec varhan, však on se naučí „das bischen Orgelschlag“, a nenaučí-li se, vždyť se může jinému od varhan platit. Český učitel na malé chudé vsi je pravý všeuměl, na kruchtě hraje varhany a housle, troubí intrády, zpívá první tenor a druhý bas, zná mnoho latiny, musí si v letě někdy i zaministrovat, leckde i místo kostelníka hostie péci, — až budou u nás učitelé dle „Militärzeitungu“, bude se zvláštnímu pomocníku platit od varhan, druhému od houslí, třetímu od trub, čtvrtému za tenor, pátému za bas, šestému za latinu atd. Ostatně jest prý také mnoho kostelů bez varhan, zvláště ve východní Evropě, a k těm má „Militärzeitung“ ohled zvláštní, — což nám najednou celý účel těch polovojenských škol vysvětluje.

Známo, že jest celé velení, ano i vnitřní řízení vojenské ryze německé, němčinu se učí voják ctít co něco vyššího, poněvadž se mu v ní velí, mateřštinu svou zapomíná, nebo se v ní alespoň pranic nevzdělá, — a pak by měl mateřštinu na národních školách vyučovat, mateřštinu, kterou se nenaučil ani správně psát, ani plynně číst! Či měl by se teprve po vysloužené kapitulaci všemu tomu učit? Ovšem, co na tom záleží, vždyť rakouský Východ beztoho není ještě tak germanisován jako Západ.

Jdi, synu, a uč se moudrým býti!

HLAS r. I, č. 170, 22. června 1862

PO POLITICKÉM PRVNÍM POLOLETÍ ROKU 1862

(Dle „Bohemie“.)

První politická polovice letošního roku již uplynula. Často se ukazovala hrozivě těžká mračna, odtáhla ale zase s hanbou a dlouhým nosem, neboť jedni neměli peněz a druzí kuráže. Italiáni chtěli vpadnout do Tyrolska, nemohli ale přes Alpy Napoleonovy politiky. Z toho by byla ovšem mohla povstati vojna, ale ne velká, jenom tak pramalounká, neboť Giskra vyslovil zcela zřejmě, že by „bataliony naše ihned byly v Turinu mír diktovaly“ a pak máme Festungsviereck, který se obejíti nesmí, protože tam nepřátely zcela jistě očekáváme. Někteří ovšem tvrdí, že důvěra a láska lidu je lepší než Festungsviereck a že diktuje nepřátelům rakouským mír mnohem rychleji. — Myslilo se také, že se papež poděkuje, on ale nechce; že se Francouzové postěhují z Říma, oni ale nechtějí; že bude Viktor Emanuel na Kapitolu sedět, on by seděl, musí ale počkat, až se stane redaktorem. — V Německu bylo také jakési německé „pro nic — za nic“; do toho nám ale nic není, protože patříme k Německu.

Větší úkaz, z něhož ale pranic nebude, objevil se za posledních dnů na Jihovýchodu evropském. Když se Turci a Srbové do sebe dali a turecký Windischgrätz Bělehrad pumpardovat počal, mysleli již mnozí, že nastává Srbům rozhodující okamžik. Myšlénka ta ale sestárla již a má vrásky a šediny, neboť Vysoká Porta byla moudrá a řekla Windischgrätzovi, že neměl spálit ty Staroměstské mlejny. Také diplomacie se do toho vložila, a kam ta se už vloží, — — no, Srbové, dobrou noc! Nemůže se ovšem zatajiti, že je mír učiněn jenom na okamžik a že brzy přijde boj. Turecká vláda je sice velmi, velmi moudrá, nerozumí ale srbsky, a vždycky prý vadívá, když vláda nerozumí svým poddaným. K tomu

přichází také hloupá myšlénka národnostní, která bohudíky posud sice málo jen hlav nakazila, která se ale bohužel rozšiřuje jako chřípěcí. Na tureckou vládu sobě nemohou zajisté Slované stěžovat, neboť jich nesvlíkla ještě do poslední košile, a Srbové v knížetství nemají již pražádného práva k steskům, neboť jim není pranic do toho, co se s bratry jejich za hranicí děje. To by bylo pěkné, aby se měl bratr o bratra starat! My ale dobře víme, co to vlastně je. Srbové nezapomněli ještě dávnou svou slávu, bývalé své cárství, a chtějí se nyní zase slavnými státi. To je směšné, člověk se musí zlobit, nač potřebujou slávy!

V nynějším okamžiku neujme se Jihoslovanů zajisté žádná velmoc, nač by to dělala! Francouzsko je v Mexiku, Anglicko má světovou výstavu a Pislinga, Garibaldi má rýmu, Rusko stříkačky a Feuerlöschcorps a „Humoristické listy“ nemají právě nyní času — a peněz na obrázky.

Když jsme vstupovali do právě běžícího roku, oddávali jsme se příjemné naději, že uvidíme alespoň, jak se vnitřní poměry naše rakouské co nejdříve upraví. Nemůže býti účelem těchto řádků, abychom rozebírali důvody, proč se to nestalo. Nedostali jsme se daleko, ač „Hum. listy“ dosti se namáhají. Právě nyní nemáme ani času k tomu, ani místa, abychom rakouské poměry konečně upravili. Čtrnáct dní je na to málo a místa potřebujem kvůli novým předplatitelům pro dobré vtipy. Je nám líto!

Janko.

HUMORISTICKÉ LISTY
r. IV, č. 40, str. 330, 5. července 1862

△ *V Praze 23. srpna.*

V literatuře českoněmecké je nesmírně, je úžasně živo. Známý státník p. David Kuh, přední bojovník pro právo a pravdu — pokud je německá, vydá nyní celou řadu pro nás veledůležitých a důkladných spisů. Před ostatními ale spěchá vydati „Kalendář německých svatých“, z nichž podal včera již ukázku nějakou. Poněvadž celý svět bude jednou německý, a tedy dle kalendáře německého se řídit bude, zajímalo by snad mnohé nábožné, aby již nyní věděli, kdy jaký svátek. O Nový rok, tedy prvního ledna, v pamětní den obležení Jerusalema, je velký půst a nevyjdou žádné německé časopisy. Šestého ledna bude svátek 3 králů, Kuha, Klutschaka, Schindlera. Místo dvou velkonočních dnů bude celý sváteční oktáv na oslavení doby, kdy Čechy připadly pro věčné časy k říši německé; místo svatodušních svátků bude opět slavnost týdenní „samospasitelného německého ducha“. Šestnáctého května je Hebbla, protože vždycky jenom „v pravý čas“ mluvil; — (na oltářních obrazech bude mít Hebbel vedle sebe zvíře štětinaté a na slavnostní den jeho připadá text: „O slepém u Jericha“). 28. září, posud den sv. Václava, bude den Kurandy, protože svatováclavské koruně tak přál (oltářní obraz dle „Galerie vlastenců a výtečníků, číslo I.“ v loňských „Humoristických listech“, představující, „jak má ruce v kapse a korunu na hlavě“; text: „o uzdravení vodnatelného“). 9. října bude den doktora Krásy; text: „o ztracené ovci“. Pislingové, Kieschové a ostatní podobná havěť bude sem tam rozstrkána; text vždycky: „o devíti málomocných“. „Časy“ bude dělat do kalendáře Josef Svátek, „úkazy na nebi“ doktor Raudnitz, dle „stoletého kalendáře“ neomylně zvěstovati bude pří-

ští doby doktor Brůna. V zábavné části budou zvláštní okrasou Tagesbotovy překlady českých ohlášení nárožních, na př. „Besedníka“. Velká píle přiloží se k seznamu jarmarků.

Slavná redakce „Morgenpostu“ vydá početní tabulky, dle kterých se každý dozví, jak má redukovati cifry federalistických žurnálů, když udávají na př. počet navštěvovatelů a povozů při slavnosti Havlíčkově. Slavná redakce vynašla k tomu zvláštní klíč, jenž má tu znamenitost do sebe, že je bezzubý. S vypočítáváním povozů jde to poněkud obtížněji, slavná redakce spojila se ale se všemi koňaři, kočími, kravaři, koláři, košatináři a kolomazníky, a není žádné pochybnosti, že se setká s pěkným výsledkem.

Ti federalisté dělají lidem mnohé práce (i jiné než práce literární), mnohé starosti. Kdyby věc, pro kterou bojují Severní státy americké proti Jižním, nebyla tak vznešenou a spravedlivou, čím ovšem na př. věc našich pánů centralistů není, dovolil bych sobě samovolně přirovnání, — budiž mně ale opáčný ten obraz dovolen od obecenstva, vždyť je již porovnání slovní i pojmové tak lákavé, federalisté a sfederovaní, centralisté a unionisté. Pyšná Unie vystaví sobě velkými peněžnými prostředky celou marinu mocných parníků, řadových a dělových lodí, na pokoření svých nepřátel. Loďstvo vypluje. Tu se přižene po vlnách mohútného Mississippi nepatrný, nízký „Arkansas“, pouhý vor, ale obrněný, prorazí celou řadu nepřátelských lodí, zničí jich několik, a výhlídka na vítězství jest zmařena. Takž také vyslali centralisté jisté velké loďstvo proti nám federalistům: okamžitou moc a nadvládu, peníze, nepřekonatelnost německého ducha; proti nim připlula nepatrná, nízká „Slavnost borovská“, pouhý vor, ale obrněný národním uvědoměním, a prorazila celé nepřátelské loďstvo a zmařila taktéž výhlídku na vítězství. Po srážce unijních lodí s „Arkansem“ u Wiksbourgu psaly unijní listy: „A jsme-li třeba nepřátely, ctíme přece srdnatou mysl, jsme k ní spravedlivi a vy-

znáváme, že sobě spravedlivost tu zasloužila.“ U nás ovšem opět jináče. Po vítězství našem — a vítězství je to zajisté, když dokáže národ, kterému se i politická oprávněnost i život upíral, že nejen žije, ale i politicky zralým jest — po vítězství tom vynalezají naši protivníci početní klíče, aby vítězství snižovali!

Mimo toto hledání kvadratury kružní budou míti ostatně nyní ještě jiné zbraně proti nám, léky homeopathické, národní slavnosti proti národním slavnostem. Dle došlého sem dopisu budou v Týništi nad Orlicí slaviti Kurandovy narozeniny, dali již šenkovnu vybílit a koupili oslavencovu podobiznu za osmdesát nových, rámec bude také tolik stát. Pak budou moci zase referenti německých listů cvičiti se v počítání a odhádání toho „množství“, které tam docela jistě přijíti by m o h l o. My nebudem kontrolovat!

Šťastné Týniště, že máš mezi syny svými také několik tak kloudných zpátečníčků a odpadlíčků! Nikdo nesmí více říci: „Což může velikého vyjíti z Týniště nad Orlicí!“ Staneš se proslaveným, světoznámým, že bude každý až prstem po tobě ukazovat. A ti, kdož první porodili velkou myšlénku krásné slavnosti, zůstanou u věčné paměti, každý potkávající pozdraví je hbitě a řekne: „Bůh vás p o z d r a v!“

Mozky mohou býti rozličné! — —

Musím sdělit zajímavou zprávu, že pražští ostrostřelci ještě posud nemají českého velení, a pěchota a granátníci také ne.

H L A S r. I, č. 233, 24. srpna 1862

△ *V Praze 13. září.*

Není to zajisté pěkné od váženého přítele pana Kurandy, že nám jako nešetrný lékař do očí říká, že brzy již doděláme, a vzdor krátkému ještě životu že nám přece zrazuje a zakazuje, abychom života více neužívali, a především abychom se vystřehovali národních všelikých slavností, na př. slavností za příčinou oslavení českých výtečníků. Nebo myslí snad nezištný dobrodinec náš, abychom nezapomněli v pravý ještě čas na kšaft, k němuž nám tak často a s takou ochotou bohatý výběr formulářů podává? My nezapomenem, přítelínku, a napíšeme v pravý čas, že „odevzdáváme duši svou bohu a tělo své černé hlíně české, kteráž od posledního okamžiku našeho německé říši co universálnímu dědicovi připadne“; jsme ale nevinného toho mínění, že „pravý čas“ a „poslední okamžik“ jsou ještě v dalekém poli, ba že by se pan Kuranda, i kdyby se na Methusalema změnil, jich ani nedočkal. My myslíme věru, že jsme zcela zdrávi, že nám žilami probíhá krev jarní; pan Kuranda musí to ovšem lépe vědět, an nás zná skrz naskrz, on ví i, že Turinského „Angelina“ je e p o s! Pak by nám ale měl přece ještě nějaké radovánky a národní slavnosti popřát, a bojí-li se, že bychom byli při nich příliš bujni, nechť dovede všemocností svou, aby se všechny slavnosti odbývaly v Poděbradech, tam umějí žilou pouštět.

Velkým obdivem mne naplnila udalost poděbradská. Jaký to důkladný muž, ten pan plukovník, on zná nejen dienstreglement, ale i konstituci, ano i slavnostní program: dle toho pak dal hned mimoprogramní „Hej Slované“ šavlemi „vyradirovat“. Šavlemi jen proto, že posud perořízky k úplné armatuře rakouských dra-

gounů nepatří. Pan plukovník, jenž prý bude mít velké opletání stran toho, že zná konštituci právě tak jako dienstreglement, ač to jiný pan hrabě přísně zapověděl, soudil následovně: „Rakousko je bohudíky konštituční, Čechy jsou v Rakousku, a jsou tedy také konštituční, a jsou-li Čechy, jsou i Češi. Dobrá! Konštituční občané ti usnesli se tedy na slavnosti a na slavnostním programu; usnesou-li se ale konštituční občané na něčem, nechť to již zákon nebo slavnostní program, nesmějí to rušit nebo zjinačovat, musí to ctíti co nezměnnou vůli svou, co vůli lidu. Sice by rušili konštituci a ta se v Rakousku ještě nikdy nerušila a nikdy rušiti nesmí. Pane vachmistře, voni rozumějí taky konštituci! Kouknou se tamhle na ten průvod, jakmile začne „Hej Slované!“, tak jen do nich!“

A pak má udalost poděbradská mnohé ještě výhody jiné. Časopisy nemusí se starat o pikantní předměty, deputace poděbradské nechají železnou dráhu něco vydělat. Hlavní ale výhodou jest, že nesmírně dobře působí na civil, který skorem již zapomněl, že je vláda vojenská vládou nejlepší, a který skorem již přesvědčen byl o tom, že platí na vojsko proto, aby ho chránilo proti nepříteli zevnějšímu. Takové falešné náhledy nesmějí se trpět, a kdyby se mělo ročně podle vůle pana plukovníka tolik lidí obětovat jako v mouřenínském a lidožroutském Ašanti nebo Dahomé!

Mrzí-li ale pana Kurandu národní slavnosti přespříliš, nuže, my se neopovážíme více na další. Jen ať nám dovolí ještě, abychom vsadili pamětní tabulku na rodinný dům doktora a advokáta Krásy v Unhošti. Není sice ještě mrtev, to ale neškodí, kvůli vítané národní demonstraci pokládáme jej již za zcela mrtvého, za zcela nám odcizeného. A pak ať nám odpustí pan Kuranda, pojedem-li s nějakou deputací do Kostnice k odhalení Husova pomníku. My za to nemůžeme, věru ne, tu slavnost udělali jen Němci kostničtí, a vzbudí-li páně Kurandův hněv, nechť tíží hlavu jejich a nikoli naši. My, — my sobě Husa tak mnoho neváží̌me, sic

bychom byli musili jemu již dávno pomník sami upraviti a nebyli bychom vyčkali kostnických Němců!

Ostatně slibujeme, že v zimě nám bude mnohem více zima a že budem o mnoho chladnější než v letě. Čechy již se polepšují a činí velké přípravy k pokání a zimě. Řeka smýjí již mnohem méně hříšných těl, po strništích tančí vichřice rejdováka, hory jsou nahé a bory se svlékají, aby mohly pohodlněji usnouti. Ano, ty b o r y! Svato b o r dřímá sen spravedlivých, kteří ničím nepůsobili a tedy také ničím nezavinili, a v ý b o r Národního divadla chce teď alespoň nějaké desítiletíčko dřímat, poněvadž se od svého zvolení tak nesmírně namáhal. Aby ale i mezi blahým spánkem dále působil, budou na oponě Prozatímního divadla podobizny všech členů výboru, aby vyzývali obecenstvo i spisovatelstvo k stejné horlivosti a činnosti, prvější v návštěvě, toto v básnění.

V Prozatímním divadle bude pro opery také zvláštní orchestr, totiž buď páně Koubkův nebo Komzákův. To je dobře, uslyšíme alespoň místo starých mozartovských a dosti známých již arií wagnerovských, meyerbeerovských atd. nejnovější válčíky, polky, tramplpolky a mazurky. Z posledních dvou ročníků konservatoria mohl by se sice sestaviti orchestr zcela slušný, nač ale to!

H L A S r. I. č. 253, 14. září 1862

△ *V Praze 27. září.*

Zítra máme posvícení, to znamená právě tolik, jako bychom řekli, že máme v Praze svátek a neděli zcela takovou, jakými je sto ostatních svátků a neděl do roka, jenže právě den ten jsme sobě ze zvláštní maroty oblíbili jmenovati „posvícením“. V Praze máme vlastně posvícení dvoje, jedno tak zvané císařské a druhé svatováclavské, jež bychom mohli kvůli lepšímu rozdílu nazvati také královské čili autonomní nebo národní. O prvější vlaje se svatovítské věže černožlutý prapor, a Pražan říká, že co o době činžovní mají vlastně jen „domácí páni posvícení“. O druhý nevlaje nic, autonomie nemá ještě žádný prapor na svatovítské věži. Přál bych sobě ale, aby autonomní posvícení naše (bohové a němečtí žurnalisté mně nový ten mález autonomní odpusťtež) bylo v smutné Praze trochu veselejší. Pak by se snad žebrácká polívka mého dnešního rozmaru posvícensky ošafránila. O kéž je každá řádka moje dnešní jako posvícenská husa tučná, a libá vůně z ní kéž proniká nad čáru a zlíbí se těm, již rozsuzují dle paragrafu nad čtrnáctidenním žalářem s postem o první pátek! Z tučnosti té vyplýval by alespoň prospěch pro mne, že bych byl dříve s dnešní prací hotov. A skutečnou prací těžkou jest zajisté někdy zaměstnání žurnalistovo, krušnější než chléb vdovin, trpčí než slzy sirotků. Bože, čím vším český žurnalista býti m u s í a čím vším býti n e s m í.

Především musí mnoho věděti a zvěděti, neboť má obecenstvu vypravovat denně alespoň dvanáct sloupců, a kdyby nevypravoval, budou o kvartál abonenti šetřit zlatek, pečetního vosku a poštovného. A zase nesmí všechno věděti, neboť pak by se vyhnul všem trestům

a naše bohyně spravedlnosti by musila jít na pensi, procházet se s pensionisty po baště, a z „paláců“ jejích bychom musili udělat kavárny nebo — české školy. Někdy je to velké neštěstí, když žurnalista něco nevčasně zví a poví, na př. takhle některou Košutovu proklamaci.

On musí býti velmi upřímným, sic by nemohl na lid svůj působit, a zase nesmí být velmi upřímným, sic by působili jiní „naňho“.

On musí býti pevný jako dub, aby se opřel každé bouři, a zase nesmí být jako dub, nýbrž jako slabý proutek, který se dovede uhnouti i nejlehčímu vánku.

On musí býti dobrým historikem českým, aby mohl parabol a důvodů užít, kdykoli potřebí, a zase nesmí býti dobrým historikem českým, sic by musil často z kůže vyletět, a to by byl malér.

On musí býti dobrým geografem, neboť musí věděti, kde je Hessen-Kassel, Kalkuta a předhoří Coast Castle, a zase nesmí ani věděti, že je Morava Čechám a Čechům velmi blízka. Z toho by povstaly svatováclavská nedorozumění a federalistické mýlky.

On musí býti dobrým statistikem, aby sobě každého dne opakoval, že je mnoho Němců v Čechách, pro které se rovnoprávnost provésti nemůže, a zase nesmí býti dobrým statistikem, sic by mohl počítat hlavy a seznat, že užší rada říšská není širší.

On musí diplomaticky s patentem zacházet a diplomu zase se přidržovat, jako by naň patent měl.

On musí dobře znát přírodopis, neboť musí vědět, že bavlna roste v jižních státech Unie, a zase nesmí dobře znát přírodopis, neboť mu do toho pranic není, kde roste železo na poděbradské šavle a kde dřevo na jičínské kyje.

On musí býti dobrým finančníkem, neboť musí věděti, že rakouské dluhy nejsou tak velké, aby nemohly býti ještě větší, a zase nesmí býti dobrým finančníkem, sic by se mu mohlo přihodit, že by bral čtvrtletní subvenci tří tisíců zlatých.

On musí býti jako Abé Richard, neboť musí nové prameny a praménky pro svůj časopis hledat kouzelným prutem, a zase nesmí býti jako Abé Richard, neboť by jeho čtenářstvo mnoho vody nesneslo.

A tak dále, atd. Zkrátka, český žurnalista musí být vším, ale vším, a zase ničím, ale praničím. I dovedným stylistou musí být, aby víc zamlčel než řekne, a zase nesmí býti dovedným stylistou, sic by se mu přihodilo, co dnes mně, že by napsal článek bez vlastního obsahu. Není to arogance, nýbrž skutečná dovednost, z ničeho nic udělat — zase nic.

Ostatně nejsem jen sám tak dovedným, vždyť každého dne musí se české časopisy opírat časopisům německým, že tyto z ničeho nic dělají zprávy tak ničemné. A o nás všech zase tvrdí, že jsme z ničeho nic stvořili „gemachtes Čechentum“, toto však že zase není nic.

První biblický den tvůrčí nebyl tedy dnem právě nejznamenitějším, „vše se na světě opakuje“ a obnovuje! Dejž bůh, by i naše dávná sláva! Snad že ty „České variace“, které nad čárou tisknete, konečně o tom thematu pojednají. Myslím, že to thema je dosti národní, aby sloužilo k variaci „české“, a že jsme mimo to dosti již zakusili, aby se nejen v poměrech kýžených, ideálních, ale i v poměrech skutečných stala nějaká variace, a aby historie novověká vyprávěla opět o nás co o národu vyvoleném. Ty můj bože, vždyť máme i dosti víry i dosti síly k tomu, a nemůže-li to jít mořem Červeným do Kanaán, nuž, ať to jde jiným mořem bouří! Pak ale musí ministerielně gymnasiím předepsaný Pütz učební svou knihu přepracovat. Inu, papíru je dost!

HLAS r. I, č. 267, 28. září 1862

△ *V Praze 6. října.*

Od těch dob, co vysloveno velké slovo k Němcům zdejším: „Buďte snášelivi, neboť když již jednou Češi jsou, musí také něco chtít, bez chtění není života," — a k Čechům: „Buďte snášelivi, neboť jste neobdrželi posud ničeho a buďte tedy vděčni za tuto příležitost ku cvičení se v křesťanské trpělivosti," — od těch dob je v Čechách skutečně mír, klid, svatá snášelivost. Lidé putují jako v Heinově „legendě" v bílých talárech po ulicích, blaho v zraku, plamennou lásku v srdci, a kdekoli se dva potkají, obejmou se vřele a ústa jejich šeptají: „Pochválen buď!" Máme toho mnohé pohnutlivé důkazy, nejen burše a Sokola svorně sklouzlého stařečka zdvihající, nejen německé kasino v Praze, nejen žádost veškerých probuzelých Němců k vládě, aby volební řád zemského sněmu patřičnější vzal ohled na většinu českou, kterážto žádost prý co nejdříve zaslána bude, ale i žurnalistiku v Čechách samu. „Politika" káže snášelivost při ranním i večerním klekání, „Hlas" pomáhá spolku „pro dějepis Němců v Čechách" snášet materiál, a německá krajnější žurnalistika dělá Němcům všemožnou ostudu, aby je jen k sebepoznání a tím k snášelivosti přivedla. Sotvaže pan státní ministr Schmerling tak důkladně českým hospodářským spolkům vytknul, že užívají schůzí k demonstracím politickým a národním, přináší již dnešní „Bohemie" na důkaz, že se demonstrace takové vlastně s druhé strany dějou, následující zprávu z Moravy: „Děkan Stuchlý, když při hospodářské výstavě chtěl přítomné po česku osloviti, byl vysyčen. Jeden měšťan zvolal zcela přímě: „Auspitz ist eine deutsche Stadt; hier gehört es sich nicht, böhmisch zu reden." Že šla „Bohemia" pro ta-

kovou zprávu dříve do sousední země svatováclavské koruny, jest velmi šetrné a naznačuje jakoby bouři z dálky se ohlašující. Jiný druh bouře, ovšemže zcela jiný druh, naznačuje jeden feuilletonista německý, radě, aby se nikdo z politických straníků fotografovati nedával, to prý bývá v „jistých“ dobách nebezpečné. Ujímá tím fotografům chleba a neučinil by toho zajisté, kdyby ptáky bouřliváky neviděl zcela bezpečně. Vidí bezpečně, avšak jen fantasií svou příliš bujnou. Nač se bát reakce, k čemu by byla? Kdyby pálila jako slunce v Sahaře, méně skutečné rovnoprávnosti pod ní nevyroste; kdyby pršela nejhustším lijákem, více procesových hub z něho se nevyklíčí. Vždyť to jde beztoho jako na kolovrátku! Sotvaže proběhne jeden procísek všemi instancemi, již se rozbíhají zase dva — tři nadějní. Jde to jako v Sokolu, jeden po druhém přes osudnou šnůru, kdo výš, tomu se tleská.

„Pod čarou“ není logiky, není konsekvencí potřebí; chceš-li, můžeš z politiky třeba k taneční zábavě přeskočit. Je to ovšem dosti divné, mluví-li kdo po Sokolu hned o bále, rovněž divné bylo ale mně, když jsem slyšel, že někteří turnéři čeští pomyšlejí na společný taneční ples, a nejen na ples velký, nýbrž i na celou řadu tanečních věnečků! Tanec je sice prostocvik velmi příjemný, prostocvikům se ale věnuje z každé hodiny jen čtvrt, a nikoli z desíti hodin zase deset. A druhého dne po plesu v turnéřských místnostech ta srdcejemná prázdnota, ta pohnutlivá ospalost! Turnéř má již co taký dosti výdajů na řádné placení příspěvku měsíčného, na prádlo a šaty, na tři neb čtyry, třeba skromně rozpočtěné výlety, — upřímně řečeno, nač ještě chudším členům působit výdaje nadobyčejné, nač je přimět, aby se „nutili“, nač, přemohou-li sebe nebo nemohou-li vůbec stačit, jim pak nesúčastňujícím se opatřit nespokojenost! Kdo tančit chce, může se v celé řadě masopustních zábav českých súčastniti. Jsem přesvědčen, že výbor Sokola, nechť již zůstane posavadní nebo nastoupí říjnovými volbami změněný, vždy se říditi

bude posavadním svým pravidlem: „Jen nic, co se s účelem turnéřského spolku nesrovnává!“, a moje slova platí jen několika jednotlivcům, kteří ostatně posud vždy dokázali, že jsou střízlivé rozvaze přístupni.

Taneční ples srovnával by se právě tak s účelem Sokola, jako by se srovnávalo s účelem Svatobora, kdyby tento nějakému mladíku, který posud ničím talent neosvědčil, tři sta zlatých vykázal na cestu do Italie, a jiných dostatečně se již osvědčivších, skutečné právo na jmeno spisovatele majících, doma sedět nechal. Tu by ovšem platil náhled, že je talent jako tuk, a kdo již tuk má, že může z něho ssáti. — Při této příležitosti dovoluju sobě skromnou otázku. Nebylo by lépe, kdyby český spisovatel co člen Svatobora raději dva zlaté měsíčně platil a v případu nezaviněné nouze pak na určitou podporu právo měl, místo aby jako posud ročně deset zlatých najednou skládal a v případu neštěstí teprve o milost prositi směl? Milost je krutá věc a zvláště spisovateli co uvědomělému vzdělanci velmi krušna; mimo to jest milost vždy věcí výminečnou a závisí často od osobních choutek a náruživostí udělovatelů. Oprava stojí jen nepatrnou změnu stanov a při změně té mohl by se zároveň vzíti ohled na zřízení menších příspěvků ročních. Těmito by nadskočilo značně prostředkům Svatoboru, jehož základní jmění již jen znenáhla narůstá!

HLAS r. I, č. 276, 7. října 1862

△ *V Praze 18. října.*

Učená hádka mezi českými historiky a spolkem zpytatelů německých dějin v Čechách již začala. Jsou tu ovšem zbraně nerovné, neboť což můžeme my nebozí se svým Palackým, Tomkem, Gindelym, Zapem, Malochem, Vocelem a jinými nepatrnými, nedůkladnými zpytateli dějin českých naproti věhlasné mase, pravím m a s e důkladných učenců německých. Spolek německý čítá bohudíky skutečných učenců několik set, zajisté to počet tak úžasný, že se mu nevyrovná žádná jiná společnost učená po celém světě, včítajíc třeba i členy její méně učené. Mezi Čechami a Italií byly již mnohé paralely činěny, nyní máme paralelu novou. V Italii je v každém malém městečku nějaká učená společnost a má hezký počet členů. Německá historická společnost česká vynašla také v každém menším městečku sílu učenců a vozí je po forách co nové členy své do Prahy. Velký to důkaz slovanských talentů. Noví učenci ti jsou většinou z poněmčené krve slovanské, mnohého z nich mohl ještě otec „v zkoušce z češtiny dobýti sobě vysvědčení výborné“, ano u mnohého stávala kdys nad kolébkou jeho ještě matka česká, a nejdelší paměť jeho sáhá v doby, kdy jinak než česky ani neznal se vyjádřiti. Velmi lichotivé to pro slovanskou krev! Že se z neponěmčených Čechů podobné množství důkladných učenců vyvinouti nemohlo, má svou příčinu v německých školách, v utlačování českého ducha, v germanisování, ač dovolují-li výrok takový naši historikové němečtí.

Jen odvážlivosti od praotců zděděné mohu to přičítati, že jste se pustili v jakýs učený zápas s makedonskými tlupami. Podávali jste „příspěvky k dějepisu

Němců v Čechách"; jimi jste čelili k důkazu, že nebyli Němci v Čechách vždy pány. Vyvolali jste první učenou hádku, boj začal, musím vás ubezpečiti, že nestojíte příliš skvěle. Německá společnost vyslala proti vám jednoho harcovníka do „Tagesbote". Neporazil vás sice, neboť po všelikém rozumování vynašel jen úžasnou tu a zcela novou pravdu, že se právě nyní nemůže dekretovati, aby byli všichni čeští Němci od všelikých úřadů v Čechách vyloučeni! Místo rozumu jeví se v řeči jeho spíše jakás pohnutlivá nevědomost, místo aby kyjem do vás pral, mluví jen fádně sladce, a ironie jeho nepovznáší se výše, než na slova „milý Hlase!" Právě tím jste ale poraženi, neboť že vyslali proti vám jen nějakého duševního trpaslíka, dokazují vám, jak vámi opovrhují. Vyslali dítě proti vám, které se zcela dětinskou chutí do hádek spouští a také dětským ještě způsobem na slůvka se zavěsuje a sebe již za muže má, řekne-li vám, že vy mluvíte „chlapecky nezrale". Něco pravdy má ale zajisté, praví-li, že sledujete „politiku návratu k staršímu". Český národ byl již napolo poněmčen, není to zpátečnictví, že chcete, aby se stal opět zcela českým? Vidíte, dítě musilo vám takovou pravdu říci! Jaké to ponížení!

Dosti zajímavá bude vám ale zpráva, že německý historický spolek chce i jinak než pouhou literou působiti. Pro reduty masopustní uspořádá zvláštní tendenční maškarní tahy. Masky budou vesměs historické, škrabošky věrné podobizny těch Němců, kteří v Čechách se narodivše za slavných dob naší historie vynikali a Čechám k velkému prospěchu byli. V Novoměstském divadle budou tančit staroněmecké tance Rejdováka, Řezanku, Třínožku, Hulána a Kapustu.

Nebije srdíčko alespoň mladších čtenářek, když čtou o redutách a velmi ostrovtipně sobě vzpomenou, že jsou reduty v masopůstě a masopůst že přijde již za málo neděl? Ano, masopůst se všemi vnadami a skvostnostmi svými zaklepá již brzy na ochotně se otvírající dvéře, nastane doba bláznovství, jak staří říkají, a doba roz-

koší, jak mladí přísahají. Nastanou bezsenné noci a ospalé dny, plné krámy a prázdné kapsy, lechtající hudba a šoupající nohy. Při polce přitiskne se srdce k srdci, při čtverylce přeleje se šepotavým tokem duše v duši.

Děvčata naše již slyšela, že se jim chystá na masopůst tanec nový, jenž by důstojně nahradil všechny čtverylky francouzské a salonní, všechny styryeny, lance, aliance a jiné společenské posavadní tance. Mohu jim sděliti, že je tanec ten již zkomponován a že je skutečně velmi pěkný. Komponistou byl chvalně známý taneční učitel pan Karel Link. Použil dovedně nejpěknějších národních tanců k figuraci zcela původní. Nepochybuju, že se bude nový tanec náš, mající čtyry oddělení a odpovídající i nejpřísnějším salonním požadavkům, líbiti, neboť není zde pouze snad česká hudba k cizím krokům, nýbrž tanečníci a tanečnice vytančí se českým krokem a při esteticky pěkných figurách dost a dost. Hudbu uspořádal k novému tanci našemu, jenž obdržel vhodné jmeno „Beseda“, český skladatel Heller; již jmeno Hellerovo svědčí o dobré skladbě.

Není pochybnosti, že „Beseda“ brzy všudy zdomácní. Na venkově mohou sobě dobrý popis její z Prahy zaopatřiti, vyjdeť co nejdříve v kněhkupectví slovanském. Hudební skladba vyjde zvlášť.

HLAS r. I, č. 288, 19. října 1862

△ *V Praze 27. října.*

Svobodu nechtějí pustit do Čech! Jak noviny sdělily, putoval po Čechách okružní list, že bude vycházet časopis „Svoboda“ někde ve Švýcarsku, myslím že v Ženevě, a časopis ten, totiž „Svoboda“ ta, nesmí prý přes hranice, protože chce psáti proti Palackému a Riegrovi, a toho nesmí slavný úřad trpět, sic by se mohlo zdát, že je slavný úřad proti federaci. Po hranicích začne honba na svobodu, a není pochybnosti, že ji zabaví, neboť znají již všechny její spády. Několik exemplářů zašle se jich do Prahy, kvůli přírodovědeckým studiím, a nejpěknější z nich přijde vycpán pod zvláštní sklo do paleontologické sbírky Českého musea. Císař Napoleon kupuje z Čech bažanty, snad by bylo Francouzům milejší, kdyby kupoval z Čech partie uhoněné svobody, — my bychom při tom vydělali.

My máme a měli jsme v Čechách vždy svobody dost, právě tak za Záboje a Slavoje jako za Metternicha a Bacha, ovšemže dle časů měnila vždy svůj kabátek. Čechové jsou mysli hravé, „schovávaná“ je u nás národní hrou ve všech obdobách provozovanou, a takž sobě hrála i svoboda u nás vždy na schovávanou. Záboj byl schován v dolíku, Metternich a Bach schovávali svobodu na pevnostech. Svoboda je prý jen krásný motýl, kdybychom měli sbírku všech těch v Rakousku schytaných a schovaných svobod, bylo by to největší entomologické museum celého světa. A je-li svoboda motýlem, je každý paragraf trestního řádu zajisté ponravou. O! v ponravě p á t é nového dodatečku k trestnímu řádu je mnoho svobody schováno, krásný motýl, velmi krásný.

V zemském volebním řádu našem je, jak známo, tak-

též mnoho svobody schováno. Za málo dní budou dodatečně k zemskému sněmu voliti, zcela svobodně. Já sice ne, neboť nejsem toho posud hoden, abych do sněmu volil. A obecní starší také nebudu volit, nejen proto, že nesmím, ale také proto, že se mně nelíbí počínání našich nových otců. Nač se tak namáhají, aby rovnoprávnost provedli, Čechům k přirozenému jich právu pomohli a Němcům zároveň neubližili. Ti to nechtějí uznávati a posmívají se jen — nač se otcové tedy namáhají. V německých časopisech jeví se v ohledu tom někdy náhledy skutečně předpotopní. Jeden z nich napsal ondyno, že české školy jsou vlastně zbytečné, neboť prý dříve byl každý s předešlým německým školstvím spokojen a žádný prý nechtěl změny. Pokřik prý povstal několika brožuristy, kteří právě neměli co dělat a nic lepšího a rozumnějšího na práci. Inu ovšem, za Bacha jsme nechtěli českých škol, my nechtěli vůbec praničeho, my mlčeli tak tichounce, tak tiše, my nevolali ani hlasitě po konstituci, neboť jsme neměli právě velkou chuť, abychom se nechali — na několik let schovat! Božská naivnost to, která soudí na potřeby dle s l o v němého, z donucení němého!

Kde ale kandidáti vystupují pro zemský sněm, chtěl bych býti přece přítomen! Krásné, všeobsáhlé ty řeči, které voličům všechno možné i nemožné slibují. Kdyby voličové chtěli, aby kandidát anexoval k zeměkouli měsíc, by sobě mohli na něm pohodlně obecní pastviny zřídit, kandidát to slíbí. A někdy má leckterý volič skutečně podobná přání.

Není divu, že za mladého ještě ústavního života našeho není ještě dobrý pojem o tom, co vše na př. před zemský sněm sluší.

Byl jsem ondyno na návštěvě u jednoho přítele svého. Jest ženat a má as šestiletého klučíka, plného živé fantasie. Klučík hrál sobě v pokoji. Náhle se vyrušil z hry a pravil vesele:

„Tatínku, až budu velkým, chci být tureckým sultánem!“

„A co budeš dělat, až budeš sultánem?“

„Všichni lidé budou se muset mít dobře, v mém paláci nesmí se před děvečkami nikdy chléb zavírat!“

Podobné dětinské spojování malicherností s účely většími nalezá se i u leckterých voličů našich a není divu. Očekávají od zemského sněmu zlepšení svých poměrů a zlepšování tomu dávají ovšem meze nejširší. — —

Tolik z politických klepů, z literárních sděluju pro dnešek to, že vyjde zakrátko svazeček satirických básní. První výměšek byl mně dodán a sdělím z něho, arciže s dovolením spisovatele, číslo první. Zní následovně:

Moudří páni vytýkají,
že jsme příliš subjektivní,
vzorem že jsou pěvci dávní,
ti že byli objektivní.

Inu ovšem, ty můj bože,
kdo jak dítě na svět troubí,
neví ovšem, že se světy
v jeho vlastním nitru sroubí.

Přikládejte k vzorům dávným
lineály jako klacky,
buďte vzorni, objektivně
pějte historické facky;

nám však nechte subjektivní,
nevzornou a hloupou píseň,
vždyť my také necháváme
na pokoji vaši plíseň! —

Pěkná dikce!

HLAS r. I, č. 297, 23. října 1862

Z MĚSÍČNÍ SCHŮZE PRŮMYSLOVÉ JEDNOTY

△

Nejsem feuilletonistou, který co ideál nejčistší humánnosti růžová pouta kolem vlády a oposice, centralisace a federace, burše a Sokola splítá, a který o zlopověstné generální schůzi Průmyslové jednoty se smělým čelem napíše, že tam „legitimita“ zvítězila, a sice taková legitimita, která je lepší, než „legitimita Napoleonova“. O generální schůzi té nemohl jsem něco podobného napsati, neboť mne výsledek co rozhodného Čecha zarmoutiti musil, a právě proto také netajím nyní radosti své nad příznivým výsledkem předvčerejší schůze měsíční. Jen něco mne bolí, a nezatajuju také bolesti své, že totiž pan doktor Kreutzberg nedošel uznání a pocty takové, jaké jistě zasloužil.

Znal jsem sice pana doktora Kreutzberga po leta již ze schůzí Jednoty průmyslové, nemohl jsem ho ale dobře tam proniknouti, a také tam dělo se mu patrně bezpráví. Říkaliť o něm, že řeční jen, když je potřebí reklamy pro bohatého velkého průmyslníka, o menším a chudém že ale nemluví. To bylo bezpráví veliké! Menší průmyslník nepotřebuje odporučení, neboť ten může výrobky své osobně a sám třeba po domech roznášet a v hospodách nabízet. Velký průmyslník nesmí se ale podobného dopustiti, dělalo by to bohatému pánovi hanbu, on musí mít někoho, kdož mu vypomáhá, a lidumilné úloze té podvolil se vždy ochotně pan doktor Kreutzberg.

Po předvčerejší schůzi tvrdím ale, že má pan doktor nejlidumilnější, nejlepší, nejmírnější srdce celého světa, že je pan doktor pravým klenotem. On sám řekl předevčírem vícekráte, že má to dobré srdce, a já po-

tvrzuju. Jeho dobrosrdečnost táhla se celým jednáním jako červená nit, bez nejmenšího uzílku.

Jak mírně mluvil hned z počátku, když přítel Sladkovský pronesl opovážlivá slova, že v české Průmyslové jednotě má býti také čeština zastoupena! Nepředložený příteli! Načpak? K čemu? Copak tomu musí český průmyslník rozuměti, co p. dr. Kreutzberg mluví? Což není rovnoprávnosti dost, když je spolková pečeť česká? Tím pranic nedokážete, když na toto tvrzení moje křičíte jednohlasně: „Oho!“, jak jste panu Kreutzbergovi učinili. Vždyť vám zcela dobře řekl, že můžete ze spolku vystoupit a spolek i se vším jen Němcům přenechat! Vy jste ale tvrdohlaví a zůstanete, vždyť jste předevčírem také neustoupili na žádost páně doktorovu, abyste byli velkomyslni, a z velkomyslnosti abyste se odřekli rovnoprávnosti.

Jen skutečně veliké srdce, které je samo nejvyšší velkomyslnosti schopno, může žádati na lidu, po staletí šlapaném, ve mnohém nyní ještě odstrkovaném, aby se odřekl kvůli boží svornosti práva svého svatého. Vy ale, nevelkomyslní, hlasitě jste se smáli, vysyčeli pana doktora a žádali, aby se hlasovalo o zprávě české!

I rozžalostnilo se srdce doktorské, neboť vidělo zde českou většinu a německou menšinu, jednu část tedy slabší, a slabost ta jím pohnula. Musilo se ujmout ztracených! A kroutilo paragrafy a stanovy sem a kroutilo je tam, prohlídlo i každý zastaralý kaštan na nich, bylo podporováno v práci té ještě jedním srdcem, srdcem to redaktorským, velikým, krásným, — nic naplat! Bílé nemohlo býti černým, hlasování se dělo, — já stíral slzu soucitu, „kvůli disciplině“ hlasoval jsem ale přece také proti panu doktorovi, jeho dobré srdce mně to odpustí. Pan doktor Kreutzberg ještě neopouštěl pole, prál, že není nakvap, že se může odložiti, musí zrale uvážiti, že snad až příště, — nic platno! Pan doktor může sobě sám dáti svědectví, že učinil pro slabší, co jen mohl.

Urážky nemají konce. Přítel Barák praví ředitelství,

že členové spolku nemají důvěry k ředitelstvu, shromáždění volají „výborně“, — a v ředitelstvu sedí pan doktor Kreutzberg! Ani s ním nečinili výminky!

Pan doktor chce něco učeného, ovšemže ne o průmyslníku malém, přednášeti, — ani k tomu nedojde!

Přijdou osudné volby. Pan doktor chce, aby se o skrutátorech hlasovalo jednotlivě, — i s tím propadne!

Volby pokračují velmi pěkně. Náhle zvěstuje p. profesor Skuherský s klasickým klidem, že jsou další presenční listiny ztraceny. Nesmírný hluk se strhne. Češi volají: „Pfuj — hanebné to jest — to je neslýchaná podlost!“, neboť ztracené archy byly právě ty, při kterýchž stál u zápisu pan profesor Skuherský, a na které se teď zapsalo nejvíce Čechů. Také já jsem byl s archem takovým ztracen. Hluk nemá konce, vše je rozjitřeno, jen jediný pan doktor Kreutzberg podrží všechen klid svůj, usmívá se blaženě se své výše na stejně smýšlející své. On se může usmívat, neboť dobré svědomí mu praví, že učinil po celý večer vše, co jen mohl.

Prohlížejí akty, vyzdvihují pokryvku stolu, zdaž se presenční arch snad tam neschoval. Pod pokryvkou není ale ani archu, ani profesora Romana.

Pan doktor examinuje pana Rošera, redaktora „Kováře“, jenž byl při zápisu panu profesoru Skuherskému pomáhal. P. Rošer praví, že odevzdal archy na direkční stůl před p. doktora Kreutzberga. Mnozí to dosvědčují, že je položil před p. doktora. Musily se tedy se samého stolu ztratit.

Z dolejška ozývají se hlasy velmi nedůvěřivé, týkající se samého ředitelstva. Výčitky, nedůvěra tknou se však ovšem jen srdce nejjemnějšího, srdce doktorova, a doktor odpovídá.

Němci mají velkou radost z toho, že archy odletěly, a odlítnutí dělá i panu Kreutzbergovi radost. Pomáhá opět slabším a navrhuje, aby byly volby neplatny, vůbec užívá ztráty ku všem konsekvencím možným. Shromáždění usnese se ale na jiném, volby se skončí, Češi vyhráli. —

Jdem klidni zase domů. Toho povznášejícího citu vnitřního ovšem nemáme, jaký má pan doktor, který učinil, co mohl. I presidentovi pomáhal, takže naň až křičeli, že není on presidentem, nýbrž někdo jiný. A když byli nejlepší žáci průmyslové školy odměny své obdrželi, a nejvýtečnější z nich k shromáždění několik českých slov skutečně krásných promluvil, oslovil pan doktor žáky řečí německou, protože byli Češi. Ovšem, copak musí každý panu doktorovi rozumět?

HLAS r. I, č. 308, 8. listopadu 1862

△ *V Praze 15. prosince.*

Theofil Pisling je velký muž. Slušnou cestou nemohl sobě ještě pomoci k literární slávě, zvolil tedy cestu sprostých nadávek a ještě sprostějšího podezřívání; když se nedařilo psaním o tom, co věděl, začal psáti o tom, čeho neví, — a to se mu daří. Je tomu ovšem již hezky dávno, co psal r. 1859 do „Wiener Zeitungu“ zprávy z italského bojiště, kdežto sám seděl — v Hamburku, hezky dávno, co psal knihy o národně hospodářských věcech, o kterých ničemu nerozumí, ale nedávno tomu, co všude a všude podezříval snahy naše národní. Jeho články tendenční, oplývající dílem neznalostí, dílem schválností, vždy ale strychninem nízké nenávisti k Slovanstvu, tiskly mu ovšem jen časopisy, jejichž redaktoři vědí o nás tolik, co o pověstných španělských vsech; „časopisy znalejší a poctivější, jako na př. Schuselkova „Reform“, byly mu sedmerým zámkem zamčeny. Nyní nalezáme ale právě v posledním čísle „Reformy“ té článek „Renegáti a zběhové v Čechách“, jenž jest znamenán špatně renomovanou šifrou „Th. P.“ Počínajíce článek ten čísti, nemysleli jsme zajisté, že by byl do zběsilého „Th. P.“ náhle duch smířlivosti vjel, že by ho bylo přejímačilo nevlídně se k němu chovající pražské kasino německé, nebo nevděčnost odstrkajících ho zdejších listů německých, byli jsme jen žádostivi, jakým způsobem as ošálil redaktora Schuselku, jenž vzdor nejlepší vůli nemůže všechny naše poměry dokonale znáti.

„Th. P.“ jednalo se o to, aby zhanobil všechny muže, kteří se rozhodně k Čechům přidali, dle náhledů jeho ale ovšem přidati neměli, dále pak aby zastrašil všechny ty, kteří jsou posud nerozhodní a posud se vikla-

jí. Aby to mohl v „Reformě“ učiniti, musil arci zároveň plísniti „renegáty a zběhy“ druhé strany. Mluvil s velkým morálním rozhořčením o „zrádcovství“ v ů b e c, a přitom z opatrnosti — nejmenoval před koncem ani jediné osoby. Nikoho nenapadne, aby se spustil do rozboru článku na domyslu zbudovaného a praničeho věcnatého neobsahujícího; čtenářstvo však možná že k zábavě sobě přečte některé úryvky co důkazy, jak se žurnalisticky skotačiti může.

Článek počíná jaksi s historií smutně známé „Mittelpartei“ a praví, že v ní byli lidé, kteří s c e l ý m s v ě t e m v p ř á t e l s t v í ž í t i, k o b ě m a n á r o d n o s t e m s t e j n ě s p r a v e d l i v i b ý t i c h t ě l i! Vídeňanovi může to ovšem povídat, tomu se pověděly již nesmyslnější věci a on jim uvěřil; čtenářstvu svému, znajícímu historii tu také, nemusíme podávat komentáru. Dále!

„Th. P.“, který ve všech zahraničných listech (dle vlastního výroku píše do dvacíti) dokazuje, že dnové naši jsou již spočítáni, že Němcům zakrátko podlehnem, že boj s německou kulturou jest vlastně již na záhubu naši skončen, píše v „Reformě“ doslovně: „B o j, jehož jevištěm jsou nyní Čechy, n e b u d e, tak doufáme, ž á d n é z b o j u j í c í c h s t r a n z á h u b n ý m!“ — Dobrý forman!

„Th. P.“, který nám všady a všady nejsvětější práva naše upírá a po hebblovsku všem spílá, již se o práva ta zasazují, mluví v „Reformě“ o nás co o straně, která má „d o b r é p r á v o s v é j i ž c o g a r a n c i i m o c i s v é!“

„Th. P.“, který šestimilionový národ všude jen „gemachtes Czechentum“ nazývati se opovažuje, připouští v „Reformě“, že t í m ž e p r á v e m může se v Čechách mluviti o „gemachtes Deutschtum“.

Tak bodá Teofilek do vlastního masa, jen aby nám po straně právě v „Reformě“ také nějakou, myslí ovšem že velkou, ránu zasaditi mohl! Ano, on připouští i, že nenávistí proti Němcům v Čechách panující jsou

vlastně jen Němci vinni, že centralismus znamenal v Rakousku absolutismus, že nyní ještě chovají se Němci tak, aby každý Neněmec výrazy „německý“ a „centralistický“ za totožné považoval.

Mittelpartei prý je rozpadlá a někteří z ní přidali prý se — k české straně. My o těch zbězích nevíme, Teofilek sice také ne, to ale neškodí. Vždyť chce jen říci, že d ě l á m e, jako bychom měli nějakou moc, že se k nám lidé druží jen z e s t r a c h u, atd. Obvyklých hloupých úsměšků nemůže ovšem zcela zanechat, a takž tvrdí na př., že jsou nyní lidé, kteří se píší Frydryk, Zorzenperk a Fysr, ač se před týdnem ještě Friedrich, Schwarzenberg a Fischer jmenovali!

Lítujem upřímně „Reformu“ poctivě se snažící, že podobným lidem někdy za oběť padá. Kdyby p. Schuselka znal korespondenta svého, byl by mu zajisté místo své tiskárny redakční dvéře ukázal. Že „Reforma“ snaží se býti k Slovanům co nejspravedlivější, vysvitá čestně a jasně z jiného článku v témže čísle, jímž ostře vystupuje proti jakémus Alfredu Königsbergovi, poetickému Teofilkovi, jenž napsal a vydal činohru „Deutsche Kämpfe“.

Ten pan Königsberg je hodný pán, druhý Hebbel, a velmi vtipný. Z vévody pomořanského Boguslava učinil proto darebáka, protože jest — Slovanem!! Slovany nazývá vždy jen „divochy“, k nim se vztahuje výraz „schmunzelnde Tiergesichter“.

Registrujem to jednoduše, aniž bychom snad chtěli, aby se nějaký budoucí, v slovanském „Pekle“ pokračující Kollár s Hebbly a Königsbergy špinil.

H L A S r. I, č. 346, 16. prosince 1862

△ *V Praze 1. ledna.*

Silvestrova noc minula se vším policejně dovoleným křikem a hulákáním svým, s řinkotem potlučených sklenic, s přípitky na zdraví toho a onoho, na jehož zdraví leda krejčímu nebo sklepnici, takto ale pranikomu nezáleží. Silvestrovu noc jsme přežili a s ní se vyžil a přežil starý rok, zanechav jako mrtvola v domě jen nemocný puch, prázdnotu v hlavě, srdci a měšci, a bolení hlavy. Historie jej již zaznamenala do rejstříku zemřelých, že skonal na marasmus čili sešlost věkem rok 1862, syn roku 1861, řemeslem historik, bytem na planetě třetí.

Proti zábavám silvestrovským neměl bych ničeho, neboť tančit na hrobech právě zemřelých přátel srovnává se zcela se zvyky slovanskými. V jistém počestném městečku německém nařídila opatrná rada starších, aby se o půlnoci na Nový rok nějakou dobu všemi zvony zvonilo, by „přehlušen byl povyk hříšný“. Já bych toho nenařídil, beztoho je druhého dne v hlavách dosti zvonění.

A se zvoněním tím, sprovázeným nejpříjemnějším bolením hlavy, nejkulturnějším katzenjammrem, probouzíme se ráno ze sna polomrtvých. Omžené oči poznávají zase svět, rozeznávají předměty. Před námi válí se na ložní pokrývce zdravé novorozeňátko mladý rok, a dívá se na nás zrakem až přezrale moudrým, jako by byl všechnu moudrost svých předků zdědil. S chutí by ho štípnul člověk do tváří, kdyby to nebylo v slušné společnosti sprosťáctvím, a kdybychom sobě nevzpomněli na smutný jeho jednoroční osud a na to, že mu již nyní poslední hodinku jeho určiti můžeme. Starý Saturn ještě není „satur“ a požívá vlastních dětí

svých dále, jakož zase tyto živí se od změn přírody a od životů lidských. Staří Karthagové obětovali Saturnovi ročně životy dvou set dětí, roku ale zapomněli obětovat, a ten spotřebuje více životů.

„Vše nové, také štěstí leká nás," praví Schiller v „Nevěstě messinské", kteráž se v německé Praze dávala několikráte před prázným divadlem — a již z úcty k Schillerovi odpustí mladý Nový rok, že se ho alespoň trochu lekáme, ač jsme na příchod jeho připraveni. Vždyť ani nevíme, přinese-li nám štěstí nebo neštěstí! Kdož může říci, jak světem zatočí, jak námi naloží. Velká máme očekávání, mnoho nám budoucnost slibuje — vederemo! Položí-li zlatník Nový rok na kámen zkušenosti, jen ať se objeví co ryzý, ať obstojí ve průbě. Ať není nové dítě Saturnovo novým Chironem, půl koně a půl jen tváře rozumnější. A pak, vždyť je člověk vždycky trochu konservativní a miluje staré — ovšemže s výminkami, na př. u krásného pohlaví, které je později méně krásné — a nové je mu jen tak dalece milo, jen tenkráte se s ním spřátelí, když mu ze starého co nejméně ujme. Musili bychom mít k Novému roku nekonečně dlouhou řeč, kdybychom mu chtěli všechno vypočítat, co nám vzíti nebo přejinačiti může a co ze starého nechati má. My Čechové ovšemže bychom rádi měli mnoho starého odstraněno, mnoho nového zavedeno. My bychom sobě pranic z toho nedělali, kdyby byla rovnoprávnost větší a sliby menší, zemský sněm náš češtější a Německo němečtější, svoboda tisku opět větší a paragraf pátý menší, užší rada širší a přátelství mezi rakouskými národy užší, stříbra víc a papíru míň — ale Čechové sobě odjakživa příliš mnoho přáli a pak se jim za to zle vedlo. Chtěliť i panovati nad celým světem a sklesli v podruží takové, že i lecjaký špinavý kluk po nich již se plivati osmělil. Těm klukům bychom také leccos přáli k Novému roku.

Nový rok nám odpustí, že mu nejdeme vstříc s prapory, že mu nestavíme brány a nepíšeme hesla na ně,

jsmeť již trochu silně blaseováni a překonáni hlubokomyslným výrokem: „es sei nur neu — so nimmt's den Pöbel ein!“ Říkají nám sice již dosti dlouho, že jsme jenom lůza, my tomu ale posud nevěříme, a z opatrnosti vzpíráme se proti všemu novějšímu, přidržujíce se raději starších diplomů. A pro takovéto diplomatické smýšlení odpustí nám rok nový chladnost naši, a přislibujem mu, že po vykonané pouti, budem-li s chováním jeho spokojeni, vydáme litografovanou podobiznu jeho, připočtem jej ku svým výtečníkům a napíšem mu životopis do Náučného slovníku.

Člověk vstává ráno s nejkrásnějšími nadějemi; než přijde poledne, oprchá jich polovic, než se setmí, zvrátily se na opak svůj. Ani sama sebe nemůže člověk po celý den opanovat, ani za sebe se zaručit, neboť i spravedlivý chybí denně sedmkrát, a stalo se již, že i domácí páni umřeli a nejlepší spisovatel český že někdy zapomněl čárku nad *i*. Možná, že má nový rok nejlepší vůli, my mu to rádi věříme, napřed ale nebudeme nikoho chválit ani hanit. Prozatím nevíme o něm ničeho, než že je zde, a psát článek o novém roku jest právě tolik jako psát o ničem, což se mně ostatně často přihází — non mea culpa, sed culpa Pražanů, kteříž někdy žijí v bahně lenosti způsobem aligátorův, jako by nežili. Píšu-li ale tak poklidně o ničem, myslím sobě někdy s Castellim:

„Píšu-li tu píseň o n i č e m,
píšu přece vždycky aspoň n ě c o.“

A protož vinšuju již šťastný a veselý Nový rok, a na brzkém sněmě zemském abychom se setkali se všemi divnými patrony svými.

Zcela novým a originálním tímto „vtipem“ vzbudil jsem sobě zajisté nepřátely nové, neboť vyvstávají vždy proti každému velkému nápadu novému.

H L A S r. II, č. 1, 1. ledna 1863

KLIDNOST A PORÁŽKA NA SNĚMĚ ČESKÉM NÁVRH SLAVNÉ REDAKCI DROŽKA A FIAKR LITOGRAFOVANÁ FEDERACE

△ *V Praze 10. ledna.*

Kdyby nebyla řeka tak studená, provaz tak sprostý, jed nechutný, hlad bolestný a střílet zapovězeno, učinil bych sobě tím neb oním způsobem smrt, neboť: „Již hezkou chvíli stojí svět," zpívá Shakespearův šašek. Je to také k zoufalství, když český sněm tak tiše, tak všednodenně začal. Mše svatá byla tichá, lid tichý, sněmovníci tiši, a to vše na sněmě českém, jenž přece v dřívějších dobách tichostí svou se právě neoslavil. Já pod čárou nemohu žít, když není nad čárou alespoň nějaká bouřka, já ji chci a musím mít — prosím vás, přátelé, netvařte se tak klidně a sladce, beztoho vám to ani nesluší!

První porážku letošní byli bychom tedy již obdrželi, při prvním hlasování byli bychom ne sice šťastně, ale velmi pěkně propadli, a až se budem chtít za to někomu poděkovat, nemusíme být v rozpacích, neboť známe již místo na levici, na kterém bude pan rytíř Schmerling sedět, až ho revma opustí. Na té nejkrajnější levici je velmi choulostivé místo pro trpící revmatismem, neboť tam sedí lidé, kteří po německu nesmírně mnoho „větru dělají". Faktum je faktum a poraženi jsme byli, teprv sice jednou, máme ale pevnou naději, že budem častěji. Mají Němci velkou většinu, mnoho přívržencův i mezi šlechtou. Spolek ten je, abychom s „Pr. Morg." mluvili, přirozený a pevný. „Rytíř Bohuš, baron Mladota nebo hrabě Vratislav jsou téhož národního původu, mají tytéž politické zásady, tutéž minulost i budoucnost, jako na př. poslanec pan David Kuh nebo pan doktor Brinz," praví dnešní „Pr. Morg." pod rubrikou „Landtagsnotizen".

Kdyby vás ale po porážce častější přece přešla klidnost a trpělivost, prosím, jen ne do extrému, jen se nepřekvapte! Vždyť víte, že vzdor svobodě tisku — — jak? povídali jste něco? tedy mne nevytrhujte! — že vzdor tomu všemu voláme stále ještě po svobodě tisku jako oni rodiče v báchorce po vytouženém dítěti. Buďte hodni a dojdete pochvaly. A nebudete-li sobě troufat určiti sami meze žurnalistické opatrnosti, zadejte prosbu a milerádo se vám povolí, abyste „Pražské noviny“ směli zcela otisknout, nebo aby každým dnem byl poslán k vám do redakce nějaký pan vládní komisař, kterému by se rukopisy předkládati mohly. Pak jste jisti, a jako stávalo kdys na knihách z arcibiskupské impresí „za faktora Žáka“, může pak státi na „Hlase“ „za komisaře A nebo B“. Žádný zákon není takový, aby se obejíti nemohl, a zde vám podávám návrh, jak i paragraf pátý obejíti můžete. Uvidíte pak rozpaky centralistických listů, až sobě takového spolupracovníka zjednáte! —

Výdělek zaopatřuje sněm lidem mnohým, nejčastější ale drožkám a fiakrům, kteréž beztoho nyní již pro masopůst mají „plné ruce co dělat“. Odporučuju každému poslanci dvacetkrát spíš fiakra, než jednou drožku, za prvé vypadá osm běhounských noh panštěji než čtyry, za druhé se do fiakru vejdete ještě s nějakým přítelem a neupadnete v podezření, že chcete pro sebe býti celou stranou, a za třetí mám já antipatii proti drožkám. Drožkáři jsou mně cháska příliš málo pedantická, příliš žoviální a veselá. Prohánějí koně také někdy jen pro svou radost vlastní, žertují s každým je potkávajícím, sedí na kozlíku jako doma, neznají rozdílů stavů a jezdí leda za diškreci rychleji, kouří i, když se dobře daří, místo krejcarových třeba pětikrejcarové. Fiakrista ale mužně setrval při své dýmce s víčkem, drožkáře sobě ani nevšímá, na hlavě má cylindr, a kdykoli veze vyššího vojenského důstojníka, může až koně ubičovat. Pozoruju je někdy na náměstí, když s věže zaznívá poledne. Fiakrista postaví hrníček

s polívkou do vozu, smekne zbožně klobouk a modlí se poledne; drožkář toho sebezapření nezná, jí klidně dál, nebo se honí se soudruhy kolem vozů, jako by provozoval nějaký náboženský tanec.

Abychom se zase k sněmu a sněmovníkům vrátili, musím vysloviti zde panu doktoru Brinzovi nejupřímnější svou soustrast nad zármutkem, který ho postihnul hned po jeho příchodu do Prahy. Jeho děti se mu perou! Spolek „Rugia“ oznamuje právě v novinách, že přetrhl všechno spojení s buršenšafty „Moldavia“ a „Franconia“. Již to jest bratrovražda, byť i nepřišlo k soubojům s tupými šavlemi a v rukavičkách, plastronech a škraboškách. Tolik lásky, tolik sjednocenosti, a přec! „Kdyby se to tak na divadle dávalo, zpeskoval bych to jako smyšlenou nemožnost,“ praví Fabián v Shakespearovu „Večeru tříkrálovém“.

Nakonec zmiňuju se o novém pokroku českém, ne sice v politice skutečné, ale v politice litografované. Pánové Klíč a Mourek zařídili sobě nový litografický ústav a počali vydáváním galerie podobizen českých výtečníků. První podobizna vyšla Riegrova. Je to práce skutečně umělecká, jakéž jsme posud neměli. Je vyvedena u velikosti přirozené, vypočtené na nějakou vzdálenost, ve kteréž pak překvapně působí. Vidíme zde dobrého kresliče, umělce po zdokonalení toužícího, čemuž již francouzské vyvedení nadsvědčuje, příjemné zvláště u rozdělení světla a stínu. Jen v tisku samém bylo ledacos pro počátek méně patrného zapomenuto.

HLAS r. II, č. 11, 11. ledna 1863

ČESKÝ SNĚM ROKU 1863

Epická báseň v neurčitém počtu zpěvů

Motto:
V pravdě mnoho, mnoho poesie,
v poesii mnoho pravdy žije!

Úvod.

Flašinetlář sedí v dvoře smutný,
klikou vytáčí si zpěv svůj rmutný,
zpívá smutně o veselé zemi,
zpívá české snahy, české sněmy:
„Servus, bratří, vítám v slavnou Prahu!
Jdete na sněm? Dej mu pánbůh vlahu!
Máte lístek? To je věru hezky,
že smí prostý Čech přec na sněm český!
Já již myslil, že to sněmování
jest jen plesem pro šlechtické paní.
Však kam jdete, vždyť na Pražském hradu
nemá více český sněm již vládu,
a ty velké, převelebné síně,
kde se války slavné počínaly,
hrdě čeští páni vypínali,
odkudž v Evropě nás celé znali,
česká krev že neproudívá líně —
jsou teď mrtvé, tiché, strašně tiché —
z velkých prací pro nás zbytky liché.
Sněm se odstěhoval k lidu dolů, —
povedu vás, bratří, půjdem spolu
Na Pětikostelním tichém plácku
zavedu vás k malému palácku,
v něm je salón velký, pramoderní,
a tam sedí schmerlingovští věrní,
vedle nich pak, přídavek co ňáký,

usadili trochu Čechů taky.
Pro maršálka je tam velká sesel,
pro poslance v řadách mnoho křesel,
pro hladové pivo a rohlíky,
pro žurnalisty jsou kamrlíky.
Ptáte se, proč Němců tam tak mnoho?
Ty můj bože, co je vlastně z toho,
k čemu jen zbytečné bědování! —
Intresův to jest zastupování,
vždyť zem celá Čechův kapitálem,
Němci pak jsou spokojeni s málem,
jenom intres z kapitálu berou, —
nač se Češi o ten ještě derou!“

8. leden. — Zpěv první.

I.

Svit první sálem proletěl,
zvon zahučel si ranní,
zahučel mocně, jak by chtěl
své vlastní setřást spaní.
A klika cvakla, lehký krok
a kotrmelec a pak skok,
a vprostřed šíra sálu
zříš postavičku malú.
A zase bujný, smělý skok,
a skřítek sem tam lítá,
že se jak muška kmitá.

On neměl klid, on neměl sen,
a první zář a první den
ho vyhnal z horka lože
a zaved tam, kde po prvé
dnes sněmovní co poslanec
prát bude Čechy do krve.

Krev rozproudí se na tanec,
vždyť je to, ty můj bože!
prazbrusunový poslanec,
Kuh David takto nazvanec.

Teď zased na své místo již,
dodej si srdce, přistup blíž
a pohlédni mu v líce —
aj hoří jako svíce,
a oko jeho šlehá blesk,
obočí vraští, že až stesk,
z úst někdy slovo vyletí, —
Kuh David křeslům metá řeč, —
ach matky, pozor na děti,
to bude nekřesťanská seč!

Tak sedí zde as hodinu,
neb kratčej nemluvívá.
Nadšení ho prochvívá
jak bouře mořskou hladinu.
Hned svoje spíná ruce,
hned je zas hází sem a tam,
hned vymršťuje prudce,
a nyní — ne to žádný klam,
teď kloní vpravo, vlevo se,
snad že teď „bravo“ slyší, —
teď stírá perly na nose —
a teď — teď se už tiší.

Natáhne nohu přes lenoch —
je to přec statný, hodný hoch!
Ta radost, nenadále
být v zemském sitzungssaale!
Vytáhne z kapsy ňáký list —
„Nein, was das Blatt doch geistreich ist,
wird heut' Furore machen!“
A čte, — své moh by věčně číst —

„Nein, wie der Witz doch mächtig ist,
muss ich doch selber lachen!“

Teď vstal a k oknu přistoupl —
jak by ho z másla vyloupl!
Přiložil ke sklu horkou tvář,
a bubnuje si krönungsmarš.
Pak se zas dolů dívá
a „Adámku náš“ zpívá.
Ten čas má přece líný chod,
je bujné krvi málo vhod!
„Nač jen tak dlouho v chrámě jsou,
svatého Ducha vzývat jdou!
Toť — abych řekl krátce —
proti mně demonstrace!“

II.

Po modlitbě, po tiché mši svaté,
poslanci se lidem ubírají;
lid je tichý, nevolá dnes slávu,
naučil se málo očekávat,
málo chtít a ještě míň dostávat.
Jenom někdy čepice své smeknou,
poctivost kdy kolem nich se béře.
Poctivosti kloní se lid český,
třeba mandát dle zemského řádu,
třeba mandát v radu říšskou vzala.

Sál se znenáhla již naplňuje,
poslanci se slušně pozdravují,
na sta Dotzauer dá komplimentů.
Fraků jesti jako hvězdic v noci,
čamar skoro jako sluncí ve dne.
Jedni mní, že z čamar vyrostli již,
druzí posud na.ně nedorostli.

Rozsednou se čamary a fraky
jako voje širém na bojišti.
Na pravici německá tu šlechta,
většinou německá jen dle módy,
zřeknuvší se vší své dávné slávy,
zvrhnuvší se z reků v dvořeníny.
Vedle nich pak hlouček šlechty české,
jemuž Klam-Martinic vojevodí.

V srdci cítí ještě vřít krev českou,
v mysli své pak na sněmy by české
raděj ještě jela v šestispřeží,
na kozlíku paruku a pudr,
za kočárem tré myslivců v zlatě,
a na sněmě radila by dobře,
sedíc s muži stejna jenom rodu.
Mezi nimi sedí Lev Thun hrabě,
jenž co Čech nám školy dal německé.

Ve středu dál dvé je setnin našich,
mezi nimi ze Železna Brodu
mocný Rieger, hrůza centralistův,
Palacký náš družné od Moravy,
Brauner, Klaudy, Sladkovský a Tonner,
Krejčí, Rojek, Purkyně a Řezáč;
Prachenský co k Němcům věž hraniční,
doktor Čupr přechod k Pinkasovi,
pak již širé pole ryzých Němců,
Brinz, Herbst, Hasner, Šáry, Krása, Haniš.
Z Němců nejvíc česky zná pan Krása,
pranic nezná Kuh, jenž na levici
sedí na samém již na krajíčku
přivázán, by nespad náhle dolů.
Kolem něho přívrženci jeho,
z nichž nemohl jeden kvůli revmě
přijet z Vídně ku schůzi hned první.

Mnohý se tu proslaví tak velmi,
že bude mít velkou práci Farský,
Klíč a Mourek, nakladatel Kobr,
jenž je věru nakladatel dobr.

III.

Po domácku usedli si v křesla,
po domácku spolu pojednali.

Velkou radost měli Čecháčkové,
sněm že zahájen jest slovem českým;
jen když české! Na tom nezáleží,
není-li to čeština nesprávná,
nedí-li se „říže“ místo „říše“.

Nato četli dlouhé protokoly,
což jest sněmovníkům přezábavné,
protože se mezi čtením dlouhým
mohou každý, jak chce, zatím bavit.

Pak se pohádali o Limbeka,
Rieger řekl, že v tom nedůslednost —
nač se jenom chudák tak namáhal!
Důslednost a oni! Oheň, voda!
A pak! Což jest z toho! Nelimbek či
Limbek! Stejně věru nám pomůže,
stejně bude při Češích on státi,
stejně od něho se naučíme,
kdybychom i učiti se chtěli —
„nechvalno nám v Němcích iskat pravdu!“
Sladkovský rek statně vypomáhal —
což to platno, většina když nechce!
Mluvil rek jen, „Tagesbot“ by napsal:
„Der Debatte gab er keine Wendung!“

Hlasovali, propadli jsou naši,
ač i kardináli s námi byli
na hlas Martinicův vzbuzující.
Češi všichni „ne“ své provolali,
Němci „ja“ a český centrál Krása
hlasné Čechům v uši zahřměl „ano“!

První porážku jsme utrpěli,
modleme se, díky bohům vzdejme!

IV.

Centráli jásali,
že chytli Poura,
dle noty že jim už
náš Poura kňourá.

Druhý den dostali
již zase kvinde,
hledejte, bláhoví,
své Krásy jinde.

V.

Erstens: sněm že dvě léta již nebyl;
zweitens: od prvního unavenost;
drittens: mdloba po první hned schůzi;
viertens: že je málo potřeb v Čechách;
fünftens: beztoho že pětku diét
země tak i tak již platit musí;
sechstens: že je zaručeno dobře,
tento sněm že dlouho trvat bude:
v uvážení všech těch vážných příčin
usnesli se, budoucí že schůzi
po čtyrech dnech teprv míti budou.
Modleme se, díky bohům vzdejme!

Sbor: Ach, můj bože nejmilejší!
jak je letos lacino:
kopa mužskejch za půl jabka,
a to ještě planyho,
a dvě kopy za cely —
ještě jsou dost placeny:
jedna ženská za pět tisíc —
ještě není k dostání.

Sladkovský: Vimberští písaři
jsou tuze pyšni,
rejpali koření
pod černou višní;
na kranclích sušili,
na šálkách třeli,
dávali voličům,
aby je chtěli.

Sbor: Poctivost, poctivost,
kde tě lidé berou,
v zahradách se nerodíš,
v poli tě nesejou!

Sladkovský: Lamentaci mám na srdci —

Maršálek: Vem panenku za ručičku,
veď ji do kola.

Sladkovský: Chodíval k nám, chodíval
z kanceláře písař!

Haniš: Tancovala chrpa s mákem,
a vodnice s pastrnákem,
a česnek s cibulí
a konopě s koudelí.

Kellersperg: Vy manželé mladí!
mějte se vždy rádi:
chcete-li být spolu šťastni,
varujte se vády.

Rieger: Jakou já na mysli mám,
takovou vám zazpívám.

Maršálek: Zadudej, dudáčku, zadudej!

Rieger: Já se synka nebojím:
vemu synka na ramínka,
přes hlavu ho přehodím.

Mareš: Sládíčka mám ráda,
tudl-dy, tudl-dy, dydl-dá,
on se mnou zahrává,
tudl-dy, tudl-dy, dydl-dá;

Riegříčka mám radši,
tudl-dy, tudl-dy, dydl-dá,
on se mnou čtveračí,
tudl-dy, tudl-dy, dydl-dá.

Žádnej neví, co je láska,
kdo jí nezkusí. —
Forman si přece pomůže,
mně pomoct žádnej nemůže.
Já jsem, lidi, já jsem
miloval jen špásem!

Skrejšovský: A vy bratři, kamarádi,
já na vás něco vím,
vy chodíte za mou holkou,
já za vaší nechodím;
jestli vás tam zastanu,
kamaráda na stranu!

Sladkovský: Jen jednou zatřesu,
hned zase slezu!

Maršálek: Zadudej, dudáčku, zadudej!

Sladkovský: Já se vám šidit nedám:
jednoho nebo dva
strčím vás za ňadra!

Sbor: Hezká je, hodná je,
čistě se strojí,
přijde do hospody,
přece tam stojí.
Lecjakás Němkyně,
třeba má vole,
přijde do hospody,
točí se v kole.

14. leden. — Zpěv třetí.

1. Situaci, strany málo slovy
každý dobře naznačeny poví:
Nežli patent sám jsou patentnější,
než ministr sám jsou ministřejší,
nežli diplom sám jsou diplomštější,
nežli císař sám jsou císařštější.

2. Chtěli míti úřadníka
v každé schůzi malé,
by zažehnal, by zasvětil
vše ku boží chvále.
Řeklo se však: „Netřeba nám
věčně kněze s námi,
když se chceme vroucně modlit,
modlíme se sami!“

Maršálek: My rokujem sic každý den,
však obětujme také sen! —
Že mně zadán byl dnes návrh nutný,
svolávám vás, páni, v čas ten smutný!
Pan Kuh David první má dnes slovo!

Kuh: Tížilo mne věru nad olovo,
že mne Češi nemilují ani.
Čestné slovo, milí, drazí páni,
co jsem napsal nehezkého, já jsem,
věřte, všechno napsal jenom špásem!
Jenom proto, by se rozškádlili
Češi a tím k činu rozdráždili.
Řídil jsem se příkladem těch mocných,
kteříž škádlí poddaných bezmocných,
škádlí schvalně, by se k činům vzmohli,
sami k svobodě si dopomohli.
Srdce mé však jesti přecitlivé,
každé slovo zabolí je křivé,
slzy kanou přes mé mladé líce —
nemohu již křivdy snášet více.
Pročež činím návrh nyní nutný,
nechť se změní osud přeukrutný,
posavad jenž Čechy milé klíčil,
jejich snahy, jejich sny jim ničil!
Němci nechť se vysloví již zjevně,
k rovnoprávnosti že stojí pevně!

Sbor Němců: Ať Kuh žije, bravo, bravo, bravo,
nechcem nikdy míti zvláštní právo!

Sbor Čechů: To nemůž být, to nemůž být,
my nechcem rovnoprávnost mít!

(Hlasuje se a Češi propadnou.)

Herbst: Když pan Kuh tak krásně schůzi načal,
chci teď pokračovat, jakou začal.
Volební řád nejvíc Čechy tíží,
většinu přec mají v naší zemi,
volební řád k menšině je níží, —
věřte, bolestí že jsem už němý.
Pročež činím již ten návrh nutný,
ať se změní hnedky poměr smutný,
Němci spravedlivostí svou slavní
nechť přikročí cestou hned ústavní.

Sbor Němců: Ať Herbst žije, bravo, bravo, bravo,
nechcem nikdy míti zvláštní právo!

Sbor Čechů: To nemůž být, to nemůž být,
my nechcem spravedlivost mít!

(Hlasuje se a Češi propadnou.)

Brinz: To všechno, všechno není nic,
kde kořen zlý, tam třeba víc.
Já upřímně a přímo navrhuji,
nechť Němci z Čech se vesměs vystěhují
a přestane pak divoký ten tanec,
příkladně beru první již svůj ranec.

Sbor Němců: Ať Brinz žije, bravo, bravo, bravo,
v Čechách nemáme my žádné právo!

Sbor Čechů: To nemůž být, to nemůž být,
my s vámi chceme věčně žít!

(Hlasuje se a Češi propadnou.)

19. leden. — Zpěv pátý.

Viz náhledy a výroky *Kotzebuovy* o poctivosti v kusech jeho: „Bayard“, „Die Versöhnung“, „Sonderlinge“, „Der Rehbock“, „Rotmantel“ a „Der Besuch“.

I.

Po široké řece Mississippi,
koráb odštěpenců pluje strašný,
secesionistů zbraň největší.
Se všech stran k ní letí pádné pumy,
aniž by loď rozkotati mohly —
Merrimac zde doktor Krása sluje,
místo pancéře má skýlko v oku.

II.

Brosche: Mé slovo bude věru krátké jen!
Vy chcete, každý postouplý by amtsmann
byl znovu volen; dobrá, souhlasil bych,
a přidal ještě, aby vůbec každý,
kdo vládou získán buďto advokátstvím
neb jakýmkoliv jiným pěkným darem,
hned o mandát se nový zas ucházel.
Jak pravím, souhlasil bych, kdyby návrh
již nezavíral v sobě podezření,
že někdo vůbec poctivost zde prodal.

(Hlučný smích.)

Ach dovolte mně slov pár všeobecných,
bych vyložil, co poctivost jest vlastně.
Kdo v sobě čest má, nehledá jí venku,
ni v odměně, ni v ňákém advokátství,

zde, myslím, nebude nám nikdo tvrdit,
že nemá někdo cti již dosti v s o b ě.

(Hlučný smích.)

Já myslím, poctivost že jesti dvojí,
jeť jeden poctiv k s o b ě, druhý k s v ě t u,
a o b a tedy poctiví jsou muži.

(Hlučný smích.)

Ostatně s poctivostí žádné kšefty!
Poctivec kosti hryže pode stolem,
poctivci nejvíc mívají nepřátel —
líp h r b a t být než poctiv, věru, páni.

(Hlučný smích.)

Ten puntík, Archimed jejž najít nemoh,
Francouzi našli jmenem „point d'honneur“,
a dávno punkt ten vyzdvih zem již z osy!
Co jest to čest a kde jsou její meze?
či máte stroj, jímž znáte měřit stíny?
Já dokončil, a myslím, že jste rádi!

(Bravo! — Brosche se kloní.)

K u h: Já začínám a zase řeč již končím,
vímť, že náš č a s má jenom jedno ucho.

K r á s a: Však počkej, pošlu na tě posla Sojku,
a ukáže ti, „Čas“ že m á dvč uši!

H e r b s t: Král může ž i v o t darovat, č e s t nikdy,
však ministr jen úřadek ten ňáký, —
věc pěkná jesti sice advokátství,
však v ministerstvu úřad ještě hezčí.

Brinz: Ach těžko, těžko někdy jíti s vládou,
a pro tu obtíž mnohý také nejde,
a plave pohodlněj s oposicí!

Klaudy: Již mnohý, že se velikým chtěl zdát,
stal se — a sice velmi brzy malým.

Krása: Což opět „Čas“ a „Časek“ zas? Ach pokoj!

Sbor: (zpívá následující staroskotskou baladu jako kousek Straussovy polky „Serafinky“):

Byl jednou jeden poctivec,
tralala trajda,
nedostal něc a neměl něc,
tralala trajda,
byl všude vítán — za vraty,
a musil do špinhauzu,
když chtěl být trochu zahřátý.

A přece zůstal poctiv tak,
tralala trajda,
měl tělo již jak scvrklý vak,
tralala trajda,
ve vaku kostí drobátko
a oči v důlky vpadlé
a na tvářích měl pozlátko.

A přece zůstal tím čím byl,
tralala trajda,
oženil se a poctiv žil,
tralala trajda,
a když pak bídně zašel,
zůstavil všem svým milým
tuberkulosní kašel.

20. l e d e n. — Z p ě v š e s t ý.

Sletěli se statní Sokolové.
Vešli v garderobu poslaneckou,
obvléknout se ve turnéřské šaty,
v kalhoty a kajdu z běla plátna,
v předepsaný střevíc bez podpatku,
aby, když se kopnou, nebolelo.

Vešli jsou pak v tělocvičnu sněmní,
zvolali jsou srdečné si „nazdar!“,
začali pak myšlénky své hnáti
k rozmanitým, pěkným prostocvikům,
k cvikům bez nástrojů, beze cíle.
Vůdce cviků zvonkem znamení dal,
by se přešlo k nástrojům pak pěkným
s cvičiteli Pštrossem a Grünwaldem.

Nejdřív š p l h á n í, a místo bidel
hladké protokoly aj tu stály.
Následovalo pak k o m í h á n í
v bradlech „zkoušky volební“ nazvaných.

Nato z á p a s pro finanční výbor,
nakonec pak s k o k v y s o k o d a l e k ý
přese šňůru, zvanou k o m p e t e n c í.
Němci vesměs pod šňůrou podlezli,
Češi vesměs šňůru přeskočili.

Pak jest ještě leccos rokováno:
o tom, tiskárna že zdejší vládní
nemohla vytisknout řády cvičné,
an musila „Pražských novin“ více
pro ty a b o n e n t y zdarma tisknout;
že jest třeba vagací dní čtrnáct,

any nejsou nástroje hotovy,
neboť slavil truhlář po celičký

boží týden modrý pondělíček.
„Tužme se ku blahu drahé vlasti!“
zvolali a vagace si dali.
„Beztoho“, děl jeden zcela moudrý,
„když i zde jsme, nic nezpůsobíme!“

Zase hlasné „nazdar!“ provolali,
v garderobu svou se odebrali,
svlékli kalhot, střevíce a kajdu,
oblékli se ve civilní šaty,
pozdravili naposledy vlídně,
a šli každý po svých za svým klidně.

22. leden. — Zpěv sedmý.

I.

Už to věru déle nevydržím!
Myslíte, že vtip svůj jen tak tržím?
že verše dělat prací je tak levnou?
Já věru vypovím vám službu zpěvnou!
Aj, odkud člověk nabral vtipu by se
tak prázdně na ničem a v ničem vise,
a jakž je možno vás jen satirovat,
když živěji nechcete hantýrovat!
Já nestojím o jmeno Lomnického,
ni o korunu, ni o bobky jeho,
já nechci z chvály míti slávu levnou,
a vypovím vám službu svoji zpěvnou!

II.

Am Fünfkirchenplatze da steht wohl ein Haus,
es kommen drei Männer von dort heraus,
der Eine behäbig also spricht:

„Zu arg ist die Sache doch drinnen nicht,
wir hören die wütendsten Tschechen
gemütlich das Deutsche sprechen.
Sie tun, als würden wir's nicht versteh'n,
und wollen sich deutsch doch nur sprechen — seh'n,
doch viel zu gut wissen sie müssen,
ob deutsch oder böhmisch,
daß sie's doch müssen büßen!"
Er sprach's und lächelte hämisch.

Der andere darauf mit wuchtigem Wort:
„Mir geht's doch allzu ruhig dort,
mit Plänkeln und Manövriren
werden wir Monde verlieren.
Zu gutem Mehl ein großes Korn,
zum Schlachtruf ein weitschallend Horn,
und Kompliment auf Kompliment
führt niemals uns zu gutem End!"

Der dritte, ein Nathan, also spricht:
„Dess' sind die Deutschen schuldig nicht.
Man hört von ihrem Servilismus sprechen,
und doch gilt's weit mehr von den Tschechen.
Man streichelt dort Mächtige um den Bart,
der Regierung wird eine Schlappe erspart,
dem Adel wird Jagdrecht gelassen, —
man mag sich damit nicht befassen.
Aus Diplomatie, ich seh' es schon,
wenn sich die Dinge nicht wenden,
wird Gemeindeverband und Propination
zu unserem Schaden noch enden, — —
trotz allem schlecht gebrauten Bier!"

26. leden. — Zpěv osmý.

— — — — sešli zas
— — — — ještě čas,
— — — — — — — nic,
— — — — nikdy víc,
— — interpelace,
— — vyzkoumati chce.
— — — — ještě čas,
vždyť — — — přijdem zas.

27. leden. — Zpěv devátý.

Abyste poznali
pravého junáka,
budu vám tancuje
zpívat krakoviaka.

Prostřed temných lesův
shýbá se dřevina;
interpelující
Brinz je přec ferina.

S tam té strany vody
plyne kačer sivý;
každý „ex abrupto“
náramně se diví.

Na vysokém dubě
holoubeček seděl;
pan komisař všechno,
ale hnedky! věděl.

Slunce jasně svítí,
větřík tiše věje;

školní rada mluví,
sněmovna se směje.

Slavík se slavíkem
ostati nemůže,
však ti, Mareščku,
David přec pomůže.

U mé sivé klisny
podkova se kláče,
školní rada Mareš
nad bierkreucrem spláče.

Nad domečkem střecha,
pod střechou je trámek;
škola, pane David,
není žádný krámek!

Plyne loďka, plyne,
dělí vodu s sebou;
Davídku můj, také
Görner nejde s tebou!

Žito a pšenice
nevelká různice;
Majer a Skuherský
nešetřejí plíce.

Lítá ptáček, lítá,
sám neví, kde padne;
Brosche by rád mluvil,
nemá slovo žádné.

Zpívá slavík, zpívá,
když sluněčko vzchodí;
také bledý Staněk
meč do váhy hodí.

Co den slunce svítí,
co noc měsíc vzchází;
přijde k hlasování,
ale mnohý schází. —

Jestli se hněváte,
že já špatně zpívám,
pomněte, k novému
řádu že se dívám.

29. leden. — Zpěv desátý.

† † †

3. únor. — Zpěv jedenáctý.

† † †

5. únor. — Zpěv dvanáctý.

I.

Domažlice, Domažlice,
nač se hrdě vypínáte,
vlastního chtít poslanečka!
aj, co chcete? zdaž to znáte?

Chcete snad, by kandidát se
vládní u vás bláml ňáký,
či snad Grimm, jenž stokrát propad,
aby u vás propad taky?

Chcete snad, by Petržilka
zase napsal provolání,
ježto nemá kusa smyslu,
také kusa slohu ani?

Domažlice, Domažlice,
zasloužila naše země,
byste chtěly blámnout její
petržilko-grimské plémě!?

II.

Dobrá v sněmě restaurace,
dobrá vína, dobrá piva,
a u dobrých piv a vínek
mnoho poslanečků bývá.

A když přijde k hlasování,
a když zvonek třikrát zvoní,
tu se mnohá chrabrá šíje
bolestně ku prsoum kloní:

„Lehko žid se se křesťanem,
lehko oheň s vodou pojí —
ale jakž mám s zvonkem spojit
v n i t ř n í záležitost svoji?“

III.

Dostali řády,
ach je to láce —
„Listům“ vykvetla
zas konfiskace!

Jak se ty řády
na prsou blyští —

„Humor“ pod těžkou
pečetí piští.

„Humor“ pod těžkou
pečetí vzdýchá,
praví, že všechna
sláva je lichá.

7. únor. — Zpěv třináctý.

Mohli bychom těšit se
z porážky té vládní,
nežádej však toho teď
od nás, ach, nižádný.

Jsme pitomí berani,
pitomější skopci, —
za jediným procesem
čtyry jiné hopcí.

Nevíme víc, co jen psát,
co jen mluvit máme —
kriminálu tělo své,
duši Bohu dáme.

HUMORISTICKÉ LISTY
r. V, 17., 24. a 31. ledna, 14. února 1863

8. ledna.

Na den svatého Erharda
přišla na sněm zemská garda,
Češi, Němci, statkáři,
různí politikáři.
Aby mohla věc prospívat,
šli svatého Ducha vzývat,
po Tedeum laudamus
začal parlamentní klus.
V centrum sedli federáci,
vpravo, vlevo centraláci,
naproti nim Nostíček,
vedle něho Vašíček.
Sněm zahájil českým slovem
pan Kellersperk v fraku novém,
po slavném zahájení
skončilo se sezení.

12. ledna.

Na svatého Proba
přišla obžaloba,
že volební řád
chce jen Němcům přát.

14. ledna.

Na svatého Hilaria
byla s vládou patália

o komisní chození,
leč sněm nedal svolení;
ale pykal toho fakta,
vláda mu nedala akta,
a mluví skrz zřízence
beze vší abstinence.

19. ledna.

Na den Kanuta svatého
stran sukna humpoleckého,
průmyslové též školy
byly nové úkoly.
Potom, jak chtěl Dr. Kloudy,
o nových mandátech soudy,
o mandátu skládání,
Krása dostal píchání.

20. ledna.

Pan Šebesta s Fabiánkem
přišli s ševcovským verpánkem,
žádajíce nastokrát
o nějaký patronát.
Pros za ně, svatý Kryšpíne,
ať jich patronát nemine,
přítel smůly, český sněm,
ať jim nedá potěhem.

22. ledna.

Na den svatého Vincence
ďál Waidele diference,
mnohý mnoho navrhoval,
sněm semotam zarejdoval,

až jim z toho semotam
kudy kam ukázal Klam.

26. ledna.

Na svatého Polykarpa
silnice a u ní škarpa.
Dvořák stranu silnice
mluvil velmi, velice.
Kratochvil s hustými fousky
zaječí vykládal kousky;
doktor Trojan měl dotaz,
jenž se týkal zemských kas.

27. ledna.

Svatý Jene Zlatoústý,
chci mít raději velké půsty,
nežli slyšet Davida,
když nám něco povídá.
Průmyslová škola bude,
ať si David jak chce hude.
Kvůli tkalcům odpověď
dostal pan Brinz hned a hned.
Také k pivním krejcarům
svoleno škol ke zdarům.

29. ledna.

Svatý Františku Saleský!
přimlouvej se za lid český,
dej věhlasnost komisi,
ať navrhne revisi.

3. února.

Dnes předsedal doktor Vaňka,
a sněm poznal, že je kaňka,
když maršálek mimo sněm,
líp že když maršálek v něm,
šťastně Steffens náš zlatý
navrh konec debaty.

5. února.

Na den svaté Agáty
zase divné debaty,
řád jednací nechce kpředu,
každý mluví bez ohledu,
pan maršálek s Grünwaldem
poháněl věc dost kvaltem.

6. února.

Na den svaté Doroty
žádali jsme poroty.
Svatá panno Doroto,
přimlouvej se též o to;
ale zdá se, slavný sněme,
že je těžce dostaneme,
snad poroty závisí
od pobytí v komisi?

9. února.

Na den svaté Apoleny,
„byl-li návrh vymezený“,
způsobilo šarvátky
sáhodlouhé debatky.

I to bylo potěšení,
nikdo nechtěl vymezení,
proti vládě 206,
sám Wajdele, na mou čest.

11. února.

Na den svaté Eufrosiny
strany politické viny
dal adresu Purkyně, —
přijde-li pak do Vídně?

12. února.

Na den svaté Eulalie
mnohý touženbnost nekryje,
že by na ty ostatky
raděj vyjel na statky.
Pro německé regrace
máme týden vagace.

19. února.

Po vagacích na Konráda
byl co řečník zas zbytečný
David Q, když přišla řada
na Zemský bank hypotečný,
z něhož pro švandu a špás
baňku uďál pan Pinkas.

20. února.

Na svatého Eleuthera
pan Davídek jako včera

baňku tlouk, jako brouk,
chtěl ji hodit pod klobouk.
Zato Karlos volal dnes
co křepelka, ‚pět peněz‘:
Já rád samosprávu mám,
baňku, plnou baňku nám!

21. února.

Na svatou Eleonoru
mnoho řečí, málo sporů.
Karlos s Brožem v pozadí
o špaiscetlu se radí.
Ze slov pana Pankráce
dělal Pinkas regrace.

23. února.

Den před svatým Matějem
přišel pan Šmerling na sněm,
kvůli ústavnímu svátku
zůstal v Praze až do pátku;
Němec volal: Ať žije,
Čech dal zpíval rekvie.

24. února.

Na svatého, co led dělá,
o hory se strhla mela,
o slavení dne toho,
co nám nepodal mnoho.
Jako hory, v svých činech
nesejde se s Němcem Čech.

27. února.

Po diné a rekviem
ospalý a smutný sněm,
jen ta zpráva milé banky
pobančila Allemanky;
Klaudy nepravil tak mnoho,
a přec Němec volal: oho!

28. února.

Na den svatého Romána
baňka skoro dokonána;
správce Spořitelny české,
a to věru není hezké,
opravním amendementem
neobstál před parlamentem.

2. března.

Na svatého Simplice
dodělána bančice.
Přikrejte ji hezkým víčkem,
ozdobte ji českým lvíčkem,
baňka hezky buclatá,
jen ať v ní jest dost zlata.

4. března.

Na svatého Kazimíra
doktor Čupr rozum sbírá;
přišel na řád sobotáles,
doktor mluví jako Tháles,
že jsou školy tales, quales,

že když matkou nám je zem,
ať kantorům platí všem.

6. března.

Na biskupa Bedřicha,
věc ta dále pospíchá;
i dí doktor Rieger na to:
„Ale rozvažte, pantáto!
Kdo do školy děti dáš,
plať ty na ně, dokud máš.

Prázdná-li je kapsa tvá,
obec sobotáles dá.“
Což pomohlo kantorům
na čas k provisorium,
že nebudou školský plat
po krejcárku vybírat.
Od novembru pan Šnobzok
nechce mít svůj zvláštní rok,
jako občan „pořádeční“
přijal také rok sluneční.

7. března.

Na den svatého Tomáše
rytíř Limbek mluvil plaše;
o drahách, můj milý brachu,
dělal Strache strašně štráchů;
Haniš dnes nepovolaně
poslancoval malé straně,
leč sedadla měnění
lidskou hloupost nemění.
Matušovský bez výhybky
volal: „Urovnejte sýpky!“

Grégr marně řečnil zdárně
o nešťastné zastavárně.
Při peticích, pravím vám,
dnes Klam Martin nebyl klam.

10. března.

Den po svatém Metoději
rámusy se v sněmě dějí;
zas předsedal doktor Vaňka,
zas to byla velká kaňka.
Vyšli Čechy ukaňkovat,
umudrovat, uhlasovat,
že řád chtějí revidovat.
Levičáci „brávo!“ křičí.
Centrum na to „oho!“ syčí,
nejhůř křičí vpravo: „hej!“
pan knížecí kontrfej.
Takto Palackého návrh
Němec bez milosti zavrh,
přece není ukaňkován,
odmudrován, uhlasován.
Chtít to bude sama vláda,
co děl Rieger a pan Sláda.
Jak vojenská škodí jízda,
o tom Pour i pan Rott hvízdá.

11. března.

Na svatého Konštantina
sněmu tvárnost byla jiná;
ticho po tom bouření,
potom tajné sezení.

13. března.

Na Arnošta o technice
Lev a Jelínek nejvíce
dali slyšet své hlasy,
hlučné jako dvě basy,
leč pan Lumbe stýská si.
Jak by se věc skončila
bez Haniše hanila!

14. března.

Než zabřesknul den Kryštofa,
objasněna katastrofa
o zajících v Chotiněvsi.
Kratochvílku můj, ulev si!
neb jen tenkrát, když si zajíc
u Liběšic sní svůj krajíc,
vzkvěte, světe uhodni,
hospodářství národní!

16. března.

Ujmi se, svatý Patriku!
Hollarových kuprštyků,
neb proti nim David Q
dělá velkou námítku.
Trne celá duše má,
že se pro ně pokřtít dá!
Chlapíci jen zmohli to;
v Bonnu řekli: C'est très bon!

17. března.

A na svatou Gertrudu
mluvil někdo o studu,
kdo mu nechtěl rozumět,
ten tam zůstal přec čumět.
Padnou, o té nehody,
poroty i porody!
Leč když přišlo na přirážku,
by měl Karlín školu svoji,
když hospoda dávno stojí,
doktor Haniš počal rvačku;
leč marně se hmoždí
jako staré droždí.

18. března.

Na den svatého Anselma,
kdo nesplácíš, ty jsi šelma,
kdo děláváš dlouhé splátky,
nedáš dlouho půjčku zpátky.

19. března.

Na den svatého Josefa,
řád obecní! To je trefa;
bysme se ho mohli zbýti,
budem sedat do desíti.
Loučení je těžká věc,
vyloučení ještě těžší.
Spolčujme se, milí Češi!
ať jsme jediná obec.
Pravdu, právo, pravím vám,
vylučuje jenom klam —

20. b ř e z n a.

Na svatého Joachyma
do junkříků Sláda hřímá,
také padla mnohá rána
od Taška i od Trojana,
a knížecí minorita
byla dvakrát notně bita;
demokrací probodla
Hartiga i Princkodla.

21. b ř e z n a.

Na svatého Benedikta,
pouhá pravda, žádná fikta:
„Nevolím!“ se jalo křičet
statných Čechů dvaatřicet;
méně statných dvaadvacet
na partýsce mělo tácet.
Dvaadvacet mysle klidné
šli voliti zas do Vídně,
aby jeden co ž á k founěl
a druhý se tam o k o u n ě l.

23. b ř e z n a.

Na den svatého Udusa
filologův hádka kusá;
ale bylo navrženo,
hlasováno, uzavřeno:
„Kdo chce na sněm lelky vozit,
tomu budou metlou hrozit.“

24. března.

Na svatého Gabriela
Wolfrumova moudrost celá
v těchto čtyrech slovech zní:
„Lepší je pan okresní.“

26. března.

Na den svatého Haštala
s vládou zas šarvátka malá;
myslíť, kam se úřad vloží,
tam že prozřetelnost boží.
Než však přišlo na šarvátku,
uslyšeli jsme pohádku,
jak v Chrudími, chraň nás, Pane!
pěl vlk divý: „Hej Slované!“

27. března.

Druhý den po Zvěstování,
nežli na svátky šli páni,
začali hrát druhý akt,
leč pan Rieger ztratil takt,
který pan Herbst nenašel,
proto dvojzpěv špatně šel.
Nic však méně po té scéně
přes vši moudrost na levici
nevyhráli úředníci.
I to tajné volení
provedlo to sezení.

8. dubna.

Na den hlučné fidlovačky,
v Rudých horách pro chudáčky
povoleny silnice,
aby měli krajíce.
Pamatujte si to všicci,
kdo jste chytří politici:
Větší právo voliti
vaši gardu nesytí.

9. dubna.

Kyňky, kuňku, keňke, kaňka,
zmatek dělal doktor Waňka,
vlastně návrhy proklaté
jako páté přes deváté;
ale jak si odpoledne
pan maršálek v křeslo sedne,
jde to, jak by házel mičem
nebo mrskal sedlák bičem.
O velkosti okresů
bylo velkých procesů.

10. dubna.

Na svatého Daniele
byla v sněmu avantura,
Lev po kavalírsku směle
shodil s sebe pana tura,
který na něho si lez;
leč co dostal, to odnes.
Též Herbst chtěl mít avantýry,
ale nezná v tom manýry;
co Riegrovi někdo půjčí,
má hned zpátky, ať nebzučí.

11. dubna.

Na svatého Lva papeže
Klaudy žvanitele řeže,
proč svou moudrost extrahuje,
když ji nikdo nekupuje.
O Schmiedeberk, o Schmiedeberk,
zná tebe Schwarzenberg.
Vždyť jsi v jeho diecési,
kde jen bída, nouze vězí.
O Schmiedeberk, o Schmiedeberk,
Wied'rum ein gutes Werk.

13. dubna.

Den po svatém Juliánu
utrpěli Němci ránu,
pro svatého Justina
přišla Čechům většina;
ač nebyly Domažlice,
byly přec radostné líce
pro ty knihy pozemné
potěšení příjemné.
Mnohý ještě hourá honem
interpelac velkým zvonem.

14. dubna.

Tiburcius budget nese,
před sněmem se cifra třese.

15. dubna.

Theodore, boží dárku,
tu tam přidej po krejcárku!

I ty svatý Ottone!
Leč on volal: O to ne!

16. dubna.

Na den svatého Kalixta
v hlasování byla mixta;
četli jmena v čase drahém,
mělo to jít raději šmahem,
jako honem knížecím
při tom řádu stavěcím.

17. dubna.

Na Rudolfa ještě trochu:
o sejpkách a o krejcárky,
co se mají dávat z várky.

18. dubna.

Po Rudolfu konec šprochu;
v „Černém koni“ večer kvas;
brachu, kdy se sejdem zas?

HUMORISTICKÉ LISTY
r. V, 4., 8., 11. a 18. dubna 1863

HISTORIE POSLEDNÍCH DNŮ
SLAVNOST JEAN PAULA
VOJENSKÉ PŘÍHODY — PAN WENTZELY
ZE STARŠÍCH DĚJIN

△ *V Praze 27. března.*

Je mně, jako bych musil se stát historikem; ne sice tak stranickým, jakým je dle „Tagesbote“ Palacký, ani tak zábavným, jakým je Sardouův „Livius“, ale přece historikem, ať již jakýmkoli. Tak dlouho jsem byl za poslední doby odstrkován „pro nedostatek místa a drahotu příloh“, moje péro vězelo v sirobě místo v inkoustu, a přece byla ta doba živa, pohybliva, zajímava, jak dlouhé měsíce předtím nebyly. Víc se „nadělalo“ českého dějepisu na Pětikostelním plácku za málo neděl, než dříve za dvě leta na říšské radě! Ve velkém jsou ale omylu, kdož myslejí, že vše vykonané hodí se jen pro mysle nejopravdivější, prosaické, že my lidé lehkomyslnější, poetičtější nemáme také velkého podílu v tom. Ti pánové sobě nadělali tam vedle ostatního také dosti špásu, a smáli-li se ve sněmovně, byl ohlas smíchu venku tím hlasnější. Jednaly tam menšina a většina, dva zamilovaní, Hero a Leander, a český Grillparzer mohl by napsat z toho nějaké „Des Parlaments und der Liebe Wellen“, tragedii nebo veselohru, podle honoráru. Co však dovoleno dramatikům na jevišti dějinném nebo divadelním, toho se nesmíme my žurnalisté dopustit, v naší poesii zvoní místo rýmů řetězy a naši lehkou mysl tíží zákonodárná deska s paragrafem pátým, jenž zapovídá vyslovovat jmeno Jehovah.

Hned po narození jara slavila se letos dne 21. března pamět stoletých narozenin Jean Paula, německého humoristy. A němečtí poslanci, někdy velmi humorističtí, učinili co humoristickou „Nachfeier“ dne 22. března výlet do Litoměřic. To je konečně něco, co se hodí do mého dějepisu. „Litoměřice nejsou sněmovna,“ pravil tam Brinz velmi vtipně a i my se cítíme s Herbstem

„volnější v tom německém městě“, kde nás netíží paragraf pátý; také by měl nebohý paragraf mnoho co dělat, kdyby měl co anděl strážný všude lítat za německými poslanci po hostinách a výletech! Co tu spotřebeno attické soli na hostinu litoměřickou! Duch odpočívajícího tam Máchy oživil poetickou žílu korunovaného příležitostníka Seuttera von Lötzen, Pindarem vznesl se jeho duch, zatřásl orlí perutí a marně proudila se zlatá poesie, až se dovršila ve věčně památných slovích:

„Wie herrlich klingt — oho! zur Sache!“ —

Jakás pamětní deska v Paříži zvěstovala latinským písmem ještě dlouho po pádu Napoleonově slávu tohoto. Konečně nápis smazali, a tu zvolal Börne: „Dřív rozuměl desce jen kdo znal latinsky, nyní jí porozumí i nejhloupější sedlák!“ Proč to zde vypravuju? Inu, já myslím, že německo-seutterovskému verši porozuměl každý Čech, třeba by slova německého neznal.

Vtip stíhal vtip, ano Brinz povznesl se až k satiře, k sarkasmu. Náhle vstal a zvolal: „Mužům, kteří podepsali žádost, aby německá škola litoměřická německou zůstala, pronáším hřímající hoch!“ A „hoch!“ zahřmělo širou síní, „hoch“ znělo ještě venku z úst tam zvědavě čumících, — stará, slovanská Litoměřice svěsila ale hlavu bolem, že se jí za tolik pohostinství dostává ještě sarkasmu. Nelze se divit panu Brinzovi, „nessuno“ českých poslanců uvrhlo ještě jiné pány v moře hořkosti.

Tak se dělo k oslavě Jean Paula, praotce všech feuilletonistů. Německý estetik Hieronymus Lorm dokazuje, že ještě jedno století uplyne a Jean Paul bude již tak zapomenut, že nebudou se slavit více narozeniny jeho. Snad nechtěl také německé většině naší tím naznačit, že za sto let nemusí činit výlety více do Litoměřic, ano že nemusí být ani více většinou? — Ne, ne, Lorm píše do „Wiener Zeitungu“ a zajisté tedy má o únorovém patentu zcela náhled své redakce! —

Praha má nyní ráz vojenský. Na Střeleckém ostrově, kde v prvním poschodí česká Umělecká jednota mladé své údy rozkládá, bouchají pušky po celý den, a na Příkopech a Koňském trhu se zvečera ozbrojených hlídek jen hemží. K čemu se pražští ostrostřelci vestřelují? K ničemu! Vystřelují sobě ale z hlav myšlénky na české komando. „Lid musí mít zábavu, aby nečinil revoluce," myslí sobě s Napoleonem pan Steffek a nechává je pilně střílet, vždyť německé komando za pár grošů stojí. Zdaž ostrostřelci oslněni gloirou vítězných zbraní svých uznají pořekadla, že „ruka ruku myje"? Tyto dny chtěl prý někdo navrhnout našeho pana státního ministra za čestného důstojníka pražského sboru ostrostřeleckého. V tom by byl ovšem nový důvod proti velení českému, neboť jakž může se ve sboru veleti česky, když důstojníci jeho češtiny neznají!

Ano ty hlídky! Před německým kasinem srocuje, nebo alespoň srocovalo se posud mnoho hlídek, aby se tam nesrocoval lid jiný, jenž prý chtěl kasinu nějakou kočičinu uspořádat. Někteří domýšlejí se, že je to zbytečné, an o německé kasino nikdo se zde tak náruživě nestará. A na Příkopech chtěl prý lid rozbít okna panu Wentzelymu, jehož se matka tak spartánsky insertem odříká za to, že co Čech hanlivé písně na vlastní národ zpívá. Tomu nevěříme, neboť víme, že Pražané dívají se na páně Wentzelyho obmezenost ze stanoviska velmi humoristického. Sdělíme zde něco, jak se nám vypravovalo. Za klidné půlnoci zazvonili prý u onoho domu na Příkopech dva slušně odění mužští. Podomek otevřel. „Co chcete?" táže se. „Prosíme, abyste zavolal pana Wentzelyho dolů; jsme řezníci a Sokolové, o kterých zpíval ve svém kupletu, a tuze rádi bychom mu dali dobrou noc!" Podomek spráskl dvéře a bručel něco, co nevypadalo jako že sám to vyřídí.

Když jsem ale již tak v zaznamenávání historických událostí, dovolte, abych zasáhl do doby trochu déle již minulé. Znáte sněmovníka pana Hanische co rozhodného Němce a výtečného řečníka. Nuže, řečníkem byl již

r. 1846, Němcem ale tak rozhodným nebyl. V zimě téhož roku byl nebožtík Klicpera z královhradeckého přesazen na akademické gymnasium v Praze. Na rozloučenou dávali v divadle Klicperovu „Uhlířku“. Hře předcházel proslov s mottem:

„Tys vlastenec —
sem tobě kvítí na věnec.“

Proslov ten deklamoval nadšeně pan Hanisch a vytiskl J. H. Pospíšil.

HLAS r. II, č. 88, 29. března 1863

△ *V Praze 27. července.*

„C'est pire qu'infâme, c'est ridicule!“ zvolal Napoleon, když byl přečetl notu Gorčakova. Výrok ten objeví se nyní zajisté tisíckrát v časopisech, užijou ho při všech jen poněkud vhodných příležitostech, neboť citát takový dodává barvitosti, ozařuje světlem historické události, a vždy se zdá při něm, jako by opakující jej byl ze svého mozku skutečně také něco vyvedl. Proč bych nechopil se také příležitosti dobré, než bude výrok příliš oklepán! Dějeť se u nás tak mnoho, o čem možno pronésti alespoň polovici onoho výroku, alespoň kousavé ono „c'est ridicule!“

Pražský jeden hostinský řekne českým hostům svým, že o jejich návštěvu nestojí, že má z Čechů jen škodu. Říkali na to, že je výrok ten urážkou veškerého obecenstva, neboť hodnověrní lidé tvrdili, že sobě pan hostinský dával od Čechů za nápoje a jídla právě tolik zaplatit, mnoho-li od Němců, že Čechů byla vždy u něho většina, atd. Hosté byli velmi rozhořčeni, poněvadž je v Praze ale velmi málo hostinců, šli k hostinskému, spolknuvše urážku, zase — snad proto, aby ho již docela na mizinu dostali. Česká pýcha ovšem není ještě na výši té jako dobrota českého piva; pravda to a je v ní mnoho směšnosti.

Němečtí turnéři měli v hostinci „U města Jerusalema“ nějaký „komers“. Mnohý z našich čtenářů nebude věděti, co slovo komers znamená, a tomu pravím, že jest to zábava, jejíž ráz se již napřed určí co „gemütlich“, kteréžto slovo zase jest dle Šumavského tolik asi co naše české „srdečný, prostocitý, jemnoduchý“. As osmdesát srdečných turnérů objednalo sobě tedy pro večer ve zmíněném hostinci prostocitou večeři a vykázána jsou jim místa v zahradním salonu — nikoli snad salon

celý. Začali právě jemnoduché pivo pít, když se nebi uráčilo pokropiti ostatní společnost zahradní výdatným lijákem. Hosté, pánové i dámy, spěchali ukrýt se v salonu. Toho však prostocití turnéři netrpěli a začali velmi srdečnou hádku. Hostinský ujal se svých hostů, kteří ale by beztoho nebyli ustoupili, nenahlížejíce, proč by měli do lijáku, když mohou zůstat pod střechou. Uražení turnéři konečně se odhodlali, že půjdou sami, neboť nemohli večeřet, když se jiní lidé na ně dívali. Otevřeli dvéře a — zůstali zaraženi stát, liloť se jako z konve.

„Nu, proč nejdete, pánové?“ ozval se zvědavý hlas.

„Kupředu, němečtí mužové Rakouska!“ zazní rozkaz a již začali turnéři lijákem svůj jemnoduchý běh. Jen dva neb tři zůstali, neboť cítili, že by se učinili směšnými.

Praha odchovala, jak známo, již množství učenců, také ale dosti lidí takových, jaké bychom nazvali přihlouplými, kdybychom nemusili zase uznat, že hanebná lživost jejich, utrhačství a sprosťáctví vyžaduje přece schopností jistého druhu. Pan doktor Theofil Pisling je na př. podobnou hádankou. Koupiv sobě někde v Giessenu za dvacet neb třicet tolarů doktorát, počítá se mezi učence; počítá se mezi ně ovšem sám, neboť pamatujem nedávnou dobu, kdy ani pražští žurnalisté němečtí s ním nechtěli mít pražádného spolku, vytýkajíce mu hlavně nevědomost. Pan doktor Theofil Pisling je ale rovněž slávy dychtiv jako je podnikavý, a když nebylo lze ve vlasti slávy nabýt, umínil sobě, že učiní totéž co s doktorátem, že vyhledá slávu za hranicemi. I počal psát do zahraničních listů učených články, ne snad o předmětech, které také venku znají, tím by byl nepochodil, ale o něčem, čemu venku ještě méně rozumějí než pan doktor Pisling, totiž o českých poměrech. Psal mnoho, lhal ještě víc — čím více lhal, tím spíše mu články vytiskli, neboť se venku as těm strašným věcem nemálo podivili, jaké jim o nás vypravoval. Připravuje nás nejdrzejším způsobem o jmeno — a bydlí nadál ještě mezi námi!

Již několikráte musili jsme sobě všímnout perfidnosti páně doktorovy. Poslední číslo časopisu „Magazin für die Literatur des Auslands“ má opět článek od něho, nadepsaný „Ruská propaganda v Čechách“. Je psán zase s onou strašnou nevědomostí („Boleslavan“ je v něm na př. jmenován listem k n ě ž s k ý m), která pana doktora vůbec tak chvalně vyznačuje. Aby pak dostali čtenáři naši pojem, jak německý krajan o nich píše a jak počestnost jejich v cizině hanobí, uvádím počátek dotýčného článku v překladu doslovném:

„Kdežto v rakouském parlamentu, jediném to, v němž Poláci nyní záležitosti své osobně se zastati mohou, ohnivé řeči pro Polsku zaznívaly, objevily se v severozápadním koutu císařství přední stráže ruské a zpívají se Wielopolskému a Muravěvovi n a d š e n é h y m n y p o c h v a l n é. Ne snad že by z a p o v š í m n u t í s t á l n o v ý o b r a t, jakýž čecháctví vzalo, nýbrž p r o t o chcem se s řídkým úkazem tím zanášeti, že sobě přejeme, a b y š i r š í k r u h y p o v š í m l y s o b ě h a n b y, jakou se o p ě t označili titéž potomci Přemyslovců, kteří se d r z e o s m ě l u j í („erfrechen“), chtít pokroku německé kultury a mravu v německé zemi spolkové překážky strojiti t o u t é ž z h a n o b e n o u r u k o u!“ atd. atd.

Tu ovšem nevystačuje více výrok Napoleonův: „c’est pire qu’infâme, c’est ridicule“, tu nevystačuje žádný jazyk více, a byť dovedl co nejpřísněji pojem vyznačit.

Máme toho právě již dost! Žádáme-li v hostinci české národní písně, najdou se u některého stolu krajané, kteří nás vysyčují, máme-li národní nějakou slavnost, najdou se krajané, kteří v časopisech v Praze vycházejících jizlivě všemu se vysmějí, přihodí-li se cokoli na politickém nebi českém, najdou se krajané, kteří za hranicemi uvrhnou jmeno naše v louž nejčernější špíny.

A to vše jen proto, že se vůbec domáháme života. Následky ukazují se již v pražském životu společenském. Jisto jest, že z českého nebe nevisí nyní „housle“, jak německé pořekadlo dí.

H L A S r. II, č. 206, 28. července 1863

BEZHLAVÝ POP RUSKÝ — MÍSA RAKŮ
HANTÝRKA — PROROCTVÍ
DIVADELNÍ ŘÁD
OPATRNOST PŘED SOUDEM A ZÁKONEM

△ *V Praze 3. srpna.*

Na Příkopech straší. Kdy se půlnoc blíží, vychází z Měšťanské besedy bezhlavý pop ruský.

Hlavu nenese sice pod páží, není jí ale přece vidět, musí být tedy velmi nepatrna nebo se ztrácet po ossiansku v mlhách.

Blaboní divná slova o „Rusích a Srbech, Polácích a Češích i ostatních Slovanech“; někdy zalomí rukama jakoby k modlitbě, a tu mu zajiskří na prstu klenot skvostný jakoby z omamujících démantů. Šat jeho je poset jako pergamén svatým písmem, zvaným kyrilika.

Pomalu se pohybuje Příkopy k Václavskému náměstí a tímto nahoru, a osamělý, zemdlený poutník dívá se za ním zděšeně a praví, že bude vojna.

Ano, vojna prý bude, strašná vojna mezi českými Poláky a českocarskými Rusy, a bezhlavý pop ji ohlašuje a dvouhlavý pan Komzák, který více nehraje první housle v Prozatímním divadle, skládá prý již vítězné hymny — pro obě strany. Místo diplomatických not lítají nediplomatické brošurky, brzy vylítne ultimatum, pak přijde násilná rekrutýrka pro ruskocarský tábor — a již začne po hostincích a kavárnách válka partyzánská. My pak, kteříž jsme dle jedněch „škrabálkové novin“, dle jiných zase „diplomati šesté velmoci“, totiž veřejného mínění, budem pilně a po kronikářsku události zaznamenávajíce klidně státi stranou, jakož dle krásného rakouského mravu veřejnému mínění vždy přisluší, aby stálo stranou.

Ještě před válkou vrátili se co věrní synové vlasti Češi z dalekého Hamburku a zámořského Helgolandu. Jak je vzal, tak je dal pan kapitán Pecold, kteréhož

bůh račiž požehnat a napravit, aby k budoucím výletům nebral zase referenty „Pr. Morgenpostu“. Byl to také nápad! Vzal ho s sebou, aby ocelovým pérem zaznamenal krásy výletu, a věděl přece, že cizopanský písař ten umí psát jen ostudu. Ostudu psal a ostudu udělal českým hostům páně Pecoldovým. Měl ovšem k tomu také nějakou příčinu, neboť za prvé nenávidí Čechy a měl nenáviděných těch kolem sebe většinu, za druhé neuměli z těchto někteří vůbec ani německy a objevovali velkou zvědavost, když se něco po německu vykládalo, a za třetí chtěli mít ze všech mis také svou část. To ale rozhořšilo jiné, kteří byli sobě vědomi věčné většiny a zvykli podržet vždy vybrané mísy zcela pro sebe a z ledabylých vzít podle chutě, i vymyslili sobě chytrou nápravu. A stalo se při obědě jednom, že když měla přijít mísa raků, chytrouši tito počíhali sobě na sklepníka, mísu mu odňali a u svého stolu vyjedli. Což se přihodilo v Hamburku.

Kdož mají na češtinu svrchu, nechť trochu počkají; jen maličko, a čeština bude pokořena. Na staroslavném Vyšehradu bude prý vězení pro politické trestance, a dle přirozeného běhu věcí přijdou tam snad jen literáti Češi, jak posud přicházejí, a ti budou mluvit jen česky a čeština stane se tedy kriminální h a n t ý r k o u. A nový najde se Puchmýr, napíše slovník a mluvnici, a čeština bude žíti dál, třeba co hantýrka. Čeští typografové pracují nyní úsilovně, aby sobě zřídili časopis pro záležitosti tiskařské. To bude ovšem zase nemilé všem drahým nepřátelům našim, jakáž ale pomoc!

Dnes jsem se již dostal do říše duchové, mluvím o strašidlech a prorokuju, co bude. Taková proroctví bývají zajímava — když se vyplní. Na staré radnici pražské seděli před léty za praktikantským stolem jisté kanceláře tři mladíci. Byli teprve do ouřadu vstoupili a svět nadějí byl tedy ještě jejich. Jednoho dne přistoupil k nim jejich přednosta, starý rada. „Pánové,“ pravil, „některého z vás očekává pěkná budoucnost, od tohoto stolu, z bývalých praktikantů, vyšlo již více

měšťanostů pražských!“ Mezi oslovenými seděl také doktor Bělský, nynější měšťanosta náš.

Kdybych již věděl, kdo bude divadelním ředitelem českým, mohl bych snad vypravovat proroctví druhé. Ať je jím ale kdokoli, zajisté bude mít příjemné postavení, neboť vnitř i zevnitř divadla pracuje se již o zavedení pevného řádu. Na českém jevišti panuje takový řád, že ondy jakýs pan „Intendanten-Stellvertreter“ (posud jsme toho úřadu neznali) vypověděl z jeviště spisovatele, který chtěl s herci smluviti se stran svého kusu. To je přece víc než byrokratická obmezenost. A zevnitř divadla, v časopisech, střídají se referenti jeden po druhém, a každý z nich rozže svíci moudrosti své a osvítí jí každý hraný kus, třeba se byl již padesátkrát dával, nanovo ze svého stanoviska. Těch stanovisk je již tak mnoho, že pro samou všestrannost není kusa urovnaného náhledu.

Jeden tlustý pán, pilný navštěvovatel divadla a navyklý nechat těžké tělo své do divadla dovážet drožkou, chodí tam od nějakého času pěšky. Po příčině tázán vysvětloval následovně: „Vidíte, to už činím od počátku procesu proti Šiferovi. Když přistoupím k drožkáři, zdá se mně, že si mne příliš ostře prohlíží, aby mohl podat jasné svědectví v případu procesu — a to je nepříjemné!“ Ano, opatrnost neškodí nikdy, a jistá známá osobnost pražská přilípla na návštivěnku svou, na dveřích bytu přibitou, kolek, a připsala, že „kvůli možným případům“.

HLAS r. II, č. 213, 4. srpna 1863

„DU SOLLST NICH MUCKEN“
POKUTA PÁNĚ JEZBEROVA
MÄNNERGESANGSVEREIN
ČESKÉ BÁSNĚ JDOU NA ODBYT

△ *V Praze 10. srpna.*

„Zpívej, komu zpěvu dáno,“ pomyslil sobě pan Rössler! Usedl a psal festkomersní báseň, v níž je klasické místo:

„Da Bärliner lernten's elfte Gebot
und das heeszt: „Du sollst nich mucken.“
Und weil se nich muckten, do blieben se stumm —“

Dobrý pan Rössler — dobrý musí být, neboť jen zlí lidé nemají písní — vztahoval svá slova sice k době prvního Napoleona, slova jeho hodí se ale i na Berlín nynější, a nejen na Berlín, také trochu jižněji; „Du sollst nich mucken!“ Jak krásně a úsečně podáno tu přikázání, nejspásonosnější každému žurnalistovi, pře-devším ale nám lidem pod čárou, kterým je již tiskař-skou černí naznačeno, že když chceme vůbec mukat, máme mukat o něčem jiném než o politice. My skutečně nesmíme vystrčit nasliněný prst do výše, chcem-li se přesvědčit, odkud vítr věje, — mohl by nás někdo přes něj klepnout. Podle „Náučného slovníku“ je feuilleton smíšeninou věcí smutných, dojemných a zase veselých. Dvoje úskalí! Píšeš-li o něčem opravdově, máš to za věc smutnou a může to být trestuhodné, píšeš-li vesele, je to již zcela jistě trestuhodné, neboť humor vyvolává smích a uvedl jsi věc tedy v posměch. Nejpolitičtější feuilletonní nos by byl dle toho ten, kteréhož majitel znal by fysiologické umění jednou tváří se zasmát a druhou kabonit. Nač ale nebezpečí, když páni nad čá-rou již v celých sloupcích vypravují, odkud vítr věje. Teď věje prý od východu a přičítá se mu neúroda, sucho a rozdílné jiné maléry. Politický život zvlhčuje prý ale náležitě. Ze step ruských zahulal si do lesů

polských, z Polsky zanesl k nám mraky nesvornosti a krupobití ledových brožurek, z Rakouska nese do Frankfurtu myšlénku velkoněmeckou, a zapadá až k Sekvaně a Temži, kamž přibývá již zcela ochladlý a mrazící.

Ve Frankfurtu mají se sejít německá knížata, aby rozhodla o opravách spolkových. My proti větší sjednocenosti Německa více nejsme, proč bychom byli také proti ní, když se již možno „na ledu ohřát“, když němečtí turnéři měli v Lipsku vedle trikolory své cedulku na prsou s pyšným nápisem, že jsou ze slovanských vlastí, z Čech nebo z Moravy, když již i „Bohemie“ přeje našim výstředním carofilům, ač tito nazývají se nepochopitelným způsobem panslavisté! „Bohemie“ má upřímnou radost z pana Jezbery, — nu takový trest sobě pan Jezbera pro pár potištěných archů přece nezasloužil! A po časopise tom bude následovati v pochvale ostatní žurnalistika centralistická, a stane se div, že najednou začne chválit celý houf Čechů, jen proto, že tito opírají se listům českým, které se opovažují míti soustrast s Poláky! Ano, ano, je to divné! Centralistické časopisectvo je pro Poláky, protože vláda naše učinila rozhodné kroky pro ně, a zase je proti Polákům, protože jsou české listy pro ně. Mají také velkou radost z nastalé „nesvornosti české“. Ti pánové už zase neznají českou historii, nevědí, že kousek nesvornosti musí vždy mezi námi být, již proto, aby život nebyl fádní. V zahraničném můžem se třeba rozcházet, v domácím jsme ale zcela ještě svorni, a kdo chce mezi nás, dostane se do skřipce.

My se dovedem právě tak rychle smířit jako členové pražského männergesangsvereinu, a v nejhorším případu můžem říci jako tito, že panovalo pouhé nedorozumění. Čeští členové spolku toho opřeli se proti tomu, že měli zpívat Arndtovu „Was ist des Deutschen Vaterland?“ Nemůže se jim to vykládat za zlé, neboť rozumný člověk skutečně nenahlíží, proč by měli Češi na otázku páně Arndtovu odpovídat. Rozmyslili

to sobě však, ano je napadlo nejspíš, že zdvořilost požaduje na otázku vždy odpověď. V budoucím koncertu männergesangsvereinu budou již Češi zpívat „Was ist des Deutschen Vaterland?“, a poněvadž mají ve spolku tom Češi vysoký tenor, vyšvihne se německá vlast hezky vysoko. Umění je kosmopolitické, umění nezná ani politiky ani národnosti, proč by nemohli tedy umělci jednat nepoliticky a nenárodnostně! Bude to pěvecká slavnost smíření, as taková, jaká byla ve Stromovce r. 1848, kde se smířili tak upřímně, že seděl každý u jiného stolu.

Viděl jsem nedávno zvláštní důkaz důvěry v nestrannost národnostní. Kupoval jsem právě něco v jednom kněhkupectví, když vešel do krámu mladík as osmnáctiletý. Byl oděn ve francouzský kabát a choval se jaksi ostýchavě.

„Čeho žádáte?“ tázal se po německu nakladatel Němec.

„Jdu stran svého spisu.“

„Ach ano — ano!“ praví nakladatel s oním mně dobře známým výrazem, který vyznačuje, že pan nakladatel podaného spisu ani nebyl četl. „Má to své obtíže! Velmi rád bych — ale vidíte — verše nejdou na odbyt, a snad by se mohlo učinit přece něco, kdyby byly verše vaše české!“

„Vždyť jsou ale české!“ opovážil se poeta ostychavě podotknout.

„Že jsou?“ a obličej páně nakladatelův se rozpaky prodloužil. „Já jich vlastně nečetl sám — dal jsem je někomu, dobrému znalci, a ten mně ničeho o tom nepodotknul. Jsem dnes zaměstnán, račte přijít za osm dní, dám určitou odpověď!“

Nebohý, ve francouzský kabát kvůli německému nakladateli zahalený snílek! Nakladatel byl zajisté člověk nestranný, neboť kdyby byl přišel s verši nějaký čamarista, nebyl by je sice také četl, byl by ale tvrdil, že by se „mohlo něco učinit, kdyby byly německé“.

HLAS r. II, č. 220, 11. srpna 1863

NENAPSANÉ EPIGRAMY
FEDERACE U NÁS A JINDE
BRNĚNSKÁ SLAVNOST
ZDVOŘILOST — BESEDA UMĚLECKÁ

△ *V Praze 22. srpna.*

Jistý vtipný člověk a zároveň spisovatel, kteréžto dvě vlastnosti se zřídka kdy spolčují, vsadil se kdys, že napíše za den sto epigramů, a všechny že se budou moci tisknout. Toto měl za důkaz jich hodnoty. Já co méně vtipný uvolil bych se as k polovičce, a pokládal bych za důkaz jejich hodnoty, že by se nemoh ani jediný tisknout. My již vězíme ve smůle té, že nejlepší myšlénky naše jsou ty, kterých nevyslovujem, a nejlepší vtipy ty, kterým se smějem pod kůží. My tiskneme sto řádek na sloupec, což je pramálo proti tomu, co mezi řádkami nevytisknem. Člověk skutečně znenáhla zpitomí vším tím, co říci nesmí.

Frankfurt na př. vrhá stíny své až k nám, přece bych ale nechtěl obrysy stínu toho vystříhat v siluetu, moh bych nůžkami zajet. Při slavnostním ohňostroji byla ve Frankfurtu celá obrovská Germania v ohni, což prý jí velmi pěkně slušelo, zvláště když se jí popalovaly prsty. Po tak velké „iluminaci“ bývá bolení hlavy, — nebohá Germania! Přejeme jí všechno štěstí, když zůstane hodnou sousedkou, třeba bychom takto po bližší známosti nebažili. Jak ráda by kouskovitý šat svůj vyměnila za šat jednoduchý a elegantně moderní; zdá se ale, že vzdor všemu přešívání jednoduchost přece se nedostaví. Někteří sobě zoufají, že se již nezmohou na „Zlaté dno“, které by jim střih podalo.

Vídeňské listy mluví cosi o federaci v Německu. Nám povídaly vždycky, že federalismus je zhoubná věc a že pracujem ku vlastní zkáze, když sobě ho žádáme. Není v naší moci, abychom Německo před tak zhoubnou věcí zachránili, my můžem jen zpovzdálí litovat a divit se, proč as německé listy něco na zkázu Německa zamýš-

lejí. Nám namluvily ovšem již ledacos, na př. jak záhubnou a směšnou věcí jest historické právo. „Habebamus parentes, sed non habemus," měli jsme rodiče, nemáme jich však víc, odříkávali kdys novicové jezovitští; řád ten nebyl ale českým řádem a Čechové mají příliš mnoho citu rodinného, než abychom se odříkávali historického práva, je nám velmi líto, že nemůžem v tom ohledu vídeňským žurnalistům sloužit. Jsme tak tvrdošíjní, že se přidržujem starého, a byť to mělo již vrásky na čele jako Ninon de l'Enclos, prosící, aby „příroda vrásky alespoň s předu těla odstranila".

Nejvíce se mluvilo o historických právech mezi Čechy a Moravou. „Mährischer Korrespondent", který důkladností a vtipem svým vyniká nad jiné listy německé a posud ještě zaslouženého uznání nedošel, myslí, že nastávající pěvecká slavnost v Brně vyrostla také prý z nějakého takového historického práva, snad z toho, že sobě Moravané i Češi odedávna nenechali vzíti právo, aby sobě zazpívali, kdy a kde chtějí. Brno je ovšem městem německým, as tak jako Budějovice, Plzeň nebo Praha, ani bychom se neodvážili do Brna, kdybychom nemusili již ze zdvořilosti splatit návštěvu Moravanů, již přišli k nám do Prahy a do Borové. Táhli tenkráte v dlouhém průvodu, prápory jejich vlály, před nimi letěl zpěv „Přicházím přímo z Moravy". My ale usednem za parním strojem, aby nás hodně brzy zavezl na Moravu, Moravičku milou!

Návštěva je ryzá zdvořilost a zdvořilost je příjemná věc. Zdvořilost nabývá vždy více půdy a rozšířenosti, jakž se každý čtenář českých insertů přesvědčiti mohl tyto dny z několika vytištěných slov k „panu zloději". Chvalitebno je, že okradený pán předpokládá u pana zloděje alespoň „kousek poctivosti v těle", zbytečna je ale v tomtéž insertu obsažená urážka, že pan zloděj „beztoho" nerozumí švédským, norským a dánským kníhám. Takové rozhodné „beztoho" je nesmírnou urážkou. Proč by jim neměl rozumět? Což nemůže ve filologickém národu českém i zloděj býti přítelem jazyků? A není

někdy láska ku kníhám tak mocna, že je mnohý sbírá bez ohledu na jich obsah, jako druhdy Švédové nám odvezli celé poklady českých kněh? A kdyby k ničemu jinému, nemůže uzmutel kněh použít jich při nastávajícím počasí chladném co dobrého paliva, třeba by norské byly? Na zimu třeba se již záhy upravit!

Podzim nás již ovládá, stromy střásají svoje listí na zemi, aby se měkčeji po ní kráčelo. V takové době všeobecného umírání je pučící květ bujný vzácným darem, a takový květ je naše jará Beseda umělců. Politický život utuchnul a zdá se, že život náš se má očerstvit uměním. Činnost Besedy umělecké je skutečně potěšna; uvnitř se vždy víc a více ustaluje a působení její zasáhá již i do veřejnosti blahodatně. Novým a krásným květem jejím má být slavnost Shakespearova. Dovolil bych sobě ale poukázat k něčemu, co by dle náhledu mého bylo korunou vší činnosti. Beseda se usnesla, že zřídí dramatickou školu českou. Té nechť se chopí tedy rozhodně, prakticky a bez zbytečné ideálnosti; škola divadelní nám bude ústavem důležitým, nechť již otázka divadelní rozřeší se nyní jakkoli.

HLAS r. II, č. 232, 23. srpna 1863

PAN DAVID KUH CO ŽIVOTOPISEC ČESKÝCH SPISOVATELŮ

△ *V Praze 1. září.*

Jsou geniové, kterým nestačí jediný obor lidského umění, kteří jsou příliš velicí, než aby stali se jen v ohledu jediném prvními — Michel Angelové, sochaři, malíři, básníci zároveň. Před takovými duchy klaníme se v prach, jsouť to zázrakové boží, zázrakové, jakými obdaří všemohoucnost časem svým každou zemi i zemi českou. Stal se takový zázrak i mezi námi, pan David Kuh osvědčil se nejen dávno již co výtečný bojovník proti Čechům, ale vystoupil nyní zcela šťastně i co literární historik český. Sochařství, malířství, básnictví má přece velké vnitřní spojení, ale „Tagesbote“ a česká literární historie — nebohý, překonaný Michel Angelo!

Někteří lidé vysvětlují každý zázrak cestou přirozenou, a to řeknou: „Pan David Kuh jest vynikajícím členem Spolku pro pěstování německé historie v Čechách, kterýžto spolek za úplného nedostatku německé historie v Čechách musí se zanášeti s historií českou, pan David Kuh musil tedy také sáhnout k českému!“ Třebas, přijde ale zajisté na způsob a ducha.

Jednou již se byl pan David Kuh pokusil na poli české literatury, avšak trochu nešťastně, a musil za hřích ten kajicně až do Vídně putovat. Když ale byl ostrovtipně seznal, že to se starší literaturou nejde, obrátil se k nejnovější, což je tím záslužnější, ana historie současníků je skutečně věcí nejtěžší. S ušlechtilým sebezapřením napsal a vytiskl článek o banketu oposičních žurnalistů českých tak obšírný, že se proti němu „Tagesbotovy“ zprávy o Hilscherově slavnosti nebo o výletech německých turnérů vyjímají jako nějaká lokálka téhož listu o porodu událém náhle na ulici proti úvod-

ním článkům vystříženým z „Ostd. Post“. Kdo náhodou zná věčné bolení hlavy, jakým pan Kuh trpí, dovede délku článku ocenit, a kdo čte „Tagesbota“, ocení i to, že literárně historický článek přišel jen k počátku obyčejného sprostého měsíce a ne ku střídání se kvartálu. Po měsíci byl by ovšem banket zkysal.

Vzdor něžným svazkům s těmi, kteří někdy v Praze a ve Vídni pomáhají rychlejšímu rozvinu české žurnalistiky, nemohl pan Kuh ovšem všechny prameny pročerpat, a takž se mu na př. přihodilo, že sobě měsíce strávené v žalářích spletl s nějakou nocí probděnou na „wachtstubě“; to nahradil ale tím, že sobě výdatně všiml i nás menších duchů, o kterých nepromluví-li se včas, pozdější věk ničeho věděti nechce, nás lokalistů, notickářů a feuilletonistů. Je v tom šlechetná vděčnost k těm, kteří ani bez bolení hlavy úvodních článků nedovedli a kdysi „Tagesbota“ naplňovali zprávami o oběšených a utopených, o nových stavbách a porodech na ulici, zkrátka tím, co se pro páně Kuhův list hodilo a objednávalo.

Všiml sobě i skrovné osoby pisatele těchto řádků. Začíná zprávou, že o mém „mučednictví“ nemůže praničeho sděliti. To je škoda! Já sice nevím o mučednictví svém také nic, doufal jsem ale, že pan Kuh, který o Kralodvorském rukopise nevěděl také praničeho a přece — — nu neštěstí je neštěstí, musím již počkat! Dále sděluje pan Kuh, že jsem byl po delší dobu v jeho redakci zaměstnán, což milerád stvrzuju. Pan Kuh činil žurnalistická první studia v Brně u Hanáka Ohérala, já v Praze u Němce Kuha, jeden člověk pracuje pro listy maďarské nebo maďaromanské, když v domácích nemůže, druhý pro listy německé, když českých není. Mně to neškodilo a dosti často vyjádřil jsem panu Kuhovi oustní své díky za to, že moje začátečnické péro oblomoval. Činil to tenkráte, když „Tagesbote“ přijímal ještě články Palackého a Riegra, když tiskl články proti školnímu radu panu Marešovi, atd. Nyní jich více netiskne a já se nemohu také více oustně děkovat —

někdy se neznají žurnalisté dost dobře dříve spolu známí pro pramalou žurnalistickou nehonetnost.

Avšak samolibost ovládá každého, proč by neovládala biografa českých spisovatelů, pana Kuha, jenž je dle vlastního výroku svého vedle Zanga prvním žurnalistou rakouským. Mluvě v článku svém o politickém mučednictví vůbec, nemůže zatajit, že vlastně i on by se mohl mezi mučedníky čítat. Možná, pan Kuh to alespoň již dost často vypravoval, ač, jak praví, není jeho způsobem mluviti o sobě samém. Pan Kuh se ale velmi brzy polepšil; když jiní mučedníci po dlouhá léta ještě na pevnostech úpěli, redigoval on již očištěn svého „Tagesbote“, a když nyní jiní nanovo po žalářích sedí, posmívá on se pohodlně ze svého zátiší, — dobrý mučedník! Panu Kuhovi nestane se nejspíše nic více, chovář se dle německého přísloví, jež mluví o dětech ohněm jednou již popálených. On nestojí prý o spolek s našimi mučedníky — ty můj bože, což měli snad již bezztaktnost tu, že ho pozvali? Což by byli přece v něčem nedůsledni?

Mučedník a literární historik jsou ale osoby rozdílné, neuznáváme-li onoho, můžem uznávat tohoto. Jediné, co poslednějšímu vytýkáme, jest jakási místy se jevící kyselost a rozhorlenost, historikovi zcela nepříslušná. Snad se ale polepší také co historik!

Či chtěl pan Kuh, aby se vůbec zase jednou o něm mluvilo? Také možno, a vděčně jsem se odměnil.

HLAS r. II, č. 242, 2. září 1863

CO PÍŠE V ULTRAMONTÁNNÍM FRANCOUZSKÉM „LE MONDE“ BERLÍŇAN HERMANN KUHN

△ *V Praze 26. září.*

„Il ne reste plus que le ridicule à combattre,“ praví Hermann Kuhn v „Le Monde“. Hermann Kuhn? tážete se? Což ho neznáte? Není sice narozen v Betlemě, ale v Nazaretu také ne, a až bude uznán za proroka, určí nějaký Renan snad mnohem bližší rodiště než Berlín, z něhož nyní Hermann Kuhn o Češích do Paříže píše. Na všechen způsob je synem národa, který harfy své kdys na babylonské vrby zavěsil a od těch dob babylonské zmatky světem šíří. Izraelita a „Le Monde“, jenž je ultramontánní? tážete se zase? Proč ne? „Le Monde“ potřebuje rukopisů a onen honorářů, tento „posvěcuje prostředky“ a onen je světoobčanem — my již víme, co je to „světoobčan“. Dle nesmyslů v článku o nás roztroušených možno třeba věřit, že je pisatel skutečně od nás vzdálen, ač naši compatrioti píšou o nás rovněž nesmyslně. Dejme tomu ale, že je vpravdě z Berlína, jímž protéká špinavá Spréva a v němž se roztahuje světoznámá arogance, to nám nepřekáží v úmyslu, abychom sledovali jeho chod myšlenkový a leccos o něm sdělili, nikomu na zlost a všem ku potěše. Il ne reste plus que le ridicule à combattre!

V císařství rakouském je prý mnoho malých národností, o kterých aby mluvila nikdy ještě historii nemapadlo. Nezdvořilá historie nyní teprve počíná sobě jich všímati, na př. Čechů, kteříž bydlejí prý v Čechách, na Moravě, v rakouském Slezsku a Uhrách, nebo Horvátů, kteříž jsou v krajinách jižních, nebo Slováků, kteří jsou v *Ukrajině*, Štýrsku a Korutansku. Čechy nebyly nikdy samostatny, jejich králové byli původu německého. Pravá národnost je slovansko-německá, nyní pak je obyvatelstvo zcela promíchané, ha-

nebně „melírované“. Čechové dělají nejvíce křiku pro svou národnost, u nich dostavil se již paroxysm, přišli až k absurdnímu. To se rozumí, že Němci byli původem rozkvětu Čech, byl-li kdy jaký, to povídá i Kuhn i Höfler i Sojka.

Od té doby, co moderní princip národnosti pronikl k Čechům, vše se změnilo. Čeština, nevzdělaná jak jest, *prohlášena* jest jazykem národním, němčina se vypovídá z celé říše, nazvané „Kuronja tczeska“. Ačkoli se nikdo česky učiti nechce, jsou přece již německé školy zrušeny. Německé mládeže bylo již mnoho strženo k čechismu, s Němci se vůbec více ani mluviti nechce. Češi vymyslili sobě kroj národní, jakousi tuniku, kterou nazývají čamarou, a pak jakýsi baret dle kroje polského. Vynašli i národní barvy, modrou, bílou a červenou, o nichž ani historie ani ústní podání ničeho neví.

Ještě jim scházely národní slavnosti, vymyslili sobě tedy besedy. Zvláštní výbor řídí zábavu, a mají také „un maître des cérémonies“, jenž všechno vede a znamení k potlesku dává. Mluvit smí se jenom česky, a protož také mnozí hosté, neznající nového jazyka národního, raději mlčí až po konec, jenž je vždy taneční. Najednou, uprostřed některého zpěvu nebo deklamace, začne hudba na znamení ceremoniáře ohlašující marš, učiní se ulice čili špalír až ku dveřím sálu a ulicí tou vejde Ispravnik. Ispravnik je člověk slavný, jehož životopis se nalezá v „Dictionnaire des célébrités nationales“, na kterýžto slovník české kněhkupectvo tedy upozorňujeme.

Zdaž Pélissier již chce nebo nechce, maršál francouzský je prý nyní český Ispravnik, kterémuž se snad nabídne jednoho dne Kuronja-tczeska; ovšem s výminkou, aby se vrátil do své vlasti a opět zřídil říš jmenované koruny. —

Máte již dosti toho nesmyslu, vy ubozí čtenářové časopisu psaného jazykem teprv vynalezeným? Kýváte

hlavou? Věřím vám, a snažil jsem se také, abych učinil z dvou velesloupců „Le Monde“ jen dva skrovné sloupečky feuilletonní. Francouzský zákon tiskový velí, aby byl každý časopisní článek podepsán plným jmenem spisovatelovým; musíme se tedy vždy blahodějným zákonům, třeba cizím, poděkovat za to, že jsme seznali ispravnika Hermanna Kuhna. Mnohý ovšem řekne, že pouze po francouzsku vykládá, co po německu tak krásně psaly Presse, Familienjournal, Unterhaltungen, Ostdeutsche, Tagesbote, Morgenpost atd., jak se všechna ta duchaplnější a duchaprázdnější cháska jmenuje; to ale neškodí, po francouzsku vypadá to líp, a pak — co by dala celá ta cháska za to, kdyby se o nás vůbec ani nemluvilo! Co by ale zase dělala část její, kdybychom nebyli, kdyby nevěděla, o čem sama psát! „Prager Morgenpost“ bude mít právě proto v den svatého Václava pohnutlivou redakční slavnost. Kdyby nebylo českého patrona, nebylo by svatováclavské koruny, kdyby nebylo koruny, nebylo by látky pro „Prager Morgenpost“ k úvodním článkům. A proto vyjde na bílém papíru s červeným písmem a modrou obrubou. V čele bude mít hymnu na sv. Václava, psanou v nářečí hanáckém.

HLAS r. II, č. 266, 27. září 1863

△

Jsou ouřady, jichž povinnosti stávají se nám někdy nesmírně trapné, jichž bychom ale nepřenechali přece jiným, již z bázně, že by cizí ruka nekonala vše dosti posvátně. Takový úřad je můj. Jakmile někdo z našinců skoná, musím zasednout a psát životopisní vzpomínku. Jsou to právě ony okamžiky, kdy člověk je obdrženou zprávou ještě ztrnulý, když zvěst o úmrtí přítelově strašné „Memento mori“ nám zahřměla a polo v nevěře, polo v úzkosti poddáváme se bolesti nad ztrátou právě utrpěnou a zároveň v úzkosti měříme tluky srdce vlastního. Nedůvěřujeme životu vůbec, ba ani vlastnímu ne. Tím strašnější ale jest dojem, když vidíme skleslý mladý dub, přervané živobytí mladé, plné síly a bujnosti, strom nesoucí již ovoce a zároveň květem obsypaný.

Nejsme věru ještě s to, abychom utrpěnou ztrátu všestranně ocenili; schází k tomu klid i vůle, bojímeť se, že bychom ztráty naváţili příliš mnoho. Za lét posledních zakusili jsme již ztráty mnohé, navykli jsme takřka již, v dobách strašně krátkých loučiti se s jedním po druhém, vzdávat se spolučinnosti mužů nejčinnějších, doprovodit je tam, odkud nám pomáhají nadál jen příkladem svým vznešeným, jen vzpomínkou. Jako by již smrt nepotřebovala ani okolků, — málo dní churavosti a přišla zpráva o úmrtí měšťanosty Pštrossa, ještě kratší zápas a slyšíme, že Rudolf Skuherský skonal.

Rudolf Skuherský narodil se 25. dubna roku 1828 v Opočně, kdež otec jeho, František Alois Skuherský, byl knížecím lékařem. První vychování své obdržel v Opočně. Co mladík desítiletý odebral se roku 1837 na gymnasium kralohradecké: studoval v Králové

Hradci a Broumově. Po odbytém gymnasiu šel do Prahy na studia filosofická, zde studoval pak také dvě léta na ústavě polytechnickém. Pak byl zaměstnán na knížecích panstvích dobříšském a opočenském, kdež se věnoval hospodářství a vědám přírodním. Roku 1848 vystoupil z hospodářského úřadu a studoval opět po dvě léta vědy technické, dříve v Praze, pak ve Vídni. Zde se stal asistentem učitelské stolice pro měřictví popisné, v kterémžto úřadu setrval přes rok, od 1. října 1851 po 20. listopad 1852. Prozatímním profesorem popisného měřictví a rýsování na technické škole přípravní stal se 7. listopadu 1853, na technice samé jmenován jest 16. srpna 1854 profesorem skutečným. Roku 1861, 6. srpna, zasnoubil se se slečnou Angelikou Sieglovou. Z dvou dítek, dcerušek, umřelo mu jedno.

Profesorem byl Skuherský vynikajícím. Autorita v oboru svém, v měřictví popisném, měl jmeno daleko za hranicemi vlasti naší známé. Spisy francouzské a německé citují ho, v pozůstalosti jeho najde se bohatá a velezajímavá korespondence, jakou vedl s předními učenci francouzskými. Měl na ústavě pražském slovo rozhodné ve všem, co se vědy týkalo.

Studujícím byl Skuherský ale více než pouhým učitelem. Pomýšleje stále, aby chudším z nich výdatnou pomocí hmotnou přispěl k snadnějšímu setrvání v studiích, založil pro ně nadaci bezplatných obědů. Nešetřil práce, dopisování, chůzí, aby sehnal příspěvky. Se spravedlivostí skutečně vzornou rozděloval obědy, němečtí studující sami dávají mu vděčné toho svědectví. Nadaci tu pojmenují prý nyní studující (jimž zesnulý dal vždy rozdělování obědů v úplně volnou samosprávu, ponechávaje sobě pouze dohlídku) dle zakladatele „Nadací Skuherského“. Na zřízení tom ovšem neustál, podporoval, kde mohl, aniž by byl okázale při tom jednal. Svátečním dnem byl mu vždy Štědrý večer. Tu vystrojil svým stipendistům velkou hostinu a bavil se student se studenty.

Technika pražská, o jejíž reorganisaci Skuherský

největší zásluhy má, nenajde za něho náhrady! On byl duší národnostního hnutí na ní, on provedl počátky rovnoprávnosti.

Rovněž rozhodně působil v Jednotě průmyslové. Jednotou touto stal se vlastně u Pražanů teprve populárním a prostý Pražan vypravuje nyní, že „umřel ten dobrý profesor od svatého Havla“. Co poslanec zemský pro okres chrudímský a nasavršský, co obecní starší pražský pracoval neunavně. —

Dnes Skuherského pohřbíme. S budovy ústavu polytechnického, z místností Jednoty průmyslové vlajou černé smuteční prápory. Vyvěšené litografické podobizny jeho jsou opleteny černým flórem, na nárožích oznamují úmrtní cedule smutek obecný. Praha spatří pohřeb, jaký jen první synové vlasti obdržují.

HLAS r. II, č. 280, 11. října 1863

NEBOHÁ LUŽICE!
ČECHISCH A BÖHMISCH
HISTORICKÁ NĚKTERÁ PŘIPOMENUTÍ
PANU HÖFLEROVI

△ *V Praze 13. října.*

Když člověk cestuje, může něco vypravovat. Feuilletonista „Tagesbote“, — kterýžto list právě nyní národní vědomí českých Němců výdatně utužil životopisem Reinholda Lenze — cestoval kdys do Drážďan, myslím, že při lipské slavnosti turnéřské, a když ne při té, tedy při něčem jiném. V Drážďanech viděl velmi mnoho, Brühlovu terasu (na které prý i Poláci se procházeli!), Labe, most, ulice, domy, v nich, vedle nich a na nich lidi, a mnoho ještě jiného. Ano viděl tam i katolický chrám a vešel i do něho, ač hned vedle dveří je kropenka se svěcenou vodou. Hned v předsíni chrámové vítá příchozího plakát, psaný nářečím hornolužickým a oznamující, kdy jsou pro Lužické Srby služby boží, při kterých se lužicky káže i modlí. To zavdalo předmět k feuilletonu o Lužičanech, — nebohé „lodičky slovanské“!

Tak tedy Lužičané jsou prý národem malým. K nové této statistické pravdě přidává onen národopisec druhou, že prý jazyk hornolužický je již velmi němčinou znečištěn. Konal důkladná studia jazykozpytná a uvádí také příklad, jediný sice, ale velmi dobrý. Německé „Lieber Jesus“ zní hornolužicky „Luby Jesu“, lieber — lubý, — není více pochybnosti. Nyní již nesmí žádný slovanský šuhaj děvojku svou lubiti, zapovíme mu to, neboť musíme hleděti k jazykové čistotě. Nu a pak nalezl onen lubý jazykozpytec, že drážďanští Lužičané zpívají církevní své písně dle nápěvů německých. Kdosi nalezl zase, že církevní písně v Sasku zpívané jsou většinou nápěvů slovanských, bratrských; ten „kdosi“ byl ale dobrým muzikantem, a kdo je v některém oboru skutečně dobrým, má býti také skromným: nesluší se,

aby každý s úsudkem svým hned do veřejnosti vystupoval.

Na jednom z posledních lipských trhů ukazovala se, dí dále onen lubý znatel církevní hudby, celá rodina lužická za peníze. Hráli totiž na dudy, zpívali své národní písně a tančili tance své. To ovšem nebylo hezké, nač potřebuje lužický dudák brát za příklad sobě německého pianistu Liszta nebo zpěváka Niemanna atd. atd., kteří za peníze hráli nebo zpívali. Dobře má onen lubý pán, že s národem, jehož členové za peníze se ukazují, nelze i při nejumělejší agitaci v politickém ohledu něco svést!

Ovšem pro jednoho hodí se to, pro druhého ono. Na př. slovo „čechisch“. Německé listy užívají ho k tomu, aby se nemyslelo, že v Čechách mluví se pouze „böhmisch“, že jsou tu jen „Böhmen“. Někdy užívá se slova onoho také co úsměšku. Při zprávě o výstavě paramentů karlínského chrámu chválila „Bohemia“ vyšívanou jednu rochetu skutečně krásnou, na níž pracovaly dvě hraběnky. Na rochetě nalezá se také český nápis biblický a „Bohemia“ po prvé po dlouhé zase době referovala o „böhmischem Schrifttext“. Šlechta arci nemůže vyšívat čechisch!

Ano, konsekvence je krásná věc, jenže na horách neroste a v dolech jí nesejou; kde se jí mají lidé nabrat jako na př. p. Höfler! Mohl by jí velmi dobře potřebovat ku svému řemeslu, jež nazývá historiografií. Bez konsekvence stává se ovšem, že člověk vydá na př. „Das kaiserliche Buch des Markgrafen Albrecht Achilles“, a nějaký důkladnější znatel, jako na př. výmarský archivář doktor Burkhardt, že musí vydati pak seznam chyb k tomu (někdy jen z nedbalosti, někdy ze schválnosti vzrostlých); nebo že člověk vydá „Fontes rerum husiticarum“ a k tomu jen falešné opisy svých studentů přečetl, z čehož vyrůstá mnohé tvrzení zcela zábavné; nebo že člověk píše i o mistru Husovi z tak zvláštního stanoviska, že učení spoluhistorikové volají udiveně: „Pustrpalk, wo bist du?“

Pan Höfler napsal už tolik spisů důkladných, že není divu, když sobě nepamatuje, co kde řekl. Pan Höfler byl jednou již i federalistou! Nynějšímu centralistovi a dle „Mistra Husa“ i nynějšímu absolutistovi panu Höflerovi bude zajisté příjemno, když mu připomenu slova, jakáž napsal jednou o Karlu Velikém (církevní slovník Wetzera a Welte z roku 1848, díl II, str. 348): „Daleko vzdálen oné zuřivosti centralisující novověkých knížat, kteří vše stejným učiniti, práva lidu a jeho národnost zničiti hleděli a za politickou moudrost vyhlašovali, byla-li všechna láska k vlasti, dějinám, právu a zemi smrcena, nechával Karel Veliký všem podmaněným národům národní jejich zákony, Bavorům, Longobardům práva jejich, Sasům svobodu jejich, a uspokojil se zavedením stejné správy, která, aniž již všichni národové ráz velkého křesťanského státu byli obdrželi, způsobila, že všichni za jednoho a jeden za všechny život a statek dáti hotovi byli. — Jednota vnitřní duchovní předcházela, pak následovala administrativní sama sebou a národnostní rozdílnost mohla obstáti, nejsouc jednotě nebezpečna. A jakož ničení národního života přenechával oněm duchům malým, kteří postavivše kostru již ji za živé tělo považují, rozeznával se také od těch, kteří v zastávání biskupského a apoštolského úřadu obmezování nějaké státní moci spatřují, jež pretendovanou všemohoucnost svou přece jen děkuje zašlápnutí cizích práv!“

Tenkrát byl p. Höfler hotový revolucionář!

HLAS r. II, č. 284, 15. října 1863

ŠKOLA TOMLINSONOVA
BUCHHOLZ IN TROPPAU
NOVÝ FEUILLETON

△ *V Praze 28. listopadu.*

Ptal se mne někdo: „Prosím vás, je to nadávání našincům, podezřívání všech povah, snižování všech snah českých, v jakémž sobě němečtí žurnalisté většinou líbují, výsledek nějaké zvláštní školy nebo přirozeného nadání?“ — Ty můj bože, přirozeného nadání! Ani jim nepřipadne!

Když byl duchaplný Bulwer dokončil svého „Pavla Clifforda“, ohlídl se ještě jednou po osobách podřízenějších, jichž byl v kníze své uvedl. Tu se mu namanul August Tomlinson, chlap prapodivný, a o tom vypravuje Bulwer, že ušel šťastně do Calais, odkudž pak rychle pevninu procestovav dostal se do jednoho literárně proslulého města v Německu, kdež se vyznamenal metafysickým ostrovtipem svým a školu, v níž morálce vyučoval, odevřel dle vzoru starořeckého a s učebním jazykem francouzským. Slavný August Tomlinson zůstavil řadu spisů, z nichž čerpal Bulwer zase řadu nejdůmyslnějších vět „Tomlinsoniana“, jak ty perly nazval. Jsou to „zásady populárního umění taškářského, úvod k oné vědě ušlechtilé, kterouž každý sám ze sebe taškáře učiniti může“. Jak povídám, pravé perly! Jedna z nich zní: „Když nějaký spolek mužů odvolává se na řadu zásad, jež se protivují tvému prospěchu, avšak pravdy jsou jasné — čím jim odpovíš? — *nadávkou!* Učiň, aby jmena jejich padla v opovržení, a nikdo nebude zásady jejich ctíti!“

I vyšli misionáři řecké školy do světa, z francštiny přeložili vše na jazyk německý, nové učení našlo chrámy své a nazvali je „Redaktionen“, protože jmeno to mívá

dobrý zvuk. Tomlinsonovců je jako kobylek, ožírají a pokálejí nejkrásnější pole. Mají svoje tajná znamení a poznávají se hlavně dle veřejného nadávání. Nemusím vám udat bližších známek?

„Nemusíte," pravil tázající se, a já mu uvěřil. Jsou věci, kterým se uvěří okamžitě, jiné, kterým ani uvěřiti nelze. Pomyslete sobě na př., že vydavatelstvo některého českého listu píše na některé kněhkupectví v Opavě list ovšem český. List přijde zpět, leckde přetrhán, leckde s prapodivnými opravami, svědčícími ostatně, že v kněhkupectví tom zcela dobře českému listu porozuměli. Zde onde je také přidána některá pitomá poznámka, jako na adrese: „Böhmischer Adressat hier unbekannt" a uvnitř: „Bitte deutsch zu reden, wann Sie mit dem deutschen Buchhandel Geschäfte machen wollen!" Věříme, že držitel kněhkupectví, — zde se to týče firmy L. Buchholz v Opavě — není tak nerozumný, aby něčeho podobného se dopustil; hloupý písálek a poznámkář byl nejspíše v kněhskladu nějaký „zelený" mládeneček, nedávno z říše přišlý, vždyť víme, jaké drzosti takoví přivandrovanci schopni jsou. Našim kněhkupcům služiž to však za příklad, jak mají s německými svými soudruhy mluvit, aby spláceli měrou rovnou. Zdejší kněhkupci němečtí mají silný obchod v knihách českých, a leckterý z nich má ještě tu smělost, že českým obyvatelům zasílá české knihy s přípisem německým. Divíme se trpělivosti české, kteráž neposílá přípisy zpět s poznámkou: „Mluvte česky, když chcete od Čechů peníze vydělávat!" Chcete ještě nějakou opavskou Buchholziadu? Nuže jiný časopis český obdržel přípis svůj s poznámkou: „Unsinn, schicken Sie das Blatt nach China!" O německé kněhkupectvo, jakému si se naučilo kšeftovnímu slohu! Tolik rozhodnosti a přece ještě ta mizerie šlesvicko-holštýnská!

V mozku Němců manevrují již svobodnické bataillony, které potáhnou na Dány. Jen aby nezůstalo vše zase pouhým snem, na který se snadno zapomene. Naše doba zapomíná rychle, vše se jí stává zakrátko již všedním.

Ani tiskové procesy více nebaví! S tím větším uspokojením četl jsem konservativnější feuilleton dnešní „Bohemie“, jenž vypravuje, že jsou v Praze drožkáři, posluhové, prodavači uhlí, fotografové a lidé prodávající „almu“. Děkujem za laskavou zprávu.

HLAS r. II, č. 329, 29. listopadu 1863

DAMENABEND UND HERRENKRIEG

△ *V Praze 5. prosince.*

„Deutsche Gemütlichkeit“, jižto jistý český nezdvořák přeložil nešikovným slovem „zábava bez myšlének“, je jako láska: neroste po horách, v dolech jí nesejou, pěstujou ji ale v Široké ulici v Likaveckém domu v prvním poschodí, nazvaném nyní „Deutsches Casino“. Tam se pěstuje německá svornost, německý duch a za čtrnáct dní jednou nadzmíněná Gemütlichkeit, k čemuž určen zvláštní „Juxausschuss“. Takový jux, při kterém jsou všichni členové kasina, něco úřadníků totiž, něco doktorů, síla kontoáristů, židé neobyčejní, i s manželkami a dcerami, nazývá se „Damenabend“. Zábava damenabendská je tuze krásna. V tiskařské oficině naší „Bohemie“ jsou alespoň vedle jiných stálých frází, jako: „eine lange Wagenreihe schloss den Zug,“ (pro pohřby) — „und wurde in das allgemeine Krankenhaus geschafft, wo er die nötige Pflege fand,“ (pro neštěstí) — „das Motiv der unseligen Tat ist nicht bekannt“ (pro samovraždy) a podobných, nyní již pro všechny damenabendy vysázeny fráze „ein reicher Kranz schöner Damen“, „die animierte Unterhaltung“ atd. Při zábavě především hledí se tam k umění německému, zpíváť na př. moravský bas Krén, český tenor Bachmann (narozený z českých rodičů v Praze, nyní však „Altdeutschland“); také Polku Zawiszanku pozvali, ta ale nepřišla, nevděčná; pak pěstují svornost a lásku, a všickni jsou jako jediná rodina, bez rozdílu náboženství, obyčejnosti či neobyčejnosti a — národnosti. Heineho poetický sen se uskutečnil, lidé s plamennou láskou v srdci, odění v bílá vlající roucha a černé vlající fraky scházejí se v prvním poschodí Likaveckého domu a pozdravují se: „Pochválen buď pán“ — či ne, tak se nepozdravují.

A když jsou již tak jediná veselá rodina, beze všech rozdílů, nerozmýšlel se také při posledním damenabendu jistý rozveselený pán, vzal svou dámu za ruku a usadil ji za prázdný stůl. Na stole byla sice všeliká divná znamení, sedadla také nestála přirozeně na všech čtyrech, nýbrž jen na dvou, a opírala hlavy své těžkomyslně o hranu stolní, — což ale na tom! Vždyť zde mezi námi není rytířů svatého Grálu, pomyslil sobě pán přisedající, a pak jsme jedna rodina a v rodině stůl jako stůl. — Ave anima pia!

Sotvy dosedl, již tu byl hrom. „Zde nesmíte se svou paní sedět, neboť tu budou sedět výborové!“ Sedící nebyl ještě jaktěživ slyšel, že by byli kdes výborové pretendovali zvláštní pohodlný stůl, a osmělil se podotknouti: „To by se mně v Měšťanské besedě nestalo.“

„Když se vám Měšťanská beseda líbí, nepotřebujete být zde a můžete si jít tam,“ zněla bystrá odpověď a dáno sedícímu na vůli, aby přemýšlel, je-li vínárníkem z Freytagových „Žurnalistů“, o jehož hlas při volbách se dbá, nebo něčím jiným. Ovšem, po volbách obecních je již a dlouho ještě do nových!

Nevím, co ten člen rodiny nato učinil; lítá ale Prahou dojemná zvěst o velkém bolestném rozbroji rodinném. Jisto jest, že utvořily se dvě strany, a ty že se sekaly onou zbraní, na kterouž není v Rakousku prozatím „Waffenpass“ a z galantnosti ku krásné pleti žádná daň. Váleno dlúho a kruto, lítaly poznámky závažné jako skály, nápady tu homérské, sloh nibelungský. Vzduch, čist všeho kouře tabákového, naplnil se výparem mrtvol. —

Nastalo chladné ráno, podzimní slunce dívalo se tak zasmušeně na Prahu, že ho ani vidět nebylo. Spolek pro vynalezení německého dějepisu v Čechách vyslal komisi na bojiště, aby vše věrně ohledala a zapsala. Mysle bojovavších ale vystřízlivěly, smutně hleděno na roztržky rodinné, pomýšleno na záplaty. Což o onoho prvně uraženého, k tomu došel kdosi a odprosil, bylo dobře. Naproti veřejnosti však třeba něčeho jiného, té se musí říci,

že roztržka byla jen žert, že nebude zrnkem hořčičným, jímž by se celé německé těsto pražské proniklo.

„Damenabendy musí přestat!“ radil jeden, který rodinnou snášelivost dobře byl prostudoval.

„Ano, a k výmluvě řeknem, že je nás příliš mnoho a místnosti nevelké!“ podotýkal druhý.

Třetí ale, vlastně Čech, přece však z lásky ku krásné Němkyni člen kasina, byl obdržel tak bolestné rány, že seděl truchliv doma. Četl Čelakovského „Sebrané listy“, podtrhl červenou tužkou, co byl kdys psal Kamarýt z českých Budějovic do německého Lince: „Noli amare Teutoncas!“

HLAS r. II, č. 336, 6. prosince 1863

JAK SE PLZEŇ ZPROŠŤUJE VÝČITEK „HEJ SLOVANÉ“ NEBO „MEERUMSCHLUNGEN“? POTOPA MYŠLÉNEK

△ *V Praze 7. prosince.*

„Copak je nového v politice?“ tázal se ondy kdosi novináře.

„Děkuju za laskavou poptávku — nic!“ odpověděl zdvořilý. —

Jak rád bych podobně byl zdvořilým a s jednoduchým, slaďounkým „nevím nic“, s dvorným úsměvem a hlubokou poklonou se vám co nejuctivěji poroučel, neboť nevím nic, pranic, ba ještě mnohem méně. Že ale tak rád s vámi se bavím, zůstanu přece sedět a poklepnem sobě ve vší nevinnosti a pomluvíme svět zcela bohabojně.

Tak tedy v Plzni že přestane divadlo české a bude nadál jen německé? Vidíte, vidíte, — to je velmi dobré! Ani bych byl tolika taktu do Plzeňských se nenadál! Pořád se jim vytýkalo, že v Plzni za večera slyšíš z desaterých hospod hřmotné „Hej Slované“, mezitím česká Musa v divadle tamějším zbytečně se namáhá, aby za mrkajícími lampami nějakého nedaremného navštěvovatele vyzkoumala. A teď tomu učinili radikální konec, neboť každý nahlídne, že když nebude divadla, nemůže být také výčitek pro prázdnotu. Povídají sice, že byl divadelní ředitel také mnohým vinen, an nestaral se o český personál a repertoir tak jak o německý. Tuť by svědčila plzeňská divadelní historie, jak velkým je v důslednosti ředitel „Wallburg“ Vesecký, jenž dost často o sobě pravil: „Posud jsem obecenstvo ve všech českých městech přinutil, aby chodilo do divadla německého.“ — Jistý prorok duchaplný tvrdil, že přijde doba, ve které lidstvo o práci tak se rozdělí, že každý národ bude pracovat a poskytovat jen výhradně jeden výrobek, na př. Rusko boty, Polsko tragedie, Německo

mydliny, Čína křivé nohy atd. Proč by nemohla Plzeň nyní již poskytovat jenom „plzeňské“, kteréž jest tak uznaně dobrým prostředkem proti koleře, výhradnímu to dříve výrobku Východní Indie, nyní však i u nás již mezi vlastenecké nemoce náležející. A pak se také říká, že je Plzeň na západ přední česká stráž; kdyby udržela slušné české divadlo, toť by docela upadla v nemilost „Prager Morgenpostu“. Ostatně se vytýká Plzeňským ještě něco, že nemohou totiž zbudovat Smetanovi ani malého pomníčku. Tu bych radil, aby učinili jako nyní s divadlem. Nechť vykopají nebožtíka a někam ho odstraní, pak bude amen a po výčitce.

Nu a o něčem jiném! Šlesvik-Holštýn, myslíte? Prosím vás, copak je nám po Šlesviku, co po Holštýnu, co po přívoznicích a pradlenách na Ojdoře, co po vlání německé trikolory, jejíž barvy Němci sami dobře neznají! V Praze se k žalosti veselé mládeže netvoří ještě pořád žádné svobodnické bataillony. Takto dějou se prý po celé Evropě mocné přípravy k možné válce. Ač jest rakouskému žurnalistovi zapovězeno dávati zprávy o pohybech vojenských, sdělím vám přece, že jsem viděl ondyno, jak táhl Celetnou ulicí houf českých rekrutů směrem k Poříčí. Byli v té jakési rekrutovské veselosti a zazpívali „Hej Slované!“ Stál tu také jistý dobrý pán, jenž v Praze nemocné léčí a ve vídeňské „Presse“ ze zdravých sobě blázna dělá. „Haben Sie gehört? — Die singen „Schleswig-Holstein meerumschlungen!“ pravil ku svému sousedu. Budem tedy zase jednou něco v „Presse“ číst pěkného, už jsme se dávno nepotěšili.

Z českých obcí nepůjde prý nikdo na Dány, vzdávají se milerádi svého podílu z nájmu na lov ryb a vyvážení písku z Ojdory. Ani z toho sobě nic nedělají, že jsou rakouští Poláci pro exekuci, že Langiewicz daroval vídeňskému komitétu protidánskému sto zlatých atd. Nás již nepřekvapí pranic a praničemu se nedivíme, ani tomu ne, že se Dánové nebojí. Ti sobě myslí: Za prvé už bylo mnoho mračen a ze žádného dešť, za druhé nebudeme sami a ve společnosti je veselo, za třetí je Ham-

burk krásné město, krásnější než Boleslav, a můžem se tam tedy podívat. A Andersenové ve vojště dánském praví: Po dánsku složíme výprask a Němcům jej pak budeme autorisovat co původní.

V Rakousku je nyní divná situace, viďte? Němci by rádi na Dány a vláda nejspíš že nepůjde. Na užší radě říšské jsou velmi nespokojeni, ano Brinz povídal, že jest důvěra jeho již velmi rozviklána, při čemž prý vypadal jako rozhněvaná gloria.

Ano, ano, uvidíte, že přijde všeobecná potopa myšlének! My federalisté včas jsme se ještě uklidili a vystavěli sobě archu svou. Mnozí přijdou a budou prosit, abychom jich přijali do archy; my ale toho neučiníme všem, neboť nesmíme přijmout než každého druhu párek.

HLAS r. II, č. 338, 8. prosince 1863

VŠEOBECNÝ BANKROT — PAN SACHS JERUSALEM, SÍDLO UMĚNÍ FOTOGRAF FRIDRICH

△ *V Praze 19. prosince.*

Všechny časopisy naplněny jsou nyní výpočty státních dluhů evropských. Uvádějí tak dlouhou řadu cifer, že jsem opatrně nadělal setninu puntíků a čárek, abych sumu vysloviti mohl, a pak jsem vyslovení teprv nedoved. Tím je vinna má kompletní obmezenost v matematickém, aritmetickém a všem podobném, pro kterouž mně již tak často vytýkáno, že „neumím počítat“. Zato umějí jiní, a ti vypočítali, že Evropa udělá co nejdříve bankrot. To bude pěkné a rád bych již četl kapitolu z některého budoucího dějepisu všeobecného o tom. Nastane konečně doba úplné rovnosti, ano i doba snad komunismu. Kníže a nádeník podají sobě ruce, nebudouť míti oba nic a budou stavu stejného, totiž bankrotářského. Lidé se budou objímat na potkání co bratří, nastane říše lásky. Poněvadž však zbudou všechny pěkné věci, jichž možno nyní jen za velké peníze dosáhnout, přece na světě, peněz však nebude, dostanem všechno zdarma; šaty budou zdarma, hostince, železnice — o radostné cestování! Centralisté učiní bankrot a federalisté také, všichni budem Mittelpartei. Maixner bude kreslit pro Zapovu Českomoravskou kroniku jen samá plamenná srdce.

Prozatím ale nejsme ještě na tom stupni blaženosti, prozatím musíme všechno kupovat, i cigára, prozatím můžem se ještě nenávidět a pomlouvat do sytosti. Nyní bych měl tak právě chuť někoho pomluvit, na př. berlínského pana Sachse i s berlínskou jeho kompanií za nahnaný nám strach. Nebohá naše mladičká a chudičká Umělecká beseda obdrží náhle přípis od pana Sachse, že Lessingův obraz jest zkažen, vinou Besedy, a že tato v jistých pruskoministerských případnostech má dát pa-

nu Sachsovi nějakou malou náhradu, na př. 15.000 tolarů, ovšemže i s ažiem, neboť bez ažia nedělá pan Sachs ničeho. Snad by se byl pan Sachs i v případu faktického uškození smluvil a vzal místo tolarů třeba nějaké panstvíčko české; tak ale šla zpráva z novin do novin, přišla až do Prus a pan Sachs přispíšil sobě s veřejným ohlášením, že na celém uškození není ani za mák pravdy. Jen zde onde tvrdí ještě některý časopisek, že bylo přece uškozeno, ale jen nepatrně — v z a d u na plátně. Kdyby se nalehalo, zmizelo by i toto zadně plátěné uškození, jako zmizel požadavek stran garancie tolarové.

Beseda umělecká může nyní zcela klidně umlouvat zábavu silvestrového večera, protože Silvestr nejen k slovanskému, ale vůbec i k světovému umění jest v poměru těsném, může volit o několik komisí více, rokovat a zase rokovat, až z jara počne skutečně působit. Škoda, že se musí Beseda stěhovat do místností nových, v „Jerusalemě“ jediném je pro ni vzduch pravý. Uměním se až hýbe „Jerusalem“. V prvním poschodí tři odbory besední, vedle nich „Hlahol“ a „Cecilská akademie“, dole v hostinci Preislerův orchestr, v zahradním salonu marionety — „es lebt zuviel des Schönen in so enger Brust!“ Až se stane Jerusalem klášterem, rozšíří se umělecké požehnání po Praze, každé umění zapadne jinam.

Jedno jest umění, které v Praze rozkvítá tak rychle a krásně, že v něm nekulháme za žádným městem takměř. Jest to fotografie, která vyvěšuje výrobky své z každého krámu a usídlila se již na každé střeše. Netřeba do balonů, abychom poznali, jak Praha s výše vypadá; kdo potřebuje několik tuctů fotografických návštěvěnek, nechť dá každý tucet dělat jinde, dostane se do nejpovětrnějších výšin. Právě se odevřelo atelier nové, mnohoslibné, jež zařídil pražský měšťan pan F r i d r i c h ve vlastním, v Michalské ulici nalezajícím se domě. Pán ten konal velké cesty po Evropě a Americe, má z toho též značné a všestranné zkušenosti v oboru svém.

Co jsme z posavadních výrobků jeho viděli, vyniká

znamenitou ostrostí; ceny však jsou při tom vskutku nejlacinější. Nový fotograf hodlá umění svého užíti v rozmanitých způsobách a podnicích. Nyní již připravuje vydání „alba pražských redaktorů“, v letě bude od něho vycházeti album nejkrásnějších krajin v Čechách a na Moravě, vzatých dle přírody.

Pražští fotografové mohli by skutečně pomysliti konečně na roční výstavy výrobků svých a k účeli tomu spojiti se s Uměleckou besedou. Rovněž dobře by pochodili s odborním časopisem.

HLAS r. II, č. 350, 20. prosince 1863

NOVÁ VARIACE NA STAROU PÍSEŇ, ALE TROCHU DLOUHÁ O JEDNOM SPOLKU — ŘÍM A PRAHA

△ *V Praze 23. ledna.*

Když stvořil pánbůh člověka, řekl, že je to dobré; když ale stvořil pak člověka Čecha, tu už neřekl nic, umlkl obdivem. Aby ale člověk Čech příliš nezpyšněl, dal mu rozličné vlastnosti; v Liberci ho naučil na př. zpívat „Kde domov můj?“, v Plzni mu dal pana Walburga Veseckého za divadelního ředitele a v celém území koruny svatováclavské rozsil touhu po rovnoprávnosti. Hej jaká to krásná věc — ta rovnoprávnost totiž! Ohřívá jako slunce za mrakem, blaží jako „hubička skrz papndekl“, sytí jako chléb v zavřené skříni. Máme ji i nemáme, krásná hádanka! Rovnoprávnost vypadá jako poštovní recepis, česky je sice po jedné straně tištěn, poštovní pan ouřadník vyplňuje jej ale na straně německé; my pak přece podepíšem na prázdné straně české a uděláme tím vtip, tak dobrý vtip, že se i pan úřadník zasměje. „Špatná voda, nemá ani trochu chuti po pivě!“ pravil ondy kdosi s povzdechem; nemyslel tím ale rovnoprávnost, nýbrž skutečnou, opravdovou vodu. Nyní se ale zavaří přece ječmen, neboť je již pro příští zasedání sněmu vypracován návrh na provedení rovnoprávnosti ve školách. Není to ani k uvěření, a kdyby nemusila vídeňská „Presse“ dotaz poslat teprv do Rothschildovy kanceláře, jakou má dát odpověď, zeptali bychom se jí, jak je to možno. V návrhu zmíněném panuje velká přísnost, kdo chce být, abychom jediné uvedli, osvobozen od učení se češtině, musí s udáním vážných příčin zakročit až u nejústřednějších úřadů. My jsme zajisté velmi skromni, o čemž svědčí již začátek dnešního mého feuilletonu, ano jsme tak skromni, že nežádáme ani, aby „Reichenberger Zeitung“ sbírala také pro Besedu libereckých Čechů, — toho bychom ale

přece požadovali, aby se v Čechách každý učil češtině, a byť měl i nejvážnější příčiny neučiti se jí. Neznáme ani jediné „příčiny“, pro kterou by byl nějaký gymnasista osvobozen od učení se řečtině, byť třeba studoval jen kvůli vyplnění času nebo byl kompletně neschopen porozumět Kyropaedii, — nu a tu bychom mysleli, že kdo již užívá výhod škol v Čechách, je vždy a všude zavázán učiti se jazyku v Čechách — — běžnému, — brzy bych byl napsal jazyku panujícímu, jakž musí být člověk při stylisování opatrným! Radil bych, abychom ve školské otázce té nenásledovali letošní zimy, která náhlým ovlažením přivádí svrchníky již za masopůstu do zastavárny; čím méně se dá příležitosti k pokleskům, tím lépe: nerozumíť každý rovnoprávnosti úplně, neníť každý Horský-s-feld!

Takž bych byl zase zahrál novou jednu variaci na nejnárodnější českou písničku „o té rovnoprávnosti“. Říkáme, že národní písně své jsme s to věčně poslouchat; při oné nejnárodnější neřekl bych, že jsme s to, nýbrž jen, že ji vůbec věčně posloucháme. Znám ještě jednu takovou věčnou píseň naši, „o statečnosti našeho studentstva“, a na tu začínejtež již variace nové, lahodných dnešních skladeb mých opus II. Poslyšte tedy: V jednom pražském studentském spolku českém — nechciť přímo říci, že je to Akademický čtenářský — stalo se za příležitosti nějakého zvaní, že se objevil v kníže přání článek, „aby se zvaly úřadní vyšší osobnosti v e f r a k u, nikoli v čamaře!“ Lidský rozum často brkne a pak se pozastaví; při tomto brknutí zůstávají ale ze soustrasti všechny rozumy stát. Student, antipodvší pedanterie, privilegovaný idealista, čamarista par excellence — a návrh na nejponíženější frak! A pak prý, kdyby se časy změnily a export inteligence se obnovil, nemáme více naděje, abychom se stali v ostatních zemích zase tak oblíbenými, jak jsme dříve kdy byli! Návrh ovšemže se rozkotal o rozum zdravé většiny, něco z něho ale přece zbylo, — subskripční listiny české a německé pro spolek ryze český! Stalo se, před rokem,

myslím, že byli zovoucí od rozhodného jednoho Němce více než morálně vyhozeni, a letos — nu to lze přece nazvat národní pýchou! Má-li pak německá Lesehalle také české listiny, také čamary atd.? Český student stojí ovšem na stanovisku evropském!

A takž se zdokonalujem stále, pokračujem úžasně rychle, starý svět jsme překonali rozhodně — také bychom se prapodivně se svým národním uvědoměním takhle v starém Římě vyjímali! Ba starý Řím, kdyby oživl, uklonil by se před Prahou až k zemi. Starý Řím a před Prahou až k zemi! — kolosální myšlénka! Ano, my sypem velké myšlénky jako z rukávu, my nepotřebujem žádného „nonum prematur“, vždyť nejsme Horácové!

HLAS r. III, č. 24, 24. ledna 1864

△ *V Praze 2. března.*

Sněm zasedá. Opuštěná, mlčelivá Malá Strana stala se zase důležitější. Mostem hrčí k ní a z ní více kočárů, kráčí více lidí a mezi nimi osobnosti důležité, tím zajímavější pro starou Malou Stranu, že jí nejsou známi, neb alespoň že je zná jen málo, což se jí takto nepřihazuje. Divna je ta Malá Strana! Jakoby kus zkamenělé historie, jakoby pomník překonaného stanoviska, — stařec to, který již jen poklid miluje, tichý genius, který sensitivně vyhýbá se překážejícímu jemu ruchu; jen jedním, úzkým proudem žene se tu život pestřejší, v ostatních částech poklid aristokratický, ticho pohodlně se rozprostírající, široce rozložené, neboť ticho potřebuje vždy prostrannosti. Nemůže být lepšího místa pro českou sněmovnu nad tichou, historickou Malou Stranu. Ovšem, kde se jeví čilý život veřejný, kde politický ruch, přestává překonané stanovisko, přestává poklid i tichých geniů i aristokracie, a nyní, — nu nyní ovšem!

Kráčím po náměstí a zřizuju kapesní hodinky podle chraptivých hodin mikulášských, kteréž mně naznačují, že v kostele jsou již skončeny modlitby za zdar sněmovního řízení. Jedenáctá odbila, první schůze třetího zasedání se snad již zahajuje. Zapínám se zase opatrně, — na Pětikostelním plácku bude zajisté tlačenice a je známo, že i mezi politikou zaujatými ztratily se již mnohem hmatavější věci než jakým je na př. nezvratné přesvědčení, a hodinky bývají i v sněmovnách dobry, aby se vědělo, co je na čase.

Zahnu na Pětikostelní plácek — zastavím se překvapen, dívám, — nastrčím skla, — skutečně, jako po vymření! Uprostřed náměstí popelí se hejno vrabců, hned za rohem hrajou dva hošíci o „málky“ do důlku, na

znamení, že jaro přišlo, nikde však známka, že přišel sněm, — či tak, abych nelhal! Před prvními vraty zemské budovy stojí premovaný portier, vedle něho premovaný myslivec a vedle obou městský ostrostřelec, jenž zastává jako v předešlých létech čestnou stráž. Zelenajícímu myslivci je to jedno, čeká-li při kočáru před sněmovnou nebo před jiným domem, on má všude dlouhou chvíli a zívá; z pouhé kolegiality zívá portier uprostřed nedomluveného slova s sebou, a puzen neodolatelným kouzlem přírodním zívá i ostrostřelec. „Nihil humani a me alienum“, a když ten i onen, proč já ne!

Kde jsou ty davy stěsnaného lidstva z času prvního zasedání! Či snad se již rozešly, uzřevše přišlé poslance? Dostačuje již nyní pouhá podívaná? Není více té zimničné zvědavosti, která neustoupí z místa, prv se nedozvěděla, jak se osvědčili nový maršálek, nový podmaršálek, nový místodržící královský, jak se jedná o podpoře výpravy šlesvicko-holštýnské? Až k lhostejnosti neklesne nikdy navyklost konstitučním zjevům, navyklost je část života a život není nám nikdy lhostejným. Za dvojího zasedání svého sněmovna pak také dosti pracovala, příčiny musí být jiné, neboť — „Hoch“! zahřmí to nade mnou, až okna řinčí. Ptactvo vylítlo zděšeně, koně zahrabali nohami, musím si přispíšit na sněmovní galerii, bude beztoho přeplněna. U druhých vrat „tlačí“ se lidstvo, sestávající opět z jednoho strážníka a jednoho portiera tak, že projdu zcela pohodlně. Na schodech se setkám s jedním běloopuntovaným sklepníkem ze sněmovní restaurace, ještě s jednou, s druhou stráží, ještě s jedním portierem a jsem konečně na galerii. Zaplať pánbůh, galerie je krásně prázdna, uvidíme ještě pohodlně! A kdyby tu nebylo něco ouřadníků zemského výboru, bylo by ještě prázdněji!

V pěkném rámci známý obraz, jen zde onde učinil malíř osud změny; jsou-li to dobré korektury, nevíme ještě, ale doufáme, některých změn mu přece neodpustíme. Tamhle na křesle, na kterém seděl před desíti

ještě měsíci baron Kellersperg a které při prvním zasedání hrabě Forgách tak často opouštěl, aby zaujal „je nachdem“ křeslo své poslanecké, sedí místodržitel nový. Místo hraběte Nostice, jehož odstoupení všeobecně litováno, zaujal hrabě Rothkirch-Panthen; doufejmež, že by bylo litování rovněž všeobecné, kdyby také on odstoupiti měl, neboť maršálek sněmu českého má mnoho příležitosti, státi se oblibeným. Na místě doktora Vaňky, který někdy v české rozpačitosti poslancům také onikal, sedí měšťanosta Bělský. Právě se osvědčuje, že i co rozený Čech i z politického přesvědčení svého stojí k Čechům. Dole zaznívá „výborně“ a vedle mne podotýká někdo: „Škoda, že nevzal čamaru, vyjímala by se na podmaršálku českém zajisté dobře — či snad ji má?“

Pod předsednictvem sedí zemské úřadnictvo. Jednomu členu jeho určilo dnes fatum, aby po tuhém boji s českou gramatikou čestně padl. Vlevo od ouřadnictva sedí němečtí stenografové — také jedna korektura. S českými prý to nešlo.

A vpravo vlevo, napřed i vzad stojí řada poslaneckých křesel a na každém po jednom zástupci lidu. Skoro úplně týž obraz jaký vloni, stejně jsou roztříděni a stejně je povznášející dojem, když veškeří čeští poslancové vstanou za návrh svůj tak četně, že až — ve velmi slušné minoritě zůstanou. Jen zde onde nová tvář, jen zde onde postrádáme tváře staré, milé. Tamto seděl Pštross, zde Skuherský — těch korektur mohl sobě osud uspořit. Sněmovna vstává, aby za všemi smrtí odňatými vyslovila lítost a úctu. —

Ach, tam nahoře tři malé pavláčky a na nich jako kosové v kleci moji drazí žurnalističtí kolegové, i ti, s kterými žijem v sladkém přátelství, i ti, s kterými v rovněž sladkém nepřátelství. Právě se odvírají v jedné „lóži“ dvéře a vstupující podává žurnalistům haldy tištěných spisů. Šťastní lidé, vy nenaříkáte nikdy, že máte dlouhou chvíli a žádné práce!

HLAS r. III, č. 63, 3. března 1864

FEUILLETON, O KTERÉM SE OD POČÁTKU PO SAMÝ KONEC NEVÍ, JE-LI ČESKÝ NEBO ŘECKÝ

△ *V Praze 12. března.*

„Slované vesměs řeckého, mezi nimi Češi dorického původu jsou. Přátelským rozmlouváním dokážu to patrně — —“ tak zní český jeden inserát. Já věřím „patrnému dokazovači“ i bez přátelského rozmlouvání, nevidímť nikde žádné, ani nejmenší příčiny, proč bychom dorického původu nebyli, — nuže tedy jsme, jasná logika! Velmi mnoho se tím vysvětluje: jako Spartané nemáme také my peněz na nach, drahé masti a šperky, Oušť a Domažlice jsou jen nové, opravené vydání Thermopyl, a starožitníci, kteří ztratili kuchyňský recept na antickou „černou polívku“, jakáž se ve Spartě jídala, nechť se pozeptají v Nuslích nebo kdekoli jinde na naši prostonárodní, českou, vlasteneckou polívku „žebráckou“! Ať žije přísný soudce Minos, jenž se dle učených slovníků a dle mythologie mezi Dory usadil, neboť přímo od něho pocházejí naše přísné tiskové procesy! — My nemáme a nepotřebujem míti valné literatury, jsme v literatuře beztoho první ve světě, neboť kdož se povznesl v ódě výš než Řekočech Pindar, kdož sáhl v tragedii hloub než Čechořek Sofokles? My nemáme a nemusíme mít velké národní epopeje, Homér napsal nám již „Batrachomyomachii“, my nepotřebujem přespříliš věhlasných zákonodárců a politiků, vždyť jsme měli již Lykurga, Solona, Perikla, ba my nepotřebujem mít ani řecké nosy, naši předkové měli je již za nás! Sláva předkům, kteří pro nás nezvedené potomky tolik udělali, stavme jim pantheony, wallhally, ruhmeshally! Jsme jako Angličan George v Halévyho „Blesku“: „Můj strýc již pracoval dost, já tedy lenoším!“

Musí se nám již odpustiti, že jsme co Řekové ještě trochu neuvědomělí. Jsou ještě mezi námi, kteří vůbec

nevědí, čí jsou, kteří ani co Čechové nemají uvědomění. A jakož my jehňatům těm milostivi jsme, žádáme i od jiných milosti. Najednou to nejde, ani na dvakrát, jen znenáhla se vžijem do hellenské své důstojnosti, jen znenáhla srozumíme se s řečtinou. Já na př. při vzácné své skromnosti přiznávám se přímo, že v době, kdy jsem nejvíce řecky uměl, nerozuměl jsem ani jedinému chóru Sofoklovu, a že mně byla řecká knížka nejmilejší taková, která měla na jedné straně originál a na druhé překlad, — vlastně že jsem o originál vůbec nestál. Arciže jsme více co do obyčejů ještě Řekové než co do řeči.

Jako na př. v starém Řecku měli v politickém životě přednost rodiny druhu aristokratického, tak také odbory a komise českého sněmu volí za předsedy své vesměs šlechtu, leží to právě v českořecké krvi. Při větším uvědomění rozeznáme později ještě líp, co je v nás a kolem nás řeckého a co cizího. Doktor Pankraz zajisté nemá ani krůpěje české krve v sobě; u našich předků hellenských neměly ženštiny v politice hlasu a pan dr. Pankraz chce, aby naše Novořekyně do sněmu volily osobně. Nebylo by to zlé, alespoň by se mnohý muž své ženy zbavil, kdyby držela — s jinou politickou stranou. Dámy, které mezi řečí páně doktor-Pankrazovou na sněmovní galerii seděly, nahýbaly se přes zábradlí, ohnivé oči hledaly zvědavě zajímavého řečníka, krásné rtíky šeptaly: „*ἄνδρα μοι ἔννεπε, μοῦσα*“, a hravé prstíčky skandovaly Homérovy daktyly tak kmitavě rychle, jako by punčochy pletly. Šťastný doktor, on má již v národu svou silnou stranu ze slabé pleti, kdežto se doktor Čupr teprv prý snaží, aby ze silné pleti vyvinul stranu slabou! Dii vertant omen od pana doktora Čupra, neboť Pankraz, doktor alterius facultatis, již se snahou svou při hlasování propad. Hlavičky po galerii rozseté se sklopily, naděje na politické působení vymizela a rtíky šeptaly za odletělou nadějí nečeckou frázi: „Der Gedanke der Trennung ist das Bindende in der Liebe!“ — Eh co, většinou nejsou naše

Češky ani Češky, a když nejsou Češky, nejsou také Řekyně, a když nejsou Řekyně, není také žádná Juno a žádná Venuše mezi nimi, ať se tedy třeba uzlobí! Stalo se jako před Homérem:

Νοῦσον ἀνὰ στράτον ὦρσε κακὴν, ολέκοντο δε λᾶοι,

zní verš starořecký a

nouzi na stráž vrže kakou, polekáni jsou lidé,

zní překlad český čili novodorický.

S odporem se ovšem náuka o našem řeckovství, ač není právě nova, jistě potká. Jsouť u nás lidé, kteří vůbec všemu odpírají, jsouť pak také lidé, kteří pro samé slovanství nejsou ani Češi, a zase takoví, kteří pro samé češství nedostanou se k slovanství. Ti nechť ve prospěch obnovené náuky uváží, že jakož osobou svou patří k rodině, rodinou pak k národu českému, právě tak co Čechové patří zas k Slovanům, co Slované pak k Řekům. Vždyť má S l o v a n jméno své jen od s l o v a, Ř e k od celé ř e č i. To je, myslím, i slepci jasné! — Hej, Řekové, ještě naše dorická řeč žije!

H L A S r. III, č. 73, 13. března 1864

SMÍŠENINA
Z MALIČKOSTÍ NÁRODNOSTNÍCH

△ *V Praze 19. dubna.*

Něco divného visí prý v povětří, pravil někdo v sněmovně, který to sundat nemohl; ale něco ještě divnějšího visí od posledních schůzí sněmovních na rtech lidských, a to se sundává samo a člověk slyší slova, jejichž obsah by divně otřásl upřímností páně Brinzovou, že by se pro věky věkův uzavřela a zapečetila starou pečetí Šalamounovou. Štěstí, že v bouři myslí vylije se olej Shakespearovy slavnosti, neboť vlny šly již vysoko a byly velmi trpké. Na každém obličeji sídlil mrak skrývající spoustu blesků. Leckde již i blesk udeřil.

Frivolní doba naše tropí sobě ze všeho smích a pomlouvá již i blesk, že je humoristou. Tyto dni, vypravuje doba ta, seděli v jednom hostinci, v den po sněmovním rokování o školské otázce, dva muži velmi nesvorně pohromadě: Čech a Němec. Hádali se ohnivě. Konečně praví Němec: „Říkejte si, co chcete, pro vás i pro vaše děti je němčina pro svou světovost důležitější než vlastní váš jazyk. My již příliš pokročili, než abyste nás dohoniti mohli. My jsme národem myslitelů, vy národem pracovníků. Můžete těžit z našich myšlének, my pak z vaší práce; my jsme hlava, vy se spokojte býti rukou!“ — „Chcete opravdu, abych byl jen rukou?“ tázal se druhý rozhorleně. „Ano!“ — „Tedy buďte vy hlavou!“ prál a řal, hlava se ale šikovně uhnula, jak fáma vypravuje.

Hrubián blesk! Také na tu tichou, myslící vodu má choutky! My s ním ovšem nesouhlasíme, my jsme v principu i v praxi tak mírumilovní občané, že i v hostinci vyhýbáme se loktům svých sousedů, což teprv ve veřejnosti! Rozumnému slovu jsme vždy přístupni, jakož

na př. úplně pochopujem a uznáváme, co „Bohemie“ byla napsala o světovosti jazyka německého. Také je již vše připraveno a začnem se na březích Vltavy ihned germanisovat, jakmile Němci porýnští budou galisováni kvůli světovějšímu jazyku francouzskému. Či nebylo by snad „Bohemii“ mileji, kdybychom se místo jen přechodního germanisování, abychom nezůstávali vždy pozadu, ihned galisovali v Čechách? Jen ať řekne světový časopis, jsme zvyklí poslouchati. „Bohemie“ nás pak pochválí, jako nás pochválila již za to, že slavíme Shakespeara, pošlého z krve germánské. Kousek chvály přijímáme, ostatního kusu ze skromnosti odmítáme. Svěřujem se „Bohemii“ zcela důvěrně, že nestrannosti takové naučili jsme se přec jen zase od Němců a že slavíme pangermána Shakespeara jen v odměnu za to, že Němci tak nadšeně slavili Slovana Lessinga a do Walhally u Řezna postavili Radeckého. Ruka rukou se myje. Proto také, z p o u h é v d ě č n o s t i, přicházejí německé inserty do německých listů o slavnosti shakespearovské, kterouž čeští členové českého spolku pořádají, jinak by nemělo inserování takové ani rozumu ani cokoliv jiného do sebe.

Krásný to pokrok, že nyní vděčnost světem vládne. Z vděčnosti k umění, že nyní česká zpěvohra rovná se německé, nechce „Tagesbote“ o české zpěvohře té ani slyšet a ostatní listy německé žádají z těchže ohledů, aby bylo Prozatímní divadlo za dne věnováno koncertům, při nichž ovšem nemusilo by se příliš přísně hledět k vylučování němčiny. Z vděčnosti za to, že při slavnosti máchovské Litoměřičané tak honetně k nám se chovali a že nechtějí titéž „českými paralelkami školy své o dobrou pověst přivést“, máme my litoměřické turnéry s jásáním uvítat, až přijdou budoucího měsíce světit prápor pražských svých bratří. Bude to krásná slavnost! Schwarzrotgolden vyjde slunko nad Prahou, která nebude ani vědít, jak jí je, tak krásná bude. Na Příkopech, kde posud zaznívalo jen jednostranné „Kde domov můj“, bude se rozléhati zvědavá píseň: „Was

ist des Deutschen Vaterland"; hlavní však věcí jest, že německá trikolora, po prvé nám má demonstrovat, že máme tu čest býti Německem. Evoe! — V slavnostním proudu svém nemůžem opominout zmíniti se ještě o jedné slavnosti, ne velké sice, ale pohnutlivé. Před desíti lety zadala totiž pražská společnost „nejen hospodářská, ale i vlastenecká" stanovy, jimiž zříditi se měl spolek včelařský. Desetkráte květlo jaro i odkvětlo, desetkráte rojily se již včelky, stanovy ještě nedozrály a nejsou posud potvrzeny. Vlastenecká společnost bude tedy v rodinném kruhu slavit desítiletou paměť zadání stanov.

Končím uváděje kousek notice z „Praž. nov.", píšících o schůzi Zahradnické jednoty: „Pan Assenbaum podal návrh, aby seznamy ovocních stromů vydávány byly též v českém jazyku, proti čemuž však namítáno, že potřebné názvy dotýčných stromů se postrádají a tudíž předmět ten nebyl vyřízen." Upozorňuju slavnou a rozvážnou Jednotu zahradnickou, že se ráčila mýlit, postrádajíc právě sama známost českých názvů. Již před hezky dlouhým časem přinesla „Živa" na ukázku jen pro ovoce hruškové na s t o č t y ř i c e t velmi dobrých názvů. Jednu chybu má toto názvosloví na všechen způsob: český lid jmenuje druhy a odrůdy ovoce dle tvaru, barvy, chutě, času, zrání, místa atd. a nepovznesl se tak vysoko jako na př. pomologové francouzští, kteří chutné ovoce jmenovali třeba po královských maitressách.

H L A S r. III, č. 109, 20. dubna 1864

KLIDNOST A PORÁŽKA NA SNĚMĚ ČESKÉM
THOLOSANŮV NEVDĚK
NEŠTĚSTÍ PŘED TAHEM
CESTOVÁNÍ TENDENČNÍ

△ *V Praze 24. května.*

Často se stává, a je to právě tak bolestné jako zamítnutá láska, že lidé nás sobě neváží, snad i námi opovrhují, kterých nejvřeleji ctíme. Na př. Tholosan v Sardouově veselohře. Vidíte, tento člověk pln mužné všetečnosti, tento homeopath s mocnou dosí rozumu, tento muž zamilovaný do dítěte zajímal mne hned, když jsme byli sobě poprv představeni, a skoro jsem myslil, že mám nároky na jeho vděčnost již za to, že mne daleko více zajímal než sama Caussadova liška. A právě tento Tholosan, dle vlastní jeho metempsychosi nejspíš v dřívějším životě svém nevděčná kukačka, řekne mně v posledním aktu: „Já nečtu feuilletony, můj sluha mně vždy řekne, co v nich je," při kterémž výroku je to smutné, že Tholosanovi nemůže se člověk ani usmát, jako herci, který řekne: „Já nečtu kritiky!" A v tomtéž okamžiku, když učiní výrok svůj, obrátí se jistá část obecenstva, která má víc dlouhé chvíle než taktu, k sedadlu, na kterémž červenající se feuilletonista ošumělým lorgnonem ukrývá slzy po tváři tekoucí, ano takové žurnalistické stvoření má nestydatě dobré srdce. Dobrota však mizí a žurnalista přisáhá při všech svatých paragrafech, že se pomstí a že se bude také ohlížet, vždy a nápadně ohlížet na všechny doktory, kdykoliv o špatném léčení řeč, na všechny právníky, kdykoliv se bude mluvit o bezpráví, na všechny zamilované, kdykoliv se některý representant jejich na jevišti dostatečně blámne. Dobře ale, že jsme se dotkli zamilovaných, chtěl jsem vlastně o nesmrtelném bolu jednoho z nich vypravovat a nechal jsem se trochu svést vlastním bolem tholosanským.

Byl tedy jeden,

„.....jmeno zamlčíme,
snad že se pánu trochu zavděčíme;
ten nebyl stár a nebyl mlád,
desítku měl tak natřikrát“

a byl zamilován, pokud nevěděl úplnou jistotu, že jeho olejem něžnosti malovaný ideál nemá zlatého rámce. Když však byl se domohl chudé jistoty, napsal věrný popis jistoty té na modravý „Bath“, ač byl již uvykl psáti jen na červeném papíru se zamilovanou obrubou, zapečetil a odeslal nefrankované. Urazil tím ovšem nanejvýš celou rodinu, nejvíce pak posavadní milenku svou; což mu ale záleželo na tom, vždyť od žádného z nich ničeho více nechtěl a měl beztoho jiných starostí dost, jak nyní se as zaopatřit. To vše zapředlo, rozpředlo a přetrhlo se ještě před „prvním májem“, jenž letos zavdal příčinu k nerozluštěné posud hádce, měl-li „krásný“ večer nebo „pozdní“ večer. Země se několikráte zatočila jako jednonohý Donato, a v jižním Německu, nevím v kterém městě, byl tah větší loterie, což všechno dohromady spojit patří zajisté k stylistickým nemožnostem. V uznání, že Čechy jsou sice také Německem, že jim třeba ale trochu zalichotit, přišla hlavní výhra do české Prahy, na Nové Město, a zrovna do ruky opuštěné milenky, o čemž zpráva došla nefrankovaného milovníka v lístečku od dobrého přítele, jakých každý z nás máme, chvála bohu! Dobrý přítel byl skutečně dobrý, nebo frankoval a přidal nakonec ještě dobrou radu: „Neodříkej se lásky nikdy před tahem! Tvůj věrný J. H.“ Náš český Des Grieux, jemuž Štěstěna zahrála po manon-lescautsku, chodí od toho dne ulicí Nového Města touživ a zmaten jako nebožtík Swedenborg kolem „nebeského Jerusalema“. Jedna tetička povídala, že „má ta holka příliš dobré srdce, ona však, tetička totiž, že by se naň jistě ani nepodívala.“ Des Grieux nevzdává se tedy naděje, píše pilně a vždy frankuje v příjemném očekávání, že se mu marky nahradí

a krásného jednoho jitra že bude čísti jmeno své i Její mezi „manželskými sňatky“ zrovna po „magnetickém pozorování“ a před „zemřelými v Praze“. —

Kdybych věděl, že nemáme mnoho Tholosanů, napsal bych zde skrovné přáníčko, nějaké itinerarium. Když o svatojanské slavnosti Moravané do Prahy se valem dostavili, těšil jsem se velkému dojmu, jaký Praha učinila na ty, kdož ji poprv viděli. Tu jsem sobě myslil, jak krásně by nadál působily takové vzájemné návštěvy. Doba naše klade mezi první požadavky vzdělanosti cestování; čím dříve pak se s prostředkem vzdělavacím počne, tím líp, a s cestováním může se počít již záhy v letech studentských. Student ovšem nemá, alespoň většina studentstva našeho, peněz na delší cesty do ciziny; tolik má ale každý, aby seznal vlast. Moravan, Slezan, Slovák, Čech mají pro celá studentská léta dosti příležitosti i dost práce, aby jeden druhého seznal. A nezapomeňte přitom na Lužici milou, na předstráž tu jak slabou, tak důležitou!

HLAS r. III, č. 142, 24. května 1864

△

Pochovali jsme ho, posledního Čecha a zároveň literáta, pana Matouše. Byl to pohřební průvod nadmíru dojemný. Po zesnulém nezbylo ani vindry, neboť byl za živobytí všechno rozdal německým spolukrajanům svým. Němci jsou ale národ velkodušný a upravili mu pohřeb nádherný. Kolega „Tagesbote“ dal čtyry archy pěkné makulatury na rubáš a my propůjčili jeden z vozů svých četných, určených pro dovoz výtisků na nádraží. Všichni žurnalisté a spisovatelé naši kráčeli s obnaženou hlavou za vozem. Dovezli jsme ho na Volšany, pohřbili, pokropili slzou svou a vraceli se pak se srdcem bolestným: ač jsme stáli nad hrobem muže čestného, geniálního, zároveň milého přítele našeho, přece nás mnohem více dojímala uchvacující myšlénka, že stojíme již nad hrobem celého národa.

Českého národa není více! Musa dějepisu vyryje jmeno jeho vedle předních národů, ano, my se nemýlíme, na místo nejprvnější, před samé Helény. Nestranný, veliký duchu německý, vykaž zkrvácené, mrtvé holubici české místo spravedlivé v paměti své! Světoznámá spravedlivost tvá obdrží palmu!

Byl to národ nevelký sice počtem, obrovský ale duchem svým, — „přílišný duch zmoří slabé tělo“, praví Pisling náš. Určen, aby kráčel v čele lidstva v boj pro svobodu a osvětu, klesnul první, obětovav se za nás, „menší národové jsou proto na světě, aby jimi se živili větší,“ dí Ohéral náš v sebraných svých spisech. Život českého národa byl nepřetrženou řadou bojů a utrpení, — „takový jest osud přemnohých geniů,“ praví Sojka. Známo též, co Wieland, Herder, Goethe, Jean Paul, Schiller a Lessing řekli.

Již tenkráte, když jsme my byli ještě roztomilými surovci, skvěl se národ český vzdělaností vysokou, čehož dokladem jest znamenitý „Libušin súd“. A vedle vzdělavací snahy do výšky a hloubky podržel prostý lid český nevyvážitelnou, nepřekonatelnou bohatost ryzé poesie. Překrásnému rukopisu Kralodvorskému obdivujem se posud upřímně. Zapírali jsme sice pravost jeho, to se dělo ale jen z politických důvodů a nyní toho více nepotřebujem. Národ český měl dlouhou řadu věhlasných knížat a králů, z nichž byl Otakar největší, protože přivolal do země Němce k rozmnožení lidstva a súrodnění ducha. Nemýlilo se věhlasné kníže, my jsme se skutečně rozmnožili.

Péro naše je příliš slabé, než aby mohlo v krátkých rysech jen poněkud ostřeji vyznačit hlavní zjevy historie české. Jakž máme psát o Husovi, bez něhož nebylo našeho Luthera, naší reformace, naší slávy, našich dějin! A zdaž není velikán Luther, který po ďáblu kalamářem házel, poměrně ještě menším jen duchem naproti Husovi na hranici? A přičítáme-li literárním snahám Lutherovým, že z nich vyrostlo celé písemnictví německé, první ve světě, nemusíme zároveň velkou, ač prostřední zásluhu přičítat Husovi? Jakž máme mluvit o Žižkovi, prvním hrdinovi světa, a o bojovnících jeho, jejichž činy zatemňují nejthermopylatější činy starého věku? Dějepis německý vypravuje o tom divná fakta! Což máme konečně říci o rudolfínské době v Čechách, za níž se pěstovaly vědy v také míře, že naše tehdejší snahy vědecké byly proti tomu pouhým abecednictvím?

Avšak sklesla Hellas, sklesla Čechie! Dvě stě a několik let umíral národ, pak se zase na nějaký čas vzchopil, jako se někdy odlehčuje umírajícímu před smrtí nakrátko.

Tak mocný býval jeho duch, že v době „znovuvzkříšení“, jak to nazývali, byl úplně přesvědčen, že se zase zcela vzmůže. On neměl ani tušení, že je zcela prosáklý již duchem jemu cizím, že atomy těla jeho vyměnily se během času za atomy jiné, že ani není více Čechem,

FEUILLETON Z „PRAGER MORGENPOSTU“, R. 1874, ČÍSLO 93

△

Pochovali jsme ho, posledního Čecha a zároveň literáta, pana Matouše. Byl to pohřební průvod nadmíru dojemný. Po zesnulém nezbylo ani vindry, neboť byl za živobytí všechno rozdal německým spolukrajanům svým. Němci jsou ale národ velkodušný a upravili mu pohřeb nádherný. Kolega „Tagesbote“ dal čtyry archy pěkné makulatury na rubáš a my propůjčili jeden z vozů svých četných, určených pro dovoz výtisků na nádraží. Všichni žurnalisté a spisovatelé naši kráčeli s obnaženou hlavou za vozem. Dovezli jsme ho na Volšany, pohřbili, pokropili slzou svou a vraceli se pak se srdcem bolestným: ač jsme stáli nad hrobem muže čestného, geniálního, zároveň milého přítele našeho, přece nás mnohem více dojímala uchvacující myšlénka, že stojíme již nad hrobem celého národa.

Českého národa není více! Musa dějepisu vyryje jmeno jeho vedle předních národů, ano, my se nemýlíme, na místo nejprvnější, před samé Helény. Nestranný, veliký duchu německý, vykaž zkrvácené, mrtvé holubici české místo spravedlivé v paměti své! Světoznámá spravedlivost tvá obdrží palmu!

Byl to národ nevelký sice počtem, obrovský ale duchem svým, — „přílišný duch zmoří slabé tělo“, praví Pisling náš. Určen, aby kráčel v čele lidstva v boj pro svobodu a osvětu, klesnul první, obětovav se za nás, „menší národové jsou proto na světě, aby jimi se živili větší,“ dí Ohéral náš v sebraných svých spisech. Život českého národa byl nepřetrženou řadou bojů a utrpení, — „takový jest osud přemnohých geniů,“ praví Sojka. Známo též, co Wieland, Herder, Goethe, Jean Paul, Schiller a Lessing řekli.

nýbrž Němcem. Za těch dvě stě a několik let vzmohl se německý duch v Čechách nesmírně, takže již i český sedlák německy myslil, netuše toho ani. Kultura byla německá, handl taky, pilnost taky, taktéž práce, vzduch, slunce a brambory. On toho netušil a zápasil po decennie, neboť život národův neměří se dle dnův.

Zkormouceni jsme stáli u lože jeho, jeho fantasie nás bodaly do srdce jako ostré nože. Domlouvali jsme mu mírně a laskavě, abychom ho ukonejšili, zacházeli s ním s takou láskou, jakou křesťanství káže. Nebude zajisté nikdo zazlívat, že „Prager Morgenpost“ takto sama o sobě mluví: vědomí dobrého činu má zajisté právo, aby se třeba hlasitě rozpomenulo na minulost. Nemocný národ měl fantastické, někdy dětinské až nápady, jimž jsme všemožně hověli. Chtěl mít české divadlo, my mu je dali, chtěl, aby se každý Němec v Čechách musil učit česky, my jsme se s lehkým úsměvem na rtech učili, chtěl revisi volebního řádu, my svolili. Což ale platno! Německý duch vždy více se v něm rozkládal, síly ubývalo.

Nemohli jsme se více na to dívat. Konečně nám i jemu pomohl pan Dotzauer, doktor medicinae, lékař jeho. „Duch jeho je mocný,“ pravil, „a šlechetný,“ přidal, „on jen proto brání se smrti, že doufá životem svým prospět blahu člověčenstva. Rozhodně bude na něho působit, když rozumnými důvody se mu rozloží, že mnohem více člověčenstvu prospěje, ustoupí-li obrovskému duchu německému, splyne-li s ním v jedno a zbytečným odporem nebude překážet pokroku.“ I vybrala se deputace sestávající z členů německých pražských redakcí a šla k českému národu.

Nezapomenem nikdy na posvátný ten okamžik, na vznešené to vzplanutí oka bratra Čecha, když jsme mu výmluvně vše rozložili. „Ano, pravdu máte,“ zvolal nadšeně, „ať žije člověčenstvo!“ Vzal bambitku a střelil se do lebky, — my mu nechtěli překážet v počínání tak lidumilném. Byly to slavné doby, všechno se střílelo nebo otravovalo, právě dle chutě. Jen někteří zbyli,

kteří byli na cestách, jako na př. bohužel nyní teprv pochovaný pan Matouš.

Ač jsou události ty známy, vypravujem je přece, neboť velký v tom příklad, jenž zasluhuje následování směrem k Východu. My pak ukažme, že jsme se naučili něčemu ze slovanských zvyků, hodujme a buďme veseli nad hroby. Čechie je tuze krásná země!*

HLAS r. III, č. 160, 12. června 1864

* Redakce naše přijímá ochotně příspěvky pro pomník Čecha na Řípu a bude stovky zvláště kvitovati.

„TAGESBOTE“ VYPRAVUJE! „KURZE GESCHICHTEN“ O JEDNOM HLOUPÉM UČITELI A JEDNOM INDIÁNU „IN SPE“

△ *V Praze 4. srpna.*

Čáp donesl do redakce „Tagesbote“ zase nějaké mladičké nekřtěňátko. Roztomilé to robě! Nemá sice ovšem ještě rozumu, ba posud ani skrovných rozumových počátečků, je ale velmi chápavo, a přítel dětí může se velmi pobavit přihlížením, jak to malé stvořeníčko všemu velkému se diví, na př. velkým vousům, velkému nosu, velké svobodě pravopisné, ano i velice ošumělému náprsníku. Diví se tak, že zapomene na př. i na slušnost, jaká mu byla doma přikázána, než se mu dovolilo do divadla. Jak by se chlapeček nedivil všemu tomu: náprsníky kupuje mu posud tatínek, nosík má dle let svých ještě malinký, a vousy — nu vousy musí být mrzáctvím, neboť on jich nemůže nalézt na své pravidelné tváři vzdor zrcadelnému sklu krámů příkopních, v němž se tak často zhlíží. A co se týče pravopisu, vždyť má z něho dobrou známku školní, a „Tagesbote“, časopis, který tak nesmírně bdí nad čistotou pražské němčiny, otiskuje jeho „kurze Geschichten“ a dobrosrdečné zprávy „z trestnice“ hned po zprávách o požárech a jiném neštěstí. Kdybychom se při německé žurnalistice pražské ještě něčemu divili, zajisté že bychom v udivení ustrnuli, že „Tagesbote“, který nad čarou tak starozrale prý na svět hledí, a pod čarou i v divadelním referátu svém i ve feuilletonu samém o ničem jiném nemluví, než o „dětských střevících“ českých spisovatelů, něco podobně dětinského otiskuje! Když již neví „Tagesbote“ praničeho, co by proti českému divadlu říci mohl, vypravuje, že jedna herečka jedla „vuršt“, druhá že sobě nechala ruku políbit, třetí že se nezná v německém pravopise; když neví ničeho proti spisovatelům, vypravuje, že jeden má velké vousy a druhý vel-

ký — nos. Věříme sice, že redakce „Tagesbote“ „vuršty“ nejí, co by ale řekla, kdyby z české strany veřejně popisoval někdo stravu jejích spolupracovníků nebo kuchyni německých herců, nebo kdyby popsal ty „Bellmausy“, „Šmoky“ a ještě vyšší členy pražské německé žurnalistiky dle jejich nosů, ošumělých cylindrů nebo ještě divnějších kabátů! To by byla nevzdělanost, — nemyslí „Tagesbote“, jehož skleněná střecha by tak snadno k ourazu přišla? Jen ať „Tagesbote“ v „krátkém vypravovateli“ hádě na prsou svých nevychovává, které by sobě najednou vzpomnělo, že „das Gute liegt so nahe“! Možno arci, že myslí „Tagesbote“, že učinil již vtip, když vyslovil něco uzeného, nebo že myslí, že je to hanba pro české divadlo, když vypráví o některém ženském členu jeho, že nezná německého pravopisu. Krátkozraký! Všude vidí národní přemrštěnost a zde mu ušla! Dámy, jak známo, píšou pravopisně vždy špatně, ať již jakýmkoliv jazykem, a naše dámy píšou jen proto tak důsledně psaníčka svá po německu, aby nezpůsobily českému pravopisu o s t u d u. Je v tom přemrštěnost sice a nemohlo by se to snad dít, kdyby byly posavadní německé školy nesloužily tak špatně — kdož ale může za to!

Ad vocem „ošumělost“ napadá mne tu také jedna „kurze Geschichte“, která se sem dobře hodí, ač c h c e - l i ji někdo považovat za vhodnou. V německé normálce —nemohu říci „blahé paměti“ —, měli jsme učitele podivína, který byl svatosvatě přesvědčen, že žák v ošumělém kabátě nikdy nic neumí. Jednou zkoušel hošíka pěkně ošaceného a pozkoušev pochválil ho slovy: „Velmi dobře — rozumíš své věci jak náleží — čímpak je tvůj pan otec?“

„Portýr!“

„Táhni! K čemu jen takový darmochleb chodí do školy, když se učit nechce a nechce!“

A ještě jednu historku! Tyto dny probíhala časopisy zpráva, že již i mezi Indiány americkými šířiti se počíná móda uzavírání sňatků pomocí žurnálních vyzvá-

ní. V americkém časopise jednom stálo prý oznámení „starého Indiána otce“, hlavy celého kmene, který hledá bělocha ženicha pro svou zdravou, silnou, pěkně rostlou atd. dceru. Této dá věnem tisíc koní; běloch však má indiánský kmen přiučiti orbě. Pro člověka, který vždy jen pěšky chodí, má t i s í c koní koňsky přítažlivou sílu. „Toho ‚starého světa‘ je zde beztoho každé dítě již syto,“ pomyslil sobě nadějný jeden pražský mladík, „proč bych toho nezkusil se světem ‚novým‘?“ Sedl a napsal ofertu, v níž popsal osobu svou i co do nosu i co do ostatního velmi „poměrnou“ a prorokoval, že se jim ke všemu hodí, an je tak mlád, že ještě ani jediného vousu nemá. Zapečetil, odevzdal drážďanskému vlaku, a čeká; poněvadž ale orbě posud nerozumí, půjde prý na krátký čas někam do vsi za čeledína. Prozatím píše ještě „kurze Geschichten“ do „Tagesbote“.

H L A S r. III, č. 215, 6. srpna 1864

NA PŘEDNÍ STRÁŽI
KOMIKA A TRAGIKA V ŽIVOTĚ
SOCIÁLNÍ MALIČKOSTI
VZÁJEMNOST DIVADEL

△ *V Praze 6. srpna.*

Francouzský „Pays“ oznámil tyto dny, že nemůže mít feuilleton, protože feuilletonista jeho je co člen národní obrany na stráži, na cvičení, nebo kde. To se nám nemůže stát! My nemáme národní obrany a nemůžem tedy chodit na stráž, ba my ani nechcem státi na stráži, protože nevíme, co bychom prozatím střežili. Žurnalista je vlastně vždy jakýms členem národní obrany; takový „verlorner Posten in dem Freiheitskriege“ sedí ale na stráži u svého psacího stolku, nebo sedí i jinde, když pánbůh dopustí — v kterémžto dopuštěném případu jsou mu však přidáni ještě jiní strážníci. A u psacího stolku přemýšlí se tak volně o „důležitých“ udalostech všedních! Člověk sleduje napnutě hádku, jsou-li „varhanní píšťaly z litiny nebo nelitiny“, má upřímnou radost z toho, že se podařilo divadelnímu režisérovi „angažovat dvě jehňata“, a obdivuje se morálce v nadpisu lokálky: „Chudí **ale** poctiví lidé.“ O tomto „ale“ mohl by se napsat obšírný raport k nejvyššímu komandu obrany lidské. „Nouzi mám, to vím, mám-li ale poctivost, to nevím, — lidé věří u mne jen v prvější,“ pravil nádeník k císaři Josefovi; a nádeníku bylo spomoženo, a když viděli lidé, že nemá více nouze, věřili mu, že má také poctivost. Komika, při níž by člověk plakal, tragika, která vzbuzuje divoký, bolestný smích! Pamatuju se na popis scény z Palais de Justice. V jednom sále rozsáhlého toho paláce, v němž každého dne objeví se dosti látky pro obšírný román a pro sociálně reformátorskou knihu, stojí vězeň před soudcem a vypravuje: „Jakmile vejdu v ošumělém svém šatě — jiného nemám — do některého domu, uzavírají přede mnou všechno. To mne dráždí, a abych jim dokázal, že jsou hloupi, uzmu jim

něco. Pak jim to po vhodné příležitosti zase odešlu!“ Ošumělý humorista byl pro špatné vtipy své odsouzen, a v tutéž hodinu byl ve vedlejším sále paláce justičního odsouzen ještě někdo, který byl šidil lidi věřící mu pro jeho nádherné vystupování. To jsou tak jednotlivé květy bejlí, obláčky poněkud hustější a tedy viditelnější z výparů, vystupujících z příkrých rozsedlin lidské společnosti. Kdy se ty rozsedliny vyplní!? Sue-ovo „nikdy“ je slovem příliš strašným. Když se v Londýně vzmohlo garotteurství a policie odpomoci nemohla, pomohlo sobě obecenstvo samo: ozbrojilo se. Ať se ozbrojí naproti sociálním nešvárům láskou a humánností, ale onou velkou láskou, jaká je lidstva jedině hodna, a vše se vyrovná. K lásce, k humánnosti čelí také všechny náuky předních socialistů.

Šíření se těch náuk děje se však pomalu, velmi pomalu. Najednou vyvstane obdoba toho, co v srdci lidském krásného spí, někde u veřejnost leskle a zářivě jako slunce; zachází ale brzy zase, zůstavivši jen malý hlouček věřících, možno také, že ve styku s egoismem lidským způsobilo zlé místo dobrého. Náděje nás přece neopouští: „Budoucnost lidstva je věčným jitrem, nikdy večerem,“ praví Victor Hugo. Nyní se právě zase mluví nově o něčem prastarém, totiž o odstranění trestu smrti. V Anglii, která v Hindostanu lidi odpravuje známým přivazováním k dělům, bouří se londýnští dělníci při popravě; ano praví se, že i v Rusku trest smrti přestane, nejspíše ale teprv tenkráte, až všechny lesy polské budou zpustošeny a nastaveny kolem Varšavy co šibenice. „Při jednotlivcích ukazují se humánními nejspíše ti, kteří v zášti své vyhladili by často celé národy!“ To je smutná kapitola, velmi smutná a tak veliká, že vlastně líp ani se jí zde nedotýkat. Těžko však se vyhnout, když otázky nalehají se všech stran. Dnes jsem vzal několikeré zahraničné časopisy německé do ruky a nalezl ve feuilletonech připomínky na kata šlechtice Schelm von Bergen a nad čarou rozumující články o trestu smrti. Od Varšavy věje Evropou ošklivý vítr! —

Ale kam se obrátit! Od „angažovaných jehňat“ jsem vyšel a dostal jsem se až k Schelmu Bergenskému, při kterém věru vtip se brousiti nemusí, ač on sám byl prý vtipnou hlavou. Zjevy pražského života jsou nyní zase chudy, suchy, neplodny, ani divadlo neposkytuje věcí dosti dobrých nebo dosti špatných, aby se o nich mluvilo. Abonenti divadelní obdrží prý „Svatojanský dvůr“, v němž bude hudební vložka na drnkačku; obyčejné již nyní německé inserty českého ředitelstva oznámějí pak německému obecenstvu, že bude „Sankt-Johanns-Hof“, novinka pro ně. Německé ředitelstvo zase oznámí ze zdvořilosti svůj „Sonnwendhof“ co „Dvůr slunce-obratní“. Věru, ta vzájemnost obou divadel je pohnutliva. České divadlo učinilo počátek, — děkujem!

HLAS r. III, č. 216, 7. srpna 1864

MLADOBOLESLAVSKÁ BESEDA
NOVÝ SPOLEK
STARÁ PÍSEŇ O HONORÁRECH

△ *V Praze 10. srpna.*

Šťastná Beseda mladoboleslavská! Kdežto všechny podobné spolky v létě božím parnem a lidskou leností hynou, věje okny mladoboleslavské Besedy větřík tak osvěžující, že nelze zlenivět. Ano někdy zalehne, jako by všechno chtěl z Besedy vyfouknout, — nu, v boji je život! Dosti na tom, že je alespoň jedna Beseda v Čechách, v níž se život celého města vrcholí, k níž celé město hledí, — i městské stříkačky. Ku písničce váženého svého pana kolegy, vůbec známého poety Františka Haisze, jenž má jen jediného, nesmířitelného nepřítele v osobě obrázkového estetika „Národu“, mohl bych připsat, že je Boleslav nejen krásné, ale i čilé město. Boleslav nezhyne, o Boleslav nemusí se nový spolek pro „zarážení knihoven po Čechách“ starati.

Základní myšlénku nového spolku toho lze nazvati velmi dobrou, ač v jisté míře odpírá všeobecnému pravidlu, že se mají „obrazy co možná roztrušovat, knihy co možná sbírat“. Kdo ví, jak knihy působily na probuzení lidu českého, uvítá spolek ten vřele a bude potěšen, začne-li brzy blahodárné působení své. Jest bohužel ještě dosti míst po Čechách, a to nejen snad malých, nepatrných vesnic, ve kterých schází obecní nebo alespoň školní knihovna posud. Plany jsou námitky často činěné: „Naše obec je příliš chudá k něčemu podobnému!“ Nikoli chudoba, nýbrž nevzdělanost a lenivost duševní jsou zde závadou! Výdaje na podobnou knihovničku obecní jsou tak skrovny, že již s nepatrnými penězi lze zařídit něco dosti pestrého i důkladného. Chuť ku čtení, potřeba duševní stravy opatří nejchudší obci právě tak knihovnu, jak opatřívá nejchudšímu studentu kýžený nějaký spis. A účelem spolku

toho bude právě, aby hlavně chuť i potřebu budil a podněcoval. Chudší knihovny bude rozmnožovat, jinde zakládat nové; budou-li dobré knihy v obci, najdou se zajisté jednotlivci čtenáři, a po jednotlivcích přijdou následovníci. Komu pak bude svěřena správa obecního toho ústavu, dobře učiní, bude-li každou metečnost považovat za počasnou, již odstraniti je v moci jeho. Učitelé co vychovatelé, kněží co duševní lékaři dovedou nejspíše určit, jaké spisy hlavně se hodí k tomu, aby chuť ku čtení byla u spoluobčanů jejich vzbuzena, rozmnožována, zapevněna. Pak přestane liché předstírání chudoby, přestane i nešvar jiný. Posud na př. panuje na mnohých místech náhled, že je nakladatel, zvláště ale spisovatel z vlastenectví povinen exempláry svého spisu podělit knihovny „chudších“ obcí, čtenářských spolků atd. Spisovatel obdrží ku skrovničkému svému honoráru od nakladatele rovněž skrovný počet výtisků spisu svého. Počet ten je přátely, známými a „mecenáši“ brzy rozebrán; potřebuje-li ještě více, musí kupovat jako každý jiný, ledaže se mu dostane kněhkupecké provise. Tu pak zajisté může na př. kterýkoli spolek spíše výdaj, obyčejně skrovný, podstoupit než jednotlivec.

Tím bychom se byli dostali k neplodné kapitole o honorárech spisovatelských. Alespoň to je dobré, že by se jimi již kapitolka, když i ne kapitola naplnila, a pravda je, že se u nás i v tom ohledu mnoho zlepšilo od prvosenních dob hrubého papíru na šajnových bankovkách. Avšak onen stav, ve kterém spisovatel obdrží za jednu řádnou knihu tolik, aby mohl druhou řádnou napsat, od stavu toho jinde panujícího jsme ještě hezky daleko vzdáleni. Výminky jsou ovšem, ne sice skvělé, zato ale řídké, mnohem řidčí, než jaké nechávají ze šesti set pařížských spisovatelů dramatických vždy v decennium vybřednout dva neb tři co milionáře. Ty můj bože — milion! — českému spisovateli jde hlava kolem! Kdo by sobě jen pomyslit mohl, co je to vůbec milion! „Chcete-li sobě pomyslit, co je to věč-

nost," praveno jednou v rozprávce, „myslete sobě nejdříve sto let, pak zase sto let, a tak přidávejte pořád po stovce, až dostanete bolení hlavy z toho, a máte pojem věčnosti." Inu ano — ano, jen kdyby měl člověk dost jasný pojem o stovce, z milionu by hlavy bolení nedostal!

„Najednou se mluví o honorárech," slyšíš dosti často, „dříve se o nich nemluvilo, a psaly se lepší věci než nyní. Kdo je pravým umělcem a cítí něco zdárného v sobě, napíše to i bez honoráru." — Baže! Když tvrdí básníci, že klokot slavíčí a šum řeky jim jde nade všecko, že je to nejvyšší možné labužnictví, musíme vlastně litovat labužníky ony, kteří u Švertáska a Chlumeckého tak bídně svůj život vlekou. Kéž by také tito dovedli užívat a o sobě říci, že

„mně stravou lesní borůvka
a skála stůl i pohůvka."

Ostatně, jak praveno, výminky jsou již zde a z výminek musí se časem svým a snad dosti brzy sloučit pravidlo. V jiném umění již jsou pravidla zde.

HLAS r. III, č. 220, 11. srpna 1864

„PRAGER MORGENPOST“ ZASE JE SPLAVNA! LIBEREC A NAIVNOST „U ZLATÉ ABECEDY“

△ *V Praze 13. srpna.*

České museum by bylo brzy zbohatlo. Jednalo prý se o to, že mají oba pražské centralistické listy splynout v jedno, a tu není pochybnosti, že vyšlý ze spojení toho plod byl by musil do spiritusu, — abnormita sice, přece ale zajímavý zjev, jenž by nesměl ztracen být pro přírodopis kultury! Dojemný to byl týden, ve kterém „Morgenpost“ nevěděla, co bude, čí bude a bude-li vůbec. Nesla ráz nejvyššího utrpení v líci, neboť nevěděla, je-li „sprachenzwang“ opravdu „sprachenzwangem“, je-li centralismus spasnější nebo federalismus, potřebují-li Němci v Čechách, aby je „Morgenpost“ zastávala, nebo nepotřebují-li, atd. Náhle jí přijela osvěta po telegrafu z Vídně, líce obdržely opět barvu a „Morg.“ v sloupcích svých zase zastává i sprachenzwängluje, a federalismus jí opatřuje opět velmi dobrý rozmar. Po pašijním témdni krásné svátky, nové jaro, jsme žádostivi, jaké květy v něm vypučí! Nyní má na př. příležitost ku vtipným feuilletonům o slavnosti liberecké.

Dnešní časopisy přinášejí následující zprávu pode jmenem „Neobyčejná rychlost“: „Parní vozy a telegraf získaly století našemu pověst neobyčejné rychlosti. K čemu dříve třeba bylo dní, měsíců, ba i let, vykoná se nyní za několik okamžiků, hodin, dní. To však všecko není ještě ničím proti rychlosti Liberčanů. V této metropoli národní snášelivosti odbývati budou dne 14. a 15. t. m. velkou německou slavnost a již vyšlo tiskem vyobrazení slavnostního průvodu se vším příslušenstvím, jako okrášlení domů, máchání kloboučky, házení kytek atd.“ Zpráva ta je jenom skromná lokálka, cituji ji ale přece doslovně, aby bylo vidět, jak

neprávě se u nás věci a udalosti posuzují, — neboť to mně nikdo nevymluví, že zmínka o rychlosti je pouhou ironií. Což je, prosím vás, na tom, zhotoví-li se obraz před slavností nebo po ní? Němci mají, jak sami praví, poměry pevné, konsolidované, mají program veškerého činění nezvratný, oni musí třeba na deset let tedy napřed vědít, jak slavnost vypadne, jak se klobouk povznese a jak kytka padne. Tomu se nemůže nikdo smát! Učme se od sousedů svých v ohledu tom, a což hlavního, nebuďme naivní, sice se nám usedlí sousedé vysmějí. Naivnost nás tíží posud v ohledu mnohém. Tyto dny na př. vystoupil Polák Milaszewski, barytonista, byv vyzván ředitelstvem, pohostinsku na českém divadle zdejším. Obecenstvo i kritika uznaly ho co zpěváka solidního. Další vystoupení nebylo mu povoleno, protože prý pan intendant náš nesvoluje. A hned tu vyskytla se síla lidí naivních, kteří se divili nejen náhlé přísnosti, ale i tomu, že pan intendant, nejsa již po delší čas v Praze, skutečně by byl podobný zákaz vydal.

Naši otcové měli mnohem více divinace než my, ba skorem ještě divinaci příhodnější než sám dotčený liberecký obraz. Důkaz toho leží právě přede mnou. Panslavismus béře se za výkvět doby nové, můj důkaz vtiskuje mu již pečeť roku 1716. Obdržel jsem několik potištěných a zežloutlých lístků z roku toho, kteréž v sobě tvoří samostatný spisek s nadpisem: „Slovář český, to jest: slova některá česká, jak od Latinářův tak od Němcův vypůjčená, zase napravená a v vlastní českou řeč obrácená. K užívání milovníkům české řeči.“ Spisek ten prodávali v Praze „v domě za svatém Jiljí ‚U z l a t é a b e c e d y‘ řečeném“, a v předmluvě praví spisovatel následující: „Snad tato má práce sprostná bude podpal mnohým, aby něco lepšího pro čest jazyku svého (což dejž bože) na světlo vydali, a zajisté ti všickni, kteří ještě česky v Čechách rozprávějí (nebo jest se obávati, aby po létech v českém království místo česky německy všickni nerozprávěli), svůj jazyk ve větší vážnosti měli; o to se starajíce, aby k zapomenutí a vyko-

řenění nepřišel, ne jen pro čest našich milých předkův, ale také pro vzácnost toho našeho slovanského jazyku. Vzácnost pravím: nebo ten jazyk slovanský jiní národové tak sobě velice vážili, že nad jiné rozličné jazyky ten a takový sobě oblíbili. Jakož také skutečně čtvrtý díl světa toho jazyka až posavad užívá.“

Nevěje na vás ze slov těch dech zbožný, dojemně vroucí? — „Dáno 5. dne měsíce listopadu, léta páně tisíc sedm set čtrnáct!“

Dnes jsem citoval mnoho, odpouštím to ale sobě úplně po přečtění opětném. Zlatá to abeceda velké myšlénky vzájemnosti slovanské!

HLAS r. III, č. 223, 14. srpna 1864

VZPOMÍNKA Z MINULÉHO ROKU

△

Bylo odpůldne. Zavírali již louvreské sbírky a musili jsme z assyrského sálu, musée assyrien, kde jsme se byli obdivovali památkám Nimrodů a Semiramid, herkulovi Sanheribu a okřídleným býkům s lidskou hlavou.

Přešli jsme Pont des Arts a kráčeli podél Sekvany až k boulevardu Sevastopolskému. Zde jsme zasedli před kavárnou k malému stolku a dali sobě po sklenici „mnichovského“, které, chutnajíc jako rozředlý pendrek, pocházelo nejspíš z kuchyně kavárníkovy.

Byli jsme unaveni — několik hodin v bohaté galerii strávených vždy unavuje — a mlčeli jsme chvíli, pozorujíce a poslouchajíce. Naše společnost sestávala z tří osob, Poláka, Rusa a mne Čecha. Divné to sestavení pro loňsko, není-li pravda? Polák byl syn emigrace, Rus bývalý důstojník, přešlý k povstalcům. Oba mluvili polsky, já česky, přizpůsobuje, pokud možno, češtinu svou jejich polštině, a dobře jsme si rozuměli; nyní ale, jak praveno, byli jsme tiši. Naše vůkolí se o nás nestaralo, byloť vzhledem k našemu kroji krátce rozhodlo, že jsme Polonais ou Hongrois, a tím byla zvědavost odbyta.

Kavárna byla v přízemí i v prvním patře. Nad námi zněl s balkonu stříbrojasný smích prostovlasé grisetky, která pro půl tuctu studentů točila cigareta a přitom sama virtuosní dýmové kroužky z ústek vypouštěla. Uvnitř kavárny a před ní plno studujících — vždyť tu Quartier latin a hned za rohem ulice škol lékařských! Po nějaké chvíli rozpřádá se u nejbližšího stolku scéna. Dva studující byli v sobě Němce poznali; jeden byl ze Stuttgartu, druhý z Královce. Nechali ihned francčtiny a počali spolu německy. Posloucháme chvíli.

„Není-li to k zoufání," pravím konečně, „že my Slované nemáme posud jednotného jazyka slovanského. Němečtí vzdělanci mluví všude nářečí jedno, my desatero!"

„Vy Čechové pracujete prý již dávno na jakéms jazyku všeslovanském," podotýká Polák.

„Ano, ale s jazykem ideálním sotva to půjde. Nejlíp by bylo, vzít nářečí již hotové, vzdělané."

„Proč nevezmete ruštinu? Národ ruský má největší diplomatickou váhu."

„Zeptejte se zde přítele Poláka, zdaž by krajané jeho svolili. A skvělých talentů jejich nebudem přec nikdy chtít vylučovat!"

„To ne, nikdy!"

„A my bychom zas nemohli nikdy ruštiny přijmout, pokud by Polska s politickým stavem svým nebyla úplně spokojena! Toť by bylo tolik, co podat nepříteli novou zbraň!"

„S řečí diplomatickou by to tedy pro počátek as nešlo, musili bychom začít s řečí vědeckou."

„A s kterou myslíte?"

„Třeba s naší spisovnou češtinou. Je tak vzdělana, že vyhovuje všem požadavkům pokročilé vědy!"

„Když je vás ale tak málo!"

„Právě proto nevzbudíme žárlivost žádné větve daleko mocnější! Vždyť jsme v nejlepším přátelství se všemi větvemi velkého Slovanstva, vždyť u nás je kolébka oné velké idey, která shromáždit hledí všechny veleduchy naše na poli jediném!"

„Vy ale také shromáždění takového nejvíc potřebujete!"

„Ano, ale zároveň ve prospěch vás ostatních! Jsme jako klín vraženi do cizího živlu. Na sever od nás vše dávno již poněmčeno; my se bráníme, bráníme se ale s úspěchem. Jsme vaší přední stráží, proč nechcete s námi mít jedno heslo, proč byste nechtěli nám dát podobný akreditiv před ostatní Evropou? My bychom tím velmi, velmi sesílili, a v tom by byl zas prospěch váš!"

„Ale —“

„A pak velká příbuznost s polštinou, s kterou hraničíme, usnadňuje již tolika milionům —“

„Ano, ano,“ kývá Polák hlavou, „proto také je otázka spisovního jazyka již rozluštěna, myslím. Musí to být polština. Nás je víc, máme větší literaturu, básníky, filosofy, dějepisce —“

„Já už vidím,“ usmívá se Rus, „že zde na boulevardu Sevastopolském otázku svou nerozluštíme. Já budu chtít ruštinu, vy polštinu, vy češtinu. Věc tu musí rozhodnout budoucnost, kteráž nám Slovanům patří. Jen když je smysl rodinný probuzen! A v tom ohledu činíme věru pokroky! Otázka naše závisí od dějin, od velkých událostí!“

„Jaké daly Němcům jazyk spisovní!“

„Jaké učinily z francčtiny řeč diplomatickou pro celý svět!“

„Das ganze Deutschland soll es sein! Hoch Deutschland!“ zní to od vedlejšího stolku.

„Sláva velkému Slovanstvu! Na zdar slovanské budoucnosti!“ odpovídá se u našeho. Sklenice řinčí.

„Zadržte! Jedná-li se o přípitek na naši budoucnost, ať se připíjí ve světovém šampaňském! He, garçon!“ — volá Rus.

Vešli jsme dovnitř kavárny, abychom si tu připili pohodlněji. Po půl hodině jsme se rozešli, každý posilněn nadějí, že budoucnost nad námi rozhodne co nejpříznivěji.

To bylo roku loňského. —

Včera jsem četl Kolářův feuilleton o Lužici. Praví tam: „A jak snadno bychom se mohli dorozumět, kdyby se každý vzdělaný Slovan přiučil j e d n o m u nářečí slovanskému, a sice nejdůležitějšímu — ruskému.“ —

Vzpomněl jsem sobě na boulevard Sevastopol.

H L A S r. III, č. 293, 26. října 1864

SILVESTROVSKÁ INTRODUKCE
BESEDA UMĚLECKÁ
NOVÝ ROK JINDE I U NÁS
KNĚŽÍ SATURNOVI

△ *V Praze 30. prosince.*

Stáváme se kosmopolity. Vedle svých četných slavností národních, na něž tak důsledně zapomínáme, máme již celou řadu odjinud nám naštěpovaných slavností, importované zboží, za něž kapsy naše platí velké clo. Silvestr byl nám dodán z Vídně a dle výdatného novoročního hlavy bolení možno tvrdit, že se u nás již hezky pevně usadil. Ovšem, pražská silvestrová noc není vídeňská silvestrová noc, protože „Praha není Vídeň“, jak jistý český žurnalista po dlouhém přemýšlení najisto tvrdil. „Ve Vídni směje se každý kámen,“ zpíval Blumauer, zakaboněný Homér Vídeňanův. A snad právě proto škaredí se pražské kameny tak historicky a upřímně, a ani lidé nesmějí se všichni. O Silvestru se smějí ale přece alespoň ti, jichž osud přílišně netíží nebo kteří mají dostatečnou lehkost, aby sobě ze všeho pranic nedělali. Toho „všeho“, z čeho sobě něco dělati musíme, je arci přec jen trochu mnoho, — všude, nejen u nás — vždy, nejen nyní. Byl jednou jeden, který se všemu smál a kterémuž vše, ať se již stalo cokoli, k nesmírné radosti bylo. On se smál, „i když sobě novou vestu pokapal nebo když mu některý zvláště milý věřitel umřel,“ jak kapitán James o jednom ze svých hrdin vypravuje. Náš hrdina nebyl ale jen tak lecjaký hrdina z románů, nýbrž svého řemesla zcela opravdový a pořádný krejčíček a svého umění soused Molièrův. Molière byl trochu zvědavých vlastností a tázal se mužíka kdys po příčině stálé jeho veselosti. „Vidíte, vážený pane,“ odvětil tento, „já nevidím ale ani nejmenší příčiny, proč bych nebyl veselým!“ A s touto krejčovskou příčinou uspokojíme se pro letošního Silvestra již tím spíše, že sobě nechcem rozhněvat slavný cech oděv-

ní, neboť Nový rok je zde a s ním doba rozličných kont. Takový „nevyrovnaný poměr“ mívá někdy podivuhodnou přesvědčující sílu!

Silvestra se ujala Beseda umělecká, umělecky veselou vlnou přehoupnem se přes rozhrání starého a nového roku. Když již jednou za příkladem jiných národů takovou radost z toho jevíme, že jsme opět o dobře počítaných dvanácte měsíců starší, je zcela slušno, uchopí-li se naší radosti ruka přemýšlením vedená a vpraví-li ji do programních mezí. Také radost dle programu může být radostí plnou, opravdovou a přece zas zároveň ušlechtilou. Vždyť je prý vůbec „program hlavním odznakem, jímž se liší život lidský od života — nelidského“. Slavnostní výbor silvestrovský chová program svůj v tajnosti, chceť hlavně působiti překvapováním. To je rozumné a mělo by se při každém společném veselí díti. Jen takto možno užíti v ý h o d programu, a obejíti zároveň nepříjemnosti programu. A kdyby byla nepříjemnost prohlášeného programu jen v tom, že leckterý všetečka na hodinu napřed zvěstuje: „To já již znám!“ — je i taková maličkost zbytečna. Možno, že se Besedě umělecké podaří vzbudit silvestrovskou zábavu i jakýsi duševní ruch. V jiných literaturách je silvestrovských a novoročních povídek pravá záplava, u nás pravá poušť, jinde mají své silvestrovské a novoroční divadelní kusy, u nás musíme sáhnout ku překladu atd. Takové věci časového rázu nejsou sice příliš důležity, co svědkové plného života duševního mají ale přece platnost svou a naše chudoba v ohledu tom je právě důkaz neplného posud života.

Líp ale, brát sobě příklad z novoroční noci pařížské než vídeňské; „esprit“ pařížský je přece posud něco zcela jiného než tak zvaný „Witz“ vídeňský. Arciže je novoroční den Pařížanu svátkem v roce největším. A jakož by byl Pařížan zcela nešťasten, kdyby v den ten nemohl zasypat veškerý známý svět svůj dárky a přáními, takž by také bez veselé pitky a ještě veselejších maškar ani neuvěřil tomu, že poslední udeření

půlnoce vyznívá již v Nový rok. Že Francouzů ani v tom ohledu nedostihnem úplně, je skoro jisto, a byť bychom třeba rovněž veseli byli jak oni, tak l e h c e veseli přece prý nemůžem být. „Lehkost“ je výhradním majetkem Francouzů, praví našinci s jistým morálním sebevědomím, a „elegantnost je i každému sedláku francouzskému vrozena“, napsal před nedávnem jistý mudrc český, zoufaje sobě, že by v krásné Francii ani sedlačiti nemohl.

Jsou již také u nás lidé pořádní a pořádně ospalí, kteří vzdor návyku codennímu přece jednu noc do roku veselosti věnují, a noc ta je ovšem právě nocí silvestrovskou. Myslejí, že tím dokazují jistou hrdinnost, chudáci! S jakým opovržením pohlíží na ně v hostinci onen hlouček „každodenních“ hostů! Tito znají totiž nepoměrně líp cenu času a neslaví jen příchod nového roku, nýbrž každého nového dne a často i bílého, krásného rána. Jsou to kněží z chrámu Saturnova.

H L A S r. III, č. 358, 31. prosince 1864

△

Zdá se, že se nám blíží doba politické mužnosti a vytříbenosti, že má platnost nabýt jen pravá snaha a pravá zásluha a že počínáme již svlékat všechny plevy, aby rozemleto bylo na zdar národa jen čisté pšeničné zrno. Kdosi v „Národu“ pustil se již do ohromné práce té, a že nemohl hned vše najednou převzít, počal z národa nejdříve vyhazovat všecky politické tlučhuby, jimž dal trefné jmeno „boucharónů“. Učinil to způsobem obětavým a tedy všeho uznání hodným. Odfukuje nejdřív plevy z vlastního psacího stolku a pak se stolků svých redakčních spolubojovníků, dostává se vždy dál a dál, z hospody do hospody, až pak z pražských kaváren až do venkovských krčem, a člověk čtoucí třísloupcový jeho hospodský vandr zvolal by mimovolně s oním francouzským parlamentářem: „Člověče, kde jsi nabral tolik sprosťáctví!“, kdyby nepoznával, že český Herkul nalezl všeho hojnost ve vlastní stáji. Napsat hodně sprostý článek, na př. nějaké „Boucharóny“ (opakujte sobě několikrát slovo to), je vždy stavění sebe na pranýř a může se jen tenkráte odpustit, když píšící chtěl dát odstrašující příklad, nebo nanejvýš také tenkráte, když hodlaje nastoupit cestu lepší, ještě naposled a jakoby na rozloučenou, sobě hejří. Nechť však je jakkoli, začátek je dobrý, a že rázem článku svého „Národ“ sama sebe na pranýř postavil, je již naděje, že nebude v české žurnalistice vůbec žádného sprosťáctví více. Beztoho to aristokratickému časopisu tomu posud velmi špatně slušelo, — či abychom epithetem neublížili, an „Národ“ sám vždy o aristokracii mluví, že s ní a od ní ničeho nechce míti, leda snad — subvenci.

Počátek je učiněn, avšak jen počátek. „Národ“ vy-

mýtil ze svých přívržencůjen ony „boucharóny“, kteří o politice naplano „hubou tlučou“ a přitom „pěstí do stolu bouchají“. Oněch „boucharónů“, kteří do roku 1848 do sedláků holí bouchali a ještě by tak činili, kdyby se jen smělo, sobě prozatím ještě podržel; také o těch „boucharónech“ se ani nezmiňuje, kteří i za našich dnů ve veřejně zasedající společnosti vzdělanců pěstí do stolu tlukou, kdykoliv se objeví náhled jim nepohodlný. „Národ“ se řídil podle nějakého pravidla à la: „Co se velkým pánům odpouští, malým se dvojitou křidou připíše,“ a nechcem mu to ani vykládat na zlé, aniž snad sami do „velkých“ pánů se pouštět. Chcem ho poukázat jen ku plevě jiné, k tlučhubům trochu „vyššího“ druhu, který sice také v krčmách sedá a pivem tyje, tlučhubské řemeslo své ale vybranějším slovem, zkroucenějším okem a nejen v krčmách, nýbrž i všude ve veřejnosti provozuje. Dle našeho popisu, při kterémž ovšem nepodáváme žádného portrétu, „Národ“ již pozná „své lidi“. Nazvem je prozatím třeba „věhlašáky“, aby nezůstali nepokřtěni.

Takový „věhlašák“ může být prarozdílný od „věhlašáka“ druhého. Rekrutují se ze všech vrstev, z nadšeného okamžitou choutkou studentíka, z měšťana odvírajícího na každou autoritu co nejupřímněji hubu svou, ale také z velevzdělaného a zasloužilého učence, jichž ostatně není víc než as půl tuctu mezi nimi. Většinu však tvoří ta milá prostřednost. „Věhlašáci“ t o h o t o druhu nemají obyčejně ani o mák více vzdělanosti než prostý krčmářský „boucharón“, kulturní jejich stupeň je tím vyznačen, že umějí as tolik německy, aby mohli jmeno Schulze-Delitzsch přečíst, a tolik česky, aby mohli několik článků ze „Slovana“ opsat. „Praktickým“ rozumem svým však brzy poznali, že „boucharón“ upřímnými řečmi prozrazuje příliš snadno a nepotřebně nevědomost; že ale sami učeností slynouti nemohou, mluví vždy a vždy jen o tom, jak krásné je o sobě a jak důležité pro národ „vědění“ vůbec a jak hříšně se to „vědění“ u nás zanedbává, to se rozumí, že od těch,

kteří nejsou zcela tak věhlašáčtí jako oni sami. Přitom poukazují stále na onen půltucet vzdělanců a praví skromně: „Pod práporem těchto mužů kráčíme *my*.“ Nadutost takého mužíka připomíná Ezopovu ropuchu, a cokoliv se z naduté ropuchy té vydychne, nazývá věhlašák „vysokou politikou“. — „Ovšemže je mnohému protivno,“ praví on klidně, „učiti se pracně vědám politickým,“ a myslí sobě při tom: „Já sice také nevím nic, vím ale najisto, že mužové, pod jejichž práporem kráčím, něco vědí.“ Praktický rozum jeho, který mu brzy vysvětlil, že on sám o sobě ničím není a nikdy ničím nebude, přivedl ho záhy pod prápor strany, která je zvyklá autoritou svou z ničeho něco, totiž alespoň přívržence autorit učinit. „Věhlašák“ je přesvědčen, že „on“ a strana „jeho“ vše udělat může. Dle jeho mínění je všecko to, co se posud stalo, učiněno „jím“ a „jeho“ stranou. Kdyby „on“ nebyl, nebylo by bývalo ani Dobrovského, ani Jungmanna, ani Kollára, ani Šafaříka, ani Havlíčka, — vlastně Havlíček? — národ ale Havlíčka nad jiné miluje, nu tedy musí „on“ ho také přibrat k „svým“. Čechové existují dle něho jen od těch několika lét, co jich „jeho“ strana věhlasem svým probudila nebo vlastně stvořila. Proto také je zrádcem, kdo nejde s „jeho“ stranou, a každý takový přivádí národ přímo v propast. Ovšemže za tolikeré zásluhy žádá také výdatné odměny a uznání, a uznání to bere in natura nebo in reluto, jak se právě hodí. „Boucharón“ hledí jen k divadelnímu „efektu“ v krčmě, „věhlašák“ v čestných diplomech, při národních slavnostech, vůbec všude a vším způsobem.

Praktický rozum jeho přivedl ho také proto k věhlašácké konservativní straně, protože člověku konservativnímu bůh, panstvo a kredit vždy trochu toho hmotného blahobytu popřívá. Vydělávání peněz nazývá on „unavující, obětavou, vytrvalou snahou“, jeho heslem je „p r á c e a vědění“ a jeho maximou, „že je lépe ve jmenu národu vydělávat než ničeho nemít“. A když konečně nějaký groš má, jaká rozhorlenost se ho zmoc-

ní, že jsou lidé, kteří vzdor obětavé snaze (jiného ovšem druhu) přece nic nemají! Ti nejsou národu pranic platni, neboť dvě stě geniálních chuďasů daleko tolik nezmůže co jediný blbý domácí pán nebo snad dokonce vrtohlavý velkostatkář. Běda ale, stane-li se takový „věhlašák“ redaktorem. Celý svět se dozví, že věčně nemá dosti předplatitelů, a zoufanlivý jeho pokřik: „Národe, pomáhej!“ pamatují ještě pozdní decennia.

Praktický jeho rozum, totiž strach o blahobyt, činí také, že co nejdůkladněji opovrhuje všemi, jež přílišná snad horlivost pro svobodu a vlast přivedla ku škodě na jmění a svobodě osobní. V šlechetném ocenění „nebezpečné“ činnosti své uteče „věhlašák“ hned při prvním nepříznivém větříku daleko, daleko pryč, třeba až za hranice. Pak se zase vrátí, když vidí, že ho nikdo nepronásleduje, a chlubí se, že mezitím co příliš horliví a nepatrní ještě třeba ve vězení seděli, on pro vlast již — pšenici prodával. Dokud ale není slunko úplně jasné, nepočne přece nanovo „věhlasnou činnost svou“, a běda těm naskytujícím se mladším silám, které by samy pro sebe chtěly zatím působit!

Ostatně ho velmi lechtá, nabude-li laciné slávy tím, že ho zapíšou do černé knihy a dají pod policejní dohlídku. Pak ale stává v černé kníze k jeho jmenu připsáno: „Uebrigens konservativ und ungefährlich; vielleicht auch für Amt oder Orden zu haben!“

HLAS r. IV, č. 17, 17. ledna 1865

JSME PŘECE JEN HODNI!
SVORNOST V ZEMI
OPAKOVACÍ HODINY
NA PODÁVKÁCH K SLÁVĚ

△ *V Praze 24. března.*

Vždycky jsme říkali, že jsme hodni, „Tagesbote“ tomu ale nevěřil. Nyní to říká sám, — co to bude s námi! „Dass bei einem grossen Teile der Čechen eine ruhigere und billigere Würdigung der Verhältnisse Platz zu greifen anfängt,“ praví list ten a kývá palmou míru tak svůdně jako panenka šátečkem. Zdá se, že za nové redakce své je lásce přístupnější, křesťanštější.

Nechcem možnost upírat, že se blíží doba bližších styků a ourodnější svornosti; nebyli jsme nikdy proti svornosti, a doufáme, že němečtí krajané naši budou nás tedy nyní co nejupřímněji podporovat v snahách našich, abychom národnosti své opatřili platnost všemožnou. Výdatnou pomůckou na př. k tomu na všechen způsob bude, že není nyní v Praze ani jediného politického listu německého, jehož redaktorem by nebyl některý Čech. A jak tyto pány Čechy známe, není opět žádné pochybnosti, že závažného vplyvu svého na německé krajany užijí pilně ve prospěch národnosti své. Je v tom velký pokrok, že nyní není více ani jediného vlastně a čistě německého listu politického v české Praze, že jsou to samé české listy, — náhodou německy psané. Radostí nad tím se stáváme skoro až dětinskými a voláme jako před decenniemi, v době vlastenecké naivnosti: „Ať žijou redaktoři vlastenci!“

Nejdřív měl „Tagesbote“ radost z jakés zkroucené zprávy o Umělecké besedě, že českoněmecká nárožní oznámení Čermákových podobizen vzbudila v lůně Besedy bouři, pro kterou se „Künstlerausschuss“ poděkoval. Bouře byla skutečně, potvrzujem, a „Tagesbote“ bude mít zajisté velkou radost, dodáme-li, že je usne-

šeno, že od nynějška veškerá oznámení besední až do nejmenšího „zasláno“ musí být česká, výhradně česká. Besedy naší by bylo také nedůstojno, kdyby jinak jednala. Je to spolek ryze českých základů, měl by se snad ve veřejnosti za základy ty stydět? Takové nečeské oznámení připadalo nám vždy jako nehodné žebráctví, jehož bylo tím méně potřebí, že vše, čím Beseda umělecká posud do veřejnosti vystoupila, bylo o sobě tak důstojné a krásné. Lessingův obraz, Čermákovy obrazy, shakespearovská slavnost, abonentní koncerty, — nač tu nečeských pomůcek! Beztoho šířily se již pomluvy, že jistí pánové chtějí působit svým přistoupením v řadu členův k tomu, aby Beseda umělecká stala se spolkem utrakvistickým!

„Tagesbote“ je nyní jiným, než jakým byl ještě do nedávna, kde s tváří Rhadamantovou horšil se nad tím, že jistý člen českého divadelního orkestru, kdykoli v německém koncertu spoluúčinkoval, objevil se — slyšte! — vždy v čamaře. Nyní nehledí již tak přísně k tomu, aby trval každý na svém, a ani káravého slovíčka neuslyšíš, když náhodou členové české opery v koncertech zpívají německy. Proč to dělají? „Nechtějí zapomenout druhého zemského jazyku,“ vysvětloval kdosi. Z tétéž příčiny nejspíš rozléhá se v meziaktí, zvláště při opeře, zpozad divadelní opony německé komando, z téže příčiny rozléhá se snad před českým divadlem, z kůpek z divadelních členů a členek sestávajících, tak hustá němčina, že putující do divadla Čech musí sobě pracně jí dráhu proklestit, aby pak u kasy nový podnikl zápas s druhým tím zemským jazykem. Zdá se, že před českým divadlem odbývají se opakovací hodiny v německé konversaci, při níž volba mluvených a pomluvených předmětů je zcela svobodna. Připadá tu člověku onen žid z Boccaciova „Dekameronu“: „Věc musí být v jádru svém velmi dobra, že ji neumoří ani tolik a tak rozmanitých hříšníků!“

Literatuře české bychom ale právě přáli několik, a to velmi činných hříšníků, aby neourodností a fadesou

svou nynější nebyla umořena. Nečinnost je v ohledu tom u nás tak velká, že již ten, kdož tituly kněh, zpěvníků a kalendářů opisuje, „zaslouženého povšímnutí“ dojde. A jsou lidé, kteří jméno své umějí nejrozkošnějším způsobem „podávat“ veřejnosti. Když spíšou názvy tří kněh nebo pěti časopisů, napíšou již k tomu, že to „podává N. N.“. Zasílají dopisy do všech jim přístupných časopisů a nikdy neopominou, pochvalně se na konci také o svém vlastním jmenu zmínit. Hned po prvním dopise zašlou ale zase druhý, v němž redakci žádají, aby dosvědčila, že N. N. není pisatelem dopisu o N. N., z čehož následuje, že jmeno N. N. opět několikráte se před očima čtenářovýma zakmitne. Dosti časně a zcela přirozeně se pak stane, že obecenstvo jmeno to sobě pamatuje, neboť kdo často jmenován, zasluhuje snad také jmenování. A je-li více stejně smýšlejících, nuže pak roste sláva vzájemně dělaná jako lavina.

Die Sperlinge kamen zu grosser Ehr',
dieweil die Spatzen sie lobten sehr.
Die Spatzen entzückten das ganze Land,
weil von den Sperlingen anerkannt.
Drauf manövrierte mit Glück wie die
noch manches zwitschernde Federvieh —

Zpívá Enno Hektor. Konečně věří N. N. sám také již ve vypodávkovanou svou slávu a gratuluje českému národu zcela upřímně, že má takové muže, jako on je. Nastávajícímu redaktoru píše milostivě: „S m í š jmeno mé v řadě svých spolupracovníků uvést, aby obecenstvo vědělo — —.“ A že se dočetl, že Shakespeare a Cervantes umřeli v týž den, přemýšlí, kdo as by byl hoden, aby s n í m zároveň umřel. Chudák ani netuší, co vše se mu může přihodit před poslední hodinkou ještě nemilého! Vždyť člověk vstane zrána vesel a zdráv a navečer vyjde jeho podobizna v některém módním žurnále!

H L A S r. IV, č. 84, 25. března 1865

POHOVKOVÝ MONOLOG PRAŽSKÉHO NĚMECKÉHO ŽURNALISTY PŘED SVATOJANSKOU SLAVNOSTÍ

△

„Hehe! — ti čeští žurnalisté se teď nadrou zase, — nemají na chvílku pokoje, jsou v stálé duševní zimnici! To bude zase běhání ze slavnosti na slavnost, oni musí všude být, všude se ukazovat, tři podrážky prý to stojí, než se člověk stane výtečníkem! Inu raději jsem chlupem v ocase lva než hlavou lišky! Kdyby našinec chtěl hlavou u nich se stát, nebylo by — ale což; my můžem být pohodlni, náš národ zůstane přece velkým národem, jen o to třeba se starat, aby žádný vedle něho nevyrůstal, „das ist der Bücher tiefster Sinn“! Za nás pracovaly dějiny dvou fisíciletí a pracuje faktická moc, za nás myslelo několik set klasiků ve všech možných formátech, a člověk píše duchaplně a ani o tom neví. Když se tak srovnávám s českým žurnalistou, připadá mně vždycky bohatý krejčovský mistr a chudý krejčovský mistr: my máme tisíce žurnálů jakoby tisíce tovaryšů a potřebujem jen přistřihovat a vystřihovat, oni ale musí sami také všechno ušít, ba i sukno sobě připravit! Tuze pěkné přirovnání!

„Nejlíp by bylo ovšem, kdybychom mohli tu celou slavnost německým svým krajanům umlčet! Jakž ale umlčovat, když člověku za každým krokem šlápne venkovan na nohu, nebo když i na baštách slyší se česky mluvit a ani noční tmu ty rachejtle nenechají na pokoji! Do vídenské korespondence se může ovšem napsat: „Slavnost svatojanská odbyla se zcela obyčejným způsobem“ — slovo „obyčejným“ je t u z e dobré, kdopak tomu tam ve Vídni rozumí, jak se vlastně odbývala! A v Praze budem po heinovsku kousat a budem se posmívat, pořád posmívat, semper aliquid haeret! Bodejť! Když se bude mluvit o množství lidu, bude se

pořád užívat slova „zbožní poutníci“, hehe! Když se bude mluvit o produkci Hlaholu, řekne se, že nemají tak dobrých tenorů jako Männergesangsverein nebo Flöte, a lidé budou myslet, že bez němčiny není tenor ani možným. Co je pravda, to je pravda, ve Flöte zpívají všichni členové první tenor, ale nejde jim to! Ten Vecko, ten mne dopaluje! Ostatně s ním prý vyjednává Wirsing, — to by bylo dobré! — A když budou sbírky na národní velké divadlo, řeknem, že se sešlo „c e l ý c h“ tolik a tolik zlatých, mnoho se beztoho nesejde! Podivno, ti lidé nemají nic, a přece pořád dávají, — takhle aby měli, umučená hodino! Copak ale už mají?! As třicet tisíc! — Počkejme! To bych měl ročně úroků — počítám jen deset ze sta — tři tisíce — oni mně ty peníze ale nedají! Však velké divadlo také nebudou mít! Pak by bylo ovšem s německou komedií v Praze a i s jinými komediemi amen! Eh — však ještě nestojí portýr před velkými vraty — to bude as nějaký ultra, ten portýr! Bude prý velký a bude každého hned tlouct!

„To se jim musí nechat, že umějí čas pro své národní slavnosti vybrat. Pokrytci! Jsou to vlastně samí husité a vyberou si den svatého Jana! Pak se zdá, že všichni ti lidé do Prahy jdou kvůli jejich národním tentonc — k zlosti! — Pořádají ale hostům mnoho zábav, to je také pravda! Ještě kdyby setrvali na rachejtlích pro prostší lid, tak ale i abonentní koncerty! Rád bych věděl, proč as nemáme v Praze také nějakou německou uměleckou besedu! Zdalipak by měla také tisíc členů?! Inu, kdyby takhle říšská rada osvobodila každého ode všech daní, kdo by — — hej, to by se dělala propaganda! — to je myšlenka! — Ona to ale také neudělá!

„To je hloupé, že je v tu dobu tolik veřejných zábav! Museum je odevřeno, — počkejte, dáme vám ve sněmě peníze na novou musejní budovu, toť! — A což umělecká výstava? — Nemohla by být na podzim místo na jaře? Ach tak, pak je zase svatého Václava! Mělo se už před rokem 1848 přísněji na kalendář přihlížet! — Což ale musí být umělecká výstava? Teď jí

už nepotřebujem, když jsou již i katalogy české! — A ty menažerie by také nemusily stát po městě! Beztoho je to nebezpečné, když přijde takhle vítr, nebo když nějaká hyéna uteče!

„Všechno jim pomáhá, náhoda pracuje za ně, pouhá náhoda! I magnesium musili právě na jaro sem do Prahy přivádět! A jaro je také o sobě již nejhezčí čas, — to je k vzteku! Copak m u s í být v každý rok jaro? Povídá se o krajinách, kde je jen zima a léto, tam je snad ale jen jedna národnost!

„Tuze dobře udělal zemský výbor, že jim nedal Stromovku, naposled by i tam začali sklepníci česky mluvit! Zemský výbor je tuze dobré zařízení! — Teď půjdou na Keplovku! To je hloupé! Vídeň a Berlín také nemají ostrovů, načpak jich Praha potřebuje? Bodejť! A kdyby nebylo také Vltavy, nemohl by Hlahol po ní jezdit, to je jasné, jasnější než ty jejich „národní“ lampiony nebo „národní“ ohňostroje! Kolik asi budou mít ohňostrojů, ti dětinové?! Malý je prý à la Stuwer, — jen kdyby bylo pražské nebe à la vídenské nebe. Takhle aby pršelo, hodně pršelo, hned dnes! Čtrnáct dní by mohlo srčet lijákem, země je tuze vypráhlá, potřebuje mnoho vláhy, tuze mnoho. Všechno by se zaradovalo, lid by zůstal doma, pracoval by a pomohl by si, — je velmi zchudlý! Jen aby nenastal hlad, bůh zachraň! Přeju nebohému lidu velmi, — jen ať prší, hodně prší, a hned dnes!

„My Němci jsme přece nejspravedlivějším národem na světě!“

H L A S r. IV, č. 132, 14. května 1865

TAKÉ KONEČNĚ JEN POHOVKOVÝ MONOLOGU VEČER PŘED SVATÝM JANEM!

△ *V Praze 15. května.*

Od té doby, co dle pěkné pověsti pět hvězdiček plavalo kolem mrtvoly svatého Jana, bylo mnoho a mnoho ohňostrojů po Vltavě a všechny platily více uvítání a zábavě zbožných poutníků než oslavě svatého. Však je ohňostroj také jediné, co se poutníkům vůbec upravuje! Ač se příchodem jejich „mnoho peněz v oběh dostává“, dostávají oni za to přec jen pramálo. V posledních létech probuzelejších přihlíženo kvůli aranžovaným národním slavnostem ovšem k ledačemu, české spolky ujmuly se příchozích a ujmuly se slavnosti, a s nimi spojovali se v pěkném závodu šlechetní jednotlivci; avšak jakož spolky ty representují jednak inteligenci českého národa, jednak krystalisující se jeho snahy, obracel se výsledek jejich práce vždy spíše na prospěch přibylých do Prahy vzdělanců než lidu prostšího. Spořádány jsou velmi krásné slavnosti a velmi uspokojivé zábavy; poměrně vyšší vstupné nepůsobilo ale příliš lákavě na tu třídu chudší, na onu třídu tedy, z které vypěstovat „budoucnost svou jsme již jednou pro všechnu budoucnost“ poukázáni. Příchozími ku svatojanské slavnosti můžeme vniknout do samého jádra lidu, jimi můžem rozšířit smysl způsobilý vnímat vše, co navykli jsme nazývat zájmem vznešenějším. Seznav krásné ovoce, porozumí lid i hmotným o b ě t e m, jakých od něho žádati musíme ve vlastní prospěch jeho. Dusící nás posud indolence zmizí znenáhla, a co národ pak z vlastního vnuknutí podnikne, provede také dokona vlastními svými prostředky.

Posud učiněno v ohledu tom pramálo, jediné jsou povltavské produkce našeho Hlaholu, které masu poutníků seznámily alespoň s krásami vybraného sborového

zpěvu. Chcem nyní z vlastní síly své sobě vzbudovati velké Národní divadlo. Obrátíme se ku každé vesničce a doufáme pevně v dobrý výsledek. Nikdo ale neupře, že by doufání to změnilo se na plnou jistotu, kdyby důležitost Národního divadla byla přesvědčením nejen mnohého, ale vůbec každého. K tomu by se bylo mohlo ovšem nejlíp pracovati, kdyby se bylo po více lét již pravidelně česky hrálo. Avšak i v poslední době v tom ohledu ledacos zanedbáno. O takové dny, jakým je den svatojanský, možno vícekráte hrát; třeba tu ale, aby celé divadlo bylo přizpůsobeno z c e l a levnému vstupnému, a nikoliv jen poslední galerie, ač i tato je v den zmíněný alespoň o polovinu dražší, než by měla být. Že by vzdor tomu nesměl se výbor na jevišti podaného snižovat v poměru stejném se sníženým vstupným, jest jasno; výbor ten by musil být zcela dle toho, aby nejen bavil, nýbrž i poučil, aby divadlo co ústav vznešený zjevil, aby zkrátka ve všem dosáhl souzvuku s kritickým a s uvědomělou tendencí pokračujícím hlasem veřejnosti. Častější hrou a četnou pro skrovné vstupné návštěvou vyrovnával by se také hmotný požadavek ředitelův. Také příští velké Národní divadlo mělo by ve smyslu tom pokračovati, neboť jen cestou tou stane se bezprostředně blahodárným pro zemi celou.

Podobně lze i v jiných ohledech pracovati. Proč není v čas ten průmyslová výstava, třebaby menší a jen na kraj obmezená? Nemělo by to býti starostí Průmyslové jednoty, nebo ještě spíše vznikajícího teprv průmyslového musea? Neprospěla by nějaká přednáška páně Náprstkova v týž čas spíše než kdykoliv jindy? Nemohla by čilá Beseda umělecká výroční své zamýšlené výstavy zříditi na dobu jarní vzdor konkurenci s posavadní výstavou vzešlé pražské akademie — a snad právě kvůli konkurenci té? Zde je námitka, že by masa podávaného byla konečně příliš velká, zcela neplatna. Právě ta rozmanitost přilákala by Praze navštěvovatelů více, než posud jich přichází, a nízké vstupné umožnilo by návštěvu více míst než pouze jednoho neb dvou. Nechť

pracuje reklama! Nechť chodí po ulicích jako v Londýně nebo stojí po nárožích jako v Paříži lidé s pěkně tištěnými pozváními, jež vtiskují kolemjdoucím do rukou! Náš lid umí číst, náš lid je zvědavý a „zvědavost činí ve škole zázraky“.

Posud působí Praha na prostějšího venkovana dojmem skvostně vázané, zlatým řízem opatřené, avšak zavřené knihy. Tuší poklady v ní, ale poklady j i n ý m náležející, jemu nepřístupné; lid náš je příliš ostýchavý, než aby směle přistoupil a desky rozevřel. Vidíme vše to na tvářnosti do Prahy přicházejícího, znenáhla při sterých nových dojmech se odmlkávajícího procesí, slyšíme to z vysvětlujících řečí, které vždy stejný mají ráz, i tradicionelní obsah.

Máme v Praze na tisíce inteligentních mladých lidí. Buďtež vy těm milým venkovanům ochotnými cicerony, pokud se veřejnost sama jinak o ně nepostará!

HLAS r. IV, č. 134, 16. května 1865

△

Když je člověk sám, je vždycky lepší, také ale — domýšlivější! Samolibost přistupuje v samotě k němu jako kdys v poušti anděl satanáš k Pánu, neboť před lidmi se bojí a stydí samolibost ta, protože ví, že je obklopena jinými, rovněž velkými samolibostmi. O samotě ale se cítí a rozkládá, bují, roste a květe, a právě mně šeptá hlasem alespoň m n e velmi přesvědčujícím: „Vidíš, že je samota pro tebe, cítíš se býti dobrým a silným, cítíš se býti orlem v jasné výši, — pomysli sobě s bramánem, že jenom vrány lítají v houfech, orel pak vždycky sám.“ Poddávám se velmi rád vznešené hodnosti své, chci letět dál a dál a hledám do pářat svých jen nějakou zmíji, abych vyhověl francouzskému spolubratru Micheletovi, který prál, že není krásnějšího obrazu ve světě nad orla nesoucího hada v pářatech. Kde ale sebrat nějakého hada, který by neuštknul a právě takovou délku měl, jaká by dostačovala na malebné svíjení se! Inu vezměm hned to, co je nejdelší, totiž čas, vždyť má také hada podobu, a vezměm hned i nejbližší částku jeho, dnešek, který nám opatřil příležitost k poklidu a samolibosti!

Je neděle či „vypraný den“, jak Pražané říkají. „Neděle“ pochází od „nedělání“, což je pojmem velmi sladkým a velmi vlasteneckým. Neděle nám svědčí velmi dobře, tak dobře, že se nyní zdá, jako by český národ již po rok, po dvě léta od nedělání ani se odtrhnouti nemohl. Měl bych ve své orlí vznešenosti trochu prát do toho vypraného dne, kdybych se nebál, že by peruť moje vypadala pak jako ona peroutka z orlích pér v Šafaříkově knihovně, kterouž zvěčnělý starožitník vlastnoručně své glagolské manuskripty smejčil!

Nechme slovních hříček, pravdou je smutnou, že po příliš dlouhou již dobu vane českým světem jenom slabý dech mdloby, že se pracuje jen s výsledkem velmi skrovným. Není v tom bohužel žádný klam, že duševní život klesl na pouhé živoření; vidíme ve vědě i v literatuře, že jdeme nebo vlastně klesáme zpět. Jest všude tam, kde český duch má se ve své tvořivosti ukázat, čirá tma, a kde přece nějaké světélko se zakmitne, je to pouhý světelný brouček, jehož můžeš nehtem zakrýt, pouhá hračka, pouhá maličkost. Praví se, že pozdější doba vynajde z doby předcházející vždy to, co bylo velkého v této. Nuže jsme velmi zvědavi, co budoucnost as najde velkého v nynější době naší, co najde velkého v literatuře, v umění atd.! Rádi bychom, to již ze samolibosti, převzali a sňali práci tu obtížnou s beder nejisté budoucnosti, vzdor všemu namáhání to ale nejde a nejde! Mnohý se právě tou minulostí těší a praví, že otcové nejspíš as také víc nedělali než my, že bychom rádi hned vše činili tak velké, jak velkými objevují se nám minulé činy pomocí perspektivy časové a hlavně pomocí básníků. Nynější činy prý považujem za malé, protože ze závisti současnické zmenšujem, co jiní vykonali, a jiní zase, co my. To by bylo velmi dobré, kdyby jen ty „nynější činy“ vůbec byly, tak ale bude as velmi těžko v retortě časové kdys z nynějška učinit slavnou minulost a rozumným básníkem bude ten, kdož jednou napíše na nás ostrý epigram. Nejsme ani tak literárně činni, jak jsme byli do roku 1860, ani více tak politicky, jak jsme byli po něm do roku 1864; přece však víme, cítíme a vidíme, že nejsme pro budoucnost ani tak ani jinak pojištěni, že poddáváme se okolnostem, místo abychom je překonávali, a — „malí jsme jen tenkráte, když nás okolnosti překonávají“, praví se v Clavigu. Jsme malí, protože poddáváme se nečinnosti, ač jsme se již přesvědčili, že každá činnost naše potkala se posud s výsledečkem, byť i ne s výsledkem, a naši otcové Jungmannové a Kollárové byli proto velcí, že pracovali

skoro bez naděje na nějaký výsledek, a přece pracovali neunavně.

Mohly by se psát články o nečinnosti, jako se psaly a posud píšou o rovnoprávnosti; když není již žádného předmětu jiného, zbývají oba jmenované vždy ještě co skutečně časové! Nemohl bych ale udat léku, neníť nemoc sama dosti známa, známy jsou jen nemilé její jednotlivé symptomy, mdloba z ní pocházející.

Skoro že není nikde života čilého mimo v žurnalistice! Činnost žurnalistická rodí se sama ze sebe vždy nanovo, vynikající jednotlivec jest jen zeleným ostrůvkem, za nímž v řadě vyrůstají již již ostrůvky jiné. Činnost ta vyžaduje velkou napnutost a každá taková napnutost přivádí konečně k bankerotu, jenž se zde ale týká opět jen jednotlivce, nikoli celku.

V literatuře samé jsou samostatné zjevy bílými vranami. Starší osvědčené síly — že by byly vyčerpány, nemůžem při klidném toku doby, v jaké hlavně působily, uvěřit — zpohodlněly a spočívají na svých vavřínech. Ušla jim ona Goethova maxima, která praví: „Každý, kdož v sobě cítí, že něco dobrého působiti může, musí být duchem neodbytným. Nesmí čekati, až bude zavolán, nesmí toho dbáti, když ho odeženou. Musí mít to, co Homér chválí na hrdinách, musí být jako moucha, která odehnána, člověka vždy zase z některé jiné strany napadá.“ Přirovnání to není příliš pěkné, je ale homéro-goethovské, a má zvláštní váhu u nás, kde tak velký úkol přikázán jest malému hloučku jednotlivců. Nevím v okamžiku, jak Jiří Kolár přeložil Goethovo: „Čin je vším a sláva ničím“, na všechen způsob by měl ale překlad věty té u nás řádně zpopularisovat! Trochu méně spokojenosti se slávou a trochu více touhy po činu! Nesmíme ani na okamžik zapomenout, že za budoucnost národa jsme odpovědni činností nynějška!

A za staršími zdá se že mladší kráčejí stejnou cestou! Rozběh bývá u nich dosti živý, vůle pro počátek neskonalá, pilnost na nějaký rok napnutá, — náhle ale hrči-

vý běh ustává a slyšíme jen ona jednotlivá smutná zaklepnutí, jakými mlýn denní svou práci dokonává. Jen kdyby bylo a smělo u nich být také již po denní práci! Jedni zarazí o materiální bídu našeho písemnictví a pospíší sobě, aby jinde sasekurovali život svůj, — v nejlepším sice někdy úmyslu, že pak začnou zase nanovo a tím vydatněji, avšak nevědouce posud ze zkušenosti, že těžko nanovo začít myslet a cítit, že pružnost velmi rychle změní se na zkostnatělost a „curriculum vitae“ že vůbec neběží nikdy tam, kam bychom rádi. Těžko oučtovat s někým, jak má s životem svým naložiti! Druzí, ve výsledcích svých šťastní, jsou s výsledky těmi záhy spokojeni, jako by se báli, že pokračování neodpovídalo by počátkům. Jiní ještě zaráží o počáteční výsledek nešťastný, o jedinou velkou mýlku, kterou nechávají rozhodnout již nad celým životem. Nemůže se sice Kassandřin výrok, že mýlka je životem a vědění smrtí, přijímat jinak než s povážnou reservou, tolik ale je jisto, že v říši myšlénkové vyvolávají hojné mýlky tím hojnější ourodnost. Výsledku velkého nedocílí se tak snadno, a je to velmi starou a nesčíslněkrát již pronešenou pravdou, že kdyby čin byl jen napolo tak snadný jako myšlénka, svět by byl již dávno přeplněn samými mistrovskými díly!

U nás je všechna činnost jen jakoby ranní, — v poledne a navečer máme neděli!

NÁRODNÍ LISTY
r. V, č. 105, 18. června 1865

△

Všeobecné jsou stížnosti, že ženštiny naše nejsou většinou takovy, aby odpovídaly alespoň trochu značněji našim požadavkům, našim snahám. „Nemají dosti časové vzdělanosti, nemají citu pro národnost, ano překážejí nám i nečinností i tvrdošíjností ještě v tom, co bychom sami bez nich provésti mohli,“ žalují mužští; „dejte nám zaměstnání, činnost, svobodu, emancipaci,“ volají ženštiny rozumnější, — jichž ale není mnoho, bohužel!

Založeny jsou zde onde dívčí školy; je jich málo, a možno, že výsledek jich nebude pro náš život ještě k tomu ani v jakéms alespoň pravém poměru ku skrovnému počtu škol těch. Život nám v tom ohledu mnoho nepřeje. Kdybychom byli již v držení všech svých práv, jakých ještě ve prospěch své národnosti dosíci můžeme, ano musíme, kdyby život náš mohl být skutečně všude a všude č e s k ý, nebylo by v tom ohledu nebezpečí; takž ale přicházívá mysl dívčina často v tuhý boj se skutečností, ženskosti její objeví se poměry naše co příliš chudobny, — — a láska k národu nestala se našim dívkám posud náboženstvím!

Ve zlé ty poměry počítáme i mravní slabost mužů. Tolik je u těchto povrchnosti, že musí tím nákaživěji působiti na slabé posud přesvědčení našich ženštin. A v životě společenském je zase tolik kastovní mdloby, tolik uzavřenosti a osamělosti, že nelze ani těm mít vliv na kruhy širší, kdož vzdělaností i ohnivým přesvědčením svým byli by toho způsobilí. Snad by se ještě další mohla vysloviti žaloba na to, že nedostatkem společenstva nevyvinuly se u našich mužských ani vlastnosti ony, pomocí jejichž lesku možno nejsnáz na ženštiny vlivu dosíci.

Na nesnáz tu žalují vzdělané ženštiny samy. Že tytéž dámy žalují i na to, že odsouzeny jsou k nečinnosti,

že dovolávají se pomůcek k dosažení samostatnosti, známo je alespoň těm, kdož se v dámských společnostech českých pohybují. Emancipace je ovšem pojem široký, ve mnohém neurčený, také přicházejí některé počáteční snahy u nás na scestí takové, na kterém se nerozumně mluví již i o „tak zvaném(!) životě rodinném“; avšak o nerozumech podobných pojednáme co nejdřív zvláště, a nechcem ani prozatím zde aniž kdy jindy jinde mluvit proti odůvodněné emancipací vůbec.

Vinou je ale vzdělaných těch dam také samých, nemají-li většího oboru činnosti již nyní. Podivejme se na př. na Prahu. Čilý spolkový život, jakému se Praha již po nějakou dobu těší, nedotknul se takměř ani ženštin našich. Spolková činnost našich dam obmezuje se na některé spolky dobročinné, jež celkem snad dobře působí, jichž výsledek veřejný je však při německém řízení jen na čest a oslavu pražského Němectva. Protektorát některé urozené dámy, výroční jedna schůze na př. na Staroměstské radnici a krátká notice v některém listu německém jsou ostatně jedinými známkami, jakých se dostává u věci té do veřejnosti. Českých spolků není. Mluvilo se sice as před dvěma léty o jakéms spolku ženském zpěváckém. Nebyli jsme té věci blíž. Myslíme, že stanovy spolku jsou skutečně stvrzeny, že odbývaly se všeliké porady, ano již i zpěvná cvičení; dále ale nevíme ničeho a myslíme dle toho, že z nedostatku harmonie zpěv povltavských pěnic raději se hned zase odmlčel. Na venkově našem se sestavilo a udrželo více zpěváckých spolků ženských, Praha je opět jednou venkovem překonána.

Vídenské časopisy přinesly zprávu, že zařízen bude ve Vídni velkolepější spolek dámský, ve kterém vedle zábavy má se pěstovati umění, ano i přednáška vědecká. Toť tedy jakás dámská beseda umělecká! Myšlenka ta zalehla také k nám a mluví se již po nějakou dobu o zaražení dámské besedy v Praze. Přáli bychom, aby se myšlenky ujalo několik dam energických, by neutuchla, jak utuchlo již tak mnohé u nás.

Při uměleckých i jiných zábavách žijí naše dámy jaksi jen z milosti, musí teprv vyčkati, až se pánům zlíbí uspořádání něčeho, musí pak také ještě vyčkati pozvání, atd. Slyšíme, že návodem pana V. N. sestoupl se již značný počet dam, které společně podnikají výcházky do veřejných ústavů, na historická místa. V tom bychom měli tedy již pěkný počátek, jen sestavení ve skutečný spolek je potřebí a může se s prospěchem na nastoupené již dráze dále pokračovat. Bude-li potřebí k vědeckým přednáškám sil mužských, najde se zajisté dosti ochoty; bude-li potřebí pomoci umělcův, bude celá Umělecká beseda ochotně přispívati. Ano, dobře by bylo, kdyby se zařídil vůbec bližší styk mezi Besedou uměleckou a zamýšlenou besedou dámskou. Tato by nabyla tím značné podpory a Beseda umělecká obdržela by svůj salon, ve kterém možno vzdělancům obého pohlaví vybraněji se bavit než v místnostech konečně vždy jen jakýs ráz hostinecký na sobě majících. I ti, kdož neochotni jsou takto ku všemu spoluoučinkování společenskému nebo veřejnému, stali by se ochotnější, a vládli bychom pak mnohou silou, která se nyní vždy co nejopatrněji vyhne.

Jsou tak mnohé příležitosti ve veřejném životě našem, při kterých je pomoci dámské velmi potřebí, a našlo by se jich při dobré vůli českých dam ještě mnohem více. Připomínáme jen loterii, jaká byla uspořádána ve prospěch dcery Havlíčkovy; dámské komité, tenkráte činné, docílilo výsledku překvapujícího. Dávají se dále tak často koncerty, při nichž dobročinný účel vyžaduje skvělý výsledek peněžní; kdož by mohl lepšího výsledku docíliti než zvoucí dámy a komuž líp sluší, aby sloužil dobročinnosti! Nyní právě zřizuje se komité, které uspořádá bazar ve prospěch Národního divadla. Opět se tu musíme tázat, čí že by to měla být vlastně práce a starost, aby sešlo se co nejvíce dárků z rukou dámských a aby prodej dárků těch setkal se s výsledkem dobrým?!

Co jsme zde nahodile jmenovali, jsou věci ovšem jen

jednotlivé, které by nevyplňovaly veškerou činnost besedy dámské. Avšak jakož dámská ta beseda sama dřímá posud v nejprvnějších svých počátcích, takž jsme mínili podati zde jen nejprvnějšího veřejného popudu. Soustava celá se brzy najde, najde-li se dobré vůle.

NÁRODNÍ LISTY
r. V, č. 138, 21. července 1865

△

Národové staří zašli. Mnohý z nich odkvetl jako květný keř v skalní skulině; kvetl jen samu sobě na radost, nespojoval se s jinými u větší, bohatý sad. O životu mnohého z nich, snad lesklém a pyšném, nemáme více ani ponětí ani památky; po jiném zbyly ovšem duševní poklady, musíme je ale teprv z rumu vyhrabávat, vlastním duchem prodchnout, aby nového života nabyly a nám něčím platny byly, nebo zase se nám zdají, jako bychom je nalezali v jeskyni talapoinově, který měl již na tom dost, že sám sobě něco krásného zbásnil a vymyslil a o to se nestaral, může-li něčemu se naučiti od souseda, může-li tohoto naučiti něčemu sám. Staří národové žili život poustevníkův.

Lidstvo se rozmnožilo, srazilo v těsné sousedství. Z blízkého styku zplodila se společná práce. V těsněji se družící lidstvo vložilo křesťanství velkou svou myšlenku: že ze společné práce má vzejít všem stejné ovoce, že má práce být bratrská a v ní i s ní se pojit rovnost a svoboda všech. Ovšem, láska, rovnost a svoboda musily podniknout obrovský boj se záští, sobectvím a tyranstvím a posud není boj ten ukončen, ač jižjiž vzmáhá se slunečně bílý den. Posud nejsou všechna práva lidská zcela zabezpečena, posud nejde lidstvo jedinou jen společnou drahou. Mnohý národ v středověku i v době novější bojoval pěstí a zápasil myšlénkou, sklesl také v boji tom, aniž by ho bylo ostatní lidstvo již udržeti mohlo; však boj jedním národem podniknutý převzal pak hned národ jiný, myšlénka jednoho sdělila se hned druhému, žila a žije dál, netřeba ji více z rumu vykopávat, třeba ji jen střežit, aby hřála plamenem věčným.

Český národ sklesl v boji pro svobodu a osvětu, po něm ujali se boje národové jiní, ujímají se ho posud a

bohdá že brzy dosáhnem svobody plné, aby pak osvěta se stala údělem i člověka nejposlednějšího. Český národ začal boj pro společnou rovnost, pro všeobecné bratrstvo. Myšlénka svobody byla sice již lidstva se zmocnila, dušena a šlapána šířila se však jen tajně, ale neodolatelně dál a dál, až náhle prorazila kůru a rozlila se světem. V Kostnici vyšlehl první plamen sopky té, v obrovské kotlině českých hor způsobil se první, zázračně silný var. V boj pro živoucí myšlénku, pro rovnost a osvětu lidstva vrhl český národ vlastní život a vlastní svobodu svou. Oběť ta byla by bývala příliš velká — český národ neměl a nesměl zcela zahynout, z plamenů, kterýmiž zašel, měl se mu později zroditi zase život nový.

Ona tři století českého boje jsou jediným ohnivým sloupem, jehož zář nezajde, pokud samo lidstvo bude. Jakož počátek a konec každé velké a slavné doby vyznačen bývá muži velikány, kteříž soustřeďujíce v sobě veškerý význam doby té stojí zde jako dva obrovské pomníky: takž vidíme také my na počátku a konci doby slávy své dvě postavy obrovské, mistra Jana Husa a bratra Jana Amosa Komenského!

Ze sopečného otvoru v Kostnici rozlil se plamen světem. Snad by bylo celé lidstvo v plamenu tom zašlo, snad by byla záře jeho oslepila zraky naše na věky — tu vystoupil Amos, muž nejpoctivější duše a nejjasnějšího ducha a ruka jeho učinila, že plamen počal hřát, místo aby pálil, a že počal osvěcovat, místo aby oslňoval.

Bratr Komenský, velký apoštol bratrství lidstva, poznal, že třeba pravé osvěty a vzdělanosti, aby lidstvo zabezpečilo sobě každý krok, kterýž učiní na dráze ku konečné a všeobecné svobodě a rovnosti. Osvětu, vzdělanost — školství napsal nadšenec na prápor svůj a nesl jej v stálém boji, pronásledování, vítězstvích a porážkách světem.

Hus umřel pro svobodu myšlének a pro *svobodu osobního přesvědčení*, Komenský

žil a trpěl pro všeobecnou osvětu, z níž se rodí *rovnost a bratrství všech.*

Hus dal nám *myšlének vzbouření.* Komenský dal nám *myšlének vítězství.* — — — — — — — — — — — — — — —

Z vlasti vyhnán nesl Komenský prápor svůj světem dál. Všude učil, všude působil se stejnou vytrvalostí, jako by tam z ciziny kladl símě budoucnosti v samu nebohou tu půdu vlasti své, která za ním ležela utlučena, udupána, mrtva. Jasný jeho duch se nemýlil. Po staletích slávy přišla sice staletí mrtvé, bídné mdloby, ale po těch rozkročilo se zase století nového života. Símě osvěty a vzdělanosti, kteréž byl Komenský v cizinu vložil, vzrostlo v přepyšný, mohútný strom, jehož vždy dál a dál se rozkládající větve všeobecné humánnosti přerostly konečně až také přes naši vlast. V stínu jejich okřívala a kypřela znenáhla naše domácí půda, slunce osvěty pronikalo haluzemi a vylákalo novou šťávu a nové květy. Nikoli bojem záhubným, jen osvětou, jen vzdělaností vzkříšen jest opět život český. A že jsme vzdělaností znovu oživili a vzrostli a že vzdělanost má trvání své v lidstvu zabezpečeno: již pro všechny a věčné časy: je život českého národa také již zabezpečen pro všechen čas!

Věčnou slávu dal nám mistr Hus, *věčný život* dal Komenius! —

Velcí mužové někdy poznávají se velmi pozdě, od činu k pomníku bývá dlouhá, dlouhá mezera časová, tak tomu již chtívá labyrint světa. Nám se nemůže učinit právě výčitka, že bychom byli Komenského příliš pozdě uznali, ač přiznati sluší, že ještě nyní není dostatečně oceněn. Mrtví ani neuznávají, ani nezneuznávají. Nyní jsme zase živi, cítíme život ten i jeho zabezpečenost. Nyní také již vypíná se nad Orlicí pomník Komenskému. Platí mu co *prvnímu křisiteli* našeho života!

NÁRODNÍ LISTY r. V, č. 175, 27. srpna 1865

KUS ILUMINACE A KOUSEK HISTORIE

△ *V Praze 20. října.*

Kdo by to byl řekl, že skutečně dovede německá žurnalistika pražská zkalit nám slavnostní den v Praze! Ano, podceňujeme zajisté její moc, protože nevíme, jak je vtip její žíravý! My jsme si spořádali iluminaci a oni nám opatřili na ni tratiknot, my jsme si spořádali radost a slavnost a oni přikryli ji svou nenávistí,

a nenávist je břímě protivné
a těžce klade se na všechnu radost,
jak kamenným by byla náhrobkem!

Nu, jako hřbitov o Dušičkách nebude přece ta iluminovaná Praha vypadat, ano Praha bude jak náleží živa, a až se zrána probudí, zamne si radostně ruce, že užila konečně zase jednou jasnějšího večera. Poněvadž ale není žádná udalost tak nepatrna, aby se z ní pro budoucnost nemohlo vybrat poučení a aby horizont našich zkušeností o několik korců nerozšířila: pamatujme sobě hezky všechno, co se stalo, a nezapomeňme nikdy více, že páni ti, kteří mají čest býti našimi protivníky, nedřímnou ani na okamžik ostražitě přihlížejíce, kdekoliv by nás udeřiti mohli. „Nicht grösseren Vorteil wüsst' ich zu nennen, als des Feindes Verdienst erkennen," napsal Goethe.

Daleká většina obecního zastupitelstva usnesla se, že bude Praha iluminovat na den 20. října, daleká menšina ale prála, že nesouhlasí a že své domy iluminovat snad bude, ale někdy jindy než na den 20. října. Očekávali jsme tedy všeobecně veselý říjnový večer, mysleli jsme, že budou jedni mít radost ze svíček hořících a druzí ze svíček nehořících. Zapomněli jsme ale, že „ti druzí"

jsou němečtí filosofové, kteří dovedou na př. napsat i celé knihy o tom, co Shakespeare — všechno neudělal, viz „Shakespearestudien eines Realisten“. A tedy počali „ti druzí“ přemýšlet a psát, až vymysleli vznešenou větu filosofickou: „Radost moje je teprv pak úplna, když sousedovu radost zároveň ztrpčím.“

O to, co Shakespeare udělal, jim více nejde, umínili sobě tedy, že ani u nás nebudou se starat o to, co dělat budem, nýbrž o to, co dělat nebudem. „Wo nicht heraus zu verhören ist, da verhört man hinein,“ praví se v Egmontu (když člověk začne jednou Goethe citovat, děje se mu jako s citováním z bible, — nemůže ani přestat). A náhle stála zpráva v „Bohemii“, že někteří, kdož iluminovat nechtějí, dali svá okna proti vytlučení asekurovat!

Smáli jsme se tomu co dobrému vtipu. Byli ale také lidé, kteří se nesmáli. Není nesmyslu, který by nenalezl své věřící a své učedníky, a jedná se jen o to, aby jej někdo první vyslovil, pak to již jde.

Notice o možnosti vytloukání oken se množily, feuilleton „Tagesbotův“ mluvil o tom šíře, náhle povstal strach všeobecný: jedni se báli, že by našim odpůrcům skutečně mohlo se zdařit vrhnout myšlénku tu mezi sprostý lid, druzí ji viděli již provedenu, okna svá u sklenáře, oudy své na chirurgické klinice. Nejbojácnější, na př. „mladí pensisté“, dávali na svíčičky, totiž prachudé příspěvky na chudé. Jiní pokročili ještě dále a praví se, že u hr. Lažanského byla zvláštní ztrápená deputace, která prosila za potlačení iluminace, udávajíc za příčinu svůj strach. Nevíme ovšem, co je pravdy na zprávě o té bledé, nebohé deputaci, možno, že nám „Humory“ podají vyobrazení jí dle přírody; tolik ale je jisto, že snaha strašáky rozšiřujících je již odměněna, že nesla již 17. října ovoce. Mohou být pyšni na ovoce to, zůstaneť zpráva o něm nejen v historii Prahy, nýbrž vůbec v historii české zapsána! A pak ať někdo praví, že historie nevyrůstá často z pouhých klepů!

17. října předčítal měšťanosta pan Bělský obecním

radním přípis pana Lažanského, týkající se iluminace naší. Pan Lažanský pravil v něm, že jistá část pražského obecenstva nepokládá iluminaci za včasnou a že nebude tedy součinnost všeobecna. Otcové města uznali, že má pan Lažanský pravdu a že skutečně 20. říjen není pro jistou část pražského obecenstva dnem „včasným“. Rovněž uznali pravdu další, že se nemůže nikdo nutit, aby osvětloval, a uznali ji tím spíše, že beztoho nikoho nutit nechtěli. Stejné smýšlení!

Dále ale praví dle „Bohemie“ pan Lažanský, že šíří se pověsti, jako by mělo se použíti osvětlení k demonstracím proti jednotlivým osobnostem. Co o tom otcové města soudili, nevíme; rádi bychom ale věděli, co ony „jednotlivé osobnosti“ samy o sobě a o své minulosti soudí, že vidí příčinu k strachu!

Konečně však praví ještě „Bohemie“, že vyslovil pan Lažanský hrozbu, stanou-li se demonstrace, že se proti nim ihned co nejrozhodněji vystoupí. To přesahuje již můj feuilletonistický obor, neboť naprosto nerozumím, co to má znamenat a v jakém je spojení *„pověst* o demonstraci“ a fráze „beklagenswerte Repressalien“. Doufám ve prospěch nás všech, v kterýžto přátelský kruh také pana Lažanského zahrnuju, že tomu ani nikdy rozuměti nebudem. Já vím jen tolik, že podobná hrozba, byť se ani uskutečnit nemohla, dobývá sobě v jistých okolnostech přece brzy historickou svou cenu, a přeju panu Lažanskému upřímně štěstí k tomu. Pan Lažanský nepanuje ještě dlouho v Čechách, může být ale spokojen: my budem na něho dlouho a vždy ochotně pamatovat!

Naši protivníci dali nám v „nevčasný“ 20. říjen velmi včasné poučení: „Wo nicht heraus zu verhören ist, da verhört man hinein!“ — Proč asi „Bohemie“ právě dnes zprávu o přípisu přinesla!?

NÁRODNÍ LISTY
r. V, č. 229, 21. října 1865

ILUMINACE DNE 20. ŘÍJNA
Dle „Bohemie“ a „Tagesbote“ od 21. října

△

Zcela neosvětlených domů bylo tuze málo; iluminace to ale přece nebyla, alespoň veliká ne, my nechcem. Po prvé měřila se česká Praha s přepjatou německou stranou a s byrokracií a zvítězila; ku konci by ale brzy bylo pršelo. Nemůžem říci, že bychom byli spokojeni.

Lidstva bylo po ulicích víc než při každé podobné příležitosti, všichni se ale chodili jenom koukat. Nikdo netloukl okna, ačkoli jsme to my a pan Lažanský pevně předpokládali. Ta solidnost pocházela z toho, že bylo známo, že pan Dotzauer stojí v stínu naproti svému neosvětlenému domu a že dává pozor. Kdopak se mohl tedy odvážit! Snad by se byli ale přec odvážili, kdyby nebyl řekl pan Bělský výslovně, že český národ je nejloyálnější; nevíme sice, zdaž neloyálnost jest totožná s vytloukáním oken, tolik ale je jisto, že česká partaj umí poslouchat. „Sokolové“ chodili po městě a dávali pozor, zdaž nikdo nesvede skandál s naší strany, aby to pak nepřišlo na Čechy. Chudáci, my tu iluminaci už dost zostudili p ř e d iluminací! Že by byl snad na př. p. Kuh, muž vzdělaný, chtěl v den iluminace nějaké nepokoje sám způsobit, na to beztoho nikdo nepomýšlel! A jeho bratr nebo švakr jistě také ne!

Jenom německé židovské město nechalo se zastrašit a osvěcovalo, o s t a t n í přívrženci naší strany dostali na naše domluvy kuráž, totiž — nu, ano kuráž! Instrukce byly dost dobré: v každém neosvětleném okně spustit záslonu, aby kámen druhým oknem neprorazil do světnice. Tuze dobře se taková okna vyjímala — když se ale netlouklo! Naše partaj byla velmi brzy smluvena, protože nás není právě tak tuze příliš mnoho, těžko však bylo agitovat dál. Nohy sobě mohli mnozí uběhat,

hrozili nájemníkům výpovědí, obchodníkům neodbíráním zboží, řemeslníkům taktéž, nic platno, pražské měšťanstvo iluminovalo přec. Oni nestojí na výši naší vzdělanosti, škoda je tedy každého dobrého slova k nim. „Wer kennt nicht deutsche Gutmütigkeit und Friedfertigkeit!“ Kdo by si byl ale pomyslil, že ani pan sládek Kittl, muž přece dosti dobrý, nesmlčí obdržené psaní vzdor tomu, že mu je odevzdal lokaj v livreji!

Šlechta, která je rozhodně liberální, neiluminovala, na příklad pan hr. Clam-Gallas; také neiluminovali úřadníci nebo hodnostáři, kterým arci do manifestu nic není, na př. maršálek hr. Rothkirch-Panthen. Věčná škoda, že jsou v Praze hostince a kavárny, ty byly všechny osvětleny a sice až nápadně. Malá Strana prý nebyla skoro pranic osvětlena; sami jsme to sice neviděli, zapisujem to zde ale milerádi. Nejlepší však bylo, že obecní správa, ač k iluminaci vybízela, sama mimo svíčky skoro praničeho neučinila. Užila jen toho, co zbylo z dřívějších případů, zaprášených skleněných koulí, křivých latí atd. Na Prašné brance kmitalo se jediné světlo, na malostranské mostecké věži dvě, což se dělalo tuze pěkně.

Způsob osvětlování byl tuze jednoduchý, nesvědčící o zvláštní vymýšlivosti: svíčky se stavěly do oken buď již rozsvěcené, buď se teprv rozsvítily, když tam již stály. Také v hořlavých látkách nebyl žádný výbor: lůj, olej, milly a stearin, to je všechno. Někde hořely v okně dvě svíčky a někde zas dvacet, což konečně nesvědčí o příliš velké disciplině. A ty transparenty! Lev, koruna, orel, orlice atd., samé známé věci; také nápisy „sláva vlasti“, „ať žije svoboda“ a p. nepovznášely se nad obyčejné již z českých časopisů známé fráze. Na jednom místě čtli jsme nápis:

26. února dal,
20. září vzal,
budiž jmeno Jeho pochváleno!

Prosíme vás, nač se máme radovat, že 20. září vzal! Vůbec děly se s únorovkou žerty velmi, velmi nevčasné!

Na jiném místě na př. byla únorovka vyobrazena co zhaslá svíce, z níž se sice málo, tuze ale ošklivě čadí, a 20. září byl tam vyobrazen co tratiknot. My neříkáme sice nic, mysleli bychom ale, že by se přece nemusilo trpět takové zacházení s únorovkou, vždyť je slavným úřadům dostatečně známo, „že část obyvatelstva pražského osvědčení takové v nynějším okamžiku nepokládá za vhodné“.

Nejpěkněji byl vystrojen dům páně Olivův, čistě německý vkus! Také dobře se vyjímal obrovský zářící lev na divadle českém, nebyl ale pěkně rostlý. Po deváté hodině byla již všechna skoro světla zhasena. Jen na Uhelném plácku viděli jsme ještě o půlnoci někde nad třetím patrem plně osvětlené okno. Obydlí to nejspíš nějakého studenta, který svíčky za oknem a sebe za stolem v hospodě zapomněl. Kdož by mohl také tam nahoře bydlet, když ne student! K ránu ale již neplanulo ani toto okno na Uhelném plácku. Doufáme, že dnes bude zase ticho a klidno jako jindy.

Peněz se sešlo tuze málo pro chudé od těch, kteří neiluminovali. Beztoho ta chudina vesměs iluminovala tak ochotně, že toho ani nepochopujem! Počkáme s dobročinností, až se ta chudina poněmčí!

Česká iluminace nevypadla tedy celkem nijak! V německém kasinu navrhovalo se sice, abychom co opačnou zkoušku uspořádali s neděle nějakou iluminaci německou; my ale s toho upřímně zrazujem. Wer kennt nicht deutsche Gutmütigkeit und Friedfertigkeit!

NÁRODNÍ LISTY
r. V, č. 230, 22. října 1865

NA POČÁTKU ZIMNÍ DOBY

△

My prý patříme již do onoho klimatického pásma, ve kterém nám leto ani nesluší! Je skutečně kus pravdy ve výroku tom, s Italií na př. se zas naopak ani pojem zimy nesnáší. Ostatně to naše leto a ta italská zima, stojíli pak těch mizerných čtrnácte dní v roce za řeč! Máme-li my v Čechách po dvě neděle opravdovské, purpurové leto, takovéto leto bez flanelu a jen jednokabátové, jsme již rozvařeni, a padá-li zas naopak v Sicilii jednou sníh, píšou to odtamtud co kuriosum hned „Bohemii“ do „mosaiky“. U nás má leto jen význam ten, že se v něm trochu méně topí.

Vzdor tomu, že nám osud rampouchy již do kolébky vkládá, nemáme přece příliš velkou radost z těch svých zimavých předností; snášíme zimu jen tak, aby se neřeklo, že nejsme trpěliví křesťané, a někdy se na ni i těšíme jako dítě, které ví, že každodennímu bití neujde, a tedy si ho raději odbude čím dřív tím líp. Že je mezi námi několik opravdových enthusiastů zimních, to nezmění na mém pravidlu ničeho — „není všechno pro všechny, to víme my sami,“ praví se v xeniích.

Až do předvčerejška jsem pořád ještě nevěřil, že máme zimu již na krku, předevčírem ale nabyl jsem již smutné jistoty; není žádné pochybnosti více, od předvčerejška máme zimu, rozhodnou zimu, neboť předevčírem stály v časopisních insertech po prvé oznámeny — špekové knedlíky. Co je první modrý den, co je první bouř, co jsou první fialky jakožto znamení jara: to jsou první špekové knedlíky co znamení zimy. Když jsou ty v insertech oznámeny, je nám, jako by spadl poslední lísteček se stromu, jako by poslední pěkný den byl přešel v nekonečné petrolejové večery, bělmo nám spadne s očí a my vidíme před sebou zimu a nic než zimu.

V příjemné lehkomyslnosti a „příkopní klackovitosti“ své nebyli jsme sobě ani kalendáře, ani přírody, ani lidských známek blížící se zimy povšímli, nyní se to náhle vše hrne na nás mocí neodolatelnou. Rozhlédni se, smrtelníče! Ve všech domech jsou již dvojnásobná okna a mezi nimi stojí zimní ženské štucle, aby vyvětraly zápach z louče, jež je byla po leto před moly chránila. Před domy pracuje dvacet dřevoštěpů na jednom sáhu dříví a vadí se co nejhorlivěji, protože jich štípání a řezání víc dostatečně nezahřívá. Po ulici spěchají lidé v obleku smutném, časově neurčitém, s obličejem mrzutým, resignovaným, naznačujícím, že blíží se doba nekonečných rym. Po baštách a zahradách toulá se leda polozkřehlý klučina, který unikl dohlídce matčině, nebo svitořivá chůva, která má dostaveníčko s obecním strážníkem. V hostincích se stoly plní, měšťan přemluvil manželku svou, aby povečeřeli spolu také jednou mimo dům; pan manžel ví, že bude za zimních večerů potřebovat hospůdky své, on ví ale také, že je k tomu potřebí svolení ženina, kterou musí dříve přesvědčit, že navštěvuje místnost pořádnou, a používá k tomu — insertu o „špekových“. Ano, první zimní fialky rozkvětly, první špekové knedlíky se uvařily — máme zimu! Nemluvme, neodmlouvejme, vyndejme jen klidně podébradku a šňůrovaný svrchník nebo kožich a zahalme se na pět měsíců, kratčej to nepotrvá!

Ano, to bude smutná doba, smutná zima! Na centralisty již padl mráz, „Tagesbote“ nevidí ven a dýchá na okna, která se tím stávají ještě zkalenější, „Presse“ koupila sobě kožich z uherských vlků a beránků (v Uhrách totiž jsou obě ty národnosti zastoupeny), automobilisté hubují, že slunko federace je již tak zimě blízko, a vídeňští státníci svolají sněmy, aby jim alespoň tyto trochu pořádněji zatopily. Smutná doba!

To bude smutná zima! Lidé, kteří nejvíce peněz potřebují, musí nyní zlatky vyhazovat na vyplácení zastavených svrchníků, aniž by mohli letní kabát, jehož nyní potřebují pod svrchník, zase zastavit. Advent se

blíží, páteři jezovité přijdou Praze kázat a dámy z kruhů aristokratických budou muset zase jednou s nadšením do kostelů chodit a žádosti o katolické university a jiné dámské záležitosti podpisovat. Pak nastane masopůst, děvčata budou muset tančit, ševci budou muset dávat lakýrky na dluh, fiakři budou jezdit za bálovými výbory, aby dostali zaplaceno za vození při zvaní, v čepčářských oknech bude hlavou dolů rozvěšeno po stech nešťastných hebkých rukaviček, jež mají za pět nových dokázat, že lze sprostou špínu obrátit na sluneční lesklost nebo alespoň na podezřelou eleganci. Co však nejhoršího, že v zimní době masopůstní dohání vzmáhající se melancholie sta nadějných mladíků až k ženitbě, z níž, jak známo, není pak žádného vybavení více! Pyšná a krásná, drzá a veselá obec mládenecká přijde o některé nejkrásnější exempláře občanů svých, odpadlictví obdrží požehnání, ó dobo smutku, dobo zimy — ó vy „špekové“!

Netěšte mne tím, že dlouhé zimní večery vzbudí zvýšenou chuť ku čtení a že bude moci český spisovatel nyní nepoměrně více plodit, aniž by se mu to zaplatilo! Netěšte mne ubezpečením, že alespoň v divadle nastane za zimy doba, ve které nás odkážou nejspíš na „připravovanou“ saisonu letní! Vy máte sice pravdu, mne ale přenechte přece mému bolestně neodůvodněnému stesku, mé tesklivě neurčité bolesti! Nechte mne bědovat nad nastávajícím společenským a politickým náledím, ó nechte mne v smutku doplnit poslední dnešní feuilletonní sloupeček můj! Já povinnost svou vykonal a po žurnalisticku zvěstoval jsem světu, že je zima zde, ač to celý svět i beze mne ví. Ostatně vždyť uvidíme, s čím vším se na životní dráze své tuto zimu potkáme!

Na konci dráhy tvé je dobrá věc spokojenost,
však kdo hned z počátku je spokojen, má cesty
brzy dost —

praví německý básník. A já jsem vždy nespokojen!

NÁRODNÍ LISTY r. V, č. 236, 28. října 1865

NĚKTERÁ KÁZÁNÍ BEZ OHLEDU NA VÝSLEDEK

I.

Nehodno je prý muže opravdově velkého, aby o chybě mluvil u blížního seznané. A již proto měl by každý opatrně mlčet a chránit se všech klepů a podobných milosrdných skutků plynoucích z lásky k blížnímu, aby se alespoň z d á l býti velikým. Avšak ještě „větší velikost“ je prý v tom, dovede-li člověk sám k sobě o v l a s t n í chybě mluvit, ne snad aby se v ní pokochal, ne snad aby bolnou upomínkou na chybu minulou sebe sama, člověka nyní lepšího, zbytečně trestal a zase trestal, nýbrž aby se důkladně polepšil. Proto také přímo se spouštím do nedělních rozhovorů o některých chybách, které lpí na nás Češích, maje za to, že co člen českého národa sdílím sám také chyby ty, a proto že mám také právo, abych o chybách těch „národních“ mluvil, třeba místy ostře mluvil. Vždyť bije jiné biju sama sebe! Učiním to ostatně v glacé s hladkostí co možná zrcadelnou. A kdekoliv kdokoliv zahlídne v zrcadle takovém kousek vzácné osoby své, a na tom kousku některé skvrny: nehleď skvrn těch setřít se zrcadla, nýbrž právě zas na té vzácné osobě své!

Budem rozprávět co možná nesystematicky, to je nejzajímavější, je-li pravda? Budem také vzdor zrcadelní hladkosti mluvit co možná upřímně a nepozlacovat pilulky, protože je to tím zajímavější pro každého, který právě tu či onu chybu sám nemá. Ostatně jsem přesvědčen, že vůbec rozprava o chybách je vždy zajímava, jako že je rozprava o ctnostech vždy fádní. Kritikové naši divadelní a literární tomu rozumějí, o chybách píšou lokte, o přednostech palce. Ti páni jsou psychologové: ráděj se zavděčují více lidem než člověku jednotlivci. My Čechové nemusíme se vůbec

strachovat, že se stanem přepočtem ctností svých snad fádními! Praví-li se, že Francouzové jsou kvůli četným chybám svým tak milování hodnými, jsme my zajisté milování ještě hodnější než Francouzové. V tom je právě naše hlavní chyba, že máme tolik malých chyb, což je ovšem dle Jean Paula hlavním odznakem pravého člověka.

Bohužel že máme také ještě jinou jean-paulovskou chybu, totiž tu, že nectností svých neodkládáme leda až na smrtelném loži, „když se nám k němu zpovědnice přistrčí“. Když se nám vede hodně zle, vidíme náhle jasně, čím jsme hřešili, tu jsme náhle všichni dobří, všichni pevnými mravokárci a výmluvnými kazateli; sotva ale je trochu zase líp, zavrou se kazatelská ústa v polovici slova, ctnost se pověsí za sklo na zeď — čapka se dá na stranu, vlasy se přičísnou zase lehkomyslněji a hajdy to jde kupředu s hlavou vyzdviženou, až nás některý „neopatrný“ kámen v cestě náhle zase na zem položí právě tak, jak jsme ve své smrtelnosti dlouzi. Historie nám dává doklad na doklad, že se české slunce ztemnilo častěji „domácími našimi mračny než cizím, vtírajícím se měsícem“.

Máme ovšem také přirozené chyby, kterých i nerádno odstranit, aby tím zase některá přednost netrpěla; vezměte nám na příklad naši lehkomyslnost, tu pověstnou, milou lehkomyslnost českou, a již uplynul i ten lyrický, popěvný nádech českého ducha, aniž bychom se byli proto již domohli nádechu epického nebo dramatického. Jsou ale zase chyby, kterým jsme jen znenáhla uvykli, kteréž třeba tedy stokráte odhánět jako mouchu, než konečně odlítne provždy. Takovou chybou je na příklad u nás, abychom začali již s něčím určitým — fatalismus. Z pouhého fatalismu měl Dobrovský za to, že český národ je již mrtev, a pitval klidně v jeho jazyku. Že z jeho pitvání vzešel zase život nám — kdož by v tom neviděl novou pohnútku k fatalismu! Nectnost ta se zrodila z předlouhého utrpení a zase z nenadálého našeho vzkříšení!

Ano, my Čechové jsme fatalisté, ryzí fatalisté! Musí to být velká chyba, neboť odpůrcové naši nám co nejvřeleji odporučují, abychom vůbec všechno nechali jít, jak to samo jde. Naší hlavní vlastností je biblické nastrkování druhé tváře a národním heslem je buď veselé „pánbůh Čecha neopustí," buď zase zoufalé: „My to nezměníme!"

Proto ale je fatalismus tak záhubný, že je s ním spojena obrovská důvěra ve výsledky šťastné, aniž by bylo třeba velkého namáhání.

Není na př. nikde více potřebí řádného pěstování literatury než u nás, neboť jen pomocí její sesílí se kořeny českého ducha, jen pomocí její nabude týž duch zvláštní barvitosti a tou zas zvláštního místa v kaleidoskopu lidského ducha vůbec. A přece není zase pohodlnějšího člověka nad českého literáta — odpusťte pánové, nemohu za to, že naše „messkatalogy" obnovují se vždy teprv po dvacíti letech! Náš spisovatel má obrovskou důvěru v českou „nadprodukci inteligence" a je přesvědčen, že vydupe se tisíc jiných spisovatelův ze země, kdykoliv toho bude potřebí.

A vezměte zas člověka „konservativního" nebo fatalistu zpátečníka. On by nebyl pohodlným nebo docela nečinným, kdyby nebyl přesvědčen, že to či ono „prozatím nejde", že to musíme přenechat příští generaci, která zajisté bude lepší nežli my jsme! Ti páni jsou jako Voltairův špatný hospodář, jenž živnost svou zanedbávaje k výčitkám stran dědiců činěným odpovídal: „Považte, jaká sláva pro mého syna, dokáže-li, že je lepší než byl otec jeho!"

Nebo vezměte člověka — máme takové bohužel — který nyní, kdy se jedná o čest národa, při sbírkách pro Národní divadlo buď nečinně a skoupě se chová, buď přímo překáží. Nekonečná důvěra — ve spravedlivost bývá jeho vodítkem. On je přesvědčen, že máme my Čechové právo, abychom žádali od zemského sněmu důstojné divadlo své, a nemůže ani pochopit, že by většina sněmovní snad přece mohla jednat nespraved-

livě. A kdyby přece jednala, nuž pak je to fatum — nepřející nám fatum, — „toť v t i p je osudu, má krásná dámo!“

Fatalismus náš je ale jen chyba povšechná, jen svrchní plášť, — musíme sáhnout k podrobnějším částem svého oděvu, abychom poznali, kde díra potřebující záplaty, nebo kde zas celý střih je špatný! Podívejme se do malých měst českých, této „zálohy naší budoucnosti“!

II.

Člověk sobě rád hned zpředu odbývá, o čem ví, že by se tomu beztoho neuhnul, a já vím, že se neuhnu výčitkám činěným ženštinám našim českým. Kéž by se mohlo „našim českým“ bez klausule vysloviti! Dámy ovšem říkají: „Není nikoho, kdo by česky psal, aby neměl za svou povinnost zasadit také ránu nám ženštinám a nemyslil, že tím nějaké hrdinství vykonal. To je tuze laciná sláva!“ Bohužel, že to laciná sláva, a div divoucí, že proti všem těm rány pérem svým zasazujícím nemohl ještě vystoupit obránce vítězný. Pochybuju však, že by někdo z těch zlých šermířů považoval práci svou za hrdinství, jak pravíte; vždyť je boj s osobami nejmenovanými bojem s neporanitelným vzduchem a posavadní výsledky bojů těch neposkytují také příležitosti k pýše! Nejspíš že sám také nezpyšním!

Vy, které se bráníte, jste nejspíš, ano chci říci z a j i s t é takovými vlastenkami, jakých my sobě přejem a jaké ctíme. Vy dovedete být vlastenkami i tam, kde vás nikdo nebaví a nikdo s vámi netančí, vy dovedete se povznést vlastní myšlenkou svou — ano snad se zaleskne slza v oku vašem, když také naše srdce mocněji o prsa buší v chvíli radostné, snad probíhá mráz vaše tělo, když i my se zachvějem pro blížící se nebezpečí, pro novou ránu zasazenou drahé vlasti! Ale kolik je takových krásných, samorostlých imortelek, kolik je vás naproti tomu množství kvítků voskových, které v zimě

mrazem praskají a v letě se sluncem rozpouštějí! Poznali jsme každý z nás některé ty skvělé výminky a vzpomínky na ně patří k bohatství našemu, zakládá naději naši, že zdarma se nepracuje a nedoufá v budoucnost. Jenže jest těch výminek, ještě jednou to pravím, málo, a když se s některou setkáme, voláme v udivení jako Faust: „Je něco podobného na zemi?!“

Čtem-li dopisy z venkova, vzmůže se v nás lechtivá myšlénka, že rozseté po vlasti símě a vzcházející z něho květy jsou pod ochranou samých dobrých vil. Všude dost deklamátorek, ochotných divadelních hereček, všude dost kmotřiček praporů s velmi významnými hesly atd. Avšak učiňte sobě smutnou zábavu tu a hledejte ty vlastenky po venkově. Seznáte jich dvacet: pět jich šlo k vlasteneckému výkonu z ctižádosti, aby nezůstaly za ostatními „honoracemi“ města, čtyry kvůli tomu, že — počkejte, nepočítejme! Devatenáct jich šlo z dvacíti pro ctižádost, devatenáct kvůli tomu, že rozvinou toaletu, devatenáct kvůli tomu či onomu či více jich z mužského pohlaví, bez nichž by národní slavnost nebyla jim ani národní, ani slavností, ani vůbec něčím jiným, a devatenáct proto, že po fádním večerním koncertu odstraní se sedadla a začne se tanec. A teprv snad dvacátá cítila skutečně pohnutí hlubší, když heslo své nad hřebem spolkového praporu pronesla, oblékla se skvostně, aby ráz slavnosti zvýšila a v nevinné koketerii dokázala spanilost českých dcer a přijímá také ostatní radovánky se zvláštním pocitem slavnostním. Její vlastenectví není poslušnost, nýbrž závod s vlastenectvím mužův. Ona má z vlastenectví svého čistou, vznešenou, nezapomenutelnou radost, jiné mají z národní slavnosti, která je jim jen číslem v řadě zábav, prospěch, a byť se prospěch ten obmezil na nové stuhy nebo na ohnivěji tančený kvapík.

Tyto — ta „děvčátka prospěšná“, jak je národní píseň nazývá — rovněž ochotně by spoluoučinkovaly, totiž spolutančily, kdyby slavnost aranžovalo místní německé, chci říci úřadnické kasino. Avšak zde jim

zabraňují otec, bratr, milenec, kteří buď z lokální zanevřivosti, buď z opravdového vlastenectví založí své veto. Ano, mužští jsou u nás posud osamělými strážci a vychovávateli národního citu, jsou jeho otcem i matkou zároveň. Jakž jinak působí Polky, o nichž mohl Lelewel říci: „My máme nejlepší ženy, neboť mohou dětem svým i otce nahradit.“ Polka pěstuje národnost v domě, Polák ji brání mimo dům. Národnost je věcí zcela přirozenou; že u nás žena, která je přec poukázána hlavně k „poslouchání přírody“, přece národnosti uvědoměle nedbá, je neštěstím plynoucím z historie. Vše, co pro národní vychování našich dětí činí, je, že s nimi mluví česky, any jinak také nemohou. Avšak již malému děvčeti se vštípí, že je němčina velmi pěkná věc, nedělní „aufpuc“, moderní kudrlinka, která se musí nosit jako každá jiná móda u mladších i starších. Zábavna je procházka v nedělní odpůldne po maloměstském náměstí. Hned uslyšíš z dívčích úst němčinu, hned češtinu a poznáš, potkáváš-li Němce či Čecha, „na kterého se chce dojem činit“. — Nepotřebujete podotýkat, že je v Praze právě tak!

Jsme konečně přec jen ještě v počátcích národních snah a každé takové snahy počáteční žádají ideálnost názoru a vůle, již naleznem jen u duchem silnějších. Také u mužských nalezala se zřídka, naše věc vzmáhá se teprv od té doby, co obdržuje oprávnění ve veřejnosti, co se stává ve školách, ouřadech atd. praktickou, co je lidem spojena s prospěchem. Nuže hleďme, aby také ženštiny měly prospěch ze snah našich časových. Ve vzdělaném světě vystupují nyní ženštiny více v popředí, přičiňují se samy a pomáhá se jim všemožně, aby sobě dobyly lepšího společenského postavení.

Poměry hmotné jsou vždy horší, manželství stává se vždy řidčí, počet nevdaných a buď stále od rodiny své, buď jinak a sice bídně žijících děvčat množí se úžasně jinde i u nás. Posud „vychovávala“ se děvčata pouze pro stav manželský, „pro ulovení muže“; nyní se po-

myšlí co nejopravdivěji na to, aby byla vychovávána také pro samostatnost v stavu svobodném. Všímejme sobě všech podobných zjevů, předcházejme je, kde možno. Žena k samostatnosti po česku vychovaná zůstane vždy uvědomělou Češkou!

Až přestane být kandidatura na stav manželský jedinou vyhlídkou do budoucnosti, až vymizí spojená s ní povrchnost a koketerie: nebudou více děvčata věřit, že „krása ženská je dobro nejvyšší“, jak je psáno v Schillerově „Orleánské“, a stanou se samy Orleánskými, každá dle sil svých duševních.

III.

„Naše městečko je chudé“ a „u nás je zle“ — tak se slyší ve většině českých městeček; div že sobě na polozbořenou bránu nenapíšou k uvítání poutníků, že u nich „je zle“. A bohužel že mají na mnohých místech pravdu a že je opravdu to jejich polomrtvé, smutné tichounké městečko chudé, prachudé! Na jednom místě říkají, že je u nich zle, poněvadž je železná dráha minula, na druhém, protože jsou vůbec všude jen časy mozolů a zemčat. Vlastně je ale za prvé vina na oněch poměrech, které v celém Rakousku ničily vůbec všechen rozkvět průmyslu, takže hlavně města a městečka tím trpěla a klesala, za druhé je vina na samých pánech měšťanech a maloměšťanech.

Města byla, nepravím tím ovšem nic nového, v počátcích svých i dlouho potom vždy hlavním sídlem průmyslu; měla tím zůstat nadál, neboť kde mnoho lidstva pohromadě, „třeba místo z orné půdy vybírat z dlaně a mozku zrnka živná“, jak Droze praví. Prvotního toho průmyslnického, řemeslnického rázu pozbyla ale mnohá městečka česká skoro již naprosto, řemesla v nich zacházejí, s nimi zachází zámožnost. Z měst řemeslných stala se města rolnická. Ne snad že by se nikdo neučil řemeslu, naopak, syn by myslil, že ani není

hodným synem, kdyby nestál právě tak u stavu nebo neseděl právě tak na verpánku jak jeho otec; rovněž by se ale měl za hloupého, kdyby d é l e u stavu stál než otci se kdys líbilo. On pracuje jen tak dlouho, pokud nevydělá na několik korců pole. A když sobě byl jednou ty zakoupil, oddává se řemeslu již jen za doby zimní; za jara, v letě a na podzim je venku na svém políčku. Všechny své myšlenky zasívá do těch několika záhonů a všechnu svou radost vrcholí v tom, že v nedělní odpůldne prochází se kolem nich. Pro všední den má z toho zemčata, pro neděli nanejvýš něco moučného, žije rok co rok stejně, totiž stejně bídně, nepřivydělá nikdy ničeho, nepostupuje. Utvořil se takto zvláštní stav maloměstských řemeslníků nejsoucích ovšem obci na valnou obtíž, také ale ni sobě ni obci na prospěch. Místo aby pokračovali v řemesle svém a důmyslem prospívali, je jim řemeslo někdy pro daň z něho placenou až na obtíž. Z měšťana stal se nezámožný domkář a o tak mnohých městech praví se posměšně, — „když jsou oráčové na poli, není ani jeden měšťan doma“. V takovém výroku nebylo by arci pražádného posměchu platného, kdyby — byl hmotný prospěch větší. Města rolnická nebohatnou a město, které nebohatne, již samo sebou chudne.

Bývaly doby, kdy města sobě průmysl svůj a řemeslo své chránila až přílišně, bylo to tenkrát, kdy byl hlavní věcí privilej, jednak privilej úrodný, jednak neúrodný. Město Kouřím mělo na př. až do bitvy bělohorské privilej, že ve vůlkolí jeho až na dvě hodiny vzdálenosti nesměl být ani jediný průmyslník nebo řemeslník. V podobném privileji bylo tenkráte rozhodně více rozumu, než jaký měla zase na př. Chrudím proti obchodu židovskému. Chrudím netrpěla ani jednoho obchodníka žida ve zdech svých, a že ani Čechu vůbec ani Chrudímanu zvlášť nebylo dáno velkého nadání obchodního, oné tak zvané „zimnice obchodní“, stalo se Chrudími totéž co kdys Norimberku: Norimberk obdržel poblíž bohaté obchodní město Fürth, Chrudím pak svůj Heř-

manův Městec, který má posud větší obchod než Chrudím.

A kde konečně přece řemeslo poněkud rozkvétá, kde jsou jednotliví pokročilí řemeslníci, kteří z ciziny přinesli sobě zásobu vědomostí a zvýšenou obratnost, kteří mají dosti probuzeného ducha, aby o sobě postupovali dále a překonávali třeba i cizinu — tam vadí zase mnohé jiné. Za prvé: nahodilý peněžní nedostatek takového pokročilejšího; za druhé: nedůvěra souseda k sousedu.

Nedůvěra zrodila se v době absolutismu, který maří každou ušlechtilejší stránku duševní, a nemohla posud vymizet proto, že svoboda nám vůbec posud nese ovoce jen skrovné, že ještě nepřesvědčila každého o prospěchu z ní plynoucím. Jedním z prospěchů těch je volné spolčování se kapitálů malých u kapitál velký, jenž pak vládne všem pomůckám průmyslnickým a jenž kapitálu malému opatří úroky jinak nedostížitelné. Kdo má málo, ostýchá se obyčejně „zaprosit“ pyšného zámožnějšího, kdo má o pět set zlatých více, nehodlá „pomáhat“ chudému. První zapomíná, že činí zámožnějšímu návrh, při kterém tento v poměru vkladu svého mnoho získá, a oba zapomínají, že o sobě nezmohou skoro ničeho a spojeně že by vydělali již značně i na nejbídnější surové látce, při jejímž zakoupení nečiní sobě pak konkurence. Jsou města, dosti značná města, ve kterých posud nenajdeš ani jediného nápisu jako „Sklad spojených krejčů“ nebo jiného nápisu podobného. A kde jsou krejčí a ševci již spojeni, nenapadlo přece jiným, aby po nich jednali, — bojí se o své peněžní vklady.

I v městech průmyslných nebývá takové zámožnosti, jakou pilná a hledaná ruka pracovnická sobě by opatřiti mohla. Zde přicházíme zase na jiné vady a hlavně na tu pověstnou marnotratnost českou. Čech je rozeným kavalírem. Má-li groš, je takovým pánem, jako majetník zlatky. I nejsprostější dělník probíjí peníze tím rychleji, čím snadněji jich nabývá. Žid mu zřídí kořalnu, aby s probíjením nebyla velká práce, a v Pardubicích na př. (ovšemže i jinde), kde dělnictvo mnoho a

mnoho vydělalo, je přece jen proletariát prachudý, který arci pro chudobu svou třeba ani humoru neztrácí a kořalnám svým pyšná jmena „universita“, „reálka“ atd. dává.

Pak ovšem mají pravdu, že „u nás je zle!“

IV.

Společenský život je po venkovských městech našich jednak mnohem ještě mrtvější než v pověstné svou „mrtvostí a společenským isolováním“ Praze. Ani tam, kde jedna jen národnost vrch má, kde tedy nemoří zášť, nenávist a stálý boj, kde by z věnce spříbuzněných a spřátelených rodin rozvinouti se měl život jiskrnější, i tam panuje mdloba a nejsou jí vinny pouze všeobecné a i jinde platné poměry maloměstské. Také t a t o nemoc pochází ještě z dob minulých, pomine teprv časem svým.

Podívejte se na většinu venkovských měšťanských besed. Užiju velmi starého vtipu, pravím-li, že se máte podívat jen tam, kde skutečně beseda nějaká je — a přece jsem řekl tím něco závažného. Neboť jsou skutečně města u nás dosti velká i zámožná, ryze česká i národním svým uvědoměním proslulá (na př. vždy v popředí národního ruchu stojící Králové Dvůr), která se posud ani nevzmohla na měšťanskou besedu, přirozené to a nejvydatnější střediště pro všechen podnik duševní i společenský. „My jí nepotřebujem,“ praví se asi, „beseda je hlavně pro čítání časopisů, u nás odbírá každý hostinský české časopisy — a nač bychom tedy zarážením besedy uškozovali vlasteneckým hostinským těm!“

Podívejte se tedy někam do déle již trvající maloměstské besedy. Místnosti jsou obyčejně pěkné a velké, časopisů dost a dost — jenom hostů tam není. „Škoda, že ta naše beseda není navštívenější,“ bědují všichni, nejdou tam ale přec. Ano, v Turnově na př. nalezl jsem

v knize pro přání vyložené i žádost — aby byla Měšťanská beseda turnovská dle stanov svých zrušena. A to tedy v Turnově, kde je měšťanstvo tak statečné, kde kvete čilý spolek zpěvácký, kde sobě pro zábavu soukromou zřídili veselou společnost pode jmenem „Vondráčkovy chasy“, kteráž jen na výletný skvostný prapor svůj dala několik set zlatých, ač ku každé veřejné a národní sbírce přispívá také valnou vždy částkou — v Turnově měla by Měšťanská beseda za své vzíti! Uplynulo již více neděl od památného zanešení žádosti té v knize turnovské Měšťanské besedy; nebylo slyšet, že by se žádosti takové bylo vyhovělo, a nejspíš že se tedy nalezla pomoc, šťastná myšlenka nějaká. —

Často ale zavítáme do některého městečka, kde mají měšťané velmi krásné společenské a i dosti hojně navštívené místnosti; jmenují je také skutečně „měšťanskou besedou“, za pět minut nabyls ale v nich již přesvědčení, že jsou vlastně „německým kasinem“. Hemží se v nich poněmčilými úřadníky a pensionisty — česká inteligence a české měšťanstvo sedí někde v „Slovance“, nebo jakkoli jinak svůj oblíbený hostinec jmenují, a s pýchou zde praví: „Vlastní měšťanská beseda je přec jen zde mezi námi!“ Mají pravdu, proto ale přece je jejich „vlastní“ měšťanská beseda kasinem německým. Je snad v městě skutečně tolik úřadnictva, že dalekou většinou přesahuje nad měšťanstvo? Kdo by prohlídl seznam platících členů besedních, nalezne, že má měšťanstvo dalekou převahu — a přece je v menšině ve vlastní besedě své!

Skoro všude v ryze českých městech, kde jsou nějaké úřady, najdeš dvě více méně ostře se lišící a příkře proti sobě stojící strany, národní totiž a byrokratickou. Páni úřadníci (ovšemže ne všichni) obyčejně myslívají, že jsou kastou, zhotovenou ze zvláštního těsta a určenou k tomu, aby všude a všem dokazovali váhu odbytých škol a nabyté hodnosti. Ouzkostlivě střeží vymyšlený a vycitěný svůj ostrůvek, dovolí se přibližovat jiným jen z milosti, sám s něho nesestupuje nikdy. Mladší

úřadníci vyberou sobě zvláštní svůj hostinec, v hostinci zvláštní svůj stůl a kolem stolu toho němčí sobě ti synkové českých rodin, jako by náleželi k pyšným členům „svatého Grálu“ nebo k družině Friedricha Barbarossy. O měšťanské kruhy, o měšťanskou besedu ani dost málo se nestarají, a aby se ještě více lišili, dají hostinské společnosti své na př. jmeno „vrabčáků“ nebo název jiný, rovněž o náprstkovité porcí humoru svědčící.

To je dobré, že takoví v národním ohledu ještě dětským spánkem sklíčení páni obmezují se na své „vrabčí hnízdo“; hůře je, kde obmyšlují milostí svou městské besedy. Jakkoliv by byli úřadníci, kteří by měli kus opravdového citu pro naši věc v prsou svých, velmi vítáni pro inteligenci svou, jsou zas všude jinde, kde vystupují v lesku odnárodnělosti své, jen nevítaným těžítkem. Náš maloměšťan má ještě jakous podivnou hrůzu před panem úředníkem a nemůže s ním ani v hostinské místnosti tak jednat bez ostychu a přátelsky jako se sobě rovným.

To je dědictvím minulých dob a v dobách novějších nepřičinili se ještě páni úřadníci k přátelštějšímu styku „s civilem“. Sestupují tedy s měšťany sice leckde do společné besedy, nechají se tu poddajným měšťanem třeba i do výboru voliti, dále ale styk nepostoupí: i v besedě opanují svůj zvláštní germánský stůl, němčina odtud zaznívající žene českého měšťana dál a dál, až ho konečně vyžene zcela ven. A byl-li dříve ze zdvořilosti do výboru besedního zvolil také některého usedlého tam a zbohatlého Němce, nevrátí se pak již měšťan český hned tak snadně zpět, platí ale správně roční příspěvky své, třeba by ani dcerušce své nedovolil sdíleti radostí aranžovaných v besedě „tanzkränzchen“.

Měšťané naši nejsou ještě dosti uvědomělí o váze své a společenský život maří se jim i jinde, než kde poměry národnostní nebo náruživosti osobní příkré strany tvoří.

V.

Obětovnost jest prý věc předpotopní. Žádat obětovnosti je prý tolik co žádat na každém, aby měl ideály.

Žádat ideálů vypadá ovšem dle módních náhledů velmi, velmi dětinsky, — jakáž ale pomoc, my jsme bohudíky vždy ještě dětinštější, než sobě myslíme, a neuvízli jsme posud v onom materialismu, jakýž považuje se za našich časů takřka za vrchol lidské snahy. Musili bychom to také považovat za známku, že nynější svět vzdělaný je až na rozpadnutí se zpukřelý, ano že se zajisté v několika již desítiletích v základech svých rozdrobiti musí, kdyby byl skutečně holý materialismus, zcela rozdílný od rozumné snahy za blahobytem obecným, hlavním rázem naší doby. Přece ale je také pravda, že ideální obětovnost lze očekávati jen od lidí zcela ideálních a těch že je vcelku všude málo; při jiných že musíme být již spokojeni, uvádějí-li obětovnost svou v nějakou alespoň rozumnou míru s tím, co se jim za oběti jejich zase podává. V tom pak, myslím, je jinde i u nás hlavní vada, že všichni lidé nedovedou uvážiti ještě dobře, čeho se jim podává, a že zvláště veškeré snahy v oborech duševnějších nenalezají ve všech vrstvách dostatečného ocenění.

Čím je na př. literatura, čím divadlo lidem! Jak mnozí považují jedno i druhé přece jen za luxus, jakého možno sobě dovolit jen pro zábavu a vyplnění nejprázdnější chvíle, pro den sváteční, pro zvláštní příležitost. Méně vzdělaný činí to neuvědoměle, vzdělanější takměř s jakýmsi hrdým sebevědomím. Vzdělanější „přináší oběť“, když sobě koupí sedadlo v divadle, „přináší oběť“, když koupí knihu. Ve vyšším světě děje se skoro totéž, co v nižším, co na vesnici, kde posud množí „přinášejí oběť“, když posílají děti své do školy. Také toto chybné ponětí máme z dob ještě smutnějších než jakou je čas nynější, z dob, kdy čeština neměla ve veřejném životě takřka žádného praktického významu. Až váha její bude všude dle přirozeného práva našeho,

pak přestane oběť, nastane potřeba všeobecná.

Prozatím je ale třeba, abychom hleděli do budoucnosti alespoň tolik, mnoho-li myslíme na přítomnost, abychom mysleli právě tolik na pokolení budoucí, mnoho-li na sebe, a zakládali vůbec kapitál svůj prozatímně bez velkých úroků. Právě nyní děje se ukládání takové na velké divadlo národní. Potřebujem na ně mnoho peněz a mnoho skutečné obětavosti. Je pravda, že s mnohých stran schází se příspěvků hojně, že mnohá obec malá krásným příkladem svým předčí takřka obyvatele pražské, z nichž posud valná část ani se nesúčastňuje národního podniku našeho; avšak mnoho a mnoho máme potud netečných, kteří nechápou, že se jedná i o jejich čest osobní, musí-li se váhat a odkládat s počátkem stavby divadla národního. A jak mnohý myslí již, když dá nějakou maličkost, kterou by na př. za večer beze všech rozpaků pravidelně v kartech prohráti mohl, že přináší již věci oběť, za kterou zasluhuje nejen dík, ale i všeobecný obdiv. Ti lidé nemají ještě pravého pocitu pro to, co se jich velmi blízko týká, co mají právě tak zabrat v řadu svých příjmů a vydání jako vydání jiná týkající se jejich osoby snad naleha-věji. Máme povinnosti k jiným i k sobě, — Národní divadlo ukládá nám povinnosti obého druhu. Lehké vymknutí se povinnosti takové je tolikéž co neplnění vůbec. A není žádné otázky, že peněžní síly naše mohou se ve prospěch Národního divadla nepoměrně ještě více napnout, než se posud stalo. Navštivte přec jednou ty lidi, kteří sobě nejvíce stěžují, že pro obecné nehody peněžné nemohou tak přispět, jak by sobě přáli. V Praze je najdete při nákladné stavbě velkých domů, na venkově v hostinci, v němž se větší část času i peněz probíjí.

A co literatura? — Právě proto nemůže se povznést literatura naše nad pouhé, náhodami se živící živoření, že není obecenstvem pranijak podporována. Kde se nejlepší knihy beletristické prodá nanejvýš sto exemplářů, tam nemůže spisovatel nikdy se oddat literatuře cele,

tam jí může obětovat jen chvíle bezstarostné, jen chvíle, ve kterých není tížen klopotem prací denních, a těch chvil musám příznivých má namáhavě pracující člověk tuze, tuze málo! A když se mu i poštěstilo, aby konečně za leta sebral chvil tolik, mnoho-li jich třeba na dílo opravdu původní, když má konečně toto dílo zápasů svých zaokrouhlené v rukou svých, co s ním!? Sám obyčejně nemá peněz, aby náklad podnikl, on hledá tedy nakladatele a chodí od jednoho k druhému. Všude obdrží odpověď zcela zdvořilou: „Ano, pane, vaše věci jsou skutečně velmi dobré, — když jich ale nikdo nekupuje! Chcete-li si sám zaplatit alespoň tisk a papír —.“ Zahanben jde spisovatel dál, aby se zapřisáhnul, že příštích plodných chvil užije zcela jinak, poněvadž i nejplodnější jsou pro něho přec jen neplodny. Velice se ale mýlí, kdož myslejí, že jen za nynějšího většího politického ruchu je poměr ten tak smutný. Před rokem 1860 byl všeobecný klid, byla i chuť ku čtení a co výkvět chuti té lze naznačiti založení četných čtenářských spolků, obecních knihoven atp. „Kdyby každý spolek koupil po jediném exempláři nové knihy, je pomoženo,“ pravili spisovatelé. Ale skoro každý spolek mínil zas, že je spolkem vlasteneckým a že má tedy právo žádati od nakladatele či spisovatele, aby jej obmyslil exemplářem — zdarma. Celý spolek nemohl kupovat, jednotlivec měl se vykrvácet!

Toť smutné kázaní! — —

J. N.

NÁRODNÍ LISTY
r. V, č. 244 (5. listopadu), č. 248 (9. listopadu), č. 262 (23. listopadu), č. 271 (2. prosince), č. 281 (12. prosince 1865)

NAD FÜGNEROVÝM KATAFALKEM

△ *V Praze 18. listopadu.*

Jak olovo šedivé nebe hledí pošmúrně zamženým sklem, po kterém těžké kapky deště pomalu splývají; v prostranné a jindy světlé místnosti sokolské je mrákotné temno, temno jako v hlubokém hrobě, nad jehož otvorem rakev se vznáší.

Jindy rozléhal se zde zvuk mužného velení, dnes vane tu šepot dušený, ouzkostlivý, jindy lítali zde statní mladíci vzhůru po stěnách k závratné výši, dnes strmí tu do výše černý katafalk pokrytý vavřínem a planoucími voskovými svícemi. A na vrcholi jeho stojí rakev a v rakvi leží mrtev Fügner, bratr a otec náš.

Stojím na galerii vedle těžce a nepohnutě visícího černého praporu. Hledím dolů do rakve na tu milou, ušlechtilou tvář. Je vybledlá až k průhledné jemnosti, a přece neproráží zavřenou klapkou ani jiskérka života více; je již barvy sežloutlé a žlutá záře světel polívá ji a plápolajíc vrhá chvílkami na tvář klamivý zášleh života.

Klamivý zášleh! Ach přede mnou strmí ta umrtvující skutečnost s celým svým ledovitým mrazem! Strašný pocit malomocnosti, jaký námi zalomcuje, když vidíme plačící sirotky, jimž náhrady podat nemůžeme, zmocnil se mne náhle — dojmu toho nezapomenu nikdy! Dech se mně počal krátit, hrdlo bolestně se svíralo.

Nebohý národe! Kolik že jsi měl již mužů takových, kteří ti mohli víc věnovati než cit svůj a myšlénky své, a kolik že jsi jich měl, kteří obdařeni statkem, nejen život svůj, i statek ten obětovali tvému blahu, nepočítajíce, neoučtujíce?! A první, který mezi tebou vyvstal, který dokázal, že také mezi námi může zrodit se muž hotový obětovat v š e, který v šlechetnosti své vyrovnal

se nejšlechetnějším synům bohatých velkých národů: první ten muž musil předčasně odejít, aby osvědčilo se opět na našem národu, že chudému i samo teplé slunko dříve zachází! Kdo ti bude, lide můj, druhým Jindřichem Fügnerem, kdo dovede jako on zapomínat sebe, kdo —

„Ale snad přece ještě neumřel!“ zazvonilo to náhle vedle mne z naivních úst malého děvčete. Slzy mi vyhrkly, — stalo se něco, čeho jsem nepoznal od svého dětství, co mne míjelo již po dvacet let — tváře mé byly poroseny! To je pouhá maličkost, viďte? Ovšemže, — musil jsem ale ven, ven na volný vzduch, abych se nestal zcela zase dítětem!

Také nyní odkládám raději péro — — vždyť týdenní kronikář vykonal svou povinnost! Zaznamenal jsem, že nám umřel opět jeden velký muž a že je to pravda, že je náš národ nešťasten. Hledíme ouzkostlivě po řadách mužů svých, v jichž čele se nám prapor s nápisem „morituri“ vláti zdá, a kdykoli se den k večeru skloní, tážeme se: „Kdo umřel dnes?“ Je skoro již směšno býti mezi živými!

„Stůj mezi žitím, smrtí na rozhrání
a nikdy netěš plně život tvůj —
neb tebe, Čechu, tvořím k umírání,“
tak pronesl nám osud ortel svůj!

A ti živí! Zdaž se nyní, nad hrobem obětavého Fügnera, nezardí konečně tak mnohý, nezardí na př. také ono město, které věčně ssajíc na dávné slávě své v nejnovější době při věci národní dalo sobě svědectví mrtvé netečnosti! Zdaž neumíní sobě nad hrobem Fügnerovým každý Čech, jenž lásku k vlasti nepokládá za věc zbytečnou, že věnuje vše, co mu věnovati možno ze statků duševních i hmotných? Ej byl by to pomník slavný, vznešený nad pomníky všech dob a všech národů, kdyby nad hrobem Fügnerovým rozklenul se pyšný chrám pravé národní obětavosti! Tisícové putují dnes

ku černému katafalku v pražském Sokolu, tisícové vidí ležet tělo Fügnerovo na onom místě, jež byl zesnulý zbudoval na oslavu našeho národa, — snad alespoň v některé duše přejde část vznešených myšlének Fügnerových!

Především leží nyní vše na spolku samém, aby „Sokol“ nadál veden byl touže myšlénkou, kterou mu vdechnul první starosta jeho. Jsouť v spolku mužové řádní, v zámyslech svých neoblomní, kteří v započatém jednou vzdělávání české mládeže neustanou nikdy. Rána, kterou spolek úmrtím prvního starosty svého utrpěl, nezahojí se ovšem nikdy zcela; natolik ale prospěje spolku prospěchem smutným, že opravdovost nikdy z něho nevymizí a že vždy naproti ranám otuženější bude hledět budoucnost svou postavit na půdu nejpevnější. „Sokol“ byl vždy spolkem svorným, nyní vykvete mu ze svornosti ovoce! Tolik myslím, že může se tvrdit najisto, že česká Praha ve všem ujme se spolku, na nějž je pyšna a jemuž již za tak mnohý krásný okamžik v novějším svém životě děkuje.

Oni ku katafalku Fügnerovu putující tisícové dokazují poctou mrtvému starostovi činěnou, čím „Sokol“ Praze je a čím jí také zůstane!

NÁRODNÍ LISTY
r. V, č. 258, 19. listopadu 1865

△

Dámy prý nečtou. To je škoda, neboť hodlám feuilletony Květů hlavně psát pro dámy, — muži mají v listech politických zábavu jinou. Je-li ale pravda, že dámy jsou v jistém ohledu duševním odleskem mužů, je tedy také pravda, že u nás ani mužští nečtou. Mužským lze říci za to výčitku trochu hrubší, dámám ale potřebí zřejmě dokázat a zdvořile, že číst m u s í, ano že nejsou ani damami, když nečtou. S trémou nesmělého začátečníka pouštím se do toho důkazu, vždyť vyzývám ostrou dialektiku dam, a nedokážu-li já, bude m n ě něco divného dokázáno.

Prosím, já činím již uctivou poklonu, jakou umím ještě z dob, kdy menueta v pražských salonech umírala, a začínám skromně, jak následuje:

Prosím vás, drahé dámy, proč byste nečtly? Vím sice, totiž chci vědít, že věnujete mnoho a mnoho času domácímu hospodářství, proto ale přece tvrdím, že máte všechny času dost, vyjímaje jen ty, které jsou mezi šestnáctým a dvacátým jarem, v č a s nevěří a tedy také ho nemají. „Kdo nevěří v nebe, nemá také nebe," praví jistý český spisovatel, jehož jmeno jen z osobní skromnosti zde nekladu. Času tedy máte dost a zábavy také potřebujete. My pak, cokoli píšeme, vše určujeme jen vaší zábavě, třeba bychom i o některých chybičkách vašich psali. Jakž by vás samy neměly i ty chybičky a věrné popsání jich bavit, vždyť jsou chyby na vás dle Jean Paula jako skvrny na měsíci, o kterýchž hvězdáři tvrdí, že jsou to širé, k v ě t i n a m i pokryté luhy!

Jakož ale národu našemu, aby žil, je potřebí literatury, takž je literatuře, aby žila, potřebí čtenářů a čtenářek, a vy, drahé dámy, m u s í t e tedy číst (literatura

musí sobě cenou svou a živostí svou toho ovšem také zasloužit), abyste pomáhaly literatuře a tím zas národu. U nás je v každém skoro oboru součinnosti všech potřebí, my potřebujem vás v řadě pilných čtenářů, a kolem těch, které nečtou, půjdeme pyšně jako kdys chodili Spartáné kolem oněch, jež nehonosily se bohatým potomstvem a tudy obci platnými nebyly. Arciže čtení nesmí se stát m ó d o u, že nechcem žen, které nosí kníhu jen pro parádu, jako se nosívají dámské hodinky, nikdy nenatažené aneb alespoň vždy nepravou hodinu ukazující!

Především potřebujem jemného vašeho taktu, který, kdyby mužští bloudili na scestí, kdyby v literatuře s k u t e č n ě se vzmohl jakýs směr záhubný, stal by se Ariadninou nití, jež by nás z labyrintu hmoty zase vyvedla na výsluní pravého citu. Váš takt a váš úsudek musí být ohradou proti hrubému materialismu, ať vystupuje v jakékoliv formě.

Avšak váš takt a váš úsudek musí pomáhat literatuře i k p o k r o k ům. Žena je vždy o stupínek jemnější stavu svého, jemuž se muž obyčejně zcela akomoduje, — neboť „trochu hlouposti sluší každému muži," tvrdíval Karel Zelinka, jemuž chudákovi pranic neslušelo mimo satiru. A již tím je schopna pochopovat, vlastně p o c i ť o v a t každý pokrok literární, postupovat vždy dál a dál, povznášet se vždy výš a výš, tím pak zase literatuře pomáhat k pokroku ještě dálšímu.

Nade vše ale potřebuje literatura k r i t i k u, ta je jejím sluncem, její rosou. A odkudž by splynula kritika tak snadně a přirozeně jako s vašich rtů, milé dámy! Kdo by byl ku kritice nejen povolnější, nýbrž i ochotnější než vy? Vždyť je k a ž d é s l o v o v a š e s o u d e m a pravda je, že nešetříte v životě vůbec slov a tedy také ne kritiky! Dobře činíte!

K d y ž v š e c h n y ž e n y m l u v í — j e t o p ř i r o z e n é, a c o k o l i v t i p r a v í, v y s l y š r á d!

Ba ženy věštějí: vše bytost jejich
jest lidstva věštbou světovou!

I dějepis když mlčí — ženy mají
vždy „poslední svůj soud“, vždy oustně, denně,
a všude, v domě, v dvoře, na poli
již vyřkly soud, již uznaly, co právo.
Aj, proto ženy jsou tak zvědavy,
že jejich ouřadem je soudcovství!

A neuprosně soudí všechno lidstvo,
a soudí muže, krále, královny
a zákony, žeň, ba i celý rok.
Jehňátko v podzim narozené, jablko,
kuřátko, vejce, peří, — vše se soudí,
vše: dítě novorozené, umrlčí truhla,
umrlec sám i sama smrt,
zem, život atd., zkrátka: v š e!

V š a k ž e n a m l č í c í u v e l k é m j e b e z p r á v í,
vždyť nikdo líp nesoudí nežli žena,
jež cítí nejjemněj a jejíž vážkou
již prášek pohne. Vždyť vše, co se stane,
co nejmenší hošíček drze spáchá,
vše to je ženě spravit přisouzeno
a ze všech bolů má svou větší část.

A ženin obličej nám jeví celé
to nebe naše, ba i mrav náš celý
a celou naši sílu duševní!

A podle této kapitoly v Schefrovu „Laienbrevieru“ skromně již podřizujem se vašemu soudu, ve všem, všude, vždy! Jen za to prosíme, aby se proti nám nevzmohla hned nyní, z počátku, žádná předpojatost. Nebo předpojatost je u žen rovněž mocna jako náchylnost ku kritice, a proti komu jednou zabrány jsou v nechuť, tomu nepomůže nic více, a kdyby byl andělem a kaž-

dého dne novou ctnost zrodil, špatným jest a zůstane, a zpředu již je určen, že přijde do pekla, až povstane ženský Dante. A protož, zdržujte na pravý čas úsudek svůj, vždyť tak těžko uhodnout, čím se vám opravdu zalíbíme, jakož posud nikdo neuhodnul, proč kdy žena pláče nebo se směje! Plačte někdy a smějte se někdy, nebudem pátrat po příčině, jen když se zalíbíme!

J. N.

KVĚTY r. I, č. 1,
30. listopadu 1865, str. 10-11

NĚMECKÝ ČASOPIS
AMERICKÝ KLUB
POTOMCI RAFAELOVI
LÁSKA A FILOSOFIE

Ve Vídni začal vycházet „Unterhaltungsblatt für die feine Damenwelt“. Tomu titulu jsem nerozuměl. Já myslil vždy, že co je skutečně dámským světem, je již samo sebou jemné, něžné, tedy „fein“. Přečetl jsem sobě tedy úvod. Tam stojí: „Obracíme se k jemnému dámskému světu s listem tímto, k damám, které stavem a bohatstvím svým jsou jaksi povolány, aby nejvybranější požitky, jakých život poskytuje, přijímaly co právo své a zdokonalovaly je ve všech směrech způsobem nejušlechtilejším.“ A mluví se tam o damách těch v ten smysl, že zkrátka nemají co dělat, a potom nemají zase co dělat, načež mohou se co nejdůkladněji přesvědčit, že opět a opět nemají co dělat. Patrno, že myslil píšící Vídeňan hlavně na dámské kruhy aristokratické, a já velebím nebe, že nemusím myslit s ním, neboť trpím již dávno náhledem, že u pravého, glaceovaného aristokrata přestává pro mne člověk a že je aristokrat vůbec jediným člověkem, s kterým zas já nemám co dělat. A jak hluchými frázemi hledí onen Vídeňan bavit ten svůj svět! Prázdností myšlének degraduje jej, ponížuje sama sebe i celé píšící mužské pohlaví. Ano, uvádí v dialogu jednom i jistou osobnost, kteréž dává pyšné příjmí „básníka a myslitele“, jemuž ale dovoluje s jakousi komtesou tak poníženě a povrchně galantně mluvit, že se zdá, že každý kupecký mládenec je dle vzoru toho neuznaným „básníkem a myslitelem“. My po česku píšící lidé nemáme nikdy úkol baviti dámy, jejichž životním úkolem je pouhé užívání. My se obracíme ku damám svým v těch chvílích, ve kterých byly již vykonaly domácí své povinnosti, kdy po pracích již vykonaných vzejdou jim oka-

mžiky spokojené, plné bezstarostnosti, ve kterých jsou pak tím ochotnější vyslyšeti myšlénku a tím způsobilejší rozpříst ji v duši své dál, až se stane plným jejich majetkem. Zato ale nemusíme k nim také nikdy mluvit holou frází nebo galantním nesmyslem, ano musíme se i namáhat, abychom podávali skořápku jen lehýnkou, v ní pak tím těžší jádro. —

Tyto dny jsem se velmi o to staral, abych zvěděl, čím a jaké podstaty je vlastně ten náš „Americký klub“ dámský, kterýž název dosti často již jsem byl zaslechl. V minulý den Dušiček ozdobily na Volšanech hroby našich zesnulých velikánů, krásný tento čin nepřipouštěl tedy žádné pochybnosti, že jsou to dívky a paní vlastenecké, které na stuhy svých náhrobních trikolor byly vyšily „A. K.“ (Americký klub), že by se tedy měly mnohem spíše nazývat klubem č e s k ý m. Pak jsem zvěděl, že je to kruh as padesáti slečen a paní, které se čas od času scházejí, aby podnikly společné výcházky na místa historií a uměním proslavená, do velkých průmyslných závodů, do ústavů dobročinných atd. To je ovšem příležitost k poučení se důkladnému, krásná myšlénka, jakou musíme vítati a jíž přejem, aby se blahoplodně vždy šířila dál a dál. Avšak nemohu zde zamlčeti přání snad podstatné. „Americký klub“ (nevhodný název „americký“ je přijat snad z pouhého rozmaru) je kruhem jen soukromým, a každý kruh soukromý, byť i v ohledu mnohém co nejliberálněji sobě počínající, je vždy kruhem výlučným. Jsem přesvědčen, že máme nyní již v Praze mnoho a mnoho dívek, jež sice nejsou v našich užších kruzích známy, které ale honosí se čistým srdcem českým a duchem, byť i ne již zcela vytříbeným, přece probuzeným, schopným i dychtivým rozehřát se na paprscích nové české vzdělanosti. Kdyby bylo volno přihlásiti se, přihlásila by se taková dívka hned v první hodině; takž ale závisí od milostivého pozvání, a poněvadž jí pozvání toho nikdo nepodává, zůstává provždy v úkrytu svém, na škodu sobě i nám. Její otec není výtečníkem nebo nezahrává

sobě naň, její bratr není členem Umělecké besedy, její ženich je právě tak skromný člověk jako ona, a ostatní svět náš neví ani o jejím životě.

Jsme v počátcích a nemůžem soukromé společnosti ani dávati pravidla; vyslovuju jen přání své osobní. U nás beztoho hrozí nebezpečí, že se vzmůže jakás aristokracie národní, dobré nebe nás zachraň před takovým neštěstím! Každému buď poskytnuta příležitost, aby dokázal, seč jest, a jen dle toho pak měj platnost nějakou. Nejen ale že vídáme u nás roztahovati se osobnosti „uznaných již předností“, jejichž zásluhy by se ani na suché ani na mokré cestě vyanalysovat nemohly, ale i jejich synové, příbuzní a vůbec vše, co na rodině a domě jejich visí, je již výtečnické, má svou domýšlivost i své pretense a dívá se na český svět zrakem nasyceným slávou, jako by říci chtěli: „Vy nás máte, vy šťastní!“ Syn je proto něčím, že byl otec něčím! Ano, ti otcové! Z otce Rafaela jmenuje se týž synovský plod „andělíčkem“, který by v opravdovém životě a z otce Nerafaela sloul prostě a trpce „mamlasem“, — odpusťte kořeněnému slovu!

Přál bych upřímně, aby soukromý kruh výše zmíněný stal se spolkem šíře přístupným a tím nepoměrně výdatněji působícím. Svého času navrhoval jsem damám pražským zřízení „Dámské besedy“, — prosím, vezměte dle příležitosti a chutě věc tu přece v laskavé uvážení!

Slyšel jsem o jedné ještě dámské společnosti pražské. Nevím, byl-li jsem vůbec oklamán, byla-li nebo jeli společnost ta; pravilo se mně ale, že se zanáší s rozlušťováním filosofických záhad. Osmnáctiletá slečna na př. položila prý tam otázku, „je-li láska nemocí nebo zdravím“. Rozhodlo se důmyslně, že nešťastná láska je chorobou, zdravím ale šťastná.

Nenavrhuju pro „Dámskou besedu“ žádného odboru filosofického!

J. N.

KVĚTY r. I, č. 2, 7. prosince 1865, str. 22—23

BAZAR DÁMSKÝ — ÚŠKLEBEK
KDY SE DĚVČE SMĚJE
PŘEDNÁŠKY PRO DÁMY

V Drážďanech mají stálý bazar dámský. Vidíte, moje dámy, to by bylo něco pro nás i pro vás! Jak mnoho máme dívek v kruzích měšťanských a vůbec středních, jichž rodině nestačí na řádné živobytí a kteréž, aby zevnější slušnosti dosti učinily, v domácnosti musí se až na nejbídnější uskrovnit. Vedle prací domácích zbývá zvláště tam, kde je více dcer, dosti ještě prázdného času, s nímž se někdy ani neví jak naložit. Vychování mají dobré, dovedly by sobě jemnějšími pracemi ručními vydělat vždy nějaký slušný peníz. Jakž ale do toho! Nabízení prací vyvolává stud, sám ze sebe se nikdo nehlásí a mimo to — ruční práce ženská nevalně se platí tam, kde se přenechat musí trhu překupnickému, kde z ní také prodavač chce mít velký, ano hlavní užitek. Ano, kdyby mohla zhotovitelka sama býti prodavačkou! V tom ohledu pomáhá dobře dámský takový bazar, stojící pod správou komitétu dámského. Nikdo nezví mimo komitét ten, nebo třeba i mimo jedinou osobu, předsedu totiž komitétu toho, kdo práci k prodeji dodal. Práce je v bazaru k prodeji vystavena, a když se prodá, obdrží zhotovitelka po srážce jen nepatrné c e l o u strženou sumu. Rozumí se samo sebou, že č e k á n í, až se práce některá prodá, není jediným úkolem komitétu; komitét stará se sám o výprodej, stará se sám o objednávání prací, které jsou právě módní, a může v tak velkém městě, jakým je na př. Praha, snadno opanovat důležité místo v módním trhu. To tím spíše, že bazaru dámskému dostane se od kupců zámožných tříd vždy ochoty a obliby spíše než jednotlivci.

To je myšlénka časová a praktická, která snad u nás zase bude větrem odváta, přece by ale zasloužila, aby se jí ujala srdce vřelá. Je beztoho čas, aby u nás život

praktický nedovolil abstrakci k výstřednostem, jaké se všude rodívají, kde se žije život pouze myšlénkový a kde dostačovati se zdá již pouhé vystavení ideálu. Moderní vzdělání, není-li v plné rovnováze, uvádí příliš lehko ku jakési ukryté skepsi, která se jeví zevně co duchaplná přezrálost. Možno se i vlastenectví i jiným vznešeným pojmům smát nejen ze stanoviska nepřátelského, nýbrž i z jisté přezrálosti vyvtipkované, prázdné všeho opravdového nadšení. Neříkám, že je tomu již rozhodně tak u nás, říkám ale, že by se do výstřednosti té přejít mohlo, a — jakkoli úsměv sluší dívce jako slunko květnaté lučině: onen úsměv byl by úšklebkem, jakýž mládí a tedy také mladému národu velmi špatně sluší.

Ten úsměv dívčí! Co je v něm paprsků a květů, co blaha a bohaté rozkoše! V povídce „Arne“ četl jsem o něm slova tak krásná, že mám za svou povinnost vypravovat je dál.

„Arne byl“ — vypravuje spisovatel — „jediným mužem zde mezi četnými děvčaty. Počínaly sobě, jakž toho jakživ byl neviděl, a nejvíce divil se tomu, že mohly pro nic za nic se zasmát; smály-li se tři, smálo se jich pět, jen proto, že ty tři tak činily. Všechny se chovaly, jako by byly každodenně pohromadě, a přece zde byly některé, které se dřív nikdy nebyly spatřily. Když větev, po níž vyskočily, zachytly, smály se, a když jim to selhalo, smály se také. Když nenašly žádných ořechů, smály se, a když je našly, smály se také. Praly se o louskače; ty, které ho dobyly, smály se, a ty, kterým byl odňat, smály se také. Pan kmotr jejich kulhal za nimi s berlou a pokoušel je všemožně. Ty, kterých dohonil, smály se, že jich dohonil, a ty, kterých nemohl dohonit, smály se, že zůstaly volny. Všechny ale smály se Arnovi, že byl tak opravdovým, a když on konečně také smáti se musel, smály se, že už nebyl opravdovým.“

Škoda by bylo každé jiskerky takového požehnaného smíchu!

Zaznamenávám ale dnes něco přece rozhodně potěšitelného. Přednášky v Umělecké besedě jsou damami velmi četně navštěvovány. Ano, *positivní vědomosti*, to je kouzlo, které zajistí nám budoucnost!

J. N.

KVĚTY r. I, č. 4, 21. prosince 1865, str. 45—46

SNĚMOVNÍ VTIP — VTIPY HISTORICKÉ
JOSEPH DE MAISTRE
NĚKTERÉ PRO MNE MRTVÉ PŘEDMĚTY
PAPA DUMAS

△ *V Praze 2. prosince.*

Mnohem snáz je myslit velkou myšlenku, která se v lidstvu udrží, než vyslovit vtip, který se stane historickým a kterému se lidstvo věčně směje. Český sněm, na němž bylo posud Němcům nevolno (?), jako bývá každému cizího blahobytu užívajícímu, a Čechům smutno jako každému chudákovi, český ten sněm zrodil sice posud mnohou satiru, ale žádný, pražádný vtip. Konečně dne 30. listopadu v posledním zasedání sněmovním dostavil se humor co pomocnice ku porodu. Když se sbíraly hlasy o Herbstově resoluci a brzy Češi, brzy Němci měli převahu až po písmeno T, odkudž pak věc se obrátila rozhodně ve prospěch náš, oddechlo sobě veškero české srdce, pousmál se lehýnce vešker český ret a splynulo s něho usmívavé: „Inu, Němci prohráli, protože nemají v abecedě své žádného Ž.“ — Prosím vás, neobracejte mně ten vtip sem a tam, nesklesněte teď, byla-li vzletným úvodem mým napnutost vaše veliká; přijmete vtipné to dítko, jak právě je. Však oni se ti sněmovní otcové humorističtí naučí dělati ještě lepší vtipy, jen až časem svým. Také Saphir prál: „Z počátku jsem neuměl býti tak vtipným jako nyní.“ A sněmovníkům českým podává se všelikerá příležitost, aby „uměli“ býti vtipnými. I české divadlo provozovalo na počest sněmovníků českého sněmu k zahájení — praněmeckého Goetheova „Fausta“! Jak dramatický to vtip!

Sněmovní vtipy se daří nyní v Rakousku všude. Ve Vídni na př. ujímá se teď „ústavy“ — kardinál Rauscher. Posud byl pán ten hlavně znám, že náležel k oné straně, která co „zpátečnická“ měla by vlastně jít až k historickým právům zpět, která ale vpravdě jde jen až

k té době, za níž nebylo o ústavnosti ani památky. Nu snad mluví nyní pan kardinál, jak mluvil jistý starý generál r. 1860: „Nuž, když císař pán poroučí, abychom smýšleli konstitučně, poslechnem a budem tedy smýšlet konstitučně!“ Jenže se teď vyjímá to ujímání se „únorové ústavy“ zase trochu jinak! Ostatně vždyť i nejslavnější zpátečníci mívali o ústavnosti velmi pěkné náhledy — pro sebe! V salonech Metternichových mluvilo se co nejliberálněji a ve spisech proslulého odpůrce francouzské revoluce, hraběte Joseph de Maistre, aristokrata par excellence, nalézáme v ohledu tom místa překrásná.

Joseph de Maistre píše na př.: „Ústava z roku 1795 jest upravena pro „člověka“. Na světě není ale žádný člověk. Viděl jsem vždy jen Francouze, Italiány, Rusy atd. Ústava, která se hodí pro „všechny“ národy, nehodí se pro „žádný“. Ústavu udělati je totéž, co rozřešiti následující úlohu: Dány jsou vám obyvatelstvo, mravy, náboženství, bohatství, dobré a špatné vlastnosti jistého národa. Máte nalézt zákony, které se pro ně hodí.“ Zdaž by statečný hrabě de Maistre nebyl skoro mohl býti rakouským federalistou!? Takové náhledy ale mívají podobní pánové jen někdy, jindy zase dělají myšlenkové saltos mortáles, že nás až nevinná radost jímá. Mluvě o španělské inkvisici praví Joseph de Maistre: „Španěly měly vždy moudré a spravedlivé soudce — španělští soudcové schválili inkvisici — tedy je blbstvím i zločinem prohlásiti inkvisici za nespravedlivou!“ A ještě jinde nalezá, že „katolická knížata déle žijou než protestantská“, a což jiných vtipů, nápadů a myšlenkových kudrlinek více, které ostatně nemají býti u Josepha de Maistre vtipy, nýbrž klíny, an dobře praví Kreyssig, že „každá myšlenka francouzského národa je mu (hraběti J. de M.) klínem, který váhou 25 milionů lidí oráží se o rozsedliny evropské společnosti.“

Zdaž se nahoře zmíněný vtipný klín vrazí váhou 5 milionů lidí, kteří „mají v abecedě Ž“, do rozsedlin německé naší sněmovní společnosti?! Co je mně ale po

tom zde dole pod čarou, já vůbec nenahlížím, proč své péro nechávám svádět až do politiky! To ale pochází od toho, že dělají ve sněmovně vtipy a tím mne vyzývají, abych já zas dělal politiku, — ano, špatné příklady skutečně kazí dobré mravy! A já měl tak mravné předsevzetí nemluvit o jiném než o nově do Prahy přibylém opičím divadle, o nové velmi tlusté a velmi vtipné obryni, o „Tagesbotu“, který, když se předevčírem dostala Girardinova „Pokuta ženy“ po prvé na německé jeviště, zvolal: Konečně se dostal kus ten i do Prahy, — kdežto přece v divadle „českém“ provozují „již i parodii“ kusu toho atd. Všechny ty krásné předměty přijdou nazmar a kdo ví, poskytne-li bližší budoucnost nějaké náhrady! Ani papa Dumas nepřijde snad do Prahy a nepotěší nás svými mluvenými feuilletony, jimž dává příjmí „causeries“. Ve Vídni papa Dumas důkladně propadl, smálo prý se při jeho vtipech velmi málo lidí, a ti vypadali při tom skoro tak, jako by jen tak dělali, že mu rozumějí. Papa Dumas měl proto velkou zlost a spustil se do vídenských žurnalistů. I napsal mu jeden z žurnalistů těch tištěný list a prál: „Až se Dumas do Paříže vrátí, nebude se nikdo divit, že ve Vídni propadl; každý ale zvolá: „Jakž mohl Alexander Dumas spustit se jakoby nějaký herec pochybné ceny s žurnalisty do polemiky!“

NÁRODNÍ LISTY
r. V, č. 272, 3. prosince 1855

VELMI OPRAVDOVÉ KÁZÁNÍ PŘED VEČEREM SILVESTROVÝM. PROSÍ SE, ABY JE KAŽDÝ DOČETL AŽ NA KONEC!

△ *V Praze 30. prosince.*

Rok tedy zase doklepal, lidstvo přestalo psát cifru 1865 a začíná psát 1866 a — brzy bych byl napsal „co je mně do toho!“ Je ale také pravda! Což na tom, uplynulo-li zase těch dvanáct dobře odměřených a přikrojených, zvláštními nebeskými znameními obmyšlených a vždy od prvního do patnáctého milých, od šestnáctého ale až do posledního velmi nepříjemných měsíců! Co je na tom, zlíbí-li se hvězdářům pozorovat, že má slunce právě nyní jakési výroční nápady; z Písma svatého je dostatečně známo, že se přihodilo již jednou, že samo slunce to zůstalo klidně na nebi stát, nehýbajíc se ani sem ani tam, — jaká tedy spolehlivost! Čas ale plyne ovšem pořád stejně dál, v tom není odstavců ani změny, čas nemá ani roků ani měsíců, ani prvního ani šestnáctého. Velmi poeticky nazval kdosi čas „prvním andělem božím“, při němž nám tedy nepřisluší ani radosti ani kritiky. Čas dle pojmu našeho tvoříme si sami svým vyzráváním a vadnutím, svým činěním a svou ctností. Je-li nám duševně a tělesně teplo, říkáme, že je krásný čas, dovedli-li jsme něco opravdu kloudného, říkáme, že je velký čas. Jediný velký muž dostačí, aby zarazil „dobu novou“, jako by dříve byly bývaly samé doby staré, jediný velký čin vryje v paměť lidstva letopočet nový, léta bez činu ani se hrubě nepočítají.

Co tedy na tom, že rok uplynul? Máme litovat, máme se těšit? Můžem jen litovat, že jsme to či ono nevyvedli, můžem se jen těšit, že se leccos povedlo. Anastasius Grün má o roku velmi pěkné kázání: „Papír ten je bezevší poškvrny, písmem na něm jste vy; nejste-li při čtení spokojeni, což může papír za to? Dům ten je jako jiné domy, vestěhovali jste se do něho a učinili z něho

blázinec. Pole to je kypré a jen od vás závisí, nese-li růže či bodláčí; na poli tom vyhrál Caesar své nesmrtelné bitvy, je ale také dosti místa na něm pro baby k utíkání. Pohár ten je křišťálový, od vás závisí, pijete-li z něho víno nebo patoky. Harfa ta je naladěna, hrajte tak, aby psi nevyli!“

Nejsem spokojen se škrábaninou, bláznovstvím, bodláčím, patoky a odrhovačkami minulého roku — a hlavně proto mně na tom nezáleží, že doklepal. Lidstvo spalo pokojný sen slovenského Valibuka dál a my dřímali šťastně s ním. Mnoho se nám zdálo, a že toho bylo mnoho, mysleli jsme skoro, že opravdu něco děláme. Mluvili jsme velmi tiše a opatrně — ve prospěch svobody, jednali jsme rozhodně ve prospěch národnosti, tak rozhodně — že na př. i slavný magistrát města Prahy je posud více německý než český, ano že letos, totiž toho a toho roku národní probuzelosti, zařídila se obecní plynárna, velký výtěžek doby, se zřízením zcela německým. Björnson praví o básnících, že by plody jejich byly mnohem lepší, kdyby měli básníci dosti srdnatosti říci vše zrovna tak, jak sobě to myslejí. Mně se zdá, že je to u nás všech jako u těch básníků, že jsme všichni moudřejší, lepší, obeznalejší, než jak se podáváme, že bychom mnohem víc dovedli, než jsme posud dokázali, jen kdyby nebylo toho pohodlí, té ostýchavosti, chcete-li, třeba té bázně. Z ostýchavosti, z bázně nevyjímám také nás, kteří pod čarou doplňujem kroniku našich dnů a připomínáme to, nač by ostatní krajanstvo zapomnělo. Nejsme tak, jak vlastně jsme, a přec by nebylo nikde potřebí tak plného rozvinu síly jako u nás. Chlubí-li se Angličané, že oni jsou hlavně národem pracovnickým, měli bychom je věru překonat; u nás neběží o bohatství a zdokonalování, u nás jde o život sám věčně jen mezi otázkami se pohybující, a kdo teprv o vlastním životě svém pracovati musí, tenť pracovník hlavní, první.

Minulost nemá pro nás ničeho více než kousek poesie, budoucnost má nám býti vším, pracujme tedy na bu-

doucnosti. Kdosi se ptal jednou velmi všetečně, kdy byly vlastně ty velebené staré dobré časy. Zdaž byly snad tenkráte, když knížata naše dávala cizincům přednost před syny domácími, či tenkrát, když nám cizinci vychvátili a upálili prvního muže národa, či pak, když bratr bratra rdousil a vraždil, či pak, když nastalo všeobecné nevolnictví atd. Minulost má vždy lesk svůj jako minulé jaro a minulé mládí. „Obdivujem se dobám zašlým, obdivujem se rytířům bohatýrům, kteří léta bloudili a pak v téže košili, ve které vyšli, zase se navrátili do objetí věrné své „frawe"; obdivujem se a při tom zapomínáme na tu košili — inu ovšem, *my* ji necítíme!"

Nepraví se tím, že je přítomnost právě rájem, tolik ale je jisto, že přec mnohé máme, co bylo ještě dědům našim pouhým ideálem. Každá doba pozdější uskuteční nějaký sen doby předešlé, pracujme tedy na tom, abychom používajíce veškerých pomůcek a pokroků lidstva budoucnosti umožnili, by skutečností bylo v ní, co nám je snem. Národové nepracují více pod skleníky a jednotlivě, nýbrž pospolitě ve volném a sílícím vzduchu. Všímejme sobě všeho cizího a pěstujme vlastní, ale pilně, bez pilnosti možno, že bychom došli tam, kde žádné pěstování více nepomůže. —

Tak, teď jsme sobě pokázali, teď jsme sobě řekli pravdu — — a můžem žíti svému pohodlí a své bezčinnosti dál. Záleží hlavně na tom, abychom byli ve všem uvědomělí, — příštího roku můžem napsat kázání nové.

NÁRODNÍ LISTY
r. V, č. 299, 31. prosince 1865

BIBLIOGRAFICKÝ DOSLOV

Svazek ČESKÁ SPOLEČNOST I. obsahuje Nerudovy práce prózou z let 1861—1865, dotýkající se podstatnou měrou českého života společenského, politického a sociálního, poměrů veřejných i soukromých a některých otázek zahraničních, které českou společnost zajímaly.

Početnost těchto prací s českou společenskou problematikou (vyjdou ještě další svazky z let 1866—1891) je svědectvím Nerudova živého zájmu o soudobé dění i jeho snahy zaujímat ihned stanovisko k palčivým otázkám dne, i když často musil svoje náhledy maskovat lehkou formou feuilletonu. Zvláště výrazné jsou ty Nerudovy projevy, jimiž chtěl podati důkaz, že jsme zralí pro konstituci, dále sněmovní referáty, radostí naplněné zprávy o ruchu veřejném, spolkovém a uměleckém i četné články polemické, s důmyslem bojující za svobodu slova tištěného i mluveného, za práva utlačeného národa a proti jeho hanobitelům.

Souběžně s touto řadou vycházejí svazky nazvané DROBNÉ KLEPY, v nichž jsou zahrnuty další feuilletony z uvedených let.

Námětem a dobou vzniku by do tohoto svazku patřily ještě tyto dva články: △ HLAS ČESKÝCH UČITELŮV Z UHER (Čas č. 235, 4. 10. 1861) a △ MÁ-LI SE UČENÍ NA GYMNASIÍCH OPRAVITI I., II. (Čas č. 272, 16. 11. a č. 275, 20. 11. 1861). Prvý text čtenář najde v Herrmannově vydání Sebraných spisů Jana Nerudy 32, 238—241 (zkratka S) nebo v Díle Jana Nerudy, vydaném Miloslavem Novotným, 25, 21—23 (zkratka D), text druhý v S 32, 242—251 nebo v D 25, 24—32. Důvody věcné, jazykové i slohové vylučují vůbec autorství Nerudovo, proto na návrh vydavatelův a se souhlasem redakce nebyly obě práce (v Čase vyšly nad čarou) do našeho vydání pojaty; jsou psány stroze úředním jazykem a slohem (Nerudovi jistě nebyl běžný výraz disponibilita) a jejich autorem spíše než Neruda mohl být některý český profesor nebo ředitel, vracející se z uherského gymnasia do Čech a mající osobní zájem na rychlém vyřešení personálních poměrů. Zcela jasně vyvrací Nerudovo autorství tento odstavec v pojednání MÁ-LI SE UČENÍ NA GYMNASIÍCH OPRAVITI: „Spisovatel tohoto pojednání měl zajisté během svého mnohaletého úřadování hojnou příležitost,

i na sobě i na svých žácích výsledky učení se klassickým jazykům pozorovati, a má tudíž za svou povinnost, aby úsudek svůj v tom zde bez obalu vyslovil.“

Na rozdíl od vydání Mil. Novotného nepřetiskujeme anonymní feuilletony ZE ŽIVOTOPISU PRAŽSKÉHO DOMÁCÍHO PÁNA (Národní listy č. 160 a 161 ze dne 12. a 13. srpna 1865) a feuilleton — pravděpodobně pouhý překlad z němčiny — o vynálezci Resslovi, nadepsaný ČLOVĚK, KTERÝ BYL NEVČASNÝ VŠEM (Národní listy č. 251, 12. 11. 1865). Čtenáři jsou tyto nepodepsané a trojúhelníkem označené feuilletony přístupny v D 13, prvý na str. 219—225, druhý na str. 226—229.

Zato vydavatel zařazuje dosud knižně nepublikované čtyři referáty z vídeňské říšské rady, otištěné se značkou △ nad čarou v Čase č. 147, 151, 152 a 153, t. j. 22., 27., 28. a 29. června 1861. U těchto referátů je přesvědčivým důkazem Nerudova autorství redakční poznámka pod čarou. (Po dosavadních zkušenostech lze míti za to, že *ne všechny* práce označené △ a vydávané dosud za Nerudovy jsou skutečně psány Nerudou, a naopak není pochybnosti o tom, že budou ještě objevovány postupně některé neznámé nám posud práce Nerudovy, neoznačené v časopisech jeho značkou. Otázka pravosti a autorství, zvláště prací s △, zasluhuje důkladné revise, zvláště s hlediska filologického.)

Na doporučení redakce byly do svazku zařazeny dvě práce veršované, a to ČESKÝ SNĚM ROKU 1863 a NÁBOŽNÝ PŘEHLED KAŽDODENNÍ ČINNOSTI SNĚMU ČESKÉHO z Humoristických listů 1863 jako doplněk k sněmovním referátům.

JAZYKOVÉ POZNÁMKY

Jazyková úprava textu se řídí kritickými a edičními zásadami pro vydávání novočeských autorů, vypracovanými v České akademii věd a umění, a přihlíží k praxi Národní knihovny. Pravopis domácích a zdomácnělých slov se upravuje podle dnešní normy, pokud se tím nemění zvuková stránka textu nebo archaisující záměr autorův. Zřejmé tiskové chyby se opravují.

Píšeme na př. *čtvrthodinu* místo čtvrt hodinu, *jemnostpaní* m. jemnost paní, vykr*y*stalisovaný m. vykr*i*stalisovaný, ale neměníme ryz*ý* na ryzí, neboť u Nerudy jde o adjektivum *ryzý — ryzá — ryzé;* neměníme 7. množ. přátel*y* vzhledem k 4. množ. přátely, podobně ponecháváme *-y* ve vazbách jako *známe samy sebe* (zájmeno *sám* je ve 4. pádě), neboť bychom jinak musili měnit *sama sebe* na sám sebe a *samu sebe* na sama sebe.

Píšeme Vá*c*lav m. Vácslav, z*b*ásnil m. sbásnil, s*m*očil m. zmočil, z*ř*ítiti m. sřítiti, ale ponecháváme s*ú*častniti se, s*es*ílil, s*e*slovanštějí, s*ú*rodnění, s*e*žloutlá, s*e*škandalisujem, franč*t*ina, abychom neporušovali zvukově Nerudův text, dále ponecháváme kolísání *z* pravé strany, *s* obou stran; místo zpomínka píšeme *vz*pomínka, m. zmáhá se *vz*máhá se, zešlé upravujeme na *vz*ešlé.

Zastaralou dobovou normou předpisovaný způsob psaní podlé, vedlé, teprvé upravujeme na podle, vedle, teprve, u infinitivů typu n*e*sti, použ*i*ti, zakr*y*ti délku naopak vyznačujeme.

V kvantitě zachováváme všechny zvláštnosti textu, jako pod*i*vaná, l*í*tujem, n*á*všt*i*v*ě*nka, *ú*směvavý a podobně; ponecháváme kolísání čam*á*ra — čam*a*ra, kn*í*ha — kn*i*ha, konštitu*c*í — konštitu*c*i, rovnopr*á*vnost — rovnopr*a*vnost, v močálech — v moč*a*lech. Vedle d*á*ma necháváme 7. množ. da-mami (374, 9), kde jde o pádové krácení kvantity.

Délku vyznačujeme ve slovech cizího původu, jako fl*á*mský m. flamský, par*á*dovalo m. paradovalo, cig*á*ro m. cigarro, l*ó*že m. lože, fl*ó*r m. flor, m*ó*da m. moda. Nerudův dvojí nominativ frase — frasí přepisujeme *fráze — frazí*, vyznačujeme tedy délku jen u tvaru *fráze* (ve všech pádech). Kde výslovnost neznáme, ponecháváme tištěnou podobu slova (man*e*vrovati).

Ve slovech cizího původu, u nichž Neruda zachovává původní pravopis, ve shodě s dnešní normou transkribujeme a zjednodušujeme, zvláště u slov francouzského původu, která jsou nám dnes běžná. Tak píšeme *žu*rnalista m. journalista, žoviální m. jovialní, *byro*kratický m. bureaukratický, malér m. malheur, režisér m. regisseur, šarže m. charge, šampaňské m. champagnské. Tam, kde Pravidla připouštějí a kde se vyskytuje obojí tvar, jako lorgnon — lorňon, ponecháváme Nerudovo *lorgnon*. V původní podobě necháváme slova méně obvyklá jako *billeteur;* balanzovat (jediný doklad na str. 95, 12) přetiskujeme jako balancovat (pravděpodobná výslovnost).

Zachováváme kolísání typu osl*n*uje — osl*ň*uje, dále neměkčíme koncové hlásky typu přípově*d* (= rčení). I když nemáme rukopisy statí do tohoto svazku zařazených, přesvědčujeme se studiem jiných rukopisů, že Neruda psával škrt nad *-t,* takže sazeči četli někdy *-ť* místo -t; tak se dostaly do tištěného textu (novin a časopisů a potom i knižních souborů) chyby, které třeba opravit. (Viz níže.)

Psaní velkých písmen řídíme dnešní normou v textu českém i německém, píšeme proto *N*árodní divadlo m. národní divadlo, jde-li o instituci. Tam, kde autor německé slovo skloňuje českým způsobem, neměníme malé písmeno, na př. *je-li „sprachenzwang" opravdu „sprachenzwangem"*. Na str. 162, 31—32 ponecháváme velká písmena, autor chtěl v českém textu napodobit německý pravopis *(staroněmecké tance Rejdováka, Řezanku ...).* Interpunkci Nerudovu zachováváme, avšak doplňujeme často chybějící čárku před *ale, aby, abych, avšak, když, i když, nýbrž, že,* dále před *jak, jako,* jde-li o větu vedlejší, před *jako na př.* a před vytýkacím, odporovacím a připouštěcím *a to, a přece, a byť.* Oddělujeme čárkami věty vložené a klademe čárku za *Ano,* které stojí v čele věty a vyjadřuje zesílený souhlas nebo podivení, nikoliv však za *Ano,* které má stupňovací význam. Naopak odstraňujeme čárku před *a,* jde-li o prostý poměr slučovací, a před *nebo* ve smyslu rozlučovacím.

Spojovací čárku u tvarů *stěhování-se, bylo-by* odstraňujeme, do tvarů jako *nezabijuli* ji přidáváme.

Na str. 100—107, kde je přetisk selské kroniky Hodkovy, neupravujeme tolik jako v textu Nerudově a ponecháváme všechny starobylé rysy textu.

Tiskárna z technických důvodů místo časopiseckého textu tučného použila proložené kursivy. (Obyčejný text proložený i kursiva převzaty beze změny.) Nadpisy byly upraveny jednotně, takže z dílčích hesel, uváděných na začátku feuilletonů v závorce, se staly nadpisy bez závorek.

Jiné vydavatelovy úpravy textu:

11, 6 I co mně je *po tom!* m. potom

60, 27 jak zemi naší svornost*i* třeba m. svorností; čárka asi omylem podle *naší*

70, 30 *Sängerfürst* m. Saenge fuerst; z Menších cest je jasné, že jde o vynechané *r*. Další důkaz (Vom Sängerfürsten) je ve feuilletonu Prager Morgenpostu č. 264, 24. 9. 1861.

82, 7 země zplodila *lidi,* lidé zplodili m. zplodila lidé; pravděpodobně anticipace tvaru *lidé.* Nepřímým důkazem, že jde o sazečovu chybu, jsou Nerudova slova v našem svazku České divadlo II, str. 48.

82, 31 Německé časopisy jsou rozhoršen*y* m. rozhoršeni.

87, 17 Prušáci m. Prušaci

87, 29 vt*i*pu m. vtípu

88, 13 kdyby se *to* ale divadelní ředitel dozvěděl, měl by jej okamžitě vyhnat m. kdyby se jej ... (anticipace tvaru *jej*)

92, 37 referent o kloboucích m. kloboucich

110, 6 vynikající m. vynikajicí

110, 10 každý práci jejich (pánů) uznává m. jejích

110, 12 oněch m. oněch

119, 23 v nějaké řeči, jíž nerozumím m. již

122, 7 Gutsmutsa m. Gutsmutha

142, 8 tábority m. Tabority

165, 8 a Němcům zároveň neubližili. *Ti to* nechtějí uznat m. Tito

246, 6 slova, jakáž napsal ...( ):„Daleko ...“ m.( )„Daleko ...“

248, 18 dopustil; hloupý písálek m. dopustil, hloupý (kvůli zřetelnosti)

271, 31 kdykoliv *se blámne* m. bude se blámne (sazeč vysázel navíc *bude,* které v téže větě dvakrát předcházelo).

296, 21 píšící m. pišící

298, 1 věhlašáčtí m. věhlasáčtí; sjednoceno vzhledem k substantivu *věhlašák*

311, 19 *zpohodlněly* m. z pohodleněly; narážka na pohodu, lenivost a pohodlnost

317, 23 *v*zmáhá se slunečně bílý den m. vymáhá; sazečovo chybné čtení písmene *z* v rukopise

360, 32 kázání m. kázaní

Tam, kde sazeč chybně četl Nerudův škrt nad *-t,* dosazujeme náležité tvary: herectvo m. herečtvo (88, 21), odnárodnělos*t* m. odnárodnělosť (97, 27), roztrušova*t* m. roztrušovať (119, 15), čás*t* m. časť (168, 24), obětova*t* m. obětovať (175, 4), tvárnos*t* m. tvárnosť (211, 27), soustras*t* m. soustrasť (230, 21), pověs*t* m. pověsť (269, 32).

7, 2 *Pětikostelní náměstí (plácek)* — rozšířená část Sněmovní ulice na Malé Straně. V t. zv. zemském domě (zabírá téměř celou východní stranu ulice) se od r. 1861 konala zasedání českého zemského sněmu, českého ovšem jen ve smyslu územním.

Reprodukce sněmovní síně je v obrazové části svazku pod č. 1.

Poněvadž N. píše o českém sněmu několikrát, je třeba k objasnění situace podotknout: Sněm vzbudil zprvu zájem a naději v širokých vrstvách lidových, ale tento zájem brzy pohasl, neboť sněm při svém třídním a národnostním složení nemohl hájit zájmy našeho lidu. Měl 241 členů, a to 70 poslanců velkostatkářů, 87 poslanců měst a míst průmyslových a obchodních komor, 79 poslanců jiných obcí v Čechách, dále byli jeho členy arcibiskup a 3 biskupové a rektor pražských vysokých škol. Předsedou sněmu byl císařem jmenovaný zemský maršálek, rovněž jeho zástupci byli jmenováni. Podle nespravedlivého volebního řádu jeden poslanec v Čechách připadal v městech na 11.600 obyvatel, na venkově na 49.000 obyvatel, v českých okresech bylo třeba mnohem většího počtu voličů na jednoho poslance než v okresech německých, takže čeští poslanci byli v tomto zemském sněmu pro Čechy v menšině. Volební právo měli pouze občané majetní (muži), platící alespoň 10 zlatých přímých berních daní (t. zv. poplatníci desítizlatkoví). Všichni ostatní občané, zejména venkovská a městská chudina, volební právo neměli.

7, 8 *pseudožurnalista* (řec.-franc.) — nepravý žurnalista

10, 16 *retourka* (z franc.) — vstupenka, propustka. Zájem o vstupenky se zvyšoval tím, že každý poslanec dostal nanejvýš 2 vstupenky pro své známé, a na galerii se vešlo jen něco málo přes 100 osob.

13, 1 *Dopis z Bohemopolisu* — Nerudova odpověď na feuilleton listu Prager Zeitung v příl. k č. 101, 28. 4. 1861, nazvaný Skizzen vom Lande (Črty z venkova) a datovaný: Bohemopolis, Ende April (V Bohemopolisu koncem dubna). *Bohemopolis* = latinskořecké označení místa („česká obec").

13, 5 *Prager Zeitung* (Pražské noviny) — neoblíbený úřední list: odpor k tomuto oficiálnímu vládnímu orgánu vyjadřuje obrazová příl. č. 2.

13, 27 *firnis* (lat.) — nátěr

14, 26 *„Aber alles half nichts —“* — „Ale to všecko nic nepomohlo —“

14, 29 Ludwig Börne (1786—1837), něm. novinář, kritik a politik

14, 29 *„Nach dem Formate der Zeitungen kann man das Mass der politischen Freiheiten eines Volkes erkennen.“* — „Podle formátu novin pozná se míra politických svobod národa.“

15, 5 *„Verbesserungen ... flicken.“* — „Opravy se musí zdařit včas, v bouři už není možná zašívat plachtu.“ Tento epigram, nazvaný Staatsökonomisches (Národohospodářský), se čte v 5. sv. (Polyanthea) na str. 120 Auffenbergových spisů v I. oddílu Gedichte komischer Gattung und unvergoldete Pillen (Komické básně a nepozlacené pilulky) ve vydání Neuere dramatische Werke und vermischte Schriften, Siegen und Wiesbaden 1844. (Německý spisovatel Joseph Auffenberg žil v letech 1798—1857.)

15, 10 *Jean Paul,* celým jménem Jean Paul Friedrich Richter (1763—1825), něm. spisovatel, z něhož N. často citoval.

15, 10 *„Anfangs ... nieder.“* — „Zprvu čas statně kráčí za novinami, potom noviny kulhají za časem, až se nakonec položí.“

15, 25 *August von Kotzebue* (1761—1819), německý dramatik

15, 26 *„Die Zeitungsschreiber ... Allierten.“* — „Novináři nejsou dnes spojenci bezvýznamní.“

15, 32 *„Ein Corps ... nütze.“* — „Hlouček novinářů je schopen ubít celý národ, alespoň zaslepeností, a zaslepenost se hodí k ledačemu.“

15, 37 *„Sollten Sie dabei gar nichts gedacht haben?“* — „Že byste si při tom nebyl nic myslel?“

15, 38 *„ahasverský“* — bludný, klamavý

17, 12 *vtip bez attické soli* — bez jemnosti; *atticus sal* (attická sůl) — latinský příslovečný výraz pro jemný a přitom štiplavý vtip. Attičtí spisovatelé, jako Menandros, prosluli jemností a vtipností svých výtvorů. (Attika — část středního starého Řecka s hlavním městem Athénami.)

17, 16 *starobylá byzantinská kaple v Poštovské ulici* — jde o kostelík sv. Kříže v dnešní ulici Karoliny Světlé, který patříval majiteli sousedního domu. Majitel chtěl kapli zbourat a postavit tam činžák, ale přátelé památností protestovali a postarali se, aby kapli koupila pražská obec.

17, 30 *„Videant consules“* (lat.) — „Ať se o to postarají konšelé“, t. j. členové nového zastupitelstva, zvoleného v obecních volbách pražských 11. 3. 1861. V těchto volbách Češi

dosáhli většiny. *Videant consules* = obměna antického usnesení senátu Caveant consules ne quid detrimenti res publica capiat. (Konsulové nechť hledí, aby obec neutrpěla žádné škody.)

18, 3 *Bohemia* — praž. něm. časopis, redigovaný v l. 1844—1877 Fr. Klutschakem. N. myslí čl. Burschenschaften v č. 118 z 18. 5. 1861, str. 1112.

18, 3 *buršenšafty* — spolky německého nacionálního studentstva. Karikaturu německé studentské slavnosti viz v obrazové příloze u č. 3.

19, 15 *„Etenim ... vinculum."* — „Vždyť všechny činnosti, které se týkají lidské vzdělanosti, mají nějaké společné pouto." (Citát z Ciceronovy řeči Pro A. Licinio Archia poeta 1, 2.)

19, 17 *Marcus Tullius Cicero* (106—46 př. Kr.), římský řečník a filosof

19, 18 *„Die Wissenschaft muss flüssig gemacht werden."* — „Věda musí být učiněna tekutou." (T. j. plynulou, obecně přístupnou.)

19, 22 *„Haec studia ... pernoctant nobiscum."* — „Tato studia pohánějí mládež, doma způsobují potěšení, venku nepřekážejí, přenocují s námi." (Zkrácený citát z Ciceronovy řeči Pro Archia 1, 2; místo *alunt* — živí — má N. *agunt*.)

19, 27 *novým „Flüssigmachen der Wissenschaft"* — „zkapalňováním vědy", t. j. novým pitím

19, 28 *Quae ad humanitatem pertinent* — (Činnosti), které se týkají lidské vzdělanosti.

19, 32 *„Das 19. Jahrhundert des Tierreichs"* — „19. století světa zvířat"

19, 34 *„Humanität ... Spott!"* —

„Humanita, brutalita a co ještě zas!
Slova ta se podobají jako žert a špás!" (Srv. 82, 16.)

20, 4 *komersy* — sedění, zábavy, pitky buršáků

21, 10 *filistr* — zpátečník, šosák

21, 22 *buršenwesen* — buršáctví

21, 27 *Adolf Kolatschek*, býv. profesor na evang. gymnasiu v Těšíně, žurnalista, vystupoval nenávistně proti Slovanům. R. 1851 vydával v Brémách Monatschrift, později ve Vídni Stimmen der Zeit (zanikl koncem r. 1862), pak byl redaktorem polovládního listu Botschafter. N. o něm píše též v následující stati O budoucnosti Čechů.

21, 28 *„raizische und wallachische Sprache"* — „rácký a valašský jazyk"; zmatené výrazy z Kolatschkova článku, jejž uvádíme v pozn. k 22, 1.

21, 32 *Gustav Freytag* (1816—1895), něm. spisovatel, hojně čtený v Čechách, autor populární veselohry Journalisten (1854), románu Soll und Haben (1855) a j.

21, 32 *„Du wirst ... unsere Feinde.“* — „Se ... sklenicí a mečem ... v ruce budeš zde německým vojínem, který posune hraniční kámen naší řeči a mravů dál proti našim nepřátelům.“

21, 35 *Er wies mit der Hand nach Morgen* — Ukázal rukou k Východu. (Narážka na německou rozpínavost na Východ.)

22, 1 *O budoucnosti Čechů* — N. polemisuje s nepodepsaným článkem Die Zukunft des Czechismus časopisu Stimmen der Zeit, r. 1861, str. 755—761; srv. 21, 27 a 34, 21.

22, 13 *pravdu „apodiktickou“* (z řec.) — jistou, nepochybnou

23, 15 *Norbert Prutz* (1816—1872), něm. básník, kritik a historik, redigoval v letech 1851—1867 týdeník Deutsches Museum.

23, 22 *praví Murfyové protiřekosti* — vzory, vzorné ukázky nesmyslů; Patrick Murphy (†1847), angl. fysik, meteorolog a vydavatel kalendářů, marně se pokoušel založit předvídání počasí na vědeckých methodách.

25, 20 *„Klassiker aller Nationen“* — „Klasikové všech národů“

26, 1 *Adam Gottlob Oehlenschläger* (1779—1850), dánský básník

26, 2 *Hans Christian Andersen* (1805—1875), světoznámý dánský pohádkář

26, 3 *Henri Conscience* (1812—1883), flámský romanopisec

26, 14 *Alexander Bach* (1813—1893) jako rakouský ministr vnitra v l. 1849—1859 organisoval administraci centralisované monarchie. Představitel tuhého absolutismu a reakce let padesátých.

27, 14 *Frankfurt (nad Mohanem)* byl r. 1848 sídlem parlamentu, který měl sjednotit Německo. (Symbol sjednocovacích všeněmeckých snah, ohrožujících i Rakousko.)

27, 22 *Friedrich Ferdinand Beust* (1809—1886), saský ministr zahraničí, hájil samostatnost malých německých států (Kleindeutschland) proti myšlence spolkového státu německého (Grossdeutschland) pod vedením Pruska. R. 1866 po porážce Rakouska Pruskem byl propuštěn ze saských služeb a jmenován zahraničním ministrem rakouským.

28, 24 *Tagesbote aus Böhmen* — pražský německý deník, redigovaný té doby v duchu protičeském Davidem Kuhem. *D. Kuh* (1819—1879) projevoval ve 40. letech sympatie s českými národními snahami. V Pětikostelí vydával německé noviny ve smyslu politiky Košutovy, začež byl odsouzen na 6 let na pevnost. R. 1850 byl amnestován a dán pod policejní dohled. N. o něm často píše, zvl. v Hlase č. 242, 2. 9.

1863 (str. 235—237 tohoto svazku) a vzpomíná, jaký byl Tagesbote asi před pěti lety, kdy sám byl v jeho redakci. Pro Kuha užívá N. pojmenování David, Davídek, David Q. Srv. 141, 6; 149, 4; 207, 20; 225, 1.

28, 22 *to máš mému feuilletonu co děkovat* — týká se Nerudova feuilletonu o buršácích, otištěného v Čase č. 121, 22. 5. 1861. (V našem svazku str. 18—21.)

28, 29 *Máme velký dům, a moje přízemí* — velký žurnál, v němž jako přízemí vypadá prostor vyhrazený pro Nerudův feuilleton.

29, 8 *Novohradecký,* podle Douchova Knihopisného slovníku (1865) J. A. Novohradský, autor brožurky „Babinský žije! Po dvacitiletém trestu vězení. V Praze 1860, tisk a k dostání u B. F. Mohrmanna vdovy a synů."

29, 10 *Babinský že je zahradníkem!* — Šedesátiletý Václav Babinský, který byl po dvacetiletém vězení propuštěn 21. 5. 1861 z Kartouz, přijal místo zahradníka kongregace milosrdných sester v Řepích u Prahy.

29, 20 *„ingrimmiger Humor"* (humor, sžíraný vnitřním vztekem); této charakteristiky Nerudova humoru užil pisatel noticky Die Studenten-Verbindungen (Tagesbote aus Böhmen č. 141, 23. 5. 1861), v níž odsoudil Nerudovo líčení buršáckého výletu do Podolí (feuilleton Času č. 121, 22. 5. 1861, v našem sv. str. 21).

29, 35 *Kolatschek, Kollatschek* atd. — N. úmyslně píše ve feuilletonu jméno K. po každé jinak.

30, 6 *P-ling* = Theofil Pisling, něm. žurnalista a spisovatel, odchovaný pražskou universitou. Věnoval se politice a ekonomii. R. 1863 odešel do Vídně. Nejen kolportoval Kolatschkův časopis Stimmen der Zeit, ale také do něho přispíval. N. píše o P. ve feuilletonu *Z „Reformy"* (viz str. 171—173) i jinde.

30, 32 *jen aby vám jich zase nějaký německý Hannibal, nějaký Dr. Fischer, neprodal!* — Narážka na Hannibala Fischera, býv. oldenburského radu, pověřeného spolkovou vládou ve Frankfurtě prodejem německého válečného loďstva. Fischer provedl prodej v Brémách r. 1853, čímž proti sobě popudil krajany, jak vypravuje v autobiografii Politisches Märtyrertum.

31, 31 *benefice* (*z lat.*) — divadelní představení na počest a ve prospěch některého herce

33, 30 *opět jeden článek proti nám* — viz pozn. k 34, 21.

33, 35 *slavist* (z lat.) — slovanský jazykozpytec (hanlivě)

33, 36 *konkordát* (z lat.) — dohoda církve se státem

34, 21 *pražský dopisovatel... píše nyní „z moravského mlýna"* — N. zesměšňuje nepodepsaný článek Auf einer

mährischen Mühle v týdeníku Stimmen der Zeit, r. 1861, str. 803—813 a hojně z něho cituje.

35, 10 *marioneta* (z franc.) — loutka

35, 11 *patron* (z franc.) — principál, loutkář

35, 25 *„Und wer da lügt, muss Prügel haben!"* — „A kdo takhle lže, tomu patří výprask!"

35, 25 *Mirza-Schaffy* — něm. básník Friedrich Bodenstedt (1819—1852), proslulý literární mystifikací Lieder des Mirza-Schaffy z r. 1851. (R. 1861 vyšlo v Berlíně 10. vydání.)

37, 15 *Holštýn a Šlesvik:* Česká veřejnost sympatisovala s malým Dánskem, jemuž H. a Š. patřily, proti Bismarckovu Prusku, činícímu si nároky na tyto kraje s německým obyvatelstvem. Viz obr. č. 4.

Stručný přehled sporu, o němž se N. několikrát zmiňuje: Prusko trvalo na právu Německého spolku zasahovat do správy Šlesvika a hrozilo vojenským zákrokem. V r. 1863, kdy po Bedřichovi VII. nastoupil na dánský trůn Kristián IX., došlo mezi Pruskem a Rakouskem k tajnému ujednání vypovědět společně válku Dánsku. Za záminku si Prusko zvolilo vyhlášení nové ústavy v Dánsku a zaslalo s Rakouskem 16. I. 1864 Kristiánovi IX. ultimatum, aby nová ústava byla do 48 hodin odvolána. Dánsko odmítlo spoléhajíc na pomoc Anglie a Francie, ale tyto velmoci nepomohly. Rakouská a pruská vojska vtrhla 21. I. 1864 do Holštýnska a 18. IV. 1864 zlomila definitivně dánský odpor. Podle mírové smlouvy vévodství Šlesvik, Holštýn a Lauenburg zůstala v prozatímní správě vítězného Pruska a Rakouska. V tom byl zárodek války mezi Pruskem a Rakouskem, k níž došlo r. 1866.

37, 27 *lord John Russell* (1792—1878), anglický ministr zahraničí v letech 1859—1866

38, 24 *Poznaňsko* — pruská provincie s většinou polského obyvatelstva, utlačovaného vládnoucími Prusy. (Podle statistiky bylo v Poznaňsku r. 1890 697.265 Němců a 1,162.538 Poláků.)

41, 3 *onen pán* . . . N. myslí školního inspektora Jana Mareše, proti němuž často psal.

42, 7 *„U nás jináče!"* — refrén stejnojmenné karatelské básně B. Jablonského

42, 9 *dualismus národností* (z lat.) — dvojitost

42, 37 *Avšak a i ty neměli* — ponecháváme text beze změny, ale není vyloučeno, že jde o tiskovou chybu (místo Avšak ani ty . . .).

43, 2 *rekvie* (z *lat.*) — zádušní mše a hudba k ní

44, 5 *pagoda* — východoasijská naparáděná chrámová stavba; soška (boha), hračka

46, 6 *reakcí vychází ze starého haraburdí* — zvedá se,

sílí; v šedesátých letech se čím dále častěji vyskytují narážky na mohutnějící reakci. Znázorňuje ji vtipně ilustrace z listu Blesk v obr. příloze 5.

46, 11 *departementy* (z franc.) — oddělení v úřadě; zde: úředníci takového oddělení

46, 19 *jistý pražský ústav dívčí panny J...ovy* = Eleonory Jonákové, která od r. 1845 vedla ústav po své přítelkyni Antonii Čelakovské-Reissové.

46, 23 *historickou slovanskou mši na Svatováclavském náměstí* (počátek pražské revoluce) sloužil 12. 6. 1848 kněz Jan Arnold.

46, 24 *dívčí ústav paní A...ové* = Františky („Svatavy") Amerlingové. Shodně s N. ji popisuje na př. Antal Stašek ve Vzpomínkách: „R. 1848 si hrála na Češku Slovanku a zasedala i ve výboru sdružení slovanských žen; ale když přišla bachovina, stala se ředitelkou německého dívčího ústavu, jenž čpěl zdaleka klerikalismem a zpátečnictvím všeho druhu." Tak o ní mluví i B. Němcová ve svých dopisech.

47, 13 *Rohanka* — zahrada na Rohanském ostrově v Karlíně. Viz též pozn. k 305, 14.

47, 17 *Musejník* = Časopis Českého musea, redigovaný tehdy Václavem Nebeským. (Narážka na jeho opožděné vycházení a na jeho konservativnost.)

47, 34 *však jsem je tenkrát napsal, myšlénky ty...* — N. připomíná svůj článek „Na Volšanském hřbitově" z Obrazů života 1860, psaný ještě v době bachovské reakce. (Viz svazek Literatura I.) Havlíčka N. ctil jako statečného novináře a bojovníka proti reakci a poukazoval na vřelý poměr dělnictva k Havlíčkovi v letech padesátých a dalších.

49, 14 *Pierre Jean Béranger* (1780—1857), populární francouzský básník, jenž svými politickými písněmi pomáhal vítězství červencové revoluce.

50, 1 *sněmovna poslanců* = užší říšská rada ve Vídni. Složení i kompetence říšské rady byly určeny — stejně jako u zemských sněmů a u státní rady — únorovými patenty, datovanými 26. února 1861. Tyto patenty, nazývané únorovou ústavou říše, byly důsledkem, provedením císařského diplomu z 20. října 1860. Spěšně vydaný říjnový diplom měl uklidniti nespokojené národy a upevniti moc císařské koruny, otřesené porážkou Rakouska v Italii r. 1859 a vyčerpané finančně. Těžisko nového uspořádání mělo podle říjnového diplomu být v zemských sněmech. Únorové patenty však nesplnily naděje, vzbuzené říjnovým diplomem. Únorová ústava, jejímž t. zv. otcem byl německý liberál Antonín rytíř Schmerling, oklestila pravomoc zemských sněmů Předlitavska a přesunula ji na užší říšskou radu. V Uhrách zůstala

legislativa zemských sněmů zachována. Situaci Rakouska v té době vystihuje obraz. příloha č. 6.

Říšská rada měla dvě sněmovny, panskou (členové jmenováni nebo se členství dědilo) a poslaneckou (celkem 343 poslanců, v tom 82 ze zemí koruny České, členové voleni zemskými sněmy). Říšská rada tedy měla spíše povahu státní rady, nikoliv zastupitelstva, voleného lidem. Byla dvojí, širší (v ní zástupci všech království a zemí), která rozhodovala o záležitostech zákonodárných, všem zemím a královstvím společných, a užší (v ní pouze poslanci mimouherští), rozhodující o záležitostech společných jen těmto zemím. Práci poslanců říšské rady ve Vídni charakterisuje obr. č. 7.

50, 27 *ossiansky* — po způsobu vybájeného pěvce Ossiana a jeho domněle pradávných zpěvů. Ve skutečnosti tyto zpěvy (ohlas lidové poesie skotské) složil a r. 1760 vydal James Macpherson (1736—1796).

51, 2 *Ignaz Kuranda* (1811—1884) byl známý Pražanům z r. 1848, kdy přijel do Prahy vyjednávat s Národním výborem o německém parlamentě ve Frankfurtu a agitovat pro jeho obeslání. Na říšské radě vystupoval ostře proti autonomistickým nárokům českých i polských poslanců.

51, 3 *celému národu našemu slabost vytýkal* ... Kuranda v říšské radě zdůrazňoval slabost zemských sněmů a snahu vlády udržet a zaručit v říši stejnou svobodu všem národnostem. O Čechách mimo jiné pravil: „Rozděleny v samy v sobě dvojí národností, najde každá vláda prostředků, aby zakročila proti odporu jedné neb druhé národnosti, i aby, chráníc práva jedné, zrušila práva všech.“ (Čas 147, 22. 6. 1861.)

51, 9 *prvním svým řečníkem* ... N. myslí Fr. L. Riegra, který 19. 6. 1861 v říšské radě prohlásil: „Zvláštní jest, že právě my, kteří skorem vesměs synové selští a měšťanští jsme, výčitku tu slyšeti musíme, že po feudalismu a bůhví po jakých šlechtických institucích se sháníme, kdežto by srozumitelnější bylo, kdyby se tato výčitka vážným sousedům našim dělala, kteří ve svých řadách muže mají, jenž k aristokracii náležejí.“ (Čas č. 146, 21. 6. 1861.) Srv. 296, 6.

51, 14 *strašáky clam-martinicovské* — strach před vlivem šlechtických feudálů na českou politiku

51, 14 *Jindřich Jaroslav hr. Clam-Martinic* se na říšské radě ujímal historických práv zemí, a proto byl neoblíben u německé levice. Vzdal se 23. 9. 1862 mandátu, později stál s Riegrem v čele t. zv. státoprávní české oposice.

51, 21 *Frant. Smolka* — mluvčí Poláků na říšské radě, v Čechách známý od r. 1848 svou politickou činností; požadoval autonomii zemí v duchu federalistickém.

52, 4 *zeť Palackého* — Fr. Lad. Rieger (1818—1903). Soubor jeho politických projevů vydal Josef Kalousek (Řeči Dra Frant. Ladisl. Riegra a jeho jednání v zákonodárných sborech, sv. I—IV, Praha 1883—1888).

52, 19 *j. ř.* = jednacího řádu

52, 19 *zur Ordnung* = k věci

52, 24 *den bleichen Staněk und den bartgewordenen Prachenský* = bledého S. a zarostlého P.

52, 32 *Anton Ritter von Schmerling* byl státním ministrem od 13. 12. 1860 do 16. 8. 1865, kdy musil být odvolán pro odpor, který vzbuzovala jeho centralisační a germanisační politika. Srv. 324, 34.

52, 37 *Ignaz von Plener* (1810—1908) byl v letech 1860 až 1865 rakouským ministrem financí. Dal se zvolit poslancem do českého sněmu (za město Cheb), ale objevil se na sněmu jen jednou.

53, 8 *Heinrich Heine* (1797—1856), největší něm. básník 19. st., napsal mnoho článků o Polácích.

53, 8 *„wir and're haben schlimm're Schmach genossen“* = „zažili jsme již horší potupy“

54, 8 *dr. Eugen von Mühlfeld,* vídeňský advokát, který po svém zvolení do říšské rady r. 1861 podal návrhy na zákon o osobní svobodě, o listovním tajemství, svobodě učení a nezávislosti školy na církvi atd. (t. zv. Mühlfeldovy návrhy).

54, 16 *dr. Eduard Herbst* (1820—1892), rozený ve Vídni, byl profesorem trestního práva na pražské universitě a poslancem na zemském sněmu i na říšské radě, kde patřil k centralistům.

55, 1 *prof. Václav Zelený* (1825—1875), literární historik, byl v letech 1861—1862 poslancem na říšské radě, od r. 1861 v zemském sněmu českém.

55, 8 *Spiridion Litwinowicz,* světící biskup řeckokatolický ve Lvově, jako poslanec haličského sněmu a říšské rady ve Vídni podporoval v čele rusínských poslanců ministerstvo Schmerlingovo proti polským federalistům, začež se mu r. 1863 dostalo hodnosti metropolity a tajného rady.

56, 3 *dr. Lovre Toman,* slovinský spisovatel, advokát, od r. 1861 zastánce slovinských zájmů na říšské radě ve Vídni, kterou opustil zároveň s Poláky 1. 4. 1870, čímž způsobil pád ministerstva Giskra-Herbst-Hasner.

56, 8 *dr. Karel Leopold Klaudy* (1822—1894), český právník a národně liberální politik, v letech 1867—1869 starosta Prahy

56, 13 *Karl Giskra* (1820—1879), rodák z Mor. Třebové, byl jako brněnský advokát zvolen do zemského sněmu a říš-

ské rady, kde se zastával centralismu a podporoval poněmčovací snahy Schmerlingovy. Zuřivě útočil proti státnímu českému právu dne 3. a 11. května a zejména 22. července 1861, kdy nazval korunu sv. Václava mystifikací. Proto Rieger s poslanci se tázal v interpelaci 1. srpna vlády, zdali její mlčení znamená souhlas s Giskrovými výroky. R. 1867 byl Giskra zvolen předsedou říšské rady, 30. 12. 1867 se stal ministrem vnitra v Auerspergově kabinetě. V této funkci potlačoval české snahy, zakazoval schůze a tábory a pronásledoval redaktory.

58, 17 *Teofil Bendella* (1814—1875), archimandrit v Černovicích

58, 26 *Albert Nostic* (1807—1871), nejvyšší maršálek království Českého a oblíbený předseda českého sněmu, krátký čas byl poslancem a místopředsedou říšské rady ve Vídni.

59, 5 *notabilita* (z lat.) — významná osobnost

59, 6 *Franz von Pillersdorf* (1786—1862) byl r. 1848 od 20. 3. do 8. 7. rakouským ministrem vnitra a krátce ministerským předsedou.

59, 16 *Anton Doblhoff-Dier* (1800—1872) byl v červenci až listopadu 1848 rakouským ministrem vnitra.

59, 20 *dr. Alois Fischer* projevil r. 1848 liberální smýšlení; r. 1861 se projevoval jako klerikál.

59, 22 *ultramontánnost* (z lat.) — krajní katolictví

59, 25 *Richard hr. Belcredi* (1823—1902) se stal r. 1863 místopresidentem čes. místodržitelství, r. 1864 místodržitelem v Čechách, v letech 1865—1867 stát. ministrem a min. předsedou v Předlitavsku. Chtěl uskutečnit vyrovnání s Uhry a spojiti je s provedením federalisace v Předlitavsku, vzbudil tím naděje Čechů na státoprávní vyrovnání, ale pro odpor Němců a Maďarů k vyrovnání nedošlo. Viz též ilustraci č. 15 a svazek Podobizny II.

60, 29 *oktrojováni* (z franc.) — vnuceni

60, 33 *dr. Alois Brinz* (1820—1887), rodilý z Bavor, od roku 1857 profesor německého práva na pražské universitě a patron buršáků (viz též ilustraci č. 3), byl r. 1861 zvolen do českého sněmu a vyslán na říšskou radu, kde věrně stál při Schmerlingovi. Po jeho pádu se vrátil do Prahy, odkud r. 1866 odešel do Tübingen.

63. 4 *Karl Wieser*, hornorakouský poslanec autonomista, později starosta města Lince

63, 9 *Joseph Ritter von Waser* byl poslancem na štýrském sněmu a v říšské radě.

63, 11 *Peter Steffens*, člen zemského sněmu českého a říšské rady ve Vídni, hlasoval vždy se stranou centralistickou. Od r. 1846 byl majitelem továrny ve Zlaté Koruně.

63, 19 *dr. Anton Ryger,* rodák z Napajedel, byl r. 1861 zvolen do zem. sněmu moravského, který jej téhož roku zvolil do říšské rady vídeňské

64, 10 *Si licet componere magna parvis* (Dovoleno-li srovnávati malé s velikým) jsou slova římského básníka Vergilia (70—19 př. Kr.), který jimi srovnává práci včel a kyklopů (Georgicon IV, 176).

64, 16 *Josef Farský* (1826—1889), litograf, zal. r. 1856 v Praze kamenotiskárnu, vydával mimo jiné podobizny říšských radů a jiných osobností.

66, 3 román *Věčný žid* (Le juif errant) napsal franc. spisovatel Eugène Sue (1804—1857), do češtiny jej r. 1850—1851 přeložil Václav Bambas.

66, 10 *dcerou národa* byla nazvána Havlíčkova dcera Zdeňka (1848—1872). V letech 1861—1862 byl pro ni sebrán rozprodejem losů „národní dar" 30.596 zlatých.

69, 8 *česká koruna pláče, že levice říšské rady ani jediné rozumné jiskry nemá ...* narážka na Giskrovo vystoupení v říšské radě proti právům koruny České, při němž se nikdo z německých poslanců a vlády Čechů nezastal; viz pozn. ke str. 56, 13.

69, 19 *Pavlina Luccová,* členka vídeňské dvorní opery; srov. povídku Beneš v Arabeskách.

70, 22 *František Pěkný* byl vlastenecký hostinský, u něhož se scházela studentská a literární společnost. N. mu napsal nekrolog ve feuilletonu Nár. listů č. 72 z 15. 3. 1874.

70, 30 *Sängerfürst išpahánský* neboli Kníže zpěvu z Ispahanu byl podivín, ozdobený četnými plechovými a papírovými řády, který neumělým přednesem různých operních arií bavil obecenstvo v hostincích a veřejných zahradách.

72, 9 *u Šáryho* — hostinec a pivovar Na Slovanech podnikavého sládka Jana Michala Šáryho (1825—1881)

72, 9 *Karel Komzák* (1823—1893) byl populární český kapelník.

74, 8 *„Kabinettstück"* — kabinetní, mistrovský kousek

74, 9 *mladý nový primátor náš — František Pštross* (1823—1863), pražský koželuh, byl v r. 1848 zvolen po prvé do zastupitelstva král. města Prahy, r. 1856 stal se předsedou obchodnické komory, od r. 1861 purkmistr a poslanec zemský za Nové Město. Jako první český primátor se zasloužil o zavedení češtiny do obecních úřadů, do měšťanských škol, o založení obecní plynárny atd. Oblíben pro poctivé, praktické a pokrokové jednání. Podobizna v příloze č. 8.

74, 28 *s přivěšeným copem* — zákony zhoršené, přizpůsobené reakčním názorům

75, 19 *měšťanosta* = pražský primátor

75, 25 *Reineke* — Lišák, lstivý hrdina staré dolnoněmecké zvířecí báje, proslavený Goethovým dílem Reineke Fuchs (1794).

76, 23 *dr. Václav Bělský* (1818—1878), pražský advokát, byl r. 1861 zvolen do sboru obecních starších a za náměstka purkmistrova, po smrti Pštrossově se stal purkmistrem, v letech 1863—1872 zemským poslancem, r. 1864 náměstkem nejvyššího zem. maršálka.

78, 10 *Václav Frost* (1814—1865), rodilý Němec, jako ředitel praž. ústavu hluchoněmých se postaral o to, aby ústav sloužil od r. 1858 oběma národnostem.

78, 12 *dr Franz Schmeykal* (1826—1894), pražský advokát, zakladatel něm. kasina (1862), chtěl vytvořit z Čech „Deutschböhmen" a zavésti němčinu jako státní jazyk. Od r. 1861 byl poslancem čes. sněmu.

79, 19 *„Meine Farbe ist die Farblosigkeit"* = „Mou barvou je bezbarvost."

79, 24 *„Wollte der Himmel... würde!"* = „Kéž je počet takových dvojjazyčných rodin čím dál tím větší!"

79, 34 *collegium — dislegium* (z lat.) = sbor — spor; pražské městské zastupitelstvo se německy nazývalo Prager Stadtverordneten-Collegium.

80, 3 *řečnická exkursí* (lat.) = odbočka, odbočení

80, 4 *šmelc* (z něm.) = skleněné perly a duté tyčinky, jimiž byla pošita látka. Viz vyobrazení u č. 119 v Podobiznách I.

80, 7 *Josef Wenzig* (1807—1876), školský pracovník a spisovatel, propagátor čes. literatury mezi Němci, od r. 1870 píšící jen česky, libretista Smetanův. Brožury, pro něž byl vyšetřován, vyšly souborně jako Beiträge zur Paedagogik. Od r. 1861 členem sboru obecních starších v Praze a zemským poslancem. *„Rytíř litomyšlský"* — protože své brožurky vydával u A. Augusty v Litomyšli.

80, 30 *František Dittrich* (1801—1875) se stal r. 1863 náměstkem a r. 1870 purkmistrem pražským. Populární organisátor vltavské paroplavby.

Wenzigdenkmal = pomník Wenzigovi

82, 4 *Graubündten* nebo *Graubünden*, švýcarský kanton

82, 12 *Prager Morgenpost*, deník, vycházející v l. 1858—1864 nákladem a tiskem Heinr. Mercyho za redakce Heinr. Schindlera a později Jana Ohérala; *z počátku rozumnou* — N. byl tehdy členem její redakce.

82, 16 *humanita — brutalita* — viz 19, 34.

82, 18 *humpolácké chování bavorského nestydatce* hájil list Prager Morgenpost článkem Zur Eröffnung der böhmischen Westbahn v č. 293 z 23. 10. 1861.

83, 2 *„wie ... sich bedienen“* = „jakých jemných výrazů používají někdy české listy“.

83, 9 *„Nicht bloss ... Karyatidenhaupt.“*

„Netoliko že se vyzbrojuje úhlavní nepřítel,
který rozbil říši Karla Velikého,
a nejenom že se zachtělo severskému orlu,
který nás tiskne už svým růstem;
také služební národové trhají
poutem, které každý měl za mrtvé,
Češi a Poláci potřásají
svou ježatou lokajskou hlavou.“

Citované urážlivé verše napsal německý básník Friedrich Hebbel (1813—1863). Úhlavním nepřítelem rozumí Francii, severským orlem Rusko. Proti těmto veršům se zvedla vlna odporu, kromě N. protestoval na př. Heyduk básní Karyatidy (Písek 1862) a Hum. listy (viz obr. č. 9). *Karyatida* (řec.) = socha podpírající římsu.

83, 18 *kleindeutschland* — srv. pozn. k 27, 22.

83, 27 *zastenala pláčem holubiným* — verš rukopisu Královédvorského (Záboj)

83, 35 *svatiny* — místo, kde se konávaly náboženské obřady.

84, 10 Dám ti víno, máš-li jen peníze; nemáš-li jich, kliď se odtud.

84, 15 *„panna Terezka“* — socha Vltavy od Václava Prachnera (1784—1832) na Mariánském náměstí v Praze, postavená asi v letech 1810 až 1825.

85, 5 *„Roscius in sua arte“* (lat.) — mistr svého oboru; římský herec Roscius byl současník Ciceronův (1. stol. př. Kr.). — Roscius in sua arte je obměna Ciceronova výrazu Roscius suo genere (De oratore I, 28, 130).

85, 5 *u Šáryho* — viz pozn. k 72, 9.

85, 8 *místnost* = místo, pozemek

86, 5 *historika,* t. j. Václava Vladivoje Tomka (1818—1905). Srv. jeho pojednání O nepokojích stavovských v zemích mocnářství rakouského za panování Rudolfa II. a Matiáše, Časopis Českého musea r. 28, 1854, str. 240 n., r. 29, 1855, str. 241 n. a r. 30, 1856, str. 63 n.

86, 5 *kněze vlastence,* t. j. Václava Štulce (1814—1887), v l. 1848—1860 učitele náboženství, češtiny a dějepisu na akad. gymnasiu v Praze.

86, 13 *Vaterland* — něm. vídeňský časopis, hájící zájmy české šlechty.

87, 15 *cereviska* (lat. cerevisia = pivo) — buršácká čapka

87, 20 *ani Kossack ani Buddelmeyer* — soudobí berlínští novináři

87, 23 *J. R. Vilímek* vydával za Nerudova přispěvatelství Humoristické listy, *Bedřich Moser* Brejle a Šotka.

87, 26 *Jan z Prahy* = pražský německý žurnalista Jan Druchsa (1829—1873), spolupracovník listu Tagesbote aus Böhmen.

87, 28 *anagram* (řec.) — hříčka, která přesmykováním hlásek tvoří z daných slov slova nová.

87, 28 *Václav Krolmus* (1787—1861), český archeolog a národopisec

87, 32 *„Věčný ženich"* — Sabinův humoristický román; r. 1858 přerušeno jeho vydávání, r. 1863 obnoveno a dokončeno.

88, 12 *billeteur* (franc.) — uvaděč v divadle, biletář

88, 27 *suspendu*, t. j. abonnement suspendu (franc.) — hra mimo předplacení

90, 5 *Ernst Moritz Arndt* (1769—1860), něm. básník protinapoleonský, autor textu písně Was ist des Deutschen Vaterland?

90, 22 *na svých kanonech* — vysokých botách

90, 29 *schläger* (něm.) — typická sečná zbraň německých buršů

91, 2 *kreditovat* (z lat.) — dávat na úvěr

91, 5 *„Rübezahl"* — Krakonoš, Rybrcoul

91, 13 *„im vollen Chore"* — „plným sborem"

91, 18 *Evoe!* (řec. euoi, lat. euhoe) — radostný výkřik, pův. při slavnostech boha Dionysa. *Io!* — výkřik radosti, na př. při triumfu nebo při saturnáliích

91, 23 *testimonium paupertatis* (lat.) — důkaz chudoby (zde duševní)

92, 3 *Kladderadatsch* — něm. politický satirický týdeník, zal. r. 1848 v Berlíně. Jeho název pochází z berlínské mluvy (Střepiny).

92, 4 *Aujust Buddelmeyer* — srv. 87, 20. (Aujust podle berlínské argotické výslovnosti.)

92, 5 *„officier ... classe"* (franc.) = bývalý důstojník národní gardy, mimořádný poddaný Jeho Veličenstva pruského krále a volič třetí třídy

92, 12 *kolektura* (z lat.) — loterní sběrna, prodejna losů

92, 21 *obligací* (z lat.) — dlužní úpis

92, 36 *Lada* byl beletristický a módní časopis český v letech 1860—1863, který začal vydávat knihkupec Lehmann v Praze.

92, 37 *mantila* (ze špaň.) — pláštěnka, plášť

93, 7 *„Aus dem Hörsaale"* — „Z posluchárny"

94, 23 *kus luxu* (z lat.) — přepychu
96, 7 *„Nemo in patria propheta“* (lat.) — „Nikdo není ve vlasti prorokem“
96, 9 *Okcident* (lat.) — Západ, západní země
79, 19 *„fulgura frango“* („rozbíjím blesky“) je latinský nápis na zvonech, známý též ze Schillerovy Písně o zvonu.
97, 11 *primice (z lat.)* — první mše, kterou slouží kněz po vysvěcení.
97, 27 *memoirista* (z franc.) — pisatel pamětí
100, 11 *Antonín Hodek z Ouholic* (1755—1813) — originál kroniky se nám nepodařilo najít. (V nové kronice, zal. r. 1887 Fr. Pražákem, je opsán text počínaje slovy *Přede mnou . . .*, což odpovídá str. 100—107 našeho svazku.)
101, 3 *dřenice* — hromadění ker
101, 20 *Nalezoves* — Nelahozeves
102, 10 *kloc, -u* nebo *kloca, -i* = hadr, hadřík
102, 26 *ruml* (z něm.) — (planý) poplach
102, 27 *Gideon Ernst Laudon* (1717—1790) byl populární rakouský generál.
102, 29 *komenda* (z franc.) nebo *komando* — vojenské velitelství
102, 38 *patálie* (z ital. battaglia) — bitva
103, 38 *štaierregirunk* (něm. Steuer = daň) — daňová úprava, daňový zákon
105, 28 *Bonice* = Bohnice
105, 32 *pasábl* (z franc.) — dostatek, hodně
106, 16 *valor* (lat.) — cena
106, 23 *kníže zloňský* — František Oldřich hr. Kinský ze Vchynic a Tetova
106, 29 *bankocetle* — papírové peníze, zavedené za napoleonských válek v chudnoucím Rakousku, vykořisťovaném válečnými dodavateli.
107, 32 *kníže Kinský*, t. j. Ferdinand ze Vchynic a Tetova (1781—1813)
108, 8 *MUDr. Friedrich Rochleder* (1819—1874) byl v letech 1849—1870 profesorem chemie na pražské universitě.
108, 26 *„si hic et ille“* (lat.) — „jestliže (může) ten a onen“
109, 6 *Kateřina Kloučková* (Klauczek), rozená Češka (1833—1858), psala německy. Její životopis od V. Grohmanna je v Klarově almanachu na r. 1860 Libussa, sv. XIX.
109, 6 *„De mortuis nil nisi bene“* (lat.) — „O mrtvých jen dobré“
109, 22 *posthumní* (z lat.) — pohrobní, vydaný po smrti autorově
109, 28 *Alfred Meissner* (1822—1885), německý básník,

rodilý v Čechách, vydal r. 1846 v Lipsku báseň Žižka.

109, 29 *Karl Egon Ritter von Ebert* (1801—1882), pražský rodák, švagr Palackého, napsal lyrické epos Wlasta, drama Bretislaw und Jutta a j.

109, 31 *„Böhmische Kolatschen“* — „České koláče“

110, 9 *Jan Ludvík Lukes* (1824—1906), tenorista, byl organisátorem čes. pěveckého a společenského ruchu v 60. letech.

110, 9 *Heřman Přerhof* (1831—1867), malíř a ilustrátor, deklamátor, byl dalším organisátorem českých besed.

110, 23 *Rudolf Mrosek* byl „majitel a ředitel ústavu veřejných nosičů v Mnichově, v Stutgartu, v Norimberku, v Bamberku, v Brně atd.“ (Podle insertu v Hlase č. 36, 5. 2. 1862. V Praze jeho ústav započal činnost dnem 6. 2. 1862.)

110, 31 *Prager Paketträger-Institut* — Pražský ústav nosičů zavazadel

111, 3 *„Es wird ersucht ... zu wollen!“* — „Žádá se, aby jmenovaný časopis byl sem zasílán v německé řeči!“

112, 3 *La jeunesse c'est la débauche!* (franc.) — Mládí je prostopášnost!

112, 24 *„Ueberproduktion der Intelligenz“* — „Nadvýroba inteligentů“; srv. 331, 19.

113, 8 *Revue des deux Mondes,* franc. časopis, vycházející v Paříži od r. 1830

113, 10 *Henri Murger* (1822—1864), franc. spisovatel, autor proslulého románu Scènes de la vie de Bohème (Ze života bohémy), vydaného po prvé r. 1851.

114, 4 *Gustav Freytag* — viz pozn. ke str. 21, 32.

114, 5 *práce Sisyfova* — marná, jako práce krále Sisyfa z řeckého bájesloví, který musel za trest věčně válet balvan do kopce.

114, 25 *„unschädlicher Schwätzer“* — „neškodný žvanil“

114, 8 *Čas* (1860—1863) — deník, vydávaný JUDr Aloisem Krásou (1828—1900) zprvu v duchu federalistickém, od r. 1862 centralistickém a vládním. N. do něho psal v letech 1860—1861. Historii Času znázorňují přílohy 10. a 11.

114, 8 *J. E.* = Jeho Excelence. (Narážka na J. E. Sojku.)

114, 35 *Numera Exh.*[ibitionis] (lat.) — jednací, pořadová čísla

116, 5 *Georg Christoph Lichtenberg* (1742—1799), něm. satirik a polemik, byl profesorem na universitě v Gotinkách.

116, 14 *„silicet-rozumy“* — „rádoby rozumy“; si licet (lat.) = jestliže lze (užít toho slova), s prominutím

116, 19 *„Parakleton, čili ...“* — v něm. originále „Parakleton oder Trostgründe für die Unglücklichen, die keine Originalgenies sind.“ (Ve vydání Vermischte Schriften 2. svazek, str. 207—214, Göttingen 1867. První vydání vyšlo

1800.) Z této části Lichtenbergova díla jsou citáty (počínaje první větou) a narážky feuilletonu Nová hvězda. (Paraklétos řec. = Utěšitel. — Originalgenies = narážka na něm. revolučně literární hnutí Sturm und Drang.)

117, 27 *U „Kuchynků“* — hostinec v Poštovské ulici č. 323-27 na Starém Městě (nyní ul. Karoliny Světlé)

118, 7 *pathos* (řec.) — prudké vzrušení, vzlet; pathem = pathosem

119, 7 *nazveme svůj almanach tedy April* — vyšel skutečně nákladem autora Josefa Martina (1842—1924) r. 1862. Redakce Hlasu v č. 109 ze dne 19. 4. 1862 odmítla tuto satiru článkem Literární pahejlství, N. ji zkritisoval následujícího dne v Hlasu svým feuilletonem.

119, 26 *Roháč z Dubé,* balada Jos. V. Friče, byla deklamována na českých besedách v 60. a pozdějších letech.

120, 2 *„vím, že nic nevím“* je výrok řec. filosofa Sokrata (469—399 př. Kr.).

121, 4 *emer.*[itní] (lat.) = zasloužilý, bývalý

121, 4 *diakonus* (řec.) — jáhen; kněz, pověřený především chudinskou péčí.

121, 18 *gala* (špan.) — slavnostní

121, 22 *Publius Terentius Afer,* lat. básník komedií, žil v 1. polovině 2. století př. Kr.

121, 22 *sousedem* je míněn stařec Chremes z Terenciovy komedie Heautontimorumenos, který pronáší (verš 77) tento výrok: Homo sum: humani nil a me alienum puto. (Jsem člověkem, a proto nic lidského mně není cizím.)

121, 25 *Ein Versuch ...: „Wie ... zu schlichten?“* — Pokus o odpověď na otázku: „Jak vyřešit jazykový spor v Poznaňsku výhodně a radikálně pro obě strany?“

122, 6 *Salomon Stricker* (1834—1898), prof. experimentální pathologie na vídeňské universitě

122, 6 *Wilhelm Friedrich Volger,* něm. historik a pedagog, nebo jeho syn *Georg Heinrich Otto Volger* (1822—1897), mineralog a geolog

122, 7 *Jean Louis René Claparède* (1832—1871), švýcarský zoolog

122, 7 *Karl Friedrich Wilhelm Dieterici* (1790—1859), něm. národohospodář, autor spisu Handbuch der Statistik des preussischen Staates (1858).

122, 7 *Justus Gruner* (1777—1820), polic. ředitel v Berlíně, později šéf státní policie, odpůrce Napoleonův

122, 7 *Johann Christoph Friedrich Guts-Muts* (1759—1839), zakladatel něm. tělocviku, autor knihy Gymnastik

122, 25 *viaticum* (lat.) — peníze na cestu

122, 27 *paleta* (ital.) — povolení, potvrzení

124, 7 *„exempla trahunt“* (lat.) — „příklady táhnou“

125, 10 *Montserrat* je vysočina v sv. Španělsku (Katalanie). V její úžlabině je skryt slavný benediktinský klášter téhož jména, založ. r. 880.

125, 26 *karyatida* — srv. pozn. k 83, 9.

126, 13 *žižkovka* — hůl s rukojetí v podobě Žižkovy hlavy

126, 21 *č. 400 na Oujezdě,* rodný dům Máchův, reprodukovala Rodinná kronika 1862, sv. I, č. 5, str. 59. Tamtéž otiskl J. N. studii o Máchovi (str. 59—60). Křestní list R K otiskla r. 1863, sv. IV, č. 81, str. 36. — Viz svazek Literatura I.

126, 30 *Mercyho tělesní orgán* — N. myslí asi na list Prager Morgenpost, vydávaný v l. 1858—1864 tiskem a nákladem Heinricha Mercyho v Praze.

126, 31 *„haben die Kärrner zu tun“* — „trakařníci mají co dělat“, t. j. když vznešení lidé stavějí; citát ze sbírky Xenie, společného díla Schillerova a Goethova.

127, 15 *nepočetný* = nespočetný

127, 28 *Karel Ninger* (1827—1913), gymnasijní profesor, vydal r. 1862 v Písku Historii literatury české jako první svazek sbírky Dívčí škola, vydávané v l. 1862—1864 (10 sv.) píseckými pedagogy.

128, 3 frašku *Dvě postele v jednom pokoji* napsal V. Lefeuvre a přeložil J.[an] K.[aška] Zbraslavský (1810—1869). Po prvé byla hrána na Stavovském divadle dne 22. 2. 1857.

128, 7 *extemporovaný* (z lat.) — příležitostný, nepřipravený.

128, 14 *Amfion* (řec.) — v řec. bájesloví syn Dia a Antiopy, hudebník, zobrazovaný s lyrou, kterou dostal darem od bohů.

128, 28 *jako ta květoucí dívka z báječných krajů* — narážka na Schillerovu báseň Das Mädchen aus der Fremde (zalegorisované Jaro).

128, 32 *Jacob von Falke* (1825—1897), něm. kulturní historik, zabýval se dějinami krojů a módy. Vydal na př. Zur Kostümgeschichte des Mittelalters (1859), Kostümgeschichte der Kulturvölker (1882) a j.

129, 19 *lión* (z franc.) — lev společnosti, salonu, švihák

129, 25 *neorthografický* (z řec.) — špatným pravopisem psaný

129, 30 *Zlaté dno, módní list pro krejčí,* vycházel v Praze v l. 1862—1874. J. N. jej po smrti redaktora herce Kašky redigoval a psal do něho anonymně.

130, 3 *apologie* (řec.) — obrana, obhajoba

130, 7 *paralysoval* (řec.) — ochromil, zbavil účinků

130, 19 *Andreas Haase, šl. z Vraného* (1804—1864), majitel pražské knihtiskárny, vůdce reakční Mittelpartei

130, 20 *Jednota ku povzbuzení průmyslu v Čechách,* zal. 1. 3. 1833 z podnětu zem. stavů podle francouzského vzoru jako zemský průmyslnický spolek. Docházelo v ní k bojům jednak mezi feudální šlechtou a nastupujícím měšťanstvem, jednak mezi německou většinou a českou menšinou.

130, 29 *„Dienstbotenanfragsprotokol pro služebné"* = „Záznam o dotazech po služebných pro služebné"

130, 37 *Johann Gottlieb Fichte* (1762—1814), něm. idealistický filosof, za napoleonských válek hlasatel německého osvobozenského nacionalismu. Proslul dílem Reden an die deutsche Nation (Řeči k německému národu).

130, 38 *Ludwig Uhland* (1787—1862), něm. básník, profesor germanistiky, byl r. 1848 činný politicky.

131, 12 *německý ten historický spolek* = Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen, který od r. 1862 vydával Mitteilungen.

132, 1 velká *pěvecká slavnost,* jíž se zúčastnilo 62 pěveckých sborů, konala se na Žofíně dne 18. května 1862. (Podnětem tohoto manifestačního vystoupení byl tah národní loterie ve prospěch Zdeňky Havlíčkové a slavnost na památku K. Havlíčka.)

132, 3 *Monte-Christo* je hrdina stejnojmenného románu, který napsal franc. spisovatel Alexandre Dumas st. (1803—1870). Hrabě Monte-Christo byl velikým boháčem.

133, 38 *Apollo,* síň v Ječné ul. č. 27, v níž cvičil Sokol v l. 1862—1863.

134, 12 *Hlahol* se vyvinul ze soukromého pěveckého sboru Jana Ludvíka Lukesa. K prvnímu veřejnému vystoupení došlo 16. 2. 1862 na zábavě v žofínském sále.

136, 1 *Sokol* byl založen r. 1861 v Praze dr Miroslavem Tyršem (1832—1884) a Jindřichem Fügnerem (1822—1865).

140, 3 *Letějí procesy* — narážka na proces Julia Grégra; současně bylo o něm psáno v Hlasu podrobně nad čarou.

140, 28 *a ne časově český* — narážka na Krásův list Čas, od r. 1862 nepodporující české snahy federalistické.

141, 6 *David Kuh* — viz pozn. k 28, 24.

141, 17 *Medžidie* (arab.) — bývalý turecký řád

141, 28 *Karl Gutzkow* (1811—1878), něm. romanopisec a dramatik; div. hra Richard Savage je z r. 1859.

141, 31 *Herostratos* zapálil z touhy po slávě r. 356 př. Kr. Artemidin chrám v rodném Efesu.

142, 4 *Karl Adolf Constantin Höfler* (1811—1897), odpůrce Palackého, byl v l. 1851—1881 profesorem dějepisu na praž. universitě, J. N. byl jistou dobu jeho posluchačem.

142, 7 *„Scriptores rerum husiticarum“* (lat.) = Dějepisci husitství

142, 19 *„Das kaiserliche Buch des Markgrafen Albrecht Achilles“* = „Císařská kniha markraběte Albrechta Achilla“

142, 30 *Plassenburg* — hrad nad Kulmbachem v bavorských Horních Francích

143, 5 *dr Raudnitz,* městský radní; o něm N. v Hlasu č. 304, 4. 11. 1863.

144, 4 *Konfucius* (551—478 př. Kr.), čínský filosof. Jeho lebku ukořistili Angličané v Pekingu a vystavovali ji r. 1862 na světové výstavě v Londýně.

144, 27 *„unterrichtsrat“* — školní rada

146, 8 *kapitulace* (lat.) — závazek k vojenské službě na určitý počet let

146, 13 *„das bischen Orgelschlag“* — „trochu hrát na varhany“

147, 1 *po politickém prvním pololetí roku 1862* — doplněk této stati jsou ilustrace a kramářská píseň, otištěná rovněž v Hum. listech. Reprodukujeme v příl. č. 12.

147, 8 n. *Napoleon III.* podporoval r. 1859 proti vojenskému zásahu Rakouska sardinského krále Viktora Emanuela v politice sjednotit pod jednou vládou celý poloostrov Apeninský (porážka Rakouska u Magenty a Solferina), ale současně nechtěl zrušiti papežský stát a chránil Řím.

147, 12 *Festungsviereck* — systém čtyř pevností, jež tvoří navzájem opěrné body; v sev. Italii na př. tvořily takový čtverec pevnosti Mantua—Peschiera—Verona—Legnago.

147, 26 *Bělehrad pumpardovat počal* — na žádost srbského knížete Michala Obrenoviće, aby turecké posádky opustily srbské pevnosti, odpověděli Turci 17. 6. 1862 bombardováním Bělehradu.

147, 28 *Vysoká Porta* = turecká vláda. Turecko bylo tehdy oslabeno spory se Srbskem a povstáním v Bosně a Hercegovině.

148, 14 *v Mexiku,* které bylo dlužno Anglii, Francii a Španělsku, prováděl Napoleon III. imperialistickou politiku. Po vítězství liberálů nad konservativci nastolil místo presidenta Juareze rakouského arcivévodu Maxmiliána jako císaře, ale Juarez vzbouřil mexický lid a dal r. 1867 Maxmiliána zastřelit.

148, 15 *Giuseppe Garibaldi* (1807—1882), italský bojovník za svobodu, pokusil se v červnu 1862 opětně proti vůli sardinské vlády vyprostit Řím z francouzské moci, ale byl poražen u Aspromonte a zajat.

148, 16 *Feuerlöschcorps* (něm.) — hasičský sbor (k udušení vzpour a povstání)

149, 4 *David Kuh* — viz pozn. k 28, 24.

149, 14 *Kuh, (Franz) Klutschak, (Heinrich) Schindler* — redaktoři listů Tagesbote aus Böhmen, Bohemie a Prager Morgenpost.

150, 22 *federalisté* — stoupenci snah o federalisaci Rakouska, t. j. dosažení určité autonomie rakouských národů v rámci společné říše.

sfederovaní (konfederovaní) — přívrženci politiky odštěpeneckých otrokářských států Jižní Ameriky, bojujících tehdy proti Severní Americe za udržení otroctví; *centralisté* — zastánci absolutistického Rakouska, *unionisté* — stoupenci Unie, Spojených států severoamerických.

150, 27 *Arkansas* — loď odštěpenců v námořní bitvě u Wiksbourgu

150, 33 *Slavnost borovská* (odhalení pamětní desky na rodném domě Havlíčkově) se konala v Borové 19. 8. 1862 za mohutné účasti lidu. N. k ní redigoval sborník Na památku Karla Havlíčka a slavnosti borovské a publikoval v něm dvě své básně havlíčkovské. (Viz svazek Básně I.)

151, 1 *U nás ovšem opět jináče* — srv. 42, 7.

151, 7 *kvadratura kružní* — marná snaha sestrojiti pravítkem a kružítkem čtverec téže plochy jako daný kruh

151, 8 *léky homeopathické* (z řec.) — stejné povahy jako je nemoc

152, 3 *Ignaz Kuranda* se v listě Ostdeutsche Post posmíval tehdy Čechům, že jsou v Evropě neznámi a že jejich národní slavnosti zůstaly nepovšimnuty.

152, 19 *Methusalem,* biblická postava starozákonní, děd Noemův; dožil se prý 969 let.

152, 22 *František Turinský* (1797—1852), rodák z Poděbrad, se proslavil osudovou tragedií Angelina.

152, 26 *v Poděbradech* se dne 4. 9. 1862 konala slavnost na paměť 10. výročí smrti Fr. Turinského. Večer při cestě z divadla odmítli občané uposlechnout velitele dragounského pluku Bellegarde, který jim zakázal zpívat Kde domov můj. Když občané vzkázali, že jim nemá hrabě B. co poroučet a zpěvácký sbor zapěl navíc Hej Slované, poručil B. dragounům, aby rozehnali lid. Ti pronásledovali na koních až do půlnoci neozbrojené občany a mnoho jich zranili šavlemi. Purkmistr a jiní občané byli pak žalováni pro shluknutí. Viz soudobé vyobrazení v příl. č. 14.

152, 28 *dienstreglement* (něm.-franc.) — služební řád

153, 26 *Ašanti* — kmen bojovných černochů na Zlatém pobřeží v Africe

153, 26 *Dahomé* — černošské království v Guinei, které bylo po delší čas podrobeno Ašantům.

155, 22 *nad čtrnáctidenním žalářem s postem o první pátek* — narážka na redaktora Hum. listů Josefa R. Vilímka (1835—1911), odsouzeného k čtrnáctidennímu lehkému vězení s jedním postem a k pokutě 100 zl. Proto N. za něho redigoval č. 40 a 41 Hum. listů ze dne 5. a 12. července 1862. Zážitek dal asi Nerudovi podnět k napsání této úvahy o úkolech českého novináře.

156, 14 *parabola* (řec.) — podobenství

156, 27 *diplom* = slibný císařský diplom z 20. 10. 1860, *patent* = neuspokojující Schmerlingova ústava z 26. 2. 1861.

156, 32 *jičínské kyje* — v Jičíně tři vojáci zbili kyji hřeby pobitými tři občany, kteří se vraceli z hostince.

157, 16 *„Das gemachte Czechentum werden wir schon zu Paaren treiben"* („Uměle udělaný český národ vyřídíme") je výrok „otce ústavy" Schmerlinga.

157, 21 *„České variace"* vyšly nepodepsány v Hlase č. 265, 256, 257 a 259 dne 26., 27., 28. a 30. září 1862. Jedna část byla nadepsána *„Das gemachte Čechentum"*.

157, 29 *Kanaán* (hebr. Kenaan, nížina) — palestinské a foinické pobřeží a okolí řeky Jordánu, země zaslíbená; *nemůže-li to jít mořem Červeným do Kanaánu, nuž, ať to jde jiným mořem bouří* = nemůžeme-li svobody a slávy dosáhnout revolucí, bojujme prací a ostražitostí proti všem překážkám.

158, 10 *v Heinově „legendě"* — jde o báseň Frieden (Mír) z cyklu Nordsee (Severní moře) ze sbírky Buch der Lieder (Kniha písní).

158, 32 *„Auspitz ... zu reden."* = Hustopeče jsou německé město; zde se nesluší mluvit česky." (Viz čl. Nesnášenlivost národní v Hlase č. 276, 7. 10. 1862.)

159, 27 *turnéřský* = tělocvičný, sokolský

160, 7 *Svatobor* — spolek pro podporování čes. spisovatelů, založený v Praze r. 1862 z podnětu Fr. Palackého.

161, 6 *Karel Fr. Zap* (1812—1871) a *Ant. Vánkomil Maloch* (1823—1880), méně známí čeští dějepisci.

161, 33 *„Příspěvky k dějinám Němců v Čechách"* začaly vycházet v Hlasu č. 240 dnem 31. 8. 1862 s pseudonymy J. Ježatý a V. Kariatyda.

162, 5 *harcovníka do „Tagesbote"*, t. j. autora (♂) čl. Die „nationale" Politik der Umkehr v č. 288 z 18. 10. 1862

163, 12 *Karel Link* (1832—1911), taneční mistr, spolu s J. Nerudou a *Ferd. Hellerem* (1824—1912), hudebním skladatelem, vytvořil na počátku 60. let tanec Besedu.

164, 23 *Záboj byl schován v dolíku* — narážka na báseň Záboj z rukopisu Královédvorského

164, 30 *v ponravě p á t é* = v paragrafu pátém

165, 26 *anexovat* (z lat. místo anektovat) — připojit, zabrat

167, 1 *Průmyslová jednota* — viz pozn. k 130, 20. Schůze, v níž zvítězila kandidátní listina české strany „národního pokroku“ pětinásobnou většinou, se konala na Žofíně 6. 11. 1862.

169, 6 *skrutátor* (lat.) — sběratel, sčitatel hlasů

169, 10 *prof. Skuherský* — viz nekrolog str. 241—243.

171, 1 *Reform* — časopis, který r. 1862 začal vydávat Franz Schuselka ve Vídni.

171, 18 *Franz Schuselka* (1811—1886), známý z Havlíčkovy písničky „Šuselka nám píše“, byl za Bachovy reakce internován, v 60. letech se jako liberální poslanec a novinář přimlouval za přetvoření Rakouska ve stát federativní.

171, 3 *T. Pisling* — viz pozn. ke str. 30, 6.

172, 10 *Mittelpartei* (něm. „strana středu“) neboli strana „haasovská“ (vůdcem byl Andreas Haase) byla pokračováním pověstné „67“ z 6. 7. 1848, kdy 67 pražských občanů žádalo Windischgrätze, aby obležení Prahy nebylo zrušeno a děkovalo mu zároveň za rekovné potlačení revoluce. Josef Barák napsal o Mittelpartei: „Strana ta v zastupitelstvu pražském známým způsobem hospodařila až do r. 1861, kdy naši po prvé vyhráli a jedním rázem žílu zaťali oné bídné servilnosti, onomu hnusnému a svobodného člověka nehodnému patolízalství, které morální hnilobou jsouc prosáklé, bylo s to, aby osud celé Prahy, ano celého národa obětovalo lacinému úsměvu leckteré výše postavené osoby.“ (Vzpomínky str. 42, Praha 1904.)

173, 20 *Alfred Königsberg* = Th. Pisling, který pod tímto pseudonymem vydal činohru Deutsche Kämpfe.

173, 27 *„schmunzelnde Tiergesichter“* = šklebící se zvířecí obličeje“

174, 23 *„katzenjammer“* = kocovina

174, 33 *Saturn* (lat.) — staroitalský bůh osení a rolnictví

174, 33 *satur* (lat.) — sytý

175, 13 *vederemo* (ital.) — uvidíme

175, 15 *Chiron* (řec.) — jeden z kentaurů, kteří byli z poloviny lidé, z poloviny koně.

176, 2 *„es sei nur neu — so nimmt's den Pöbel ein!“* = „jen když je to nové — tak to luzu zaujme!“

176, 23 *non mea culpa, sed ...* (lat.) = ne má vina, ale ...

176, 26 *Ignaz Franz Castelli* (1781—1862), vídeňský libretista a autor veseloher

177, 11 *český sněm* zahájil tenkrát zasedání 8. 1. 1863.

177, 19 *první porážku letošní* — týká se návrhu poslance Taschka, aby byla uznána za platnou volba rytíře dr. Lim-

becka; podrobnější výklad editorův v S XXI, 30. Viz dále pozn. k str. 185, 16.

177, 36 *„Landtagsnotizen“* = „Poznámky ze zemského sněmu“

179, 12 *plastron (franc.)* — šermířský krunýř

180, 1 *Český sněm roku 1863* a *Nábožný přehled každodenní činnosti sněmu českého* (obě skladby vyšly nepodepsány v Humoristických listech 1863) označil za Nerudovy práce redaktor Hum. listů Jos. R. Vilímek a přetiskl K. Rožek (S XXXII, 67—105) a Miloslav Novotný (D VI, 177—218), ke druhé skladbě M. N. přetiskl ještě na str. 496—498 sporný dodatek (Zpěv desátý až třináctý), v našem svazku str. 200—202). Texty vyšly v 5. ročníku Hum. listů v č. 16, 17, 18, 20; původně bylo pokračování i v č. 19. z 31. 1. 1863, ale místo něho vyšly v náhradním č. 19. tři básně na str. 150 (Hanácká baláda, Mně nechte jen mou hospůdku, Smutná píseň o tom pivě) pod souborným názvem Nezávadné *) a s touto poznámkou pod čarou: *) Klínem tímto vyplňuje se místo po zpěvích o „Českém sněmu r. 1863“, pro něž sobotní číslo těchto listův policií zabaveno bylo. — Jména poslanců v obou skladbách uváděných najde čtenář v poznámkové části našeho svazku (často se ve verši opakuje to, co bylo řečeno feuilletonem), poučení o podrobnostech sněmovního jednání se najde v soudobých novinových zprávách nebo v publikaci Řeči Dra Frant. Ladisl. Riegra a jeho jednání v zákonodárných sborech, díl III. z let 1863—1864, vyd. Josef Kalousek, Praha 1887.

181, 9 *interes* (lat.) — zájem; úrok

182, 30 *sitzungssaal* — zasedací síň

182, 32 n. *„Nein, . . . machen!“*

„Ne, jak list můj duchem bohatý je,
ten dnes udělá díru do světa!“

183, 1 *„Nein, . . . lachen!“*

„Ne, jak můj vtip přemocný je,
sám se mu teď musím smát!“

183, 6 *krönungsmarš* — korunovační pochod z opery Prorok (1848), kterou složil hud. skladatel Giacomo Meyerbeer (1791—1864).

184, 8 viz pozn. k str. 51, 14.

185, 16 *o Limbeka:* Rieger žádal k této volbě zvolení nových volitelů.

185, 25 *„nechvalno nám v Němcích iskat pravdu!“* — („nechvalno nám v Němcích hledat právo!“) — verš z rukopisu Zelenohorského (Libušin súd).

185, 29 *„Der Debatte gab er keine Wendung!“* — „Nezpůsobil v debatě obrat!“

186, 17 n. *Erstens ... sechstens* — Za prvé... za šesté
189, 18 n. *patent, diplom* — viz pozn. k 156, 27.
192, 8 *secesionista* (lat.) — odštěpenec; viz pozn. o válce Severu proti Jihu k 150, 22 n.
192, 14 *amtsmann* — člověk zastávající úřad, funkci
193, 14 *„point d'honneur"* (franc.) — věc cti
196, 21 *Šimon Lomnický z Budče* (1552—1662); narážka na básníka služebníčkujícího chlebodárcům.
196, 24 n. *Am Fünfkirchenplatz ... Bier!*

Na Pětikostelním plácku stojí dům,
tři muži z něho vycházejí
a jeden z nich ze široka hovoří:
„Tak zlé to uvnitř ani není,
slyšíme nejzuřivější Čechy
bodře mluviti německy.
Dělají, jako bychom jim nerozuměli,
ale moc jim na tom záleží, aby bylo vidět, že mluví
německy — hle,
vždyť velmi dobře musí vědět,
ať německy nebo česky,
že to odskáčou!"
To pověděl a usmál se potutelně.

Druhý na to rázně:
„Mně to tam připadá přece jen příliš klidné,
s tahanicemi a manévrováním
přijdeme tam o všecko.
Aby se namlelo, musí být pořádné zrno,
když se volá do boje, musí být zvučná polnice,
a poklona na poklonu
nám nepomůže k dobrému konci!"

Třetí, Nathan, povídá takto:
„Tím nejsou Němci vinni.
Mluví se o jejich servilnosti,
a platí to spíše o Češích.
Mocným se maže med okolo huby,
vládě se ušetří blamáž,
šlechtě se ponechá honební právo, —
jen ať se do toho nikdo neplete.
Z politiky, to já vidím,
nezmění-li se poměry,
svaz obcí a právo výčepné
budou nám nakonec na škodu, — —
a to všecko při tom mizerně vařeném pivu!"

198, 21 *„ex abrupto“* (lat.) — náhle, bez přípravy
199, 10 *nad bierkreucrem* (z něm.) — pivním krejcarem (dávka z piva, vybíraná v některých městech na podporu českých škol)
207, 20 *David Q* = D. Kuh. Viz pozn. k 28, 24.
208, 3 *Karlos* = kníže Carlos Auersperg
208, 11 *špaiscetl* (z něm.) — jídelní lístek
209, 2 *diné* (z franc. dîner) — oběd
209, 5 *pobančila Allemanky* — poplašila Němčíky; franc. Allemand = Němec
209, 13 *amendement* (franc.) — opravný návrh k osnově zákona
209, 17 *dodělána bančice* — návrh na zřízení Hypoteční banky
209, 24 *dr. Fr. Čupr* (1821—1882), filosof a pedagog, poslanec zem. sněmu i říšské rady
209, 26 *Thales z Milétu,* řecký materialistický filosof z konce VII. a počátku VI. stol. před Kr.
209, 27 *tales, quales* (lat.) — (také, jaké; takové makové) = ledajaké
212, 20 *Václav Hollar* (1607—1677), český grafik, zemřelý v Londýně. Sněmovna jednala o koupi jeho mědirytin za 5000 tolarů; kuprštyk (z něm.) — mědirytina
212, 26 *C'est très bon!* (franc.) — To je velmi dobré!
214, 3 *do junkříků Sláda hřímá* — Karel Sladkovský mluví proti velkostatkářské šlechtě.
214, 12 *fikta* (lat.) — předstírané věci, lži
214, 14 *statných Čechů dvaatřicet* odmítlo zúčastnit se doplňující volby do říšské rady, protože Rieger vyslovil požadavek, že si český národ přeje utužení ústavních poměrů a svolání ostatních zemských sněmů, které by se vyslovily o obeslání říšské rady.
214, 16 *na partýsce mělo tácet* — měli v partesech pomlku, t. j. zachovali mlčení.
214, 19 n. *žák, okouněl* — narážka na poslance federalistu dr. Žáka a centralistu Wokouna
217, 3 *Klaudy* — viz pozn. k 56, 8.
217, 4 *extrahuje* (lat.) — vytahuje
217, 6 *Schmiedeberk* — Šmídeberk, městys v Krušných horách
217, 11 *Wied'rum ein gutes Werk* = Zas jednou dobrý skutek; míněno ironicky, neboť ve schůzi z 11. dubna byl schválen návrh, aby cizinci Lauwensteinovi byla udělena podpora 25.000 zl. na založení textilní továrny ve Šmídeberku.
217, 24 *budget* (franc.) — rozpočet (státní nebo zemský)

218, 5 *mixtum,* mn. č. *mixta* (lat.) — míchanice, zmatek
219, 8 *Victorien Sardou* (1831—1901), franc. dramatický spisovatel
219, 23 *„Der Parlaments und der Liebe Wellen“* = „Vlny parlamentu a lásky“; Neruda paroduje název tragedie vídeňského dramatika Fr. Grillparzera „Des Meeres und der Liebe Wellen“ (Hero a Leander).
219, 33 *„Nachfeier“* — dozvuky
220, 5 *attické soli* — důvtipu; viz pozn. k 17, 12.
220, 7 *Pindaros* (asi 522—446 př. Kr.), řecký básník
220, 11 *„Wie herrlich klingt — oho! zur Sache!“* — Jak velebně zní — počkat! k věci!“ —
220, 22 *hoch!* — sláva!
220, 26 *„nessuno“* (ital.) — „žádný“
220, 28 *Hieronymus Lorm,* vlástně Heinrich Landesmann (1821—1902), rodák z Mikulova, něm. básník
221, 8 *Karl Steffek* — velitel pražských ostrostřelců, zastánce německého velení
221, 10 *gloirou* (z franc. gloire) — slávou (ironicky)
221, 23 *jehož se matka odříká* — jde o insert v Hlasu č. 86, 27. 3. 1863, jehož text je přetištěn v D XII, 352—253.
222, 6 *„Tys vlastenec — sem tobě kvítí na věnec“* je verš Fr. L. Čelakovského.
223, 2 *„C'est pire qu'infâme, c'est ridicule!“* (franc.) — „To je víc než nestoudné, to je směšné!“
223, 3 *Alexander Michailovič Gorčakov* (1798—1883), carský diplomat, podporoval zprvu Prusy v protifrancouzské politice, r. 1870 se přiklonil k Francii.
226, 1 *Bezhlavý pop ruský* je podivínský filolog Fr. Jan Jezbera. O něm viz pozn. ke str. 230, 15.
226, 20 *mezi českými Poláky a českocarskými Rusy* — polské povstání r. 1863 rozdělilo českou veřejnost na dva tábory, jeden sympatisoval s polskými revolucionáři, druhý s carským Ruskem; ohlas povstání je zachycen v tehdejším tisku a brožurách.
227, 25 *Puchmýr,* t. j. Antonín Jaroslav Puchmajer (1769—1820), přední básník první novočeské školy básnické, vydal r. 1821 mluvnici a slovník cikánštiny s dodatkem o zlodějské hantýrce.
227, 27 *Veleslavín, časopis pro umění kněhtlačitelské,* vycházel po prvé od 1. 10. 1863 do prosince 1865.
228, 8 *„Intendanten-Stellvertreter“* — *„zástupce intendanta“*
228, 22 *proti Antonínu Šiferovi* se konalo přelíčení pro zločin loupežné vraždy.
229, 6 *pan Rössler* — asi Ernest Franz Rössler (1815—

1864), rodák z Mostu, právník a politik, který se r. 1848 vyslovil ve Frankfurtu pro něm. spolkový stát bez Rakouska, proto se již do Rakouska nevrátil.

229, 9 n. *„Da Bärliner . . . stumm—“* (nářeční němčina) —

„Berlíňáci se naučili jedenáctému přikázání,
a to zní: „Nemukneš!“
A poněvadž nemukali, mlčeli —“

229, 23 *„Feuilletonista,* spisovatel f-nu, má-li býti dobrý, má zapotřebí obzvláštního nadání, obratnosti a vnikavosti, vtipu a soli, vzletu a lehkosti, srdce i ironie a především plynnosti a elegance v jazyku. Jestliže plodové jeho, neustále za sebou se střídající, tak trvale a s dodržením nejímávají, jako plodové opravdovější, nahražuje se to živostí dojmů, včasností jejich a pravidelným se jich opětováním . . . Pěkný f. mají i nyn. pol. noviny české: *Národní listy* a *Čas* (jmenovitě výt. články *Jana Nerudy*).“ (Riegrův Slovník naučný III, 1863.)

230, 15 *František Jan Jezbera* (1829—1901), docent slovanských jazyků na varšavské universitě, vydal r. 1863 v Praze brožuru Rusové, Srbové, Poláci a Čechové s ostatními Slovany. Propagoval četnými brožurami slovanskou vzájemnost a nesprávně učil, že Cyril a Methoděj nepsali nikdy hlaholicí, nýbrž cyrilicí. Za zásluhy o Slovanstvo jej ruský car odměnil zlatým prstenem s diamanty. To vše N. zesměšňuje v předešlém feuilletonu Bezhlavý pop ruský. Více o něm ve svazku Literatura I.

230, 32 *Männergesangvereinu* — mužského pěveckého spolku.

230, 35 *Arndt* — viz pozn. ke str. 90, 5.

232, 18 *Frankfurt na př. vrhá stíny své až k nám* — k 33. narozeninám rak. císaře Frant. Josefa I. (nar. 18. 8. 1830) objevily se ve Frankfurtě plakáty, odmítající jeho choutky na titul císaře německého a připomínající mu ústavní právo z r. 1849 a povinnost zjednati smír mezi národy Rakouska-Uherska. Text plakátu v D XII, 354 a S XVII, 226—267.

232, 26 *kouskovitý šat svůj vyměnila* — Germania touží po sjednocení.

232, 30 *Zlaté dno* — viz pozn. ke str. 129, 30.

233, 10 *Ninon de l'Enclos* (1620—1705), pařížská kurtisána, přítelkyně předních politiků francouzských své doby.

233, 27 *na Moravu, Moravičku milou* (obměna prvních slov známé písně Hankovy), t. j. na pěvecké slavnosti na oslavu tisícileté památky Cyrila a Methoděje v Brně 25. a 26. 8. 1863.

233, 31 *k „panu zloději“* — text insertu v S XVII, 268 nebo v D XII, 354.

234, 10 *Beseda umělců, Umělecká beseda,* zal. r. 1863 jako společenské středisko pražského uměleckého života.

234, 15 n. viz svazek České divadlo II.

235, 1 *David Kuh* — viz pozn. k str. 28, 24; 235, 30 a 236, 21.

235, 30 *článek o banketu oposičních žurnalistů českých* (Festdiner der föderalistischen Opposition) vyšel bez podpisu v Tagesbote aus Böhmen č. 241 ze dne 1. 9. 1863.

235, 32 *Joseph Emanuel Hilscher* (1804—1837), německý básník, překladatel Byrona. Narodil se v Litoměřicích, zemřel v Miláně. Německou literární trucslavnost (proti oslavám K. H. Máchy, pochovaného v Litoměřicích) reprodukuje obr. příl. č. 13.

236, 12 *na „wachtstubě“* — na strážnici

236, 21 *o Nerudovi* D. Kuh v uvedeném článku píše: Ueber das Martyrium des Herrn Neruda wissen wir nichts zu berichten, ausser dass er das Unglück hatte, längere Zeit in unserem Bureau als gerngesehener Mitarbeiter im Gebiete höherer und längerer Notizen zu fungieren. (O mučednictví pana Nerudy nemáme co říci, ledaže fungoval na neštěstí delší dobu v naší redakci jako vítaný spolupracovník v oboru vyšších a delších zpráviček.)

236, 28 *což milerád stvrzuju:* N. byl členem redakce Tagesbote aus Böhmen v letech 1856—1857. V r. 1856 psal lokálky, r. 1857 i kritiky a feuilletony.

237, 2 *nehonetnost* (z franc.) — nepoctivost, nečestnost

237, 4 *biograf* (řec.) — životopisec

238, 5 *„Il ne reste plus que le ridicule à combattre“* (franc.) — „Nezbývá už nic než bojovat proti směšnostem.

238, 9 *Ernest Renan* (1823—1892), franc. filosof, studoval dějiny křesťanství a židovského národa.

238, 14 *ultramontánní* (z lat.) — krajně katolický

238, 19 *compatrioti* (z franc.) — krajané

239, 1 *„melírované“* — smíšené; melírovati = mísiti dva různobarevné druhy vlny k výrobě příze nebo tkanin

239, 2 *paroxysm* (řec.) — prudký záchvat, třeštění

239, 4 *Höfler* — viz pozn. k 142, 4.

239, 5 *Jan Erazim Sojka* (1826—1887), spisovatel a novinář; srov. 193, 22 a svazek Literatura I.

239, 20 *„un maître de cérémonies“* (franc.) — „vedoucí společenské zábavy“

239, 28 *„Dictionnaire des célébrités nationales“* (franc.) — „Slovník národních velikánů“

239, 32 *Amable Jean Pélissier* (1794—1864), franc. maršál, o němž N. zaznamenal tvrzení (v Hlasu 6. 9. 1863), že se

vlastně jmenoval Pelíšek. Viz svazek Literatura I. s feuilletonem o J. E. Sojkovi.

241, 9 *„Memento mori“* (lat.) — „Pamatuj na smrt“

243, 7 *od svatého Havla* — Průmyslová jednota měla sídlo v býv. kláštеře sv. Havla, Praha I, č. p. 539.

244, 6 *Když ... vypravovat.* — Srovnej: Wenn jemand eine Reise tut, so kann er was erzählen, výrok něm. básníka Matthiase Claudia (1740—1815).

244, 9 *Reinhold Lenz* (1750—1792), něm. básník. Jeho životopis vyšel ve feuilletonu Tagesbote aus Böhmen v č. 283 a 284 z 13. a 14. 10. 1863. (Přetištěn z knihy Josefa Bayera Von Gottsched bis Schiller, kt. vyšla r. 1863 u H. Mercyho v Praze.)

244, 10 *turnéřský* (z něm.) — tělocvičný

244, 12 *Brühlova terasa* — výstavná časť drážďanského nábřeží s čelnými galeriemi a uměleckými sbírkami

245, 8 *Ferenc Liszt* (1811—1866) byl pianista a skladatel maďarský, nikoliv německý, žil však v Německu.

245, 8 *Adalbert Niemann* (1831—1917), proslulý německý tenorista

245, 17 *parament* (lat.) — ozdobná látka, bohoslužebné roucho

245, 19 *rocheta* (ital.) — bílá obřadní říza přes kleriku

245, 22 *o „böhmischem Schrifttext“* — o českém biblickém textu

245, 26 *Höfler* atd. viz pozn. k 142, 4.

245, 38 *„Pustrpalk, wo bist du?“* („Pustrpalku, kde jsi?“) — citát ze staročeské veršované satirické skladby Mastičkář

247, 1 *škola Tomlinsonova* (Bulwerův hrdina August Tomlinson) = taškářská

247, 11 *Edward George Bulwer-Lytton* (1805—1873), angl. spisovatel a státník, autor románu Paul Clifford (1830)

248, 13 n. *„Böhmischer Adressat ... wollen!“* — „Český adresát je zde neznámý“ — „Mluvte prosím německy, když chcete obchodovat s německým knihkupectvím!“

248, 31 *„Unsinn, schicken Sie das Blatt nach China!“* — „Nesmysl, pošlete časopis do Číny!“

249, 2 *feuilleton dnešní Bohemie,* t. j. článek Auf der Strasse (Na ulici) v č. 282, 28. 11. 1863, str. 1369—1370.

249, 5 *lidé prodávající „almu“.* — *alma* chybně místo *(h)alva* (orientální lahůdka podobná t. zv. „tureckému medu“). Neruda se posmívá tvaru alma, který vznikl pravděpodobně tím, že sazeč špatně četl nezvyklé slovo alva (v německém rukopise Alwa). Ve jmenovaném článku Bohemie se totiž čte na str. 1370: Es ist aber kein Käse, sondern ein süss-

schmeckendes Gericht, aus Honig, Mandeln und Nüssen bereitet; „Alma“ nennt es der südslavische Verkäufer, der... (Není to však sýr, nýbrž sladký pokrm z medu, mandlí a ořechů; „alma“ mu říká jihoslovanský prodavač, který...)

250, 3 *„Deutsche Gemütlichkeit“* — „Německá bodrost“

250, 6 *v Široké ulici v Likaveckém (= Lukaveckém) domu,* v tehdejším německém kasinu (č. p. 27 v nynější ulici Jungmannově v Praze II.)

250, 10 *„Juxausschuss“* — „výbor pro legrace“

250, 16 n. *„eine ... Unterhaltung“* — dlouhá řada vozů uzavírala průvod“ — „Byl dopraven do všeobecné nemocnice, kde se mu dostalo nutného ošetření“ — „příčina neblahého činu je neznáma“ — „bohatý věnec krásných dam“ — „živá zábava“

250, 32 *„Pochválen buď pán“* — tento pozdrav je vznosná pointa Heineovy básně Frieden; srov. 158, 10.

250, 26 *Zawiszanku* — polskou zpěvačku

250, 29 *Heineho poetický sen* — N. opět myslí na báseň Frieden z Buch der Lieder. Viz pozn. k 158, 10.

251, 10 *Ave anima pia!* (lat.) — Buď pozdravena, zbožná duše! (Zde asi: Prostoduchý člověče!)

251, 19 *Freytag* — viz pozn. k 21, 32 a svazek České divadlo II.

251, 25 *„Waffenpass“* — „zbrojní pas“

251, 27 *Váleno dlúho a kruto* — verš (pozměněný) z básně Jaroslav rukopisu Královédvorského

252, 11 *„Noli amare Teutoncas!“* (lat.) — „Nemiluj Němky!“ (Fr. Bílý a V. Černý, Korespondence a zápisky Fr. L. Čelakovského I, 19.)

254, 13 *Šlesvik:* viz pozn. k 37, 15.

254, 26 *„Haben Sie gehört? — Die singen Schleswig-Holstein meerumschlungen!“* — „Slyšel jste? — Ti zpívají píseň Šlesvik-Holštýn mořem obklopený!“ — Básníkem a skladatelem této protidánské nacionalistické písně byli Chemnitz a Bellman, jimž Prusové postavili r. 1896 pomník v Šlesviku.

254, 33 *Marian Langiewicz* (1827—1887), vůdce a diktátor v polském povstání r. 1863

255, 9 *jako rozhněvaná gloria* — pravděpodobně úmyslně místo tvaru gorila. (Lat. gloria = sláva.)

256, 24 *Čeněk Maixner* (1838—1911) ryl podle kreseb svého bratra Petra dřevoryty pro Zapovu Českomoravskou kroniku.

256, 34 *Karl Friedrich Lessing* (1808—1880), něm. malíř, autor obrazu Hus v Kostnici (1842). Umělecká beseda zařídila výstavu tohoto obrazu v Praze.

257, 2 *ažio (ital.)* — příplatek, přirážka

257, 18 *Jerusalem* — dům č. p. 251 v Praze I, Konviktská ulice

257, 23 *„es lebt zuviel des Schönen in so enger Brust!“* — „žije příliš mnoho krásna v tak útlé hrudi!“

259, 9 *Wallburg Vesecký* — viz svazek České divadlo II.

260, 6 *Kyropaedie* (řec. Kyrupaideia, Vychování Kyrovo), historický román (8 knih) řec. dějepisce Xenofonta

260, 15 *nerozumíť každý rovnoprávnosti úplně, neníť každý Horský-s-feld!* Narážka na podnikavého agronoma Fr. Horského (1801—1877), který se podpisoval rytíř z Horkysfeldu (t. j. půl jména českého a půl německého).

261, 3 *Lesehalle* (Die wissenschaftliche Lesehalle der deutschen Studenten) byl čtenářský spolek něm. studentů, založený v Praze r. 1849.

261, 13 *„nonum prematur“*, nonumque prematur in annum = (umělecké dílo) má být zadrženo (před uveřejněním) do devátého roku (t. j. až dozraje); citát z Umění básnického (Ars poetica, verš 388) od řím. básníka Quinta Horatia Flacca (65—8 př. Kr.).

263, 10 *„Nihil . . .“* viz pozn. k 121, 22.

264, 1 *Ernst Leopold Kellersperk* (1822—1879), místodržitel v Čechách

264, 2 *Antal Forgách* (1819—1885), r. 1860 místodržitel v Č., poslanec na čes. sněmu, r. 1861 uherský dvorský kancléř

264, 2 *„je nachdem“* — „podle toho“

264, 4 *Albert Nostic* — viz pozn. k 58, 26.

264, 5 *Karl Rothkirch-Panthen* (1807—1870), v l. 1863—1866 zem. maršálek, v l. 1866—1867 místodržitel v Čechách

265, 5 *Dorové*, kmen v starém Řecku, obývající poloostrov Peloponnes a stř. Řecko mimo Attiku.

265, 13 *Oušť a Domažlice* — dějiště vítězných husitských bitev. (U Ústí nad Labem 16. června 1426, u Domažlic 14. srpna 1431.)

265, 13 *Thermopyly* — průsmyk ve stř. Řecku, v němž spartský král Leonidas r. 480 př. Kr. vzdoroval perské přesile.

265, 18 *Minos*, v řeckém bájesloví mocný a přísný král na Krétě; po smrti se prý stal se svým bratrem soudcem v podsvětí.

265, 26 *Batrachomyomachia* (řec. Žabomyší vojna), starořecká parodie hrdinského eposu

265, 31 *pantheony* (řec.), *wallhally, ruhmeshally* (něm.) — památníky, slavíny, slávochrámy

265, 32 *Jacques Fromental Halévy* (1799—1862), franc. hud. skladatel, autor opery Blesk (L'éclair)

266, 18 *dr Franz Pankraz* — německý poslanec českého zemského sněmu, plzeňský advokát

266, 27 *„Muso, vyprávěj mi o muži“* (Andra moi enepe, Musa) — začátek Homérovy Odysseje

266, 31 *dr Cupr* — viz pozn. k 209, 24.

266, 32 *Dii vertant omen* (lat.) — bohové, odvraťte zlé znamení

266, 33 *doktor alterius facultatis* (lat.) — dvojnásobný doktor

266, 37 *„Der Gedanke der Trennung ist das Bindende in der Liebe!“* — „Myšlenka na odloučení je pojítkem lásky!“

267, 2 *Juno a Venuše* — starořímské bohyně, symboly ženské krásy

267, 5 *Nemoc po táboře rozšířil zlou, umírali lidé* — (Nuson ana straton orse kaken, olekonto de laoi) — citát z (Homérovy) Iliady 1 ,10. N. se posmívá překladu, který je sestaven tak, aby se česká slova — bez ohledu na přesné zachování významu — podobala řeckým.

268, 11 *Shakespearova slavnost* — na počest 300. výročí narozenin hrány po celý týden v Novoměstském divadle Shakespearovy hry, dne 23. 4. 1864 cyklus ukončen Kupcem benátským (proslov Fr. V. Jeřábka). Srv. svazek České divadlo II.

269, 16 *Slovana Lessinga:* Jan Kollár se domníval, že něm. básník Gotthold Ephraim Lessing (1729—1781) byl slovanského původu (Lessing — Lesník).

269, 17 *Jan Josef Václav Radecký* (1766—1858), proslulý rakouský maršál, se narodil v Třebnicích u Tábora.

269, 35 *schwarzrotgolden* — černočervenozlatá (barvy jednotného Německa)

271, 2 *Tholosan,* hlavní postava veselohry „Mnoho přátel naše škoda“ (Nos intimes, 1862), kterou napsal franc. dramatik Victorien Sardou (1831—1901). Narážka na Karla Šimanovského-Šímu, který hrál Tholosana. Viz svazek České divadlo II.

271, 14 *Lucien Caussade,* postava z téže hry, hraná Fr. Karlem Kolárem

271, 15 *metempsychosa* (řec.) — stěhování duší, převtělení, proměna

272, 2 *„jmeno zamlčíme...“* = citát z Nerudova Kupletu oněginského (viz Básně I.), jejž psal o sobě samém. (Vztah k T. Macháčkové.)

272, 9 *„Bath“* — značka přepychového dopisního papíru (podle jména anglického lázeňského města).

272, 19 *Donato* — jednonohý tanečník, vystupující tehdy v Praze

272, 30 *L'histoire du chevalier Des Grieux et de Manon Lescaut* je slavný milostný román, který napsal franc. spisovatel Louis Antoine abbé Prévost (1697—1763).

272, 32 *Emanuel Swedenborg* (1688—1772), švédský přírodovědec a filosof, zakl. nábož. sekty Nový Jerusalem

273, 2 *mezi ...*, *po ... a před* — pořadí rubrik v Hlase

273, 5 *itinerarium* (lat.) — plán cesty, průvodce

274, 29 *Jan Ohéral* (1810—1868), moravský spisovatel, kolísající mezi Čechy a Němci.

275, 3 *Libušin súd* — báseň rukopisu Zelenohorského

275, 25 *Thermopyly* — viz pozn. k 265, 13.

276, 6 *decennium* (lat.) — desítiletí

278, 2 *„Kurze Geschichten“* — „Krátké příběhy“

278, 4 *„in spe“* (lat.) — v naději, nadějný

279, 4 *„Bellmausy“*, *„Šmoky“*, t. j. postavy z Freytagových Žurnalistů; viz pozn. k 21, 32 a svazek České divadlo II.

279, 11 *„Das Gute liegt so nahe“* — „Dobré leží tak blízko“ (Goethe)

281, 12 *„verlorner Posten in dem Freiheitskriege“* — „Ztracená varta v boji za svobodu“, citát z Heineova Enfant perdu (Romanzero 1851).

282, 10 *garotteurství* (z franc.) — škrcení, rdoušení lidí

282, 14 *náuky předních socialistů* — Neruda má na mysli theorie utopického socialismu.

283, 7 n. *Svatojánský dvůr (Sankt-Johanns-Hof)*, *Dvůr slunce-obratní (Sonnwendhof)* — viz sv. České divadlo II.

284, 13 *František Haisz* (1818—1899), pražský písničkář, autor písně Boleslav, Boleslav, překrásné město. (Jméno Heiss zde normalisujeme na Haisz podle posledního Nerudova vydání Žertů z r. 1887.) Více o něm ve sv. Žerty hravé a dravé.

287, 14 *„sprachenzwang“* — jazykový nátlak, útlak; *sprachenzwängluje* — sloveso odvozené od „sprachenzwang“

288, 22 *panslavismus* (z řec.) — všeslovanství, hnutí za sjednocení Slovanů

290, 2 *louvreské sbírky* — museum výtvarných umění v pařížském paláci Louvre. (Nerudovo adj. louverské upravujeme na louvreské.) Viz Nerudovy Menší cesty, Pařížské obrázky.

290, 6 *Pont des Arts* — jeden z pařížských mostů

290, 15 *pro loňsko*, t. j. pro rok 1863, kdy došlo k polskému povstání; viz též pozn. k 226, 20.

290, 21 *Polonais ou Hongrois* (franc.) — Poláci nebo Maďaři

290, 28 *Quartier latin* (fr. latinská čtvrt) — pařížská čtvrt vysokých škol na levém břehu Seiny

292, 18 *„Das ganze Deutschland soll es sein! Hoch Deut-*

schland!“ („Německo musí být sjednoceno! Ať žije Německo!“) — slova Arndtovy písně, viz pozn. k 90, 3.

292, 23 *„He, garçon!“* (franc.) — „Haló, číšníku!“

293, 12 *Johann Alois Blumauer* (1755—1798), něm. vídeňský básník, autor parodie na hrdinskou báseň latinského básníka Vergilia „Aeneis“.

293, 27 *George Payne Rainsford* (1799—1860), angl. autor mnoha dobrodružných románů

293, 30 *Jean Baptiste Molière* (1622—1673), slavný franc. autor veseloher

295, 18 *Saturnus,* staroitalský bůh osení a rolnictví; na jeho počest se každoročně v prosinci konaly po několik dní hlučné slavnosti, zvané saturnalia.

296, 6 *Kdosi* je Fr. L. Rieger, který uveřejnil v Národu 15. 1. 1865 článek Boucharoni, namířený proti Mladočechům; konservativním Staročechům říká N. „věhlašáci“. Srv. 51. 9.

298, 27 *in natura nebo in reluto* (lat.) — v naturáliích nebo v penězích

299, 25 *„Uebrigens... zu haben!“* — „Jinak konservativní a neškodný; hodí se pro úřad nebo pro udělení řádu!“ (Parodie závěru Boucharonů.)

300, 8 *„Dass... anfängt“* — „Že se u většiny Čechů počíná ujímati klidnější a méně zaujaté oceňování poměrů“

300, 34 *„Künstlerausschuss“* — „Umělecký výbor“

301, 1 *veškerá oznámení besední:* N. napsal v dopise Umělecké besedě, že vystoupí, bude-li Beseda nadále dvojjazyčná. (M. Novotný, Listář J. N.)

301, 25 *německé komando* — viz svazek České divadlo II.

301, 34 *Giovanni Boccacio* (1313—1375), italský renesanční novelista, autor Decameronu.

302, 19 n. *Die Sperlinge... Federvieh* —

Vrabčáci přišli k velké cti,
poněvadž je vrabci velice chválili.
Vrabci přivedli v nadšení celou zemi,
poněvadž byli uznáni od vrabčáků.
Nato si stejně šťastně počínalo
ještě mnoho cvrlikajících opeřenců —

303, 13 *„das ist der Bücher tiefster Sinn!“* — „to je nejvlastnější smysl knih“, zde „to je hlavní věc“; ironicky použitý citát z Heineovy revoluční básně Doktrin (Neue Gedichte, oddíl ZeitGedichte).

303, 33 *semper aliquid haeret!* (lat.) — vždy něco uvízne! (z pomluvy)

304, 3 *Männergesangverein nebo Flöte* (Mužský pěvecký spolek nebo Flétna) — názvy německých hudebních spolků.

304, 7 *Čeněk Vecko* (1834—1874), český tenorista, kterého ředitel Wirsing přetáhl do něm. divadla. Viz sv. Čes. divadlo II.

304, 18 *ultra* (lat.) — předložka nad, přes; neobyčejný, zvláštní

305, 14 *Keplovka* = ostrov Köpplův (jméno po býv. majiteli), vých. část Rohanského ostrova. Srv. pozn. k 47, 13.

305, 20 *Malý je prý à la Stuwer* — pražský pyrotechnik Malý se vyrovná vídeňskému pyrotechniku Stuwerovi.

306, 29 *idolence* (lat.) — netečnost, lhostejnost

309, 15 *Jules Michelet* (1798—1874), franc. dějepisec, psal též přírodovědecké knihy; L'Oiseau (Pták) vyšel r. 1856.

310, 34 *Clavigo* — tragedie J. W. Goetha

312, 9 *curriculum vitae* (lat.) — běh života, životopis

312, 17 *Kassandra* — v řeckém bájesloví věštkyně neblahých věcí

315, 4 *V. N.* = Vojta Náprstek (1826—1894), zakladatel Amerického klubu dam (viz též str. 352), Náprstkova průmyslového musea atd.

317, 1 *Předslov slavnosti Komenského,* t. j. před odhalením pomníku J. A. Komenskému v Brandýse nad Orlicí. Slavnostním řečníkem byl tam Karel Sladkovský 5. září 1865, text jeho řeči byl otištěn téhož dne v č. 184 Národních listů (nad čarou).

320, 1 *iluminace,* t. j. osvětlení Prahy k 20. říjnu 1865; touto demonstrací měly být připomenuty sliby, dané císařem v t. zv. říjnovém diplomu z 20. 10. 1860.

320, 7 *tratiknot,* — vlastně kratiknot, nůžky na ustřihování shořelých knotů svíček

320, 22 *„Nicht grösseren Vorteil wüsst' ich zu nennen, als des Feindes Verdienst erkennen.“* — „Neznám větší ctnosti nad uznávání nepřítelových zásluh.“

321, 3 *Shakespearestudien eines Realisten“* („Realistovy shakespearovské studie“) vydal r. 1865 ve Stuttgartu G. Rümelin.

321, 9 *„Wo nicht heraus zu verhören ist, da verhört man hinein“* — „Když to výslechem z něho nemohou dostat, tak to výslechem do něho nacpou.“ (V překladu O. Fischera Vansenova slova tesaři před zatčením Egmontovým ze 4. dějství. J. W. Goethe, Spisy, sv. 14, str. 123, Praha 1931.)

321, 28 *hr. Antonín Lažanský,* náměstek místodržitele

322, 21 *„beklagenswerte Repressalien“* — „politováníhodná odvetná opatření“

324, 5 *„Wer kennt nicht deutsche Gutmütigkeit und Fried-*

fertigkeit!“ — „Kdo nezná německé dobráctví a smířlivost!“

324, 7 *Emanuel Kittl,* otec Emmy Destinové, který tenkrát stavěl dům. Dostal anonymní dopis, aby si dal hlídat stavivo, které jest „výborným a nasnadě ležícím prostředkem, aby se domy poblízké bombardovaly“. (Podle S XXXI, 133.)

324, 27 *milly* — svíčky (stearinové nebo lojové) z vídeňské továrny Millyho

324, 34 *26. února dal, 20. září vzal:* 26. únorem 1861 je datována t. zv. únorová ústava („únorovka“), 20. září 1865 císař. manifestem a patentem bylo vyhlášeno, že říjnový diplom a únorový patent o říšském zastupitelstvu (viz pozn. k 50, 1) budou předloženy sněmu uherskému a chorvatskému a že se zatím zastavuje platnost únorového patentu i pro země neuherské a užší říšskou radu. Bylo tedy 20. září vzato, co dal 26. únor. — Tuto událost předcházely Schmerlingovy dlouhé boje s Uhry o uherskou ústavu. Nesmiřitelný Schmerling nakonec sám podal demisi a byl propuštěn 27. 7. 1865. Na jeho místo nastoupil hr. Richard Belcredi (viz pozn. k 59, 25). Nástup hr. Belcrediho do úřadu ministerského předsedy Předlitavska znázorňuje obraz. reprodukce z časopisu Vosa, příl. 15.

326, 21 *Xenie* (řec.) — básnická sbírka Goethova a Schillerova, zde seznamy knih

331, 17 *„messkatalogy“* (něm.-franc.) — veletržní katalogy, zde seznamy knih

332, 13 *klausule* (lat.) — doložka, výhrada

332, 34 *immortelka* (z franc.) — slaměnka

334, 6 *Jachym Lelewel* (1786—1861), polský dějepisec a politik, odpůrce aristokracie, vůdce demokratické strany v polské revoluci r. 1830—31.

335, 29 *Droze,* vlastně Francois Xavier Joseph Droz (1773—1850), franc. filosof, historik a národohospodář, jehož Economie politique ou principes de la science des richesses (3. vyd. 1854) přeložil Fr. L. Rieger r. 1853 (Politické hospodářství aneb základy vědy o statcích.)

340, 32 *„tanzkränzchen“* — „taneční věnečky“

344, 1 *Nad Fügnerovým katafalkem* — viz vyobrazení v příl. 16. a pozn. k 136, 1. — O deset let později napsal N. feuilleton Nad hrobem Jindřicha Fügnera, NL, 14. 11. 1875.

348, 23 *Karel Zelinka* — viz výklad ve svazcích České divadlo II. a Literatura I.

349, 27 *Leopold Schefer* (1784—1862), něm. básník, lyrik a novelista. Jeho Laický breviář (Laienbrevier 1834—1835) napodobuje orientální moralistní poesii.

352, 8 *„Americký klub“* — viz pozn. k 315, 4.

353, 24 *zřízení „Dámské besedy“* — viz str. 313, 1 n.

355, 16 povídku *„Arne“* (z r. 1858) napsal norský spisovatel Björnstjerne Björnson (1832—1910).

357, 15 *hlasy o Herbstově resoluci* — Eduard Herbst (viz pozn. k 54, 16) navrhoval vydání adresy, opírající se o císařský manifest z 20. září 1865 (viz pozn. k 324, 34) a doporučující oživení Schmerlingovy širší a užší říšské rady, která by rozřešila uherské záležitosti. Sněmovna zamítla Herbstův návrh 111 proti 105 hlasům. V abecedním seznamu poslanců, kteří hlasovali proti návrhu, je dr Žák, ve skupině poslanců, kteří se vyslovili pro návrh, nezačíná žádné jméno písmenem Ž (poslední K. Zedwitz).

357, 25 *Moritz Gottlieb Saphir* (1795—1858), něm. humorista, vydavatel časopisu Der Humorist, autor četných paropdií, anekdot atd.

357, 33 *Josef Othmar Rauscher* (1797—1875), od r. 1853 vídeňský arcibiskup a kardinál, tvůrce ultramontánní strany rakouské, vedl v l. 1851—1855 hl. jednání o rakouský konkordát.

358, 10 *Joseph de Maistre* (1754—1821), franc. spisovatel a politik, obhájce absolutní monarchie z boží milosti

358, 11 *par excellence* (franc.) — zvláště, zvláštní, přední

358, 33 *Friedrich Kreyssig* (1818—1879), něm. literární historik, autor knih Geschichte der franz. Nationallitteratur (5. vyd. 1879), Studien zur franz. Kultur und Litteraturgeschichte (1864) a j.

359, 9 *Girardinova „Pokuta ženy“* — jde o drama Le supplice d'une femme (1865), které napsal franc. novinář a politik Emile Girardin (1806—1881); viz svazek České divadlo III.

359, 14 *papa Dumas* = Alexandre Dumas „otec“ (1803—1870), autor Tří mušketýrů, jeho syn téhož jména proslul jako autor románu (a pak div. hry) Dáma s kameliemi.

360, 13 *z Písma svatého,* t. j. z knihy Josue (Starý Zákon)

360, 31 *Anastasius Grün,* vlastním jménem Anton Alexander Graf von Auersperg (1806—1867), něm. básník, člen rak. říšské rady a kraňského (slovinského) sněmu

361, 10 *slovenského Valibuka* — viz Slovenské pohádky a pověsti od B. Němcové.

362, 11 *„frawe“* = staroněmecké „paní“ (Frau)

Vysvětlivky k obrazovým přílohám

1. *Česká sněmovna.* Ke str. 7—12, Před sněmovnou, atd. — Reprodukce z Rodinné kroniky II. sv., 1862, č. 41, str. 497. Zasedací síň české sněmovny ve Sněmovní ulici na Malé Straně v domě č. 176-4. Na vyvýšeném místě jsou sedadla pro zemského maršálka (hr. Albert Nostic) a jeho dva zástupce, nad předsednickým stolem veliký obraz císaře Františka Josefa I. od Ed. Engertha. Vpravo od předsednictva tři lóže pro zpravodaje dvanácti pražských politických časopisů, před předsednictvem místa pro těsnopisce a sněmovní úředníky. Ostatní místa zaujímají zemští poslanci němečtí (většina) a čeští (menšina). Viz též vysvětlivky k 7, 2.

2. *Prager Zeitung — Pražské noviny a český lid.* Ke str. 13—16, Dopis z Bohemopolisu. — Dřevoryt podle kresby Fr. Kolára z Humoristických listů r. III, č. 13, 29. 12. 1860, str. 103.

Podle časopiseckého titulu kresby (Ilustrace k české literatuře) by se na první pohled zdálo, že jde o narážku literární, ve skutečnosti to byl nadpis krycí, který měl chránit Humoristické listy před dalším zabavením. Kresba znázorňuje, jaký odpor v lidu budily nenáviděné úřední noviny, vydávané ve dvojí podobě jednak jako Pražské noviny, jednak jako Prager Zeitung. Vlevo úředník snímá s police *Strafgesetz* (Trestní zákoník), pod obrazem je tento text: *„Pořád nám dávají, co se nám nelíbí, pořád nám dávají, co my nechcem.“ — Píseň národní.*

3. *Buršácká slavnost (komrs).* Ke str. 18—21, Někteří hodní a poctiví lidé... — Karikatura Fr. Kolára z Hum. listů r. IV, 1861, č. 24, str. 196.

V záhlaví otiskly Hum. listy citát z listu Prager Morgenpost tohoto znění: „Na komrsu bylo přítomno na 300 německých spolkových studentů. Byl to skutečně povznášející pohled na nadějný zástup statných mladých mužů, slavících v nenucené veselé náladě slavnost svobody.“ — O Brinzovi viz pozn. k 60, 33.

4. *Zálusk Pruska na Šlesvik a Holštýn.* Ke str. 37—38, Poláci na pruském sněmě a j. — Dřevoryt podle kresby Fr. Kolára z časopisu Blesk r. I, č. 9, 14. 5. 1864.

Prusko znázorněno jako pes (na obojku nápis *Prusko*, na kamínku *Šlesvig-Holštýn)*, cvičitelem je míněn francouzský

císař Napoleon III, který si nepřeje, aby Prusko bylo příliš silné, a proto je zdržuje před přivtělením Šlesviku a Holštýna. — O průběhu sporu viz pozn. k 37, 15.

5. *Ilustrace k bájce o žábě.* Ke str. 46, 6, Ještě jaro a 114—115, Drobné klepy. — Dřevoryt podle kresby Fr. Kolára z čas. Blesk r. I, č. 12, 24. 9. 1864, str. 96.

Výstižné znázornění, jak se lidové vrstvy dívaly na reakci a jaký konec jí přály.

6. *Herkules na rozcestí.* Ke str. 50—63, Sněmovna poslanců I.—III. — Karikatura Fr. Kolára z Hum. listů r. III, č. 42, 20. 7. 1861, str. 352.

Znázorněna situace Rakouska po vydání únorových patentů (*26. únor 1861*). Na kozlíku představitel vlády popohání bičem této únorové ústavy rakouské národy. Vlevo směřují *autonomisté,* z nichž Maďaři a Chorvaté se dovolávají své ústavy z r. 1848, za nimi Češi a Poláci mávají vlajkou *20. říjen,* t. j. dovolávají se konstituce a císařských slibů, daných diplomem z 20. října 1860. Vpravo *do Frankfurtu* (t. j. k sjednocenému Německu) míří jen představitel německé byrokracie a reakce (cylindr!) s heslem *Deutsch und freisinnig* (Německy a svobodomyslně), který zajíždí do bahna, kdežto autonomisté vjíždějí na pevnou půdu. Pod kolem *„státní mašiny“* je velkou překážkou balvan *Finance.* — Viz též pozn. k 50, 1.

Text pod obrázkem: *„Kudy, chaso, kudy kam?“ — „„Tudy, pane, tudy tam!“ “*

7. *Práce poslanců vídeňské říšské rady.* Ke str. 50—63, Sněmovna poslanců I.—III. — Karikatura Fr. Kolára z Hum. listů r. IV, č. 35, 31. 5. 1862, str. 293.

Jan Neruda jen jednou jel do Vídně kvůli referátům o vídeňské říšské radě, pak o ní přestal referovat. Tato říšská rada nemohla spasit rakouské národy; opoziční autonomistická pravice spala doma, vládní levice spala v říšské radě, a to i se svým předsedou dr Franzem Heinem. Text pod obrazem: *(NB. Kdo by si na otázku tuto nedovedl odpověděti, tomu zašleme z t u h a v á z a n ý exemplář rokování letošní říšské rady jako prémium.)*

8. *František Pštross* (1823—1863). Ke str. 74—81, Sněmující magistrát I. II. — Litografie Fr. Chalupy (podle fotografie), Rodinná kronika sv. III, 1863, č. 65, str. 151.

Oblíbený první pražský primátor české národnosti (řemeslem koželuh), který v letech 1861—1863 vracel Praze její český ráz.

9. *Ilustrace k Hebbelovým veršům o Češích a Polácích.* Ke str. 82—83, Drobné klepy. — Dřevoryt podle kresby Fr. Kolára z Hum. listů r. IV, 1862, č. 5, str. 37.

Na Hebbelovy verše (celý překlad viz v poznámce k 83, 9) reagovaly Hum. listy tímto obrázkem. Žižka s polským spojencem bije Němce, který má na kalhotech záplatu, připomínající mapu Čech, s názvy míst (Ústí, Vyšehrad, Žižkov, Stříbro, N. Brod, Domažlice), kde byli Němci poraženi husity.

10.—11. *Historie Krásova Času (1861—1863) v obrazech.* Ke str. 114 (Drobné klepy), 140, 28 (Drobné klepy), 153, 30 (Drobné klepy), 149, 28 (Drobné klepy) atd. — Dřevoryt podle kresby Fr. Kolára z Hum. listů, r. IV, 1862, č. 19, str. 156—157.

a) Deník Čas, založený dr. Aloisem Krásou r. 1861, je zprvu čten dobrými Čechy (čtenář v čamaře a kulatém klobouku), neboť podporuje snahy mladého českého měšťanstva o federalisaci Rakouska atd. Do tohoto Času psal Jan Neruda.

b) Od r. 1862 Čas podporuje vládní centralistickou politiku, proto do něho Neruda nepsal. Nyní je Čas čten německým buršem, sedícím ve společnosti čtenáře listu Presse (ten má místo klobouku cylindr, odznak byrokratů a reakcionářů).

c) Když čeští čtenáři Čas nadobro opustili, zanikl r. 1863. (Jubilejní rok cyrilometodějský.) Jeho hrob kontrastuje s náhrobními nápisy — názvy zaniklých pokrokových českých listů (Večerní listy, Jasoň, Slovanská lípa, Včela, Květy). Pes se chová k hrobu neuctivě, zato „německá myš" nad hrobem Času pláče.

12. *Po politickém prvním pololetí roku 1862.* Ke str. 147—148, článek téhož názvu. — Dřevoryt podle kresby Fr. Kolára z Hum. listů r. IV, 1862, č. 1 (2. půlletí), str. 4—5.

K obrázkům je připojena tato nepodepsaná jarmareční píseň:

Hrozné věci jsou ve světě,
ach, lidičky, poslechněte,
co vám budu zpívati,
z obrázků vykládati.

Tuhle, patřte, král brumbálů,
medvěd ruský od Urálu,
po šarvátce na Krymu
chtěl si chrupnout na zimu;

ale má pro strašná zdání,
chuďas, roztržité spaní,
neb vidí, na mou věru!
co mžik jinou příšeru.

Právě teď se hrozně děsí,
nebo přišli naň dva běsi,
ten jeden je pan mužík,
ten druhý prý odbůjník.

*

Ejhle! Saturnus moderný,
premiér ústavožerný,
jí tu bez kondolence
svého prvorozence.

Před ním ještě jsou dva kluci
čistě nové konštitucí,
i rozmilá nahota
těší se ze života.

Nejmenuju toho kosa,
nomina sunt odiosa,
co nechce chřtánem ouzkým,
to zapíjí rakouským.

*

Muž, co sedí na té střeše,
očima po světě křeše,
on je bankér rozený,
master John Bull pokřtěný.

Kde jsou rebelantské rejdy,
podpaluje, dělá šmejdy,
bavlnu též prodává,
ní i uši zacpává.

Staví fabriky a banky,
a s dukáty, též i s franky
dělá velké rebachy,
na krále když jdou strachy.

Tamto jeho syni, dcery
na sebe šli s revolvery,
hluk dělají, hřmot i shon,
a to je prý Union.

Pro ty mordy, ač za mořem,
přece puká srdce hořem,
každé srdce křesťanské,
zvláště pak to občanské.

Všickni svatí nás zastaňte,
revoluce nás uchraňte
i politické vraždy
dnes i zejtra, den každý.

*

Vizte, páni, tento fion
je pan Louis Napolion,
evropejský Kopecký,
co zná ty kumšty všecky.

Všelikými intrikami,
politiky pletichami
dostal on na své drátky
rozličné potentátky.

Teď má šauplac v Netálii,
kde provádí komedii,
blýskáním kalafuny
odfukuje koruny.

*

Tento potentát v měděnci
s německou inteligencí
dělá politiku zvlášť:
kam jde vítr, tam jde plášť.

Jde-li vítr před Kamčatku,
má na vousech jinovatku,
z Paříže-li zafouká,
tu on leze do kouta.

Prusko prý zem zaslíbená,
kulturou blahoslavená,
pravým rájem junkerů,
Manteufflů a muckerů.

Ale za Vartou v Poznaňsku,
tam vladaří po tyransku,
chce mít ze všech Poláků
německých kulturáků.

Všickni svatí je zastaňte,
germanisace zabraňte
i politické vraždy
dnes i zejtra, den každý.

A tu na smrtelném loži,
kolem něho tři doktoři,
leží sultán turecký,
churav na údy všecky.

V hlavě, mozku rozbředlina,
v nohách suchá lánanina,
všude údů trhání,
nežidy a nespaní.

Doktoři se nad ním radí:
londýnský, ať se posadí,
ruský však kroutí hlavou
nad chorobnou postavou.

Ten třetí, doktor z Paříže,
který stojí mu nejblíže,
na největší těch vředků
posadil mu lancetku.

Měsíc bledne, hvězda hasne,
sultán skončí žití časné,
přikryje ho přes leto
Menčikovo paleto.

(*Nomina sunt odiosa* (lat.) — výrok Ciceronův tohoto smyslu: jména jsou nemilá; lépe je nejmenovat — *rebach* — velký výdělek, lichvářský úrok — *Union* = Unie; narážka na boje Jihu proti Severu — *junker* — šlechtic — *Edwin Rochus Karl Manteuffel* (1809—1885), pruský maršál a politik — *mucker* — svatoušek, pokrytec — *lanceta* — chirurg. nožík — *Alexandr Sergějevič Menšikov* (1787—1869), ruský admirál, známý z bojů proti Turkům, velitel vojenských sil ruských na Krymu; *menšikov* = těžký zimní plášť.)

Obrazem i slovem vtipně vyjádřené pozadí evropské politiky. Obrázky i nepodepsaná kramářská píseň vyšly rovněž v Hum. listech, a to týden po článku Nerudově, který humorným tónem zpracovával stejnou látku. Jde tu zřejmě o spojitost thematickou a časovou v témže časopise.

13.—14. *Rozličné slavnosti.* Ke str. 152—153, Drobné klepy. — Dřevoryt podle kresby (Fr. Kolár?) v časopise Šotek č. 8, 16. 7. 1863, str. 124.

Na prvním obrázku nerušená slavnost německého básníka Jos. Em. Hilschera (viz pozn. k 235, 32) v Litoměřicích (něm. nápis Vítejte!), na druhém dragouni bijí šavlemi do podě-

bradských občanů, vracejících se z divadla ze slavnosti Fr. Turinského. Výklad v pozn. k 152, 26.

15. *Schmerling odchází, Belcredi nastupuje.* Ke str. 323—325, Iluminace dne 20. října. — Dřevoryt podle kresby (Fr. Kolár?) z čas. Vosa r. II, č. 13, Brno 15. 7. 1865, str. 4.

Z úřadu stát. ministra a ministerského předsedy Předlitavska odchází Ant. ryt. Schmerling (viz pozn. k 50, 1; 52, 32 a 324, 34) a na jeho místo nastupuje Richard hr. Belcredi (viz pozn. k 59, 25 a sv. Podobizny II). Nad křesly obraz Austria (Rakousko), jeho představitelka drží štít se znakem raka, t. j. reakce. Belcredi se rozmýšlí, na které křeslo usednout. Křeslo centralisace je označeno byrokratickým cylindrem, na křesle dualismu se líbají maďarský šlechtic s německým. Na křesle federace je zobrazen jásající lid, byrokrat v cylindru lamentuje. Toto křeslo je však ověnčeno řetězem nesvobody. Pod vyobrazením je tento text: *B e l c r e d i: Jsou zde tři křesla, jedno vábnější druhého, na které si sednout?*

16. *Fügnerův katafalk.* Ke str. 344—346, Nad Fügnerovým katafalkem. — Reprodukce barevné litografie (č. 127) Ant. Pokorného z publikace *Jindřich Fügner 1822—1922.* Sebrali a vydali za pomoci Renaty Tyršové a prof. V. H. Brunnera členové Sokola pražského r. 1922. Vytiskli V. Neubert a synové v Praze-Smíchově.

V budově č. p. 1437 (nyní Sokolská tř. 43), kterou **Fügner** daroval pražskému Sokolstvu, postavila jednota svému zakladateli, starostovi a mecenáši mohutný katafalk. Po prvé po dlouhé době dvaceti let vyhrkly zde Nerudovi z očí slzy nad otevřenou rakví Fügnerovou.

———

Za spolupráci a methodické pokyny děkuji členům nerudovské redakce Janu Mukařovskému, Miloslavu Novotnému, Karlu Polákovi a Albertu Pražákovi, za revisi cizojazyčných citátů a jejich překladů Bohumilu Rybovi a Hugo Siebenscheinovi, za účinnou pomoc při revisi a jazykové úpravě Nerudova textu Ladislavu Janskému, Františku Váhalovi a Věře Vrzalové.

Josef Polák

ERRATA

Prosíme čtenáře, aby si v textu svazku opravil tyto omyly na stranách:

74, 8 „*Kabinettstück*“ m. „Kabinetstück“
76, 14 *manevr* m. manévr
80, 30 a 37 *Dittrich* m. Ditrich
87, 21 *Buddelmeyer* m. Budelmeyer
91, 27 *vás* m. Vás
180, 27 *půjdem spolu.* m. spolu
201, 8 *petržilsko-grimmské* m. petržilsko-grimské
267, 3 ὸλὲκοντο ὸὲ λαοι ω. ολὲκοντο δε λᾶοι
248, 13 B ö h m i s c h e r m. Böhmischer
322, 21 „b e k l a g e n s w e r t e R e p r e s s a l i e n“ m. „beklagenswerte Repressalien“

OBSAH

1861:

Před sněmovnou 7
Dopis z Bohemopolisu — Špatné vtipy 13
Někteří hodní a poctiví lidé... 18
O budoucnosti Čechů 22
Na táčkách 28
A opět Kolatschek! 32
Poláci na pruském sněmě 37
Naše dívky 41
Ještě jaro 46
Sněmovna poslanců I. 50
17. sedění sněmovny poslanecké 54
Sněmovna poslanců II. 56
Sněmovna poslanců III. 60
Vlastenec 64
Stranický feuilleton 69
Sněmující magistrát I. 74
Sněmující magistrát II. 78
Drobné klepy (Pánbůh stvořil zemi...) 82
Drobné klepy (Máme jednoho historika...) 86
Drobné klepy (Šumí to kolem nás...) 90

1862:

Novoroční návštěva 94
Výjímky z kroniky selské 99
Drobné klepy (My máme přece konštitucí...) 108
Drobné klepy (La jeunesse c'est la débauche!) 112
Nová hvězda 116
Také nějaký návrh 121
Drobné klepy (Právě jest tomu rok...) 125
Drobné klepy („Dvě postele v jednom pokoji"...) 128
Po slavnosti zpěvácké 132
Bratři Sokolové 136
Drobné klepy (Letějí procesy...) 140
Nový školní rada 144
Po politickém prvním pololetí roku 1862 147
Drobné klepy (V literatuře českoněmecké...) 149
Drobné klepy (Není to zajisté pěkné...) 152
Drobné klepy (Zítra máme posvícení...) 155

Drobné klepy (Od těch dob...) 158
Drobné klepy (Učená hádka...) 161
Drobné klepy (Svobodu nechtějí pustit do Čech!) 164
Z měsíční schůze Průmyslové jednoty 167
Z „Reformy“ 171

1863:
Nový rok 174
Klidnost a porážka na sněmě českém — Návrh slavné redakci — Drožka a fiakr — Litografovaná federace 177
Český sněm roku 1863 180
Nábožný přehled každodenní činnosti sněmu českého 203
Historie posledních dnů — Slavnost Jean Paula — Vojenské příhody — Pan Wentzely — Ze starších dějin 219
„C'est pire q'infâme, c'est ridicule!“ 223
Bezhlavý pop ruský — Mísa raků — Hantýrka — Proroctví — Divadelní řád — Opatrnost před soudem a zákonem 226
„Du sollst nich mucken“ — Pokuta páně Jezberova — Männergesangverein — České básně jdou na odbyt 229
Nenapsané epigramy — Federace u nás a jinde — Brněnská slavnost — Zdvořilost — Beseda umělecká 232
Pan David Kuh co životopisec českých spisovatelů 235
Co píše v ultramontánním francouzském „Le Monde“ Berlíňan Hermann Kuhn 238
Rudolf Skuherský 241
Nebohá Lužice! — Čechisch a böhmisch — Historická některá připomenutí panu Höflerovi 244
Škola Tomlinsonova — Buchholz in Troppau — Nový feuilleton 247
Damenabend und Herrenkrieg 250
Jak se Plzeň zprošťuje výčitek — „Hej Slované“ nebo „Meerumschlungen“? — Potopa myšlének 253
Všeobecný bankrot — Pan Sachs — Jerusalem, sídlo umění — Fotograf Fridrich 256

1864
Nová variace na starou píseň, ale trochu dlouhá — O jednom spolku — Řím a Praha 259
Před sněmovnou a na galerii 262
Feuilleton, o kterém se od počátku po samý konec

neví, je-li český nebo řecký 265
Smíšenina z maličkostí národnostních 268
Klidnost a porážka na sněmě českém — Tholosanův nevděk — Neštěstí před tahem — Cestování tendenční 271
Feuilleton z „Prager Morgenpostu“, r. 1874, číslo 93 274
„Tagesbote“ vypravuje! — „Kurze Geschichten“ o jednom hloupém učiteli a jednom Indiánu „in spe“ 278
Na přední stráži — Komika a tragika v životě — Sociální maličkosti — Vzájemnost divadel 281
Mladoboleslavská Beseda — Nový spolek — Stará píseň o honorárech 284
„Prager Morgenpost“ zase je splavna! — Liberec a naivnost — „U zlaté abecedy“ 287
Vzpomínka z minulého roku 290
Silvestrovská introdukce — Beseda umělecká — Nový rok jinde i u nás — Kněží Saturnovi 293

1865
Kousek herkulské práce 296
Jsme přece jen hodni! — Svornost v zemi — Opakovací hodiny — Na podávkách k slávě 300
Pohovkový monolog pražského německého žurnalisty před svatojanskou slavností 303
Také konečně jen pohovkový monolog u večer před svatým Janem 306
Nedělní samomluva 309
Beseda dám 313
Předslov slavnosti Komenského 317
Kus iluminace a kousek historie 320
Iluminace dne 20. října 323
Na počátku zimní doby 326
Některá kázání bez ohledu na výsledek I.—V. 329
Nad Fügnerovým katafalkem 344
Pražský feuilleton 347
Německý časopis — Americký klub — Potomci Rafaelovi — Láska a filosofie 351
Bazar dámský — Úšklebek — Kdy se děvče směje — Přednášky pro dámy 354
Sněmovní vtip — Vtipy historické — Joseph de Maistre — Některé pro mne mrtvé předměty — Papa Dumas 357
Velmi opravdové kázání před večerem Silvestrovým — Prosí se, aby je každý dočetl až na konec! 360
Bibliografický doslov 363

Jazykové poznámky 365
Věcné vysvětlivky 368
Vysvětlivky k obrazovým přílohám 406
Errata 413
Obrazové přílohy 1—16 za str. 418

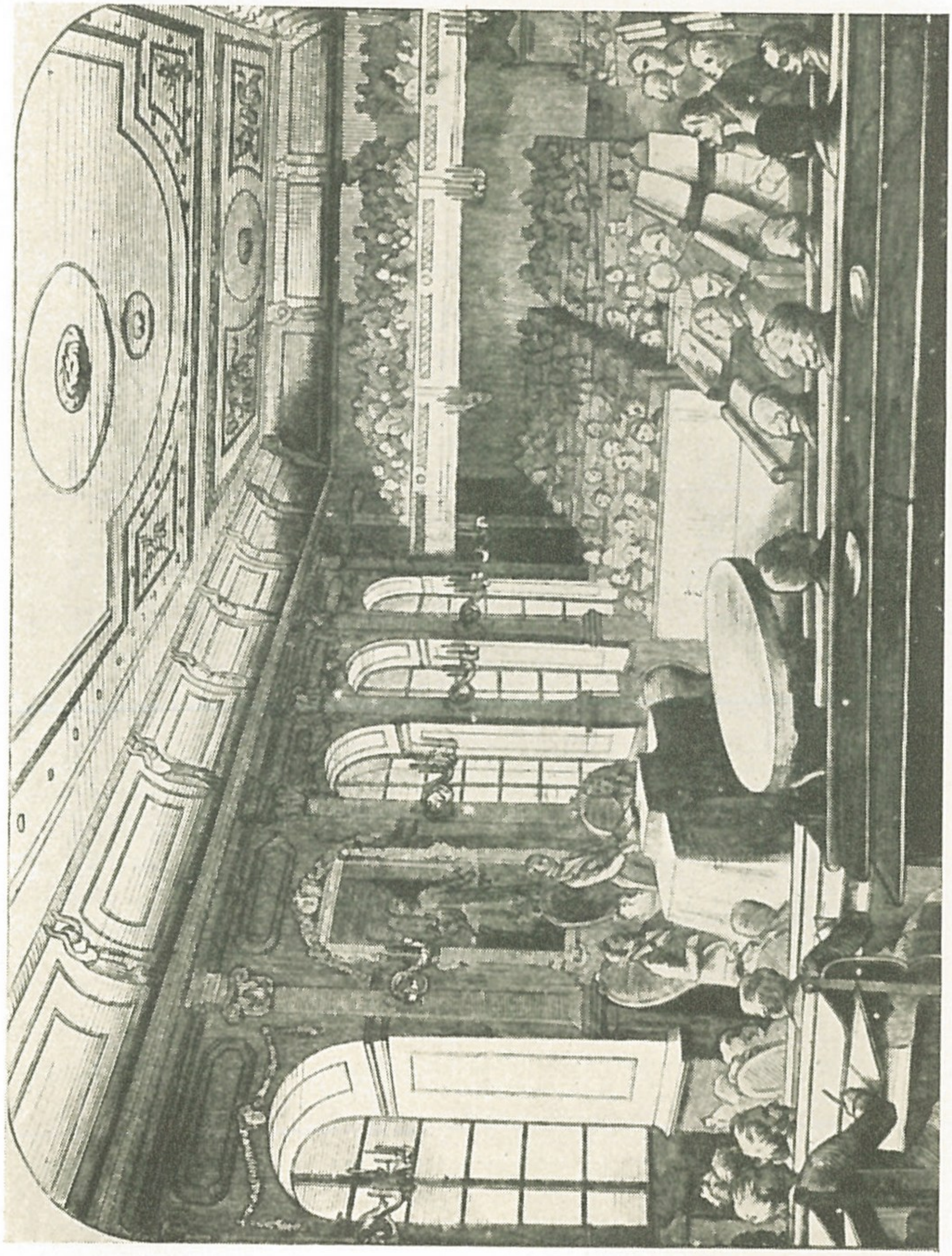

I. ČESKÁ SNĚMOVNA

Náhrada za 45. číslo „H. L.“ (N. B. Bude-li nám později 45. číslo navráceno, zašleme i to P. T. pánům odběratelům.)

Illustrace k české literatuře.

„Pořád nám dávají, co se nám nelíbí,
pořád nám dávají, co my nechcem.“ —

Píseň národní.

2. PRAGER ZEITUNG — PRAŽSKÉ NOVINY A ČESKÝ LID

3. BURŠÁCKÁ SLAVNOST (KOMRS)

Číslo 9. Odpovědný redaktor: J. R. Novotný. Vydavatel a nakladatel: Jos. R. Vilímek. Ročník I.

Methodické cvičení.

Cvičitel. „To ti povídám: dokud neřeknu jeden — dva — tři! neopovaž se po cukru chňapnout. Tedy pozor! Jeden — ticho! — dva — pst! a — zatím dost. Až někdy se budem cvičit dál.“

4. ZÁLUSK PRUSKA NA ŠLESVIK A HOLŠTÝN

Illustrace k bájce o žábě,
která se tak dlouho nadýmala, až pukla.

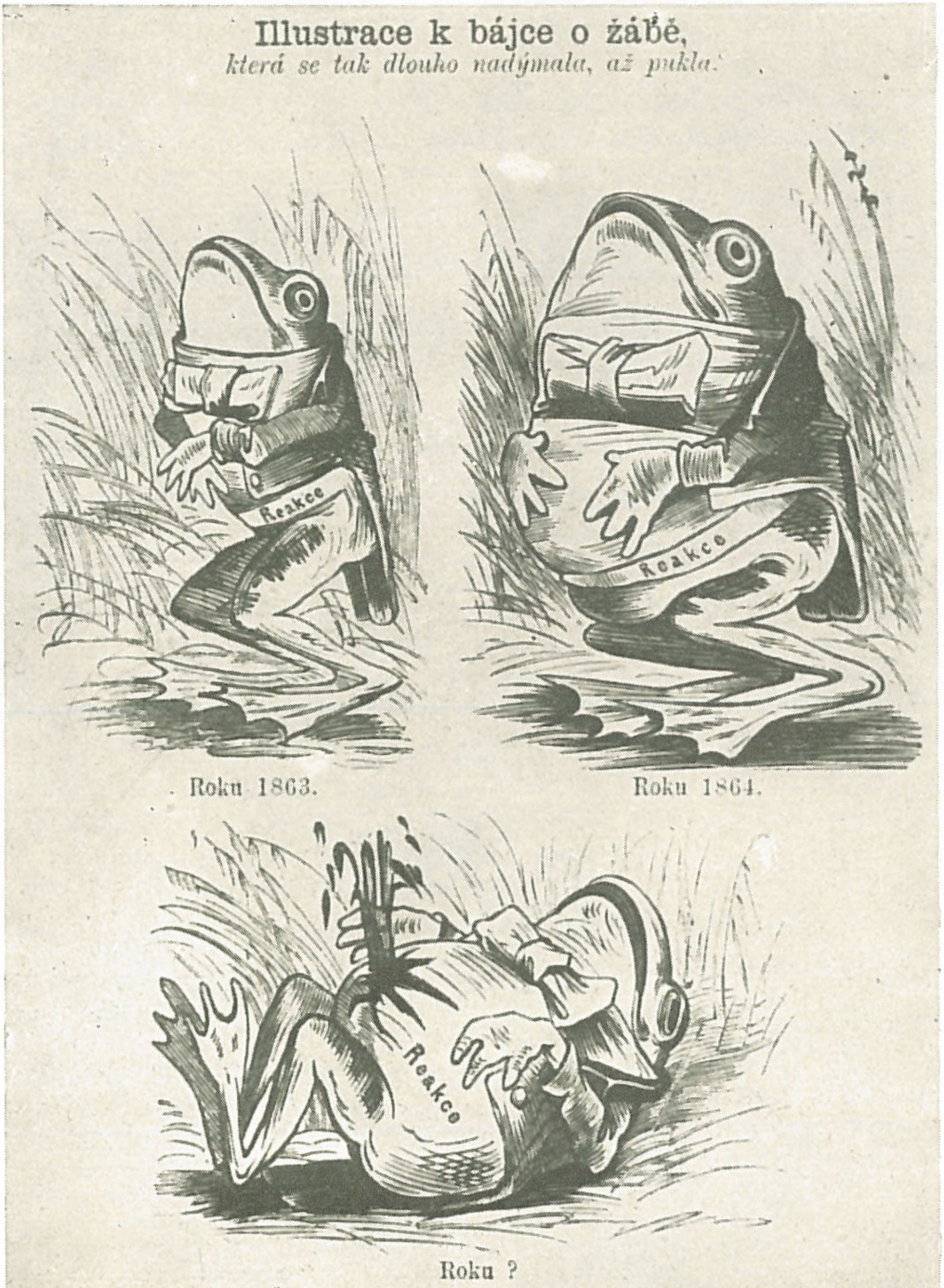

Roku 1863. Roku 1864.

Roku ?

5. ILUSTRACE K BÁJCE O ŽÁBĚ

Číslo 42. 20. července 1861. Ročník III.

HUMORISTICKÉ LISTY.

Illustrovaný archiv rozmaru a vtipu.

Redaktor a nakladatel: **Jos. R. Vilímek.**

Herkules na rozcestí.

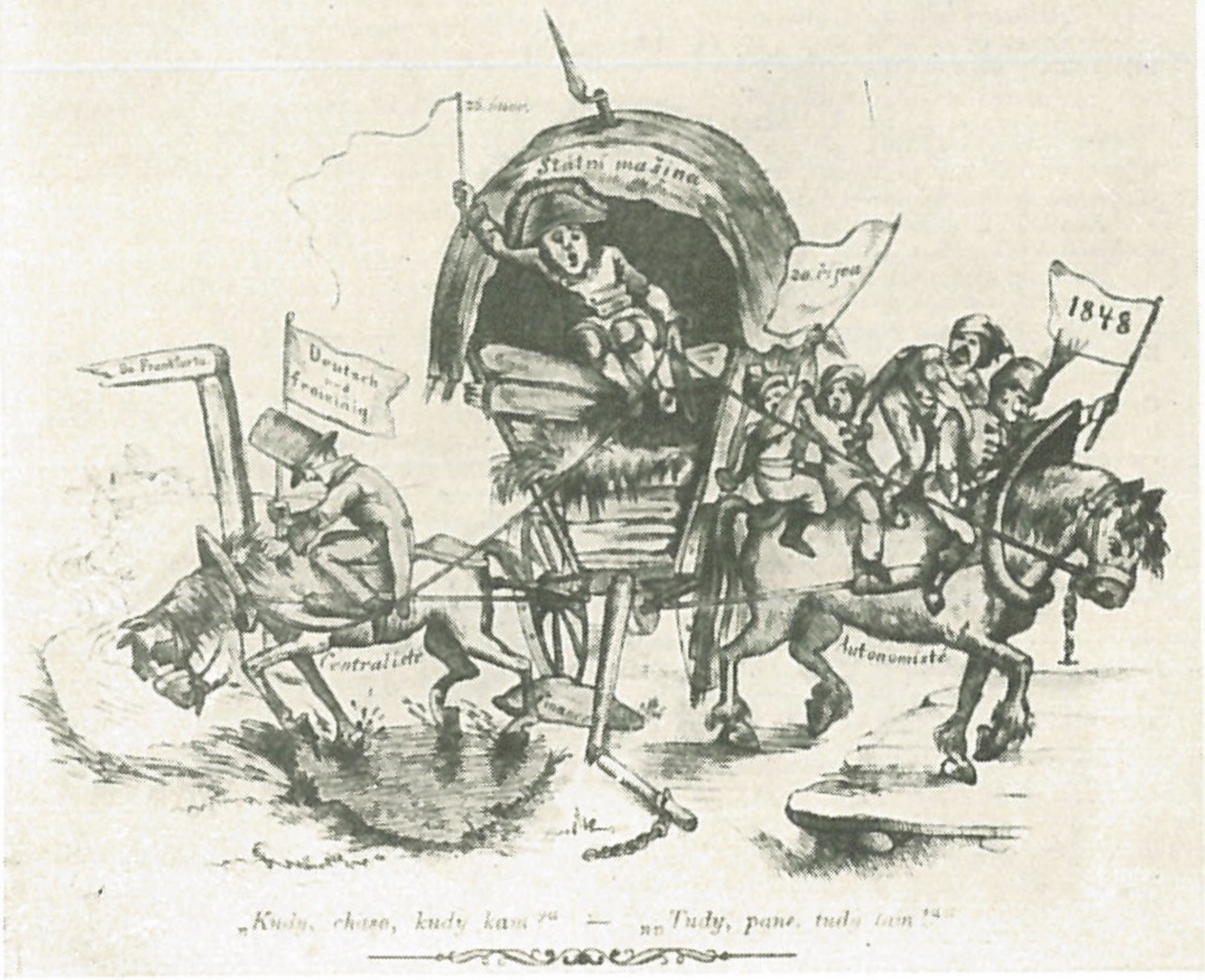

„Kudy, chasa, kudy kam?“ — „Tudy, pane, tudy tam!“

6. HERKULES NA ROZCESTÍ

Co je rozumnější:

počínání „pravice“ doma,

aneb počínání „levice“ mimo dům?

(NB. Kdoby si na otázku tuto nedovedl odpověděti, tomu zašleme ztuha vázaný exemplář rokování letošní říšské rady jako prémium.)

7. PRÁCE POSLANCŮ ŘÍŠSKÉ RADY VE VÍDNI

8. FRANTIŠEK PŠTROSS (1823—1863)

„Auch die **Bedientenvölker** rütteln am Bau, den jeder todt geglaubt,
die Czechen und Polacken schütteln ihr struppiges Karyatydenhaupt." *Fr. Hebbel.*

Hle! kterak jsme již za starodávna jakožto „lokajové" „pánům" sousedům „prášivali" šatstvo!

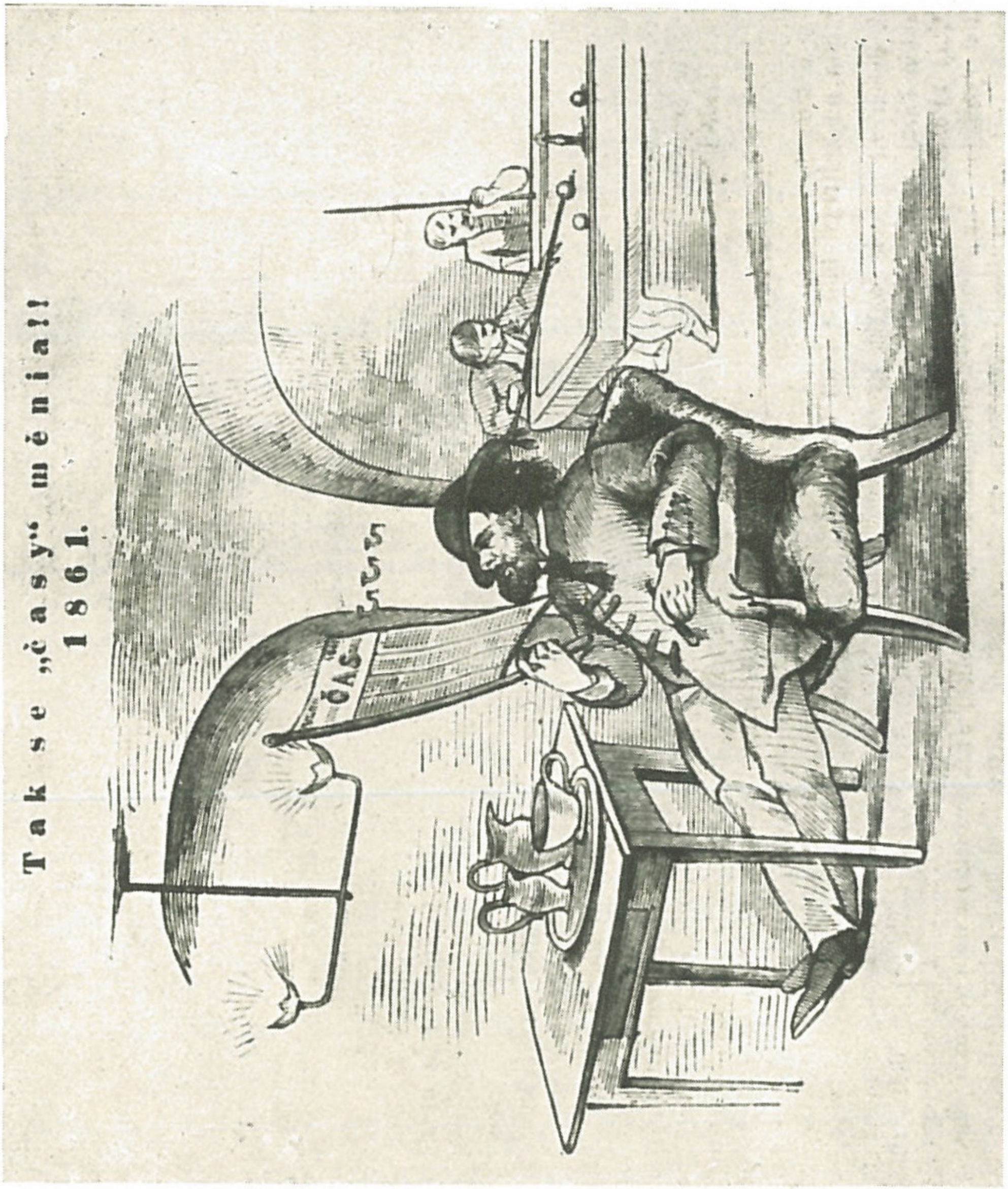

Tak se „čas“ měnia!!
1861.

10. HISTORIE KRÁSOVA ČASU (1861—1863)
V OBRAZECH

II. HISTORIE KRÁSOVA ČASU (1861—1863)
V OBRAZECH

12. PO POLITICKÉM PRVNÍM POLOLETÍ ROKU 1862

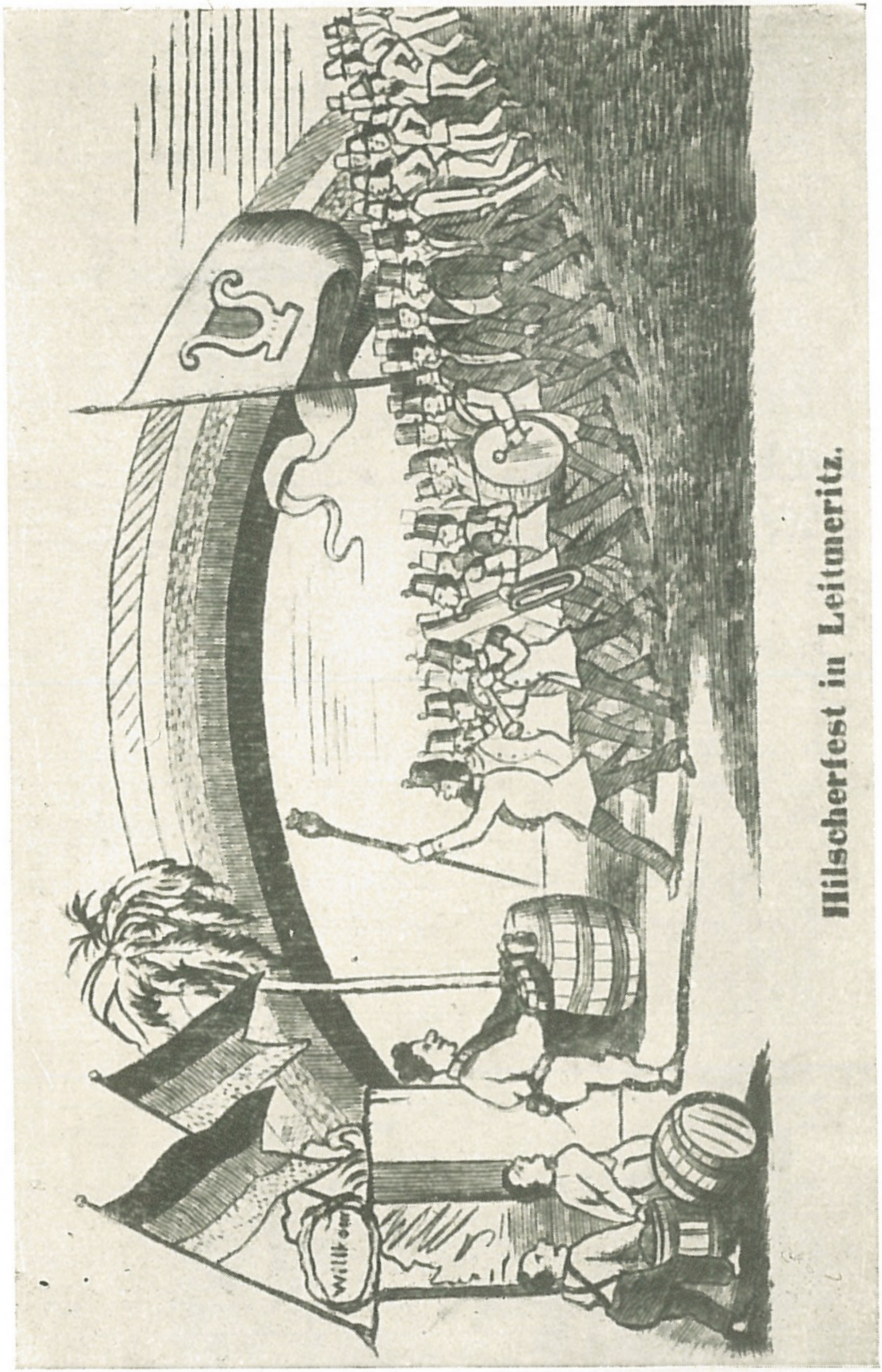
Milscherfest in Leitmeritz.

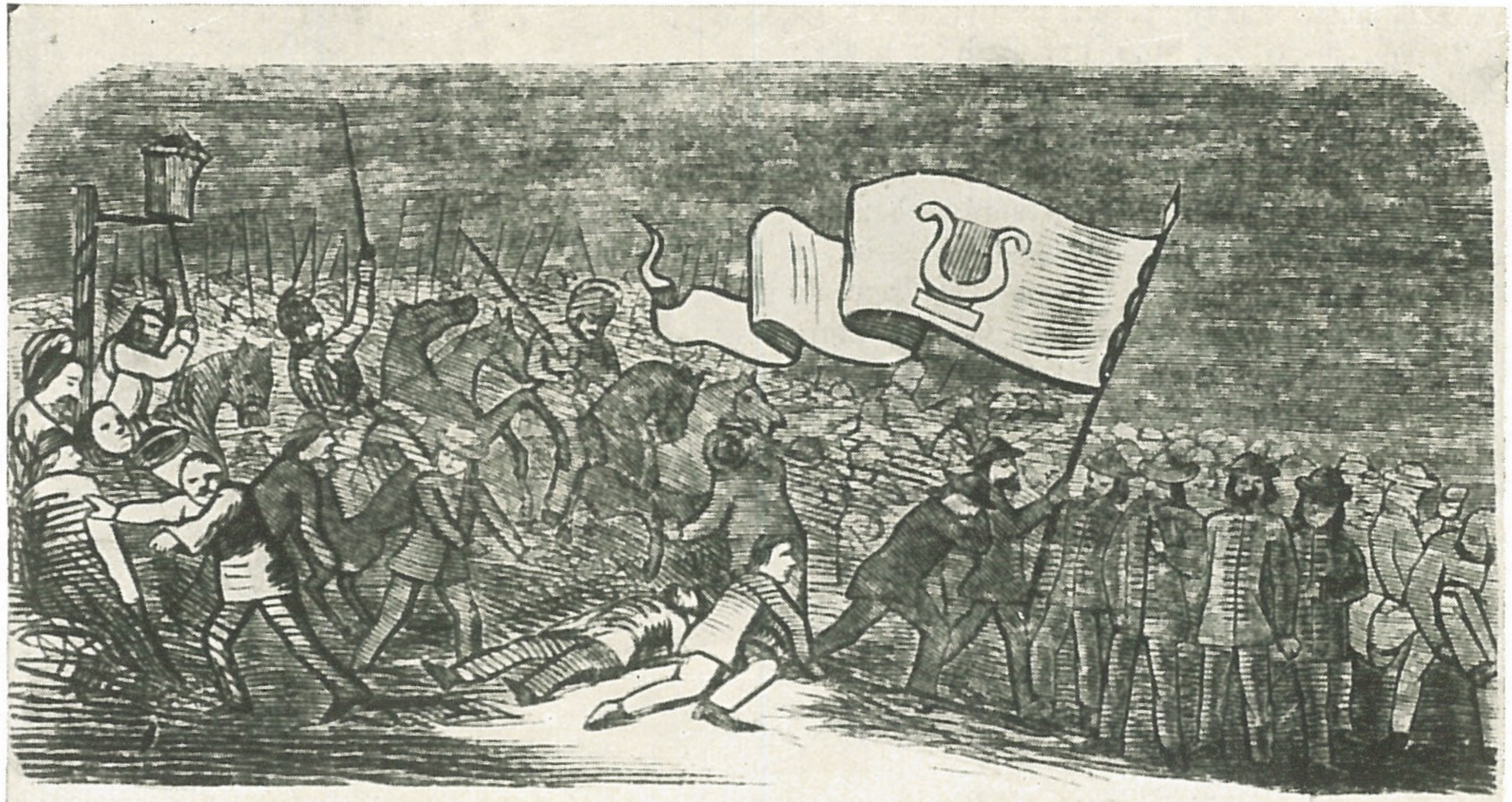

Slavnost památky básnika Turinského v Poděbradech.

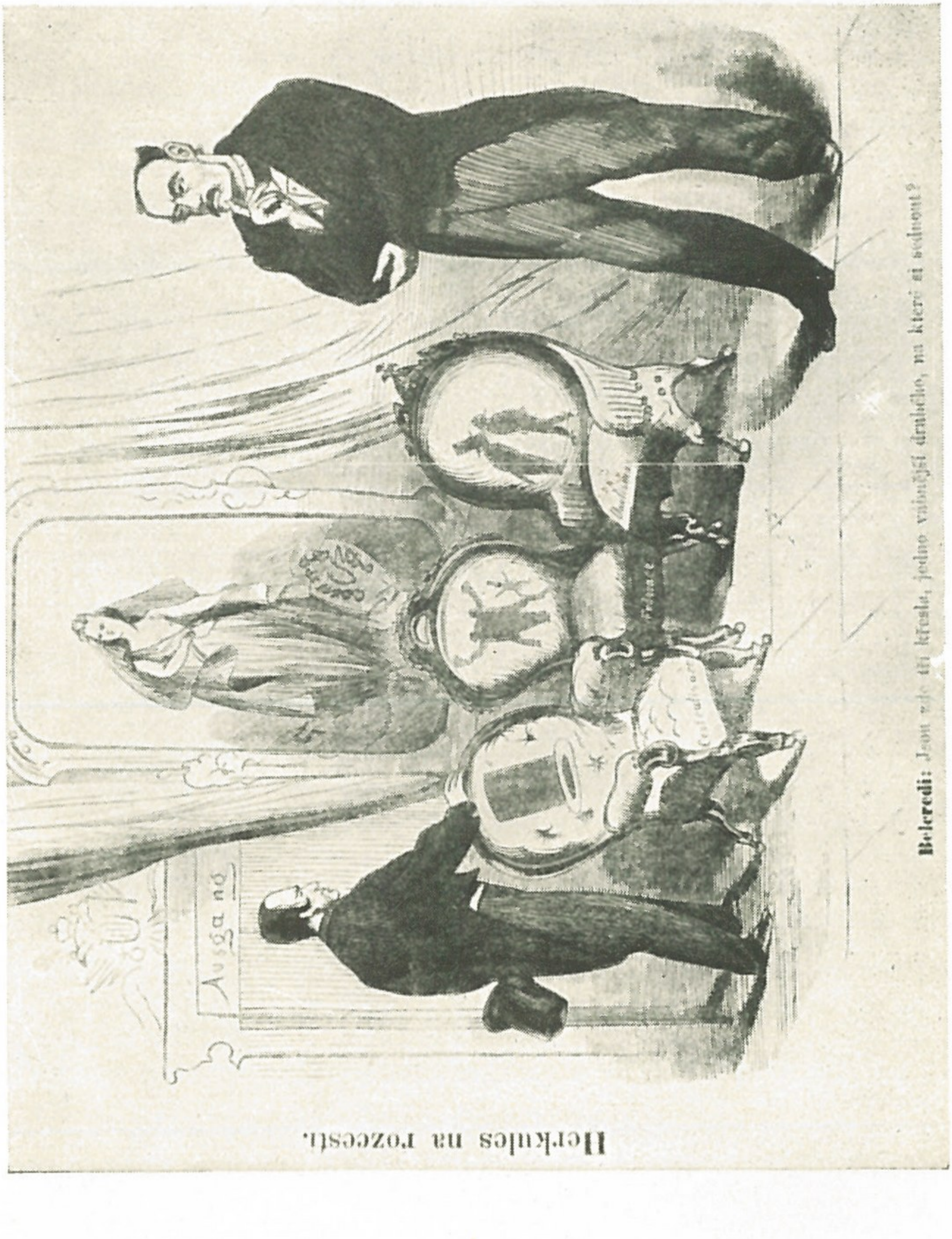

Herkules na rozcestí.

15. SCHMERLING ODCHÁZÍ, BELCREDI NASTUPUJE

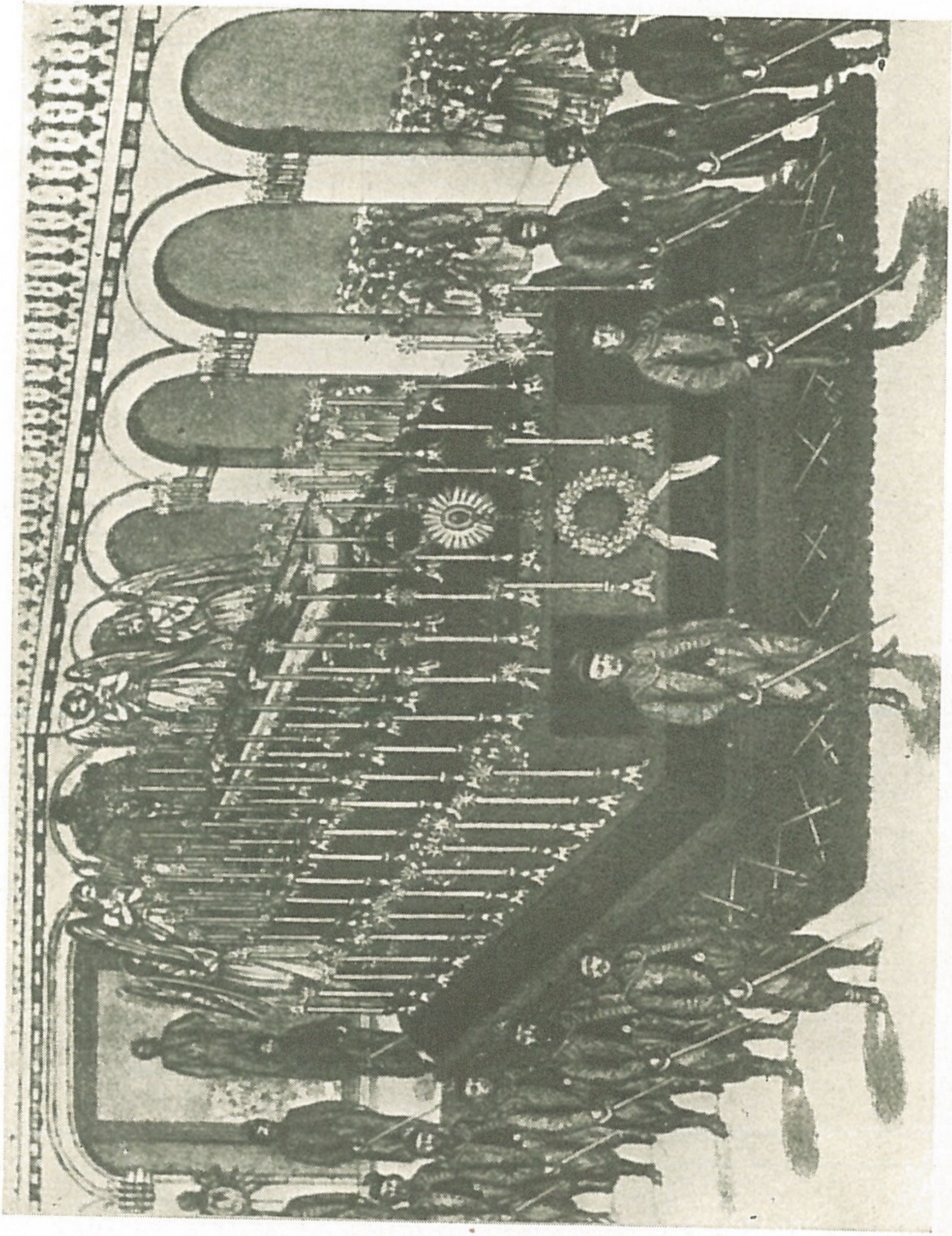

16. FÜGNERÜV KATAFALK

KNIHOVNA KLASIKŮ

SPISY JANA NERUDY

Svazek dvacátý první

ČESKÁ SPOLEČNOST

I

Vydal Československý spisovatel v Praze 1951 za redakce Ústavu pro českou literaturu České akademie věd a umění. K vydání připravil, poznámkami doprovodil a dobové ilustrace vyhledal Josef Polák. Obálku a vazbu navrhl František Muzika, typografickou úpravu Josef Paták. Šéfredaktor František Kautman. Odpovědný redaktor Ladislav Fikar. Technický redaktor Josef Paták.

31 113-476, 52.858/50/III/1, 263, 1%. Sazba 15. IV. 1951, tisk 10. IX. 1951. Plán. ar. 27.25, autor. ar. 19.59, vyd. ar. 20.12, papír 23221-10, 84 × 108, 80 g, 23403, 70 × 100, 120 g, I. vydání, náklad 10.750 výt. Vytiskly Západomoravské tiskárny, n. p., závod 02 v Brně, písmem borgis Ratio Linotype.

Cena brož. 60 Kčs, váz. 93 Kčs.